

ရ ခိုင် စာ ဆို တော် များ

ထွန်းရွှေခိုင်

[မဟာဝိဇ္ဇာ]

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၄၂/၉၀)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၆၁/၉၀) (ဂ)
၁၉၉၁
ပထမအကြိမ်၊ ဒုတိယ (၁၀၀၀)
တန်ဖိုး (၃၅)ကျပ်

မျက်နှာဖုံးရိုက် - ဒေါ်စန်းစန်း၊ မြ (၀၃၄၁၄)၊ ငွေပဒေသာပုံနှိပ်တိုက်
၁၄၉၊ ဗိုလ်အောင်ကျော်လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်သူ - ဦးဆန်းနီ၊ (၀၁၀၂၁)၊ တင်ဝင်းပုံနှိပ်တိုက်
၄၈၇၊ ပြည်လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

ထုတ်ဝေသူ - ဦးသန်းဆွေ (၁၁၄၇၃)၊ စစ်သည်တော်စာပေ၊
အမှတ် - ၅၅၅၊ လိပ်ပြာကန်၊ ဗဟန်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

မာတိကာ -

အမှာ

- ၁။ သုဝဏ္ဏဒေဝီ စောပြည်ညို
- ၂။ အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျ
- ၃။ ကဝိကျော်
- ၄။ ရခိုင်သူမြတ်
- ၅။ ဝိမလအမတ်ကြီး
- ၆။ စောယဉ်မိ
- ၇။ ဘဒ္ဒမင်းညိုနှင့် ရခိုင်မင်းသမီးချင်း
- ၈။ မဟာပညာကျော်
- ၉။ ဘွဲ့စောမိုင်း ယိုးဒယားဘွဲ့
- ၁၀။ မိညို
- ၁၁။ ဥက္ကာပုံ
- ၁၂။ ရှင်ထွေးနှောင်းနှင့် မြောက်ဦးရွှေနှန်းတော်
- ၁၃။ ငစေချင်း
- ၁၄။ နရပတိကြီးနှင့် သက်သူဇာအလှဘွဲ့
- ၁၅။ ဝိဇယစစ်အောင်ပွဲ
- ၁၆။ မိပန်းရံ
- ၁၇။ ရခိုင် ခုံးချင်း
- ၁၈။ သီရိပါဒတောင်တော်ဘွဲ့
- ၁၉။ ရခိုင်ရာဇဝင်ဘွဲ့
- ၂၀။ မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးလင်္ကာ

ကျမ်းကိုးစာရင်း

၁။ သုဝဏ္ဏဒေဝီစောပြည့်ညို

မြန်မာသက္ကရာဇ် () ခုနှစ်တွင် သုဝဏ္ဏဒေဝီဘွဲ့ခံ စောပြည့်ညိုသည် ရခိုင်ဝေသာလီပြည်ရှင် သီရိတိုင်းစံကြားမင်း၏သားတော် သိင်္ဂီစံကြားအိမ်ရှေ့ မင်းသား၏ မြောက်သားတော်ဖြစ်သည်။ တစ်ဆယ့်သုံးနှစ်အရွယ်တွင် မောင်နှမရင်းချာထိမ်းမြား၍ အိမ်ရှေ့အရာကို ပေးတော်မူသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းဖြစ်၍ သုံးနှစ်ကြာသောအခါ အနောက်သူရတန်ပြည် အိန္ဒိယ ပဆာမင်းသည် အခွန်ဆက်မြဲမဆက်၊ ပုန်ကန်ခြားနား ပြုလေသောကြောင့် မင်းရှေ့မင်း သိင်္ဂီစံကြား သည် အနောက်ပြည်သို့ စစ်ချီထွက်ခဲ့ရသည်။

သူရတန်မင်းလည်း ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းဖြင့် အညံ့ခံကာ သူ၏ သမီးတော် ဒံရမာဇာလီ၊ ဒုရတီအား ဆက်သည်။ အိမ်ရှေ့မင်းလည်း တိုင်းရေးပြည်ရေး အခြေအနေအရ မောက်သူဇာမြို့၌ သူရတန်မင်းသမီး နှစ်ပါးနှင့် ပျော်မွေ့ နေခဲ့ပေရာ သုံးနှစ်သုံးမိုး ကြာညောင်းခဲ့လေသည်။ ထိုသောအခါ ဝေသာလီမြို့တော် ရခိုင်မြေတွင်ကျန်ရစ်ခဲ့သော သုဝဏ္ဏဒေဝီ စောပြည့်ညို သည် သူ၏မောင်တော် အိမ်ရှေ့မင်းသားအား လွှမ်းဆွတ်တသ၍ “သိန်ကန်မိန်တွင်” ချီ ကဗျာသုံးပိုဒ်ရေး၍ ခြေမြန်တော်များ စေလွှတ်သော သူ၏မောင်တော်ထံ ဆက်သလိုက်လေသည်။^၁

ဤတွင် သုဝဏ္ဏဒေဝီ၏ကဗျာအဖွဲ့အနွဲ့ကို မြန်မာစာညွှန်းပေါင်းကျမ်း တွင်သျှိုးလိုက်ရတုဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ရခိုင်တန်ဆောင် မဂ္ဂဇင်းပါ ဝေဠာ၏ “ရခိုင်ပြည်မှ ရွှန်းလိုက်များ” ဆောင်းပါးတွင်လည်း “ရွှန်းလိုက်ရတု”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ရမ်းဗြဲတောင်ကျောင်း ဆရာတော် ဘုရားက ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း တွင် ရကန်ဟုဆိုပါသည်။ အမှန်မှာ ရကန်အသွင်နှင့် ဆင်တူရိုးမှား ဖြစ်သော်လည်း ရကန်အဖွဲ့ အနွဲ့နှင့်မတူညီပေ။ ရှေ့တောင် နန္ဒသူရေး “မွှေးနှန်းရကန်” နှင့် ဦးတို့ ၏ ရာမရကန် တို့နှင့် ခြားနားချက်ကို သီးသန့်ဖော်ပြပါမည်။ ရခိုင်ပြည်နယ် အချို့သို့ဒေသတို့တွင် “ရွှေ”ဟူ၍ နောက်လိုက်ဆိုလေ့ ရှိသည်။ ရမ္မာဝတီ ရမ်းဗြဲဒေသတွင် အထင်အရှားတွေ့ရသည်။ ရှင်ပြုရာတွင် သီဆိုလေ့ရှိ ကြသည်။ ကျက်သရေမင်္ဂလာ ရွှန်းရွှန်းဝေလိုခြင်း၊ ဆီအိမ်ထောပတ် “တရွှေရွှေ” စသည့် အသုံးအနှုန်းများပင်ဖြစ် ချိမ့်မည်။

၁။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း စာ-၂၉၁။
မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ရခိုင် စာ-၁၉၉။
မြန်မာညွှန်းပေါင်းကျမ်း စာ -၁၁။
ဥက္ကာညိုဦး၊ ရခိုင်တန်ဆောင် (အမှတ်-၁၀)။

ဤကဗျာတွင် သုဝဏ္ဏဒေဝီသည် လွမ်းသံ၊ လွမ်းဟန်ဖြင့် အိမ်ရှေ့မင်းတို့၏ မေတ္တာဇာတ်လမ်းကို ဖွဲ့နွဲ့ထားခြင်းဖြစ်သည်။ “ပြန်ထဲအရေး၊ ပေါက်နှင့်ကျေးသို့”ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း တပေါင်းနွေ၏ ရွက်ကျင်လွင်သော ပုရစ်ဖူးတို့ဝေစီသော၊ သဘာဝအလှရင်ခွင်တွင် မကြည်မွေ့နိုင်ဘဲ ကျမျက်ရည်သွယ်ဖြာစီးရင်း လွမ်းပင်စည်တို့ မြင့်မားဝေသီနေရာသော မင်းသမီး၏ အချစ်ဝေဒနာကို သီကုံးဖွဲ့နွဲ့ ထားပေသည်။

သုဝဏ္ဏဒေဝီစောပြည့်ညို ၏ မေတ္တာဘွဲ့

(၁) သိန်ကန်မိန်တွင်၊ ဆယ့်နှစ်ခွင်ကို၊ လွမ်းပင်စည်မြင့်၊ ကြာရှည်တာအကူး၊ တပေါင်းမင်းလွင်၊ ရွက်ကြင်တောင်လေ မြူးက၊ မြိုက်သွယ်နှူးစီးသွယ်ဖြာ မတတ်သာချေ၊ ဤအထွေထွေကို ကြည့်လေအမျှသာတည်း၊ ပင်တိုင်းမှာ၊ ညာရွက်ကြော့ လေပြင်းခတ်လစ်။ ပရစ်ဝေဝေနှင့်၊ ငှက်ရွှေမောင်နှံစုံ၊ နွဲ့လည်ချင်းရှက်၊ ပန်းနှစ်ခက်ကို၊ ယူလျက်နှုတ်ဖြင့်ငုံ့၍၊ စာခွံ့ တုံ့ရွှင်နှစ်လို၊ တထူးထွေလာ၊ ဘာသာလူလို ၊ မကိုနှုတ်ဖြင့်တုံ့၍၊ ဤသို့ ချစ်ဘွယ်ဆင်၊ ရာသီခွင်ဆယ့်နှစ်လမ်း၊ ငြမ်းလိုအညီ၊ မိဂသီပင်၊ ရှေ့ဆီမြင်သော်၊ စက်ခွင်မှာယောင်ယမ်းခဲ့၊ ထောင်လမ်းမှာစာနာ၊ ပညာအတု၊ မြတ်သူ့ကြည့်မှန်၊ ကြာလေဟန်မူ၊ (၁) သူရတန်မင်း၏သွေး (၂) ဒန်ရမာစာလီ၊ (၃) ဒူရတီနှင့်၊ ချစ်ညီတူကြရေးကိုနောက်မေး မလျှောက်လို၊ နေလည်းနှစ်ဆယ့်၊ နှစ်ပွင့်စုံညီ မဒွီရေးအဟိုတို့၊ ကျွန်တော်ညို လောကဇာတ်၊ တိုင်းမဇ္ဈိမာ၊ ယင်းက ဖြာသည်၊ ရာဇာမျိုးရိုးမြတ်၏၊ ဆက်မပြတ်သိမ်းယူခံ၊ ဘီကအထက် နွယ်မပျက် သည့်က နက်ဖြန် ကာစံ၏၊ ရှစ်တန်ပလွင်ရိုး၊ ဘိုးကဆက်ခံသနန်းစံသည်၊ နန်းရံတို့ အမျိုးတည်း၊ တိုးအနံ့ လို့၊ သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်၊ ရှစ်ရပ်လိုင်သည်၊ မဏ္ဍိုင်ချက်မြင်၊ ထိုက်ထက်ပြည်နဂိုရ်ဝေသာလီ၊ ခညနှစ်ခန်း၊ နှစ်ပြည် မြန်းသည်၊ ထီးနန်းအလီလီတည်း၊ မျိုးသရီစ၍မပျက်၊ နှစ်ပေါင်းရှည်ကြာ၊ မဟာနွယ်ရိုးတက်၏၊ မယုက်မနေ့ပွား၏၊ ရှစ်သောင်းအချာ၊ ဆက်ကာစိုးစံ၊ နန်းနံမယ့်ဌာနီသို့၊ ရာသီမစွန်းခင်၊ အောင်စည်ရွမ်း၍၊ စက်ပန်းဖြန့်ဝေစေချင်သည်။ နောက်ခွင်ကြာလွန်းစွတကားတည်း။

(၂) နောက်ခွင်ကြာလွန်း၊ ရာသီစွန်းလျှင်၊ ရစ်သန်းလှည့်ကာ၊ ရှစ်ဖြာအုံလာကြီး၊ အာကာတိမ်ညွတ်၊ ပြိုင်လတ်ဘိသွင်၊ မယ်လျှင်လက်ကိုးမိုး၍၊ ကြောက်စနိုးညှိုးမျက်နှာ၊ လက်ရွှေဖြန့် ထား၊ သိကြားကိုလျှောက်မှာ၏၊ ပဒုံကြာနံ့မွှေး၏၊ တောင်ညာမဟေ့သွေး၊ နှုပါးမောင်စုံ၊ ဘုန်းရိပ်လှုံသည်၊ ပဒုံကြာနံ့မွှေး၏၊ ချစ်ကြွေးမတင်ခင်၊ ဆယ်သုံးနှစ်ဝယ်၊ ငယ်ရွယ်တုန်းကပင်တည်း၊ ဘနတ်သျှင်လောင်းဘုရား၊ ခြားဝမ်းမကွာ၊ ရင်ချာမောင် နှစ်ပါးကို၊ ပေးမြားစုတလျားတင်၊ လက်ထပ်ရေသွန်း၊ ဆယ့်နှစ်ခန်းမူ ထူးဆန်းသတင်ဆင်၍၊ ချစ်ကြိုးမျှင်ခွေရစ်ပတ်၊ နဝရစ်စီ၊ သိင်္ဂီ အိမ်ရှေ့နတ်နှင့်၊ စိန်ခြယ်သတ်အလယ်တွင် မောင်းမြားမြောင်၊ တထောင်မကာ၊ စံကြတုန်းကိုယ်ပင် တည် ၊ သုံးနှစ်ဝင်ရာသီမှာ၊ ကုလားနေပြန်၊ သူရတန်က၊ အားအန်၊ ပြတုံလာ၍၊ ခွန်ဘဏ္ဍာဆက်မသွင်း၊ ဥပရာဇ်ရှင်မယ့် ထိပတင်လို၊ အလျင်ချီစေလျင်းဟု၊ သောင်းတိုင်းဖဗ္ဗုပိုင်၊ အာဏာမိန့်မြတ်ဘမင်းနတ်က၊ အမတ်တထောင် မြားမြောင် လက်နက်ကိုင်နှင့်၊ တောင်မဏ္ဍိုင်ပြုခမန်း၊ ဆင်မြင်းစစ်ခြေ၊ ပွဲတင်ငယ်သည်၊ ဤမြေသိမ့်သိမ့်ကျန်းမျှ၊ နန်း အိမ်ရှေ့ သခင်၊ နံတော်ကမူ၊ စတုရပတ်၊ နက္ခတ်အထွန်း၊ ကျီးကန်းတာရာ၊ ဟင်္သာအတွက်၊ စစ်ဘက်ချီသည် လျှင်တည်း၊ နောက်ခွင်မောက်သူဇာ၊ ခရိုင်တလွှား၊ အပိုင်စားသည်၊ စကားသုံးကြိမ်ကြာခဲ့၊ တောင်တာကို ချင့်တွက်ပြန်မယ်တို့ စံမြန်း၊ ရွှေဘုံနန်းနှင့်၊ ဂဏန်းသင်္ချာ၊ ယူဆုဇနာမူ၊ နဝါသေမှန်၏၊ လျှင်မြန်ပြန်စေကြောင်း၊ ဆု တောင်းဆုယူ၊ သိမ့်သိမ့်စူသည်၊ (၁) ရှင်လူများအပေါင်းတည်း၊ နန်းလောင်းမယ်သခင်၊ အောင်ပန်းစိုက်ထောင်၊ ဘုန်းခေါင်ပြန်စေချင်သည်။ ။ လျှောက်တင်ကပန်းစွတကားလည်း။

(၃) လျှောက်တင်ကာပန်း၊ ရာသီဆန်းလျှင်၊ နန်းမြင့် အောင်မြေ၊ ဆယ့်နှစ်ထွေရစ်သန်းမြူး၊ (၂) မောက်သူဇာသည်။ (၃) ဒါကာဆိပ်ကမ်းဦးမှာ၊ ကျေးဇူးဂုဏ်ရှစ်တန်၊ အမတ်လိမ္မာ၊ ထိုမြို့ရွာတွင် အာဏာသုံးခဲ့ပြန်မှ၊ ပြောင်ဆဒ္ဒမာတင်ရိုး၊ ထွက်လျှင်မပြန်၊ မလှန်တို့ မင်းမျိုးတည်း၊ ဆိုးကောင်းနှစ်ပါးတွင် ရိပ်ခြည် အပြင်၊ သက်ခင်သိရင်းပင်ဟု၊ ပညာသျှင် ထိန်းအုပ်မှာ၊ မြို့ပြ ကျေးရွာ၊ သာယာစည်ကားလှ၏၊ မင်းယောက်ျား ဓမ္မတာ၊ ပညာမဲ့နက်၊ ဉာဏ်ကစက်သော်၊ ပြည်တက်မထားရာတည်း၊ ရှေးကျမ်းလာထုံးစာဟောင်း၊ ကျိုးကြောင်းသိပြန်၊ ဘွဲ့မွန်အမတ်ကောင်းကို၊ နောက်တကြောင်း ကုလားရွာ၊ အပိုင်အပ်ပြီး၊ စစ်သူကြီးဟု၊ စောစီးထားခဲ့မှာ၏၊ ဘရာဇာမိန့်တော်မြတ်၊ ဦးထိပ်ရွက်ပန်း၊ နန်းရံအိမ်ရှေ့ နတ်ကို၊ ရှိညွတ်ရီလျှောက်ထား တင်ရာသီပြောင်း၍၊ မိုဃ်းနှောင်းဝါလ၊ ဆောင်းစအကူးတွင်တွင်၍၊ (၄) များဖြစ်စစ်ဗိုလ်ခြေ၊ ထိုမြေတဝက်၊ လက်နက်ထားခဲ့စေဟု မြောက်လေဖြူးလာလျှင်၊ ဘမင်းမိန့်ချက်၊ ဦးထိပ်ပန်ရွက်ဆင်၍၊ ရှေ့လာလျှင် နောက်လည်းကောင်း၊ လုံးပေါင်းရှုမြော်၊

ဥာဏ်ထော်သာအကြောင်းတည်း၊ မင်းလောင်းဥပရ၊ ကြည်းရေတင်းကျွန်း၊ မြစ်လမ်းနှစ်ဘက်နှာလည်း၊ နေ့မခြာအထပ်ထပ်၊ ရက်စပ်စေကကျွန် ရောက်လာပြန်သော်၊ အမှန်မယုံလတ်ခဲ့၊ နောက်ရပ်ပိုင်သခင်၊ ဟေမန် အကျူး၊ ရဲမှူးစစ်အောင်မြင်သည်။ ။ ရောက်ထင်ကြားနန်းတကားလည်း။

၂။ အမတ်ကြီးဓမ္မဇေယျ

အမတ်ကြီးဓမ္မဇေယျသည် ဝေသာလီခေတ် စူဠစန္ဒရားမင်းလက်ထက်ထင်ရှားခဲ့သော ပညာရှိအမတ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ် သည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်များတွင်ဖော်ပြချက်များအရ ကဗျာ၊ စာပေ အများအပြား စီကုံးခဲ့မည်ဖြစ်သော်လည်း ရခိုင်စာပေ သမိုင်းတွင် စိုင်းဒရားဘွဲ့ (စန္ဒရားဘွဲ့) နှင့် လှေတော်သံမှာ အထင်အရှားဆုံးဖြစ်သည်။

အမတ်ကြီးသည် ဝေသာလီခေတ် နန်းတွင်း အရေးအခင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်မြောက်ဘက်သို့ ထွက်ခွာလာကာ ယခု အိန္ဒိယပြည် ကြိုပူရနယ်တွင် တိုင်းပြည်တည်ထောင်ခဲ့ပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ နိုင်ငံရေးအရ တိမ်းရှောင်လာခဲ့ရသူများ ဖြစ်၍ မိမိဝမ်းထဲတွင် သိုလှောင် “မြို့” ထားရ၍ မြို့လူမျိုးဟု ခေါ်၍ ၎င်းတို့နေရာကို မြို့ပြည်ဟုခေါ်သည်။

အမတ်ကြီးဓမ္မဇေယျ၏ ကဗျာလင်္ကာများမှာ သက်ထောင်၊ ဖလံထောင်၊ မြို့ပြည်၊ ကြိုပူရ၊ ရန်ဂါမတီတို့တွင် ယခုတိုင် တွေ့ရသေးသည်။ ရခိုင်ပြည်နှင့် ခရီးကွာဝေးလွန်းသည့်ပြင် ကာလကြာမြင့်စွာ အဆက်အသွယ်ပြတ်ခဲ့၍ မှတ်တမ်း တင်ထားသော စာပေအရေးအသား အက္ခရာများ ခေတ်ဟောင်းဟန်အတိုင်း သီးသီးခြားခြားကျန်ရှိနေပေသေး သည်။ အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျ၏ရေးစပ်ခဲ့သည် စိုင်းဒရားဘွဲ့နှင့်လှေတော်သံ ဟန်စွလေလင်္ကာတို့မှာ ထိုခေတ်ထိုအခါ ၏ သမိုင်းနောက်ခံနှင့် ဆက်နွယ်မှုရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို ရခိုင်ရာဇဝင်မှ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ရခိုင်ဝေသာလီပြည်တွင် သိင်္ဂီစန္ဒရားမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် သားတော်စူးစူစန္ဒရားသည် စန္ဒာဒေဝီမည်သော မိဖုရား နှင့် သက္ကရာဇ် (၉၅) ခုတွင် အဘိသိတ်ခံ၍ မင်းပြုသသည်။ ထိုမင်းကား အဆင်းအဝါ၊ အစွမ်းခွန်အား ဘုန်းလက်ရုံး တန်ခိုးနှင့်ပြည့်စုံ၏။ ရတနာသုံးပါး အလွန်မြတ်နိုး ရှိသေ၏။ မရေထွက်နိုင်သော ရဲမက်ဗိုလ်ပါရှိ၏။

တစ်နေ့တွင် ကိုးသောင်းမျှသော လှေအပေါင်းခြံရံ၍ အနောက်သူရ တန်ပြည်သို့ ချီတော်မူသည်။ သူရတန် အိန္ဒိယ ပြည် မင်းတို့လည်း များစွာသောလက်ဆောင် ပဏ္ဏာကာရများဖြင့် ကျွန်တော်ခံလာကြကုန်၏။ ကန်ကြီးလည်း တူး တော်မူသည်။ ကျောက်စာတိုင်လည်း စိုက်ထားတော်မူခဲ့သည်။ ဤသို့ မင်းကြီးအား စစ်ဆင်၍မတိုက်ကြကောင်းဟု လျှောက်ထားကြသော စကားကို အကြောင်းပြု၍ “စစ်တကောင်း” ဟုတွင်သည်။

သက်တော် (၅၉) ခုနှစ်တွင် ဦးကြပ်ခေါင်းခွဲ ဝေဒနာစွဲကပ်တော်မူသည်။ မှူးမတ်ပညာရှိတို့က “ပဉ္စလရစ်” သင်းတွဲ ပြည်တွင် ခွေးငယ်တစ်ဖာတ် ဖြစ်ခဲ့သည့်အခါ ခွေးငယ်လေသောကာလ ဦးခေါင်းခွဲကို တစ်ခုသောညောင်ပင်ခွကြား တွင် ထားခဲ့ရာ ညောင်မျိုလေသည်။ ထိုညောင်ပင်ကို လေတိုက်ခတ်၍ အကိုင်းအခက်တို့ လှုပ်တိုင်း ယခုလူဖြစ်သော အရှင်မင်းကြီးဦးခေါင်းခွဲဝေဒနာ ဖြစ်ရပါသည်ဟု လျှောက်ကြသည်။ မင်းကြီးလည်း တကောင်းသင်းတွဲပြည်သို့ ချီ တော်မူလိုသောနှလုံးရှိ၍ မှူးမတ်ဟူးရားတို့အား တိုင်ပင်ပြန်လတ်သော် “ဤနှစ်ခါဝယ် ကြွတော်မူချေက ပြန်ရအံ့ သော ကိန်းမရှိပါ” ဟုလျှောက်ကြပြန်သည်။

ထိုစကားကို နာတော်မမူဘဲ ကိုယ်ဝန်သုံးလဖြင့် ကျန်ရစ်ခဲ့သော မိဖုရားကို ပတ္တမြားလက်စွပ်ဆိုအပ်၍ “မိဖုရား ငါ သည်ကား ဝေးရပ်မြေခေါင်သို့ ကြွတော်မူရလေသော် မြောက်သားတော်သည်ကား ဒါန၊ သီလမြဲမြဲစွာဆောက်တည် ၍ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ပါလော့။ ငါသည်ကား သမုဒ္ဒရာ ခရီးသည် ဘေးဥပဒ်များစွာသောကြောင့် မပြန်ရစ်လော့ဟု

မိန့်တော်မူလေသည်။ ၎င်းနောက် ရွှေလှေဖောင်တော် ပြာသာဒ်ထက် စီးတော်မူ၍ကို။ သောင်းသော လှေရံတော် များနှင့်တကွ ပင်လယ်ခရီးကို မော်တင်ဘက်မှလှည့်ကြွတော်မူသည်။ ထိုလှေတော်များကို ရှေ့မှစီးဆောင် ကွပ်ကဲရ သူမှာ အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျပင်ဖြစ်သည်။ လမ်းခရီး၌ မင်းကြီး စားတော်ကွမ်းဖတ်ပစ်သည်ကို ပင်လယ်အောက်တွင် နေထိုင်သော နဂါးမင်းသမီး ရရှိလေလျှင် ခုနစ်ဘဝ လင်ဖြစ်ဖူးလေသောကြောင့် တပ်မက်၍ အဖနဂါးမင်းအား မင်း ကြီးကိုရလိုကြောင်း လျှောက်ထားရာ နဂါးမင်းက အပြန်တွင်ရအောင်ယူပေးမည်ဟု ဝန်ခံသည်။

စူဠစန္ဒရားမင်းကြီးလည်း ဟံသာဝတီမည်သော ပဲခူးပြည်၌ ပဲခူးမင်း၏လက်ဆောင်ပဏ္ဏာကိုခံယူတော်မူပြီး ရောဝတီ မြစ်အတိုင်း ဆန်တက်လာရာပုဂံပြည်ရှင်မင်း အဖူးအမြင်လက်ဆောင်ကို ခံယူပြီးမှ တကောင်းသို့ချီတက်တော်မူ သည်။ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ အုန်းပေါင်၊ မိုးနဲ၊ မိုးတွေ၊ မိုးလောင်းစသော မြစ်ညာမင်းတို့သည်လည်း လက်ဆောင် ပဏ္ဏာတို့ဖြင့်ကြိုလာသည်။ တကောင်းသင်းတွဲသို့ရောက်လျှင် တကောင်းမင်းပင် စစ်အင်္ဂါလေးပါးခင်းလျက် မှူးမတ် အပေါင်းခြံရံ၍ ဆီးကြိုပြုပြီး သမီးကညာ ရတနာကိုဆက်သည်။ စူဠစန္ဒရားမင်းကြီးလည်း ထို ညောင်ပင်ကို ရအောင် ရှာပြီး မီးရှို့ပျက်ဆီးပြီး စေတီတစ်ဆူ တည်တော်မမူသည်။

သုံးလခန့် စည်းစိမ်ခံစားပြီးမှ မှူးမတ်တို့၏လျှောက်ထားချက်အရပြန်ခဲ့သည်။ မော်တင်အလှည့်တွင် လှိုင်းလေ ပြင်းထန်၍ ဖောင်တော် ပျက်ရာနတ်ရွာစံသည်။ ဤသို့ ရေနစ်၍ နတ်ရွာစံသည်ကို နဂါးမင်းကြီး နှစ်၍သတ်လေ သည်ဖြစ်၍ **“နဂါးနှစ်”*** ဟုခေါ်တွင်ကြောင်း၊ နောင်တွင် ‘နဂါးရာဇ်’ (မော်တင်) ဖြစ်လာကြောင်းဆိုပေသည်။

ရှေးဦးတွင် လှေတော်စီးသူအမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျနှင့်နောက်ပါအချို့တို့ကား လွတ်မြောက်ကြလေသည်။ ထိုသ တင်းကို မိဖုရားစန္ဒာဒေဝီကြားလေလျှင် ငါ့လင်ကို ပုန်ကန်သက်ဖြတ်သည်ဟူ၍ စွပ်စွဲစကားဆိုစည်။ သို့ကြောင့် အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျသည်။ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာရိုးအတိုင်း ဆန်တက်၍ မြစ်ညာပိုင်းတွင် ဥက္ကရစ်တိုင်းကိုတည် ထောင်သည်။ နောင်တွင်မြုံပြည့်၊ သက်ထောင်၊ ဖလံထောင်ဟစ်ရုံပြည်စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤကား အ မတ်ကြီးဓမ္မဇေယျနှင့်ပတ်သက်သော အဖြစ်အပျက်နှင့် ၎င်းမင်း၏ ကဗျာများနှင့် သမိုင်းနောက်ခံများ ပင်ဖြစ် ပေသည်။

*နဂါးရာဇ်ခေါ် မော်တင်တွေ့မှာ ယခုတိုင် ၎င်းမင်း၏ပထဝီဝင် အနေအထားအရ လှိုင်းလေ ပြင်းထန်ရာအရပ်ဖြစ် သည်။
*မျောက်သားတော်ဟူသည်မှာ နှစ်မတော် တစ်ဝမ်းကွဲကို ခေါ်လေသည်။

စိုင်း ဒရားဘွဲ့ (စန္ဒြားဘွဲ့)

ပေမူ၊ ပရပိုက်များတွင် အထက်ပါအတိုင်း စိုင်းဒရားဟုတွေ့ရသည်။ ဝေသာလီခေတ် အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျစပ်ခဲ့ သည်။ အချို့က သီရိစန္ဒြားမင်း၏ အမတ်ကြီး မေပညာ မော်ကွန်းရေးသာသူ မေပညာဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆို သည်။ ပေမူများတွင် ရေးသားသော လက်ရေးလက်သားနှင့် ပါရှိသောကြောင်းအရာများအရ ဝေသာလီခေတ် နန်းတွင်းအရေးအခင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်မြောက်ဘက် သက်ထောင်၊ ဖလံထောင်၊ မြုံပြည်၊ တြိပူရ ဘက်သို့ ထွက် ပြေးထိမ်းရှောင်ခဲ့သော အမတ်ကြီး ဓမ္မဇေယျပင် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီအခါက စိုင်းဒရားဘွဲ့ကို ရခိုင်ရိုးရာ အုန်းမှုတ်ခွက် တယောဖြင့်လည်းကောင်း၊ စောင်းဖြင့် လည်းကောင်း သီဆိုတီးမှုတ်နေကြသော အဘိုးကြီးအရွယ် ဂီတပညာရှင်များရှိခဲ့သည်ဟု သိရပေသည်။ ယခုအ ခါတွင် ရှားပါးသွားပေပြီ။ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း နယ်ခြားဒေသတို့တွင်ကား ယခုတိုင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် သီဆို

နေကြသေးသည်ဟု သိရသည်။ အဆိုပါဒေသများမှ စိုင်းဒရားဘွဲ့များမှာ အဖွဲ့အနွဲ့နှင့် ဝေါဟာရ အသုံးနှုန်းများ သည် ပို၍ရှေးကျသော လက္ခဏာများတွေ့ရသည်။ ရှေးစိုင်းဒရားမင်းတို့ခေတ် စောင်းသံ ဟုခေါ်ဆိုကြသေး သည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော စိုင်းဒရားဘွဲ့မှာ ၁၂၉၁-ခုနှစ် ဝါဆိုလဆန်း (၄)ရက်နေ့တွင် ရေးကူးထား သော ပရပိုက်မှုဖြစ်ပါသည်။ “က” မှ ‘ခေါ်’ ချပ်ထိ ပါရှိသည်။ ခေါင်းစဉ်တွင် “စည်ဒါရာဗွေအရင်” ဟုဖော်ပြ ထားရာ “စန္ဒြားဖွဲ့မှုရင်း (သို့မဟုတ်) အစ ဟု အပေါယ်ရှိသည်။ တွေ့ရှိသည်။ စန္ဒြားဖွဲ့များမှာ နေရာဒေသအ လိုက် လေယူလေသိမ်း အသံထွက်အနည်းငယ် ကွဲပြားကြသည်။ အောက်တွင် ရှေးကျသော ပရပိုက် “က” ချပ်ကို မူရင်းအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းကို ဆက်လက်ဖော်ပြထားသော စန္ဒြားဘွဲ့နှင့် အစပိုင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ် ဖတ်ရှုကြစေလိုပါသည်။

၁။ ရခိုင်ပြည်နယ်ဖြစ်စဉ်သမိုင်း၊ ယဉ်းကျေးမှုစာစောင်။
၂။ ဖလံထောင်၊ ပလက်နားကျောင်းမှ ရှစ်ကြောင်းရေး ပရပိုက် (ပရပိုက်) သည်။ အောက်တွင် ရှေးကျသော ပရပိုက်မှု “က” ချပ်ကို မူရင်းအတိုင်းဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းကို ဆက်လက်ဖော်ပြထားသော စန္ဒြားဘွဲ့နှင့် အစ ပိုင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖတ်ရှုကြစေလိုပါသည်။

“က”

နမောတသ၊ ဘဂဝတော၊ အာရဟတော၊ သမ္မာသမ္ဗုတသာတိ၊
ထွန်လောင်ကျက်သရီ၊ လုမြေကျော်သောင်၊ မင်ကောင်ရာဇာကျောက်လုံကြာမှာ၊ ကိုင်ဆက်ပါရေ၊
လောင်တော်နန်သျှင်၊ ဘုံအင်တင်မျှင်၊ အာနာမိဝ်လိုင်၊ နန် ပိုင်စည်လှာ၊ ဝေသာလီမှာ၊ မင်ဖြစ်လှာသော်၊
စက္ကာအမှံ၊ လှံပျံလေရာ၊ ဘုံတောက်သံပြာ၊ စည်ဒါရာလည်၊ ဆက် ပြားဘန္ဓာ၊ ပြေတိုင်သူမှာ၊ ပိုင်တုံလှာသော်၊
ကြည်ညာသို့ (သို့) ရှိပြည်သျှင်ကို၊ လက်ဆောင်ပိ၍၊ နန်ဝါဂိုဝ်နိ၊ ကျောက်မျှင်သော်၊ ဘုံရှိပြဿဒ် ရှိပြည်သျှင်မှာ၊
အတက်တက်နှင့်၊ နန်ဂိုဝ်တခွင်၊ အသေတိုင်မှာ၊ ပြိုင်ပြက် တောက်လိုင်၊ လှာခြင်တင်တေ၊ အသေတိုင်မှာ၊
စိန်မြာသေလိုင်---

စန္ဒြားမင်းဘွဲ့

- ၁။ ထွန်းလင်းကြက်သရေ လှူပြည်ရာကျော်သောင်း မင်းလောင်းရာဇာ ဝေသာလီမှာ မင်းဖြစ်လှာရေ
- ၂။ စကြာအမှန်လှံပျံလည်းရ ဘုန်းတော်သံ ဝေသာလီမှာ စန္ဒြားလေ့
- ၃။ ဘုန်းအာတက်တို့ အာဏာလေးမိုးကေ နန်းရိုးစိုင်းလာ ကျောက်လှေကားမှာ ကိုးဆက်ပေါ်
- ၄။ ဂိုဏ်းညာလည်းသွီး ပြည်တိုင်းသာမှာ ရှိပြည်ရှင်ကို လက်ဆောင်ပီးရေ
- ၅။ နန်းဝလည်းရိပ်ငြိမ် ကျောက်မျိုးစီ၍ ဘုန်းရှိရာပြဿဒ် ရှိပြည်ရှင်မှာ အထင်ထင်လေ့
- ၆။ နန်းရိပ်ကြွခွင် အသေထိုင်းမှာ ပြောင်ပြောင်တောက်၍... ..
- ၇။ ခြံပန်းခြံနွယ် အသေထိုင်းမှာ စိန်မြသွယ်၍... ..
- ၈။ မြောက်နွယ်လည်းရွှေ ခါ ရှိတောင်နန်းမှာ စိန်မြဿဒ်လေ့
- ၉။ စန္ဒြားလည်းဒေဝီ ခေါ်ညီလေးတွင်လှ နန်းရှိတောင်မှ မိဖုရား လေ့
- ၁၀။ ပျော်ပါလည်းမောင်နံ့ ဒို့ သျှင်ရာမင်းလည်း ရှိတောင်နန်းမှာ မနောစံရေ ...
- ၁၁။ ရှိလွန်သောခါ ဖြစ်ခြင်းလည်းရာကို မသိရာပါဘဲ ရှိပြည်သျှင်မှာ ဦးတော်ခဲ၍ ...
- ၁၂။ လျှားလံမသာ ကိုလှံရောဂါကို သာပါခေဇ်ချင် ရှိပြည်သျှင်မှာ ဆီးဝါးတင်ရေ ...
- ၁၃။ မသာလေပါသိ တဖီရာဖိတွင် ဒို့ သျှင်မင်းက ဒါဏ်ကြီးဝင်ရေ ...
- ၁၄။ ကျော်ထင်လေပေါက်ပြား ယပ်ကိုရာလွယ်၍ ထီးနီဆောင်းလေ မင်းကောင်းဆရာ ...
- ၁၅။ ပရောလေဟိတ ဒို့ သျှင်မင်းမှာ ခေါ်ခြင်းရာကား ...
- ၁၆။ ကောင်သာလေဖြစ်ကေ ထွက်စားလေးကြည့်ချင် ဝါထံလာကေဆရာရို့ ...

၁၇။ ငါဟိလေးရောဂါ ဦးဂရွပ်နာကို မသိချင်လေငှါတွင်ထားကေ ဆရာများမောင် ဗေဒကောင်းလေ့ ...
၁၈။ ဟူးရားဖြူးဟူးရာညို ဤတွင်ဆိုကေ ဗေဒင်ပျိုလေ့ ...
၁၉။ သာမလေယဇ္ဇ ဣဒုအတတ် အတပတ္တဗေဒင် အကျိပ်သားမှာ သုံးယောက်မြင်ရေ ...
၂၀။ နတ်မြင်းလေးသုံးယောက် ယင်းနီရက်မှာ ဒို့သျှင်မင်းကိုကထား လျှောက်တယ် ...
၂၁။ ဇောင်သာလေဖြစ်ကေ မထွက်လေဝမ်းဘား အမိန့် တော်ကို လွန်ကြောက်လာရေ ...
၂၂။ ပဇောင်မာကြီကေ ဒို့ ဆရာလေး ယခုတက်မှာ ထွက်နိုင်မည်လေး ...
၂၃။ သံမြိုင်ခုနစ်ထပ်မှာ တွက်မည်လေးအမှန် ဒို့ ဆရာကအတွေ့ခံရေ ...
၂၄။ ယင်းနီလေးကပင် ပန်းဖဲလည်းပန်းထိမ် သံကိုခယကေ အပြင်းစီရေ ...
၂၅။ ချသောအာဏာ ဒို့ သျှင်မင်းလေး ဝေသာလီမာ မင်းရိုးပါလေ ...
၂၆။ ပြီးချင်လည်းထိုခါ သံမြိုင်ကြီးလေ ဒို့ သျှင်မင်းကို ပို့ လှာငြားရေ ...
၂၇။ ကောင်သာလေဖြစ်ကေ ကျီးသားရွှီရောင် တောင်စီမြကေ ကျောက်မင်းလေ ...
၂၈။ ယူဆောင်လ ခဏ ကျီးသား၍ယ်လေ မြိုင်မှာ လှောင်ကေ မေရလေး ...
၂၉။ ကျီးသားလည်းသံခါ ကျီးရွှီဝါကံ ချိန်ခါလေတိုင်လတ် ခုချိန်ဖြစ်ကေ သင်ခေါင်းဝင်ရေ ...
၃၀။ ကျီးသားလည်းမောင်နံ့ ကကေသံကို တရံလေချောက်ချား ဒေဝဒတ်မှာ တောင်းလှာငြားရေ ...
၃၁။ စကားလည်းပုံးပြု မင်းဝတ္ထုကို ယခုအားလျှင် ဒို့ ဆရာလေးသံမြိုင်ထဲကို လုံးခြံဝင်ရေ ...
၃၂။ ဇောင်သာလေဖြစ်ကေ တရုပ်ရာဟူကေ အလွန်ဝီးကေ သင်းတွဲပြည်ကို ...
၃၃။ ယူလျှင်သန္ဓေ ဆယ်လနေ၍ ဖွားချိန်ရာတိုင်လတ် သူကြွယ်အိမ်မာ ခွီးလျှင်ဖြစ်ကေ ...
၃၄။ ခွီးနှင့်လည်းတွားတတ် ယင်းနီလေးရက်မှာ သူကြွယ်မနန့် တန်နက်တည်း ...
၃၅။ သူကြွယ်လည်းကြီးခါ သူကြွယ်မမာ ကျောင်းမှာထားရေ ...
၃၆။ သူဌေးလည်းကျွန်မ ရွှီကျောင်းသားကိုဆွမ်းပို့ လာခါ ...
၃၇။ ခွီးသငယ်လေ ကျွန်မနားက ခေါက်တိုင်းပါ၍ ...
၃၈။ ကျောင်းသားလူများ မြူကစား၍ နင့်မာလေလင်လေ့ ထိုခွီးငယ်ပင် မျောက်သားလားလေ ...
၃၉။ ရက်များလေရှောင်ဖွယ် ကျွန်မတို့ မှာ ရလတ်တေရာ ...
၄၀။ ကျွန်မလေမာန်ပါ ယင်းနီရက်မှာ ဝိဟာကျောင်းမှာ မခံသာလေ ...
၄၁။ ပြည်လာလတ်လျှင် လမ်းစပ်ကြားမှာ ခွီးကိုလည်းသတ် ခွီးငယ်အသက် ထွက်သည်ကိုပင် ကျွန်မမြင်ရေ ...
၄၂။ ခွီးငယ်လေးအကောင် ပုတ်ဟောင်ရာလောက်ကျ လူများရွံဖွယ် အန္တရာယ်ပင် ဖြစ်လိမ့်မည်လေ ...
၄၃။ ယူငြားအားလျှင် ညောင်ပင်ဂွတွင် ချပ်တင်ထား၍ ...
၄၄။ ကာများလေတာရည့် ဆွီးကြီးကျလတ် ဦးခွံကျွတ်၍ ...
၄၅။ ယလောက်ရာပြီးမှ ကြီးလှာလေညောင်ပင် ဦးခေါင်းခွံကို မျိုးလိုစင်၍ ...
၄၆။ တပေါင်းရွက်ကျင် လီရွှင်ထဆိုက် ဒို့ သျှင်မင်းလေ ရွှီတောင် နန်းမာ ဦးဂရွပ်ကိုက်တေ ...
၄၇။ မျက်တော်ပါကေ မင်းကျော်ခုပ်သုတ် ဒါးသံလျက်နှင့် ထရို့ ခုတ်တေ ...
၄၈။ ခုနစ်ထပ်ယာ ခြောက်ထပ်လေကျွန် သံမြိုင်ကြီးမှာ တထပ်ကျန်ရေ ...
၄၉။ ဒေါဟေ့ လက်ပြန် မတ်တော်ကြီးလေ တမစစ်မှာ ဟန်လီပြန်ရေ ...
၅၀။ မင်းကျော်ရာမင်းလှ ကိုယ့်သတိကို ချုပ်ဆွဲရရေ ...
၅၁။ ပဇောင်ကြံရေ ဒို့ ဆရာလေး သင်းတွဲ မြို့ ကို ရောက်နိုင်မေလေး
၅၂။ သင်းကနက်လိုကြီး ကိုးသောင်းစီ၍ ကိုးဆွဲကိုးလံ ကိုးပင်းဂံကို ...
၅၃။ ရပြီးသွားလျှင် ဒို့ သျှင်မင်းလေ သင်းတွဲမြို့ ကို ရောက်မိထင်ရေ ...
၅၄။ လက်သမားလေးငါးရာ ဒို့ သျှင်မင်းမာ ခေါ်ခြင်းရာကား ...
၅၅။ သင်္ဂနက်လှီးကြီး ကိုးသောင်းစီ၍ ကိုးဆွဲကိုးလံ ကိုးပင်းဂံကို
၅၆။ လျှင်ဆွဲမနီ စီးတော်လိုကို စွတ်ရာမေရာ ...
၅၇။ ခုနစ်ရက်နန့် ခြောက်ရက်မာတလေ စီးတော်လိုကို ပီးရေမေလေး ...

၅၅။ ဒေါက်လှန်းလေဝီစီ ရန်လေဆီနံ့ ရှိပြည်သျှင်မာ အပြည့်တင်မေ ...
၆၀။ ပဲ့ကားဘောနှစ်ရောင် နာဂါမလေညီနောင် မာဒင်ခွင်မာ စွပ်ကြယောင်ရာ ...
၆၁။ အလယ်ကလေးနှစ်ရောင် ခြင်္သေ့မာညီနောင် ဒို့ သျှင်လောင်းမာ ကိုက်ကြယောင်ရာ ...
၆၂။ ဦးကလေးနှစ်ရောင် ဟင်္သာမာညီနောင် ဒို့ သျှင်လောင်းမာ ထပြိုင်ယောင်ရာ ...
၆၃။ ယလောက်ပြီးမှ တိုင်းသူပြည်သား ဒို့ သျှင်လောင်းကို အံ့ဩပါရေ ...
၆၄။ လက်သမားလေးငါးရာ ယင်းနီရက်မာ ဒို့ သျှင်လောင်းကို ပြီးတုံပါရေ ...
၆၅။ သူရဲလာည်းဗိုလ်ပါ လူဒါလေးဆင်မြင်း ဒို့ သျှင်မင်းမာ လုံးလတ်ခြင်းရာ ...
၆၆။ လားမေနှင့်ပင် ဒို့ သျှင်မင်းလေ သင်းတွဲမြို့ ကို ရှိခိုးတင်ရေ ...
၆၇။ စန္ဒာလည်းဒေဝီ ခေါ်သည့်ထွင်လ နန်းရွှီတောင်မှ မိဖုရားလေ ...
၆၈။ ငါဇာပြောမေ ချောင်းလေစိမ့်စိမ့် လှေဒေဝီမာ နားထောင်ဖိလေ ...
၇၀။ ငါမဟိကေ ငါဟိလေတူစွာ လှေဒေဝီမှာ နီလတ်ပါရေ ...
၇၁။ ငါမရောက်လျှင် ငါ့တွင်ရာလက်စွပ် နဝရက်ကို ထားခတော့မေ ...
၇၂။ တန်အပ်သောသူ ဘုန်းဟိလူလေ ငါပြည်နန်းကို စိုးတော်မူပါ ...
၇၃။ ဟိလိုက်ရေကျစ်ဆူ မြို့ တိုင်းလူနှင့် အူအူသောင်းသောင်း ဘုံ မောင်းခရာ ပြည်တိုင်းသားမယ တီးမှတ်ပါ၍ ...
၇၄။ နိမိတ်လေးဇာနိဝါ ဒို့ သျှင်မင်းလေ ကိုယ့်ပြည်ရွာကို နောက်စိုင်းမေ ...
၇၅။ ချောင်းလေးဆို ဒို့ သျှင်မင်းလေ ရွှီတောင်နန်းမ ငိုလဲငိုရေ ...
၇၆။ လက်ချေရာဆယ်ချောင်း စုစွာပေါင်း၍ မမှတ်လေပျင် ဆယ်ချောင်းလက်ကို ဦးထိပ်တင်ရေ ...
၇၇။ လက်ျာခြံရစ် လှေဒေဝီလေ ဒို့ သျှင်မင်းကို ဦးလည်းထိုက်တေ ...
၇၈။ ချောင်းလည်းဆို လှေဒေဝီကား ရွှီနန်းတောင်မှာ လျှားလို့ငိုရေ ...
၇၉။ သျှင်မဟိကေ ဆိတ်ဆိတ်လည်းညံ့ညံ့ ရွှီတောင်နန်းမာ ဟိလိမေလေ ...
၈၀။ အလောင်းလည်းမင်းကျော် စီးလောင်းရာတော်မာ တက်ပါရာ လီဖိဘုန်းတော်သံလို့ မရှိပါ ...
၈၁။ မရှိလည်းမင်းမွန် သလဲရာစွန်ကိုလိမ် ပြန်ခေါက်ချိုးယူ၍အသာ ...
၈၂။ လက်ျာလည်းမောင်မာ သုတ်ပါလီဖိ ဘုန်းတော်ကြောင်ကေ လှီတွင်ရှိ၍ ...
၈၃။ သင်္ဂီနက်လှီကြီး ကိုးသောင်းစီး၍ ကိုးဆဲ့ကိုးလံ ကိုးပင်ဂံကို ...
၈၄။ ကျင်သံဘစီး စီးတော်လိုက စည်လည်းတီးဗျာ ...
၈၅။ အမတ်ကြီးရာ ထမစစ် အမြောက်ရာတော်ကို စီးတော်လိုက သုံးချိန်းပစ်တေ ...
၈၆။ ချီဖလည်းဟောက် စီးတော်လိုက ပြောင်းလည်းပေါက်ကေ ...
၈၇။ အူအူသောင်းသောင်း ဗုံမောင်းလေးခရာ ပတ္တလင်းခွင်း သောခြင်းနှင့် ...
၈၈။ မြို့ပြည်ကိုစွာ တွက်လီရာပါမြောက် ဝဖီးချပ်ကို ဇီတေ ရောက်ဗျာ ...
၈၉။ ရောက်ပြီးသွာလျှင် ဒို့ သျှင်ရာမင်းလေ ကိုယ်ဆံပင်ကို ဖြီးလီ ကျင်ရေ ...
၉၀။ ဖြီးလီကျင်လေထိုခါ ဒို့ သျှင်ရာမင်းလေ ကိုယ့်ခေါင်းဖြီးကိုထားခဲ့ပါရေ ...
၉၁။ ဝဖီးချပ်ကို လွန်လေရာပါမြောက် ဆံတော်ဓာတ်ကို ဇီတော့ရောက်ဗျာ ...
၉၂။ ကာယလေဝဇီ ဒို့ သျှင်ရာမင်းကား ဆံတော်ဓာတ်မှာ မနေချီရေ ...
၉၃။ ရွှီငွေရတနာ ပါသည့်များကို ဒို့ သျှင်မင်းမှာ ပူဇော်ပါရေ ...
၉၄။ ဆံတော်ရှင်ကို လွန်လီရာပါမြောက် ရကွလေတန်းကျောင်း နိုင်ငံတော်ပြည် ကျယ်မကျယ်ကို ...
၉၅။ ဆိုဖွယ်မရ ဒို့ သျှင်မင်းမှာ ဟိလတ်ကလေ ...
၉၆။ သိကြားလည်းနတ်မွန် ချီလတ်ဟန်ယောင် ဝီသံသိကြား မင်းထံ လားတည်း ...
၉၇။ မင်းရုံးလည်းတောင်စိုင် ရကွိုင်လေးနယ်ခြား ဆင်ခေါင်းဝတွင် ...
၉၈။ ဒို့ သျှင်ရာမင်းလေ ဆင်ခေါင်းဝတွင် ရောက်လီကျင်ဗျာ ...
၉၉။ ကွမ်းတယာကို စားလီလေမိခါ သတိလေလက်လွတ် ဒို့ သျှင်မှာ စိတ်ယွင်းချွက်တေ ...
၁၀၀။ ကွမ်းယာကိုပင် ဒို့ သျှင်မင်းလေ ဆင်ခေါင်းဝတွင် ပစ်လီကျင်ရေ ...

၁၀၁။ အောက်ကိုတလွန် စိုးထပိုင်ခြင်း နဂါမင်းမှာ ...
၁၀၂။ ရင်တွင်လည်းသမီး မိဖံသီးက ပျိုပေါင်းလေးငါးရာ ဆယ်ခေါင်းဝတွင် ရေကစား၍ ...
၁၀၃။ လူသားလည်းကွမ်းယာ မိဖံသီးလည်း ဆင်ခေါင်းဝတွင် ရပြန်လှရေ ...
၁၀၄။ ဒေကွမ်းယာပင် ဘောသူလေးကွမ်းယာ ဖြစ်ပါတော့မေ မွေးဒေသမှာ မီးရမေရာ ...
၁၀၅။ လျင်ဆွမနေ မိဖံသီးလေး သခင်ထံကို လာလတ်တော့ရာ ...
၁၀၆။ လက်ျာခြံရစ် မိဖံသီးဂေ မွီးသခင်ထံကို ဦးလည်းထိုက်တေ ...
၁၀၇။ ဒေကွမ်းယာပင် ဘောသူလဲကွမ်းယာ ဖြစ်ပါတော့မေ မွီးဒေသမှာ ပြောရမေရာ ...
၁၀၈။ ငါသာလေပြောမေ ချော့လေစိမ့်စိမ့် မိဖံသီးမှာ နားထောင်ဖိလေ ...
၁၀၉။ ထွန်းလင်းကျက်သရေ သူ့ပြည်ရာကျော်သောင်း မင်းကောင်းလေရာဇာ ဝေသာလီမာ မင်းဖြစ်လာရေ ...
၁၁၀။ ခေါင်းခဲလေရောဂါ ဦးဂရွပ်လေးနာကို ကောင်းကီရာတော့မေ သင်းတွဲပြည်ကို လားခရေရာ ...
၁၁၁။ သူ ဒါလေးကွမ်းယာ ဖြစ်ပါရာတော့မေ မွီးဒေသမှာ ပြောလတ်တော့ရာ ...
၁၁၂။ ကွမ်းယာတို့ပင် လှလီကျင်၍ ကွမ်းယာရှင်ကိုလိုချင်သတိ မိဖံသီးမာ စိတ်ကဟိရေ ...
၁၁၃။ သံချိုရာမြညောင် ယင်နီလေးရောက်မှ ကွမ်းယာရှင်ကို အရတောင်းရေ ...
၁၁၄။ ဂုဇလေတမူ သူ တိုင်းသူပြည် သင်းတွဲပြည်ကို လားခရေရာ ...
၁၁၅။ ပြန်လတ်တော့ခါ ရဇီမေရာ နိပါလှစ်မင်း နန်းတွင်ဟိတေ သမီးရင်းလေ ...
၁၁၆။ ယင်းနီလေကပင် သျှစ်သောင်းနဂါး ဆင်ခေါင်းဝတွင် အစောင့်ထားရေ ...
၁၁၇။ ဆင်ခေါင်းဝကို လွန်လီပါမြောက် သင်းတွဲပြည်ကို ဇီတော့ရောက်ရောက်တေ ...
၁၁၈။ ရမ္မာလေးဝတီ ရိုင်စိစိုးခြင်း ရမ်းဗြဲမင်းမှာ ...
၁၁၉။ ဝိုင်ညာလေသမီး ရှီးပြည်ရှင်ကို လက်ဆောင်ပီးရေ ...
၁၂၀။ ဒွါရာလေဝတီ သိုင်းစိစိုးခြင်း သံတွဲမင်းမှာ ...
၁၂၁။ ဝိုင်ညာလေးသမီး ရှုရုံပြည်ရှင်ကို လက်ဆောင်ပီးရေ ...
၁၂၂။ ကသဲလေပြုပြည် ဝိုင်းစီးစိုးခြင်း သံတွဲမင်းမှာ ...
၁၂၃။ ဝိုင်ညာလေသမီး ရှီးပြည်ရှင်ကို လက်ဆောင်ပီးရေ ...
၁၂၄။ စခန်းလေနေရာ ဒို့သျှင်မင်းလေ သင်းတွဲမြို့မှာတုံ့ပါရေ ...
၁၂၅။ ယင်းညောင်လေပင်ကို ရှာကျင်လေခုတ်တိုက် တိုင်းပြည်သူမှာ တူးဖြိုပစ်တေ ...
၁၂၆။ ဦးဂေါင်းခွဲလျှင် ထိုညောင်ပင်မှာ ယင်းနီရက်မာ ရလီကျင်ရေ ...
၁၂၇။ ဦးဂရွပ်ဓာတ်လျှင် ဒို့သျှစ်မင်းလေ၊ သင်းတွဲမြို့မှာ၊ တည်လီကျင်ရေ ...
၁၂၈။ ငါဟဲ့ရောဂါ ဦးဂရွပ်နာလေ သင်းတွဲမြို့မှာ ရှင်းရှင်းသာရေ ...
၁၂၉။ သုံးနှစ်လည်းတိုင်ပင်၊ ဒို့သျှင်မင်းလေ၊ သင်းတွဲမြို့မှာ၊ ကြာလီကျင်ဗျာ ...
၁၃၀။ ကိုယ့်ပြည်ကပါ လူဒါလေဆင်မြင်း သင်းတွဲမြို့မှာ ပျက်စီးခြင်းရာ ...
၁၃၁။ စောင်းသည်လည်းညီနောင် နှစ်ယောက်ရာမောင်ကို တတဝါးဆယ် ပီးမယ်အမှန် ထမစစ်မှာ အတော့ခံရေ ...
၁၃၂။ ဒို့ဒါဖြစ်လျှင် သနားလည်းမောင်ပင် လုလင်စောင်းသည် သဘိုလ်ညဉ့်မာ တီးရမေရာ ...
၁၃၃။ ဖျောက်စိတ်ကေနဂါးဖောင်၊ လကိုမျှော်၍၊ သူယောင်ပင်ထမ်း၊ ထက်ဂေါင်းခင်မှာ၊ ကြယ်ကနန်းလေ ...
၁၃၄။ လောင်းတော်သခင် အသျှင်လည်းပြန်ချိန် ဝေသာလီကို တန်လေပြီရာ ...
၁၃၅။ ညဦးလည်းထွက်ကြယ်၊ ကြည့်ဘို့မလေ၊ မထန်လေရောဂါ၊ တောင်မျက်နှာကို လွန်ခဲ့ပြီးရာ ...
၁၃၆။ လောင်းတော်လည်းသခင် အသျှင်လည်းပြန်ချိန်၊ ဝေသာလီကို တန်လေပြီရာ ...
၁၃၇။ ကြယ်ဖြူရာထောင်သောင်း၊ အထက်လည်းဂေါင်းခင်၊ အာကာပြင်မာ၊ ကြယ်မီးကျောင်းရာ ...
၁၃၈။ ခုနှစ်ရက်ကြယ်စိုင်း၊ အထက်လည်း ဂေါင်းခင်၊ အာကာပြင်မှာ၊ ကြယ်တံတိုင်းလေ ...
၁၃၉။ လူတွင်တွင်ကေ၊ လူတွင်ကျော်ဖို့၊ ထက်လဲရာပြောင်ပြောင်၊ ဝေသာလီမာ၊ နန်းသုံးဆောင်လေ ...
၁၄၀။ လောင်းတော်သခင်၊ အသျှင်လည်းပြန်ချိန်၊ ဝေသာလီကို၊ တန်လေပြီရာ ...
၁၄၁။ လူတွင်တွင်ကေ၊ လူတွင်ရာဇာ၊ စီယံဒါကို၊ အာကာ စိုးကေ၊ မိုးသိကြား ...

၁၄၂။ လောင်းတောသခင်၊ ဘုရင်ပြန်ချိန်၊ ဝေသာလီကို၊ တန်ကောင်းပြီလေ ...
၁၄၃။ ဖြူဆောင်လေဆွဆွ၊ ရငြားရတနာ၊ ထီးဖြူကာကေ၊ ရာဇာလုထွင် အိုမင်းမြတ်လေ ...
၁၄၅။ အာဏာချုပ်ပွေ၊ စိုးအုပ်ရာလေငြား၊ နန်းရွှီတောင်၊ လောင်းဘုရားလေ ...
၁၄၆။ စန္ဒာလည်း ဒေဝီ ၊ ခေါ်ညီလေ တွင်ထား၊ နန်းရွှီတောင်၊ မိဖုရားက ...
၁၄၇။ အသျှင်မလာ၊ သျှင်မလေညှိပါ ၊ ဝီယံနန်းမာ၊ လွမ်းဗျာယာနှင့် ...
၁၄၈။ လောင်းတော် လည်းသခင်၊ အသျှင်လည်း ပြန်ချိန်၊ ဝေသာလီကို ၊ တန်လေပြီရာ ...
၁၄၉။ သတိလေးရကေ၊ ဒို့သျှင်မင်းကား၊ ဝေသာလီကို၊ ထွက်လို့ရရေ ...
၁၅၀။ သတိလည်းလက်လွန်၊ ဒို့သျှင်မင်းကား၊ သင်းတွဲမြို့မှာ ဟိလိပြန်ရေ ...
၁၅၁။ မျူးတော်လေး သျှစ်သောင်း၊ မတ်တော် ပေါင်းတို့ ၊ လျှင်ဆွမနေ၊ စီးလောင်းတော်ကို ဂုချလေဟု ...
၁၅၂။ သူရဲလည်းဖိုလ်ပါ၏၊ သူဒါလည်းဆင်မြင်းဒို့ သျှင်မင်းစား၊ လုံးလတ်ခြင်းရာ ...
၁၅၃။ ယလောက်ရာပြီးမှ ဒို့ သျှင်မင်းလေ၊ ကိုယ့်ပြည်ရွာကို၊ ပြန်၍ လာရေ ...
၁၅၄။ ပြန်၍လာလျှင်၊ ဒို့ သျှင်မင်းလေ၊ ဆင်းခေါင်းဝတွင်၊ ရောက်လီကျင်ဗျာ ...
၁၅၅။ မြောက်ထလေးပြီးစွာ၊ မိုးကြီးရွာ၍၊ ဒေရာလည်းတဖီး လောင်းပြည်ရှင်မာ၊ မီးကြီးတို့ရေ ...
၁၅၆။ အေဒါလေးစီးကို၊ မသိချင်လော့၊ ငါ့တင်ထားကေ၊ ဆရာများမောင်၊ ဗေဒင်ကောင်လေ ...
၁၅၇။ ဘောဂဝတီ၊ ပိုင်းစီစိုးခြင်း၊ နဂါးမင်းမှာ ...
၁၅၈။ ရင်တွင်လည်းသမီး၊ မိဖိုသီးက၊ တောင်းဆုလေယူတေ၊ လျှင်ဆွလည်းကေန်၊ ခောင်းပြည်သျှင်ကို၊ နှစ်မည်ကြံရေ
၁၅၉။ အေဒေလေးစီးကို၊ လွတ်လေတော်ငြား၊ ဆရာများမှာ၊ မတက်ပါလော့ ...
၁၆၀။ ရိုကသမုဒ္ဒရာ၊ မျက်နှာတော်ထား၊ လှိုဦးလေမျက်မူ၊ လောင်းပြည့်ရှင်မာ၊ ထိုတ်တန်ပါလော့ ...
၁၆၁။ ဧချင့်လေးဆို၊ ဒို့ ချင်မင်းလေး၊ ရွှီသဖုံးမှာ၊ ထိုင်လို့ ငိုရေ ...
၁၆၂။ ခါးမလည်းဒုတ်စီ၊ ခြိမလည်းဘိန်၊ မကိုင့်သရဖောင်၊ မှင်ဂုသရံ၊ ရွှီသဖုံးမှာ၊ ဝတ်တုံပါ၍ ...
၁၆၃။ လာလတ်သောခါ၊ ဒို့ ချင်မင်းလေ၊ ကိုယ့်ဘောင်စွန်ပင်၊ စွဲလောင်ထမီ၊ တခဏကို၊ ပြန်ကြည့်မိရေ ...
၁၆၄။ ရွယ်ကာလေရစ်ပတ်၊ ယင်းနိုရက်မာ၊ စီးလောင်းတော်ကို၊ သုံးပိုင်ဖြစ်တေ ...
၁၆၅။ မီးလည်းပြောင်းပြောင်း၊ မြစ်လုံးမြင်ရေ ...
၁၆၆။ နပတကိုးသိန်း၊ ပါအံ့လေတော်သူ၊ ကိုးကွယ်လေမရ၊ မြစ်မသီဒါမာ၊ ပျက်စီးငြားရေ ...
၁၆၇။ ရိုကလည်းတတန်၊ လွန်လီပမြောက်၊ စီးလတ်လေစွာရှောင်၊ လှိုတသောင်းနန်၊ ထမစစ်လေ၊ ဝေသာလီကို ပြန်
ရောက်လာရေ ...
၁၆၈။ မတ်လက်ျာလေး၊ ဗိုလ်ဒတ်လည်းချီစီ၊ ထမစစ်ကို၊ ရန်ထားခီဟု ...
၁၆၉။ ဒို့ သျှင်မင်းလေ၊ ငါဒါထမရစ်၊ လောင်းပြည်သျှင်ကို၊ နဂါးနှစ်တေ ...
၁၇၀။ လောင်းပြည်လေးသျှင်ကို၊ နဂါးနှစ်ကေ၊ ပြန်တော့တေလေး ...
၁၇၁။ ငါဒါလေထားကေ၊ ငါဒါထမရစ်၊ လောင်းပြည်သျှင်ကို၊ နဂါးနိုက်တေ၊ မှန်တော့တေရာ ...
၁၇၂။ ဇရာလည်းဝန်ဆန်၊ ဖွားလွန်မရှား၊ သားမယားနန် ...
၁၇၃။ တူကွာအုပ်စုံ၊ ပြည်ကချကေ၊ သွားတော့မူလေ ...
၁၇၄။ ကုလားတန်မြောက်၊ ဆန်လီပါမြောက်၊ သဲဖြူးကျွန်းကို၊ ဇီတော့ရောက်ဗျာ ...
၁၇၅။ ယေဒေဏ၊ ထမစစ်လေ၊ သဲဖြူးကျွန်းမာ၊ စခန်းချရေ ...
၁၇၆။ ယကေလည်းတတန်၊ လွန်လီလေပါမြောက်၊ လူများတို့ တွင်၊ မြို့ပြည်တွင်ရေ ...

လှေတော်သံ

ဝေသာလီပြည် ဣန္ဒြေစန္ဒြမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၃၁၇ ခုနှစ်လောက်တွင် အမတ်ကြီးဓမ္မဇေယျသည် ဗျည်း ၃၃လုံး လှေတော်သံကို စပ်ဆိုခဲ့ပေသည်။ ရှေးရခိုင်ရေတပ်မတော်တွင် စစ်ချီသောအခါ သန်မာထွာကျိုင်း သူကျင်သန်ကြီး များစွာက လှေကိုလှော်ခတ်ရသည်။ ထိုအခါ စည်ကိုတီး၍လှေကိုပြိုင်တူလှော်ရင်း တက်ညီလက်ညီဖြင့်ဆိုသော ကဗျာဖြစ်သည်။ ဣန္ဒြေစန္ဒြမင်းကြီးသည် သက္ကဒိန်ကရဝိက်ဖောင်တော်ကို စီး၍ အသောင်းမကသော လှေတော်တို့ ဖြစ်ခြံရံလျက် တကောင်းသင်းတွဲပြည်သို့ ပင်လယ်ကြောင်းဖြင့်ချီသောအခါ အမတ်ကြီးဓမ္မဇေယျသည် ဤလှေတော် သံကို စပ်ဆိုသီဆိုစေခဲ့သည်။ “ကိုးစိပ်ကိုးလန်၊ ကိုးပင့်ကန်၊ ကျင်သန်တက်ကြီး၊ စည်ကိုတီး၊” ဟုဆိုစမှတ်ပြုရသည့် အတိုင်း ကိုးလန်မျှရှိသော လောင်းလှေပေါ်တွင် ကျင်သန်ခေါ်သော လူသန်ကြီးများက စည်ကိုတီးပြီး လှေလှော်သား များက ပြိုင်တူစည်းလုံးညီညွတ်စွာ သီဆိုရသော ကဗျာပင်ဖြစ်သည်။ ထူးခြား အကွာရာ။ ဗျည်း ၃၃ လုံးမူတည်၍ ရ ခိုင်သမိုင်းနှင့် ဇာတ်ကြီးဆယ်တွဲ ဗုဒ္ဓဝင်ခန်းများ၊ ပုံပြင်များကိုပါ ပါဝင်ဖွဲ့နွဲ့ ထားရာ လှေလှော်သားများအား ဗဟုသု တ တိုးပွားစေသည်။ အမျိုးဘာသာ၊ သာသနာဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန် တက်ကြွစေသည်။ သီဆိုသည်မှာ ခေါင်း ဆောင်လှေဦးစီးက အချီအပိုဒ်ကို တစ်ဦးတည်းသီဆိုပြီး အချပိုဒ်ဖြစ်သော “ဟန်စိလေဟန်စွလေ” ဟူသော အပိုဒ် ကို လှေလှော်သားများက တပြိုင်နက်အားမာန် အပြည့်နှင့် သီကြွကြွခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တနည်းအားဖြင့် ရှေး အခါက ကမ္ဘာပုဒ်မြစ်ယံတွင် လှေတော်သံများမစဲရိုန်ချိမ့်မည် ဖြစ်သတည်း။^၁

၁။ (က) အောင်သားဦးဦး “ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု” ဝေသာလီ။ စာ-၆၃ ။
 (ခ) ဓညစံ ‘ ရန်ငလှေတော်သံ ‘ မြဝတီမဂ္ဂဇင်း စာ-၁၉၄။
 (ဂ) ဦးသာထွန်းဦး။ ရခိုင်ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ် “ဝေသာလီကျောက်လှေကားမင်းဆက်” ။
 (ဃ) ရက္ခိမင်းညို။ ယခုခေတ်သုံးရခိုင်အက္ခရာ။ ရခိုင်တန်ဆောင် (တွဲ-၁၀) စာ-၁၅။
 (င) မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ် ပါတီ။ ရခိုင်။ စာ-၁၉၉။

ဗျည်း ၃၃ လုံးဟန်စွလေ လှေတော်သံ

- (က) က ကိုမူကား၊ ကဋ္ဌန ပဗ္ဗတာ၊ ငွေတောင်သာက၊ ဟသီာဝမ်းဘဲ၊ ပျံဝဲသည်၊ မစဲရံကာ၊ ရံကာသော်လည်း၊
ဟန်စိလေ ဟန်စွလေ။
- (ခ) ခ ကိုမူကား၊ မြတ်လှသည်းခံ၊ ရသေ့ပျံကို၊ အကြံယူမှား၊ မင်းသားပြည်ရှင် ပြစ်မှားလျှင်ကား၊ ပြည်တော်ဝင်ကာ၊
ဝင်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဂ) ဂ ကိုမူကား၊ ဂန္ဓာလာ၊ ပန်းနံ့သာနှင့်၊ လင်ရှာမရ၊ နဂါးမလျှင် နေ့ညမပြတ်၊ လှည့်ဖြားတတ်သည်၊
သူမြတ်ရွှင်ကာ၊ ရွှင်ကာသော်လည်း။ ဟန်စိလေ ဟန်စွလေ။
- (ဃ) ဃ ကိုမူကား၊ ဃရာဝါသ၊ ကိစ္စမြားမြောင်း၊ လူတို့ဘောင်ဝယ်၊ ခွာရှောင်ချေပြီး၊ မင်းကြီးဓဋ္ဌ၊ သားလှလွတ်သည်၊
အထွက်တင်ကာ၊ တင်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (င) င ကိုမူကား၊ ငဆမုဆိုး၊ နတ်မျိုးလည်းဟာ၊ မဏိပတ္တမြား၊ ကုန်ခါစားသည် လေးမြားကိုင်ကာ၊
ကိုင်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

- (စ) စ ကိုမူကား၊ စန္ဒသူရိယ၊ မင်းလှပြည်သူ၊ တောင်းပန်လျှင်ကေ၊ သျှင်ပင့်ကိုယ်စား၊ သွန်း၍ထားသည်၊ ဖူးများလွယ်ကာ၊ လွယ်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဆ) ဆ ကိုမူကား၊ ဆန္ဒနိဆင်မင်း၊ လေညှင်းခံရာ၊ မုဆိုးလာ၍၊ ဖြတ်ကာစွယ်များ၊ ပေးကမ်းငြားသည်၊ မင်းအားဆက်ကာ၊ ဆက်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ည) ည ကိုမူကား၊ ညေယျခံတရား၊ ထိုငါးပါးကို၊ ပိုင်းခြားထင်ထင်၊ သိမြင်ကုန်ကုန်၊ ပြီးပြည့်စုံသည်၊ ဗိုလ်ပုံလူများ၊ သိမြင်ကြားအောင် ဟောကြား၊ ဗုဒ္ဓ၊ ဗုဒ္ဓိသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (င) င ကိုမူကား၊ ငှက်မင်းကြီး၊ မိကျောင်းစီး၍၊ ခရီးလွန်ရှည်၊ သန်လျင်ပြည်ကို၊ ဝင်လေညခါ၊ ညခါသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဋ) ဋ ကိုမူကား၊ ဋာပနာကို၊ မြင်လာတန်းဆောင်၊ ကျွတ်လုံးပြောင်တည့်၊ မြားမြောင်ရှစ်သွယ်၊ မွေတော်ဓာတ်ကို၊ တောင်ထွက်တည်ကာ၊ တည်ကာသော်လည်း၊ ဟန်ဟစ်လေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဍ) ဍ ကိုမူကား၊ ဍုဏ္ဏမင်းကြီး၊ ကြီးအင်းကြောက်လှ၊ ချုံဋ္ဌဂါမဏီ၊ တိုတ်စည်တီးလျက်၊ မင်းကြီးကျီးပြည်၊ စစ်ထိုးလေသည်၊ ဝန်လည်းအောင်ကာ၊ အောင်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဎ) ဎ ကိုမူကား၊ ဎရဋ္ဌထာ၊ နဂါးသာသျှင်၊ ရီမှာမျိုးမြတ်၊ စီးပြီးလတ်သော်၊ စက်မြတ်ကြင်ရာ၊ ကြင်ရာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဏ) ဏ ကိုမူကား၊ ဏစဉ်ပင်က၊ ထိုမီးညွှန်ပြလွန်၊ ပရစံပ၊ တက္ကလကို၊ ပြည်ကစောင့်ကာ၊ စောင့်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (တ) တ ကိုမူကား၊ တာဝတိံသာ၊ ထက်မှာနေနား၊ မိနတ်သားကို၊ တရားသာယာ၊ မြတ်စွာဘုရား၊ လာဟောငြားလည်း၊ နတ်များ သောင်းသောင်း၊ အလောင်းကျွတ်ကာ၊ ကျွတ်ကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ထ) ထ ကိုမူကား၊ ထံပါးမကွာ၊ မယ်သူဖာနှင့်၊ မကွာတူစုံ၊ ပျော်ကြကုန်သည်။ အာရုဏ် ပေးကမ်း၊ ရွန်းရွန်းသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဒ) ဒ ကိုမူကား၊ ဒါနများလွန်၊ မင်းဝေသန်လျှင်၊ မြိုင်ခွင်တောသာ၊ ဝင်္ဂီပါသို့၊ ခွာလျှင်နေငြား၊ ပုဏ္ဏားဇူဖကော၊ ဝဏ္ဏာ ဇာလီ၊ သူငယ်၊ နှစ်ယောက်၊ မူငါးမြောက်ခါ၊ ကင်္ဂီကင်္ဂီ၊ ကင်္ဂီသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ဓ) ဓ ကိုမူကား၊ ဓက္ကမင်းသား၊ စွမ်းခွန်အားနှင့်၊ ပတ္တမြားငုံကာ၊ ပျံကျလာသည်၊ ဆင်းဝါရုပ်ရေ၊ လှနတ်မေကို၊ မြင်ကေ ဝန်းကာ၊ ဝန်းကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (န) န ကိုမူကား၊ နဂါးရာဇာ ဘုရားလျာနှင့်၊ နတ်ရွာ လူ့ပြည်၊ ပြောင်းကြည်ဝင်လျှင်၊ ညောင်ပင်ရင်း၌၊ သီတင်းသုံးကာ၊ သုံးကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။
- (ပ) ပ ကိုမူကား၊ ပပဝတီ၊ ဒေဝီရတနာ တေယင်ညာ ထွက်တား၊ မိဖုရားကို၊ အားရကြံကာ၊ ကြံကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဖ) ဖ ကိုမူကား၊ ဖယကုမ္မာ ကြီးစွာပြောင်းအား ပင့်ကူကျားကို လွှားလွှားခွပ်ကာ၊ ခွပ်ကာသော်လည်း
ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဗ) ဗ ကိုမူကား၊ ဗာလ လူငိုက် မိန်းမစစ်ကို ပစ်တက်တန်တင်၊ သဖန်းပင်တွင် မြင်လျှင် မင်းကြီးဆောင်းရွှေထီးနှင့်၊
ဘိသက်ခံကာ၊ ခံကာသော်လည်း ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဘ) ဘ ကိုမူကား၊ ဘဒ္ဒကမ္ဘာ၊ ပေါ်ခါအစ၊ ဗုဒ္ဓညောင်ဖြူ မေတ္တာဟူသည်၊ ငါးဆူရှင်ပင် ရှင်ပင်သော်လည်း၊
ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(မ) မ ကိုမူကား၊ မဟော်သဓာ ဘုန်းပညာနှင့် ပုစ္ဆာနတ်လူ၊ မေးကြဟူသည်၊ လွယ်ကူဖြေကာ၊ ဖြေကာသော်လည်း၊
ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ယ) ယ ကိုမူကား၊ ယက္ခစွယ်ဖြူ၊ ဘီလူးနှင့်မြင်း အန်ထုခြင်းသည်၊ ရန်ကိုမိကာ မိကာသော်လည်း ဟန်စိလေ၊ ဟန်
စွလေ။

(ရ) ရ ကိုမူကား၊ ရထားယဉ်သာ၊ နေစကြာနှင့်၊ တောဇာနည်းတူ၊ ထောက်စေဟူသည်၊ ထောက်စေသော်လည်း
ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(လ) လ ကိုမူကား၊ လက်ကမင်းဖျား၊ စွမ်းစွမ်းအားနှင့်၊ ရထားစီးကာ၊ စစ်ထိုးလှာသည်၊ ဗိုလ်ပါငါးရာ၊ ငါးရာသော်
လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဝ) ဝ ကိုမူကား၊ ဝေဘူလတောင်၊ မြင့်ခေါင်ရွှေဆောင်း၊ ဘီလူပေါင်းနှင့်၊ ဘေးလောင်းထွက်ဖျား၊ မင်းသားလုလင်၊
ကျဆုံးကျင်သည်၊ ရန်ခွင်းဖြေကာ၊ ဖြေကာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၏ ဟန်စွလေ။

(သ) သ ကိုမူကား၊ သံထုကုမ္မာ၊ စောမင်းလျာသည်၊ ဆရာမြတ်ထံ ကျိုးနွံခံစား၊ နောင်တော်အားကို၊ တရားဆယ်သူ၊
ထီးဖြူနှင်းကေ၊ နှင်းကေသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဟ) ဟ ကိုမူကား၊ ဟင်္သာငှက်ငယ်၊ စစ်ဖြစ်မေကို၊ ခြေပူလောင်ဆာ မကြံသာသည်၊ ရေမှာမျောကာ၊ မျောကာသော်
လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(ဠ) ဠ ကိုမူကား၊ ဠာလမင်းသား၊ ရထားမစီး မင်းကြီးသူမြတ် ဗြဟ္မဒတ်ကို၊ အမတ်ညီညာ၊ ပြည်နှင်းလာသည်၊ အရ
ယူလာ၊ ယူလာသော်လည်း၊ ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

(အ) အ ကိုမူကား၊ အပ္ပချိုဆီး သရက်သီးကို၊ ကျီးသားထွင်သီးဆောင်ချီသည်၊ ဒေဝီစားကာ၊ စားကာသော်လည်း
ဟန်စိလေ၊ ဟန်စွလေ။

၃။ ကဝိကျော်

မောက်သူဇာမြို့စား ကဝိကျော်သည် လေးမြို့ခေတ်တွင် ဒုတိယ ပုရိန်မြို့ကို တည်ထောင်သော ဒဿရာ ဇာမင်း (သက္ကရာဇ် ၄၈၅-၅၀၁)၏ ထင်ရှားသော မင်းတိုင်ပင် ပညာရှိအမတ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ကဝိကျော်၏ လျှောက်ထုံးများသည် လေးမြို့ခေတ် စာပေစုတွင် ထင်ရှားလှသည်။ အံ့နိမိတ်၊ ကြီးကြာနိမိတ်တို့နှင့် စပ်သော လျှောက်ထုံးများတွင် အမတ်ကြီး၏ ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သော ဉာဏ်ရည်ကိုတွေ့ရသည်။

ဒဿရာဇာမင်း ဘိသိက်ခံသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ကဝိကျော်သည် ဘိသိက်ခံရာ အင်္ဂါစုံအပ်ကြောင်းကို သုဝဏ္ဏဒေဝိ သိုးလိုကရတု စပ်ဟပ်မျိုးဖြင့် လျှောက်ထားခဲ့သည်။ မင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့၏ ထုံး၊ ရှေးပညာတို့၏ စကားပုံပြင်ကိုပြုပြီး မင်းအားဆုံးမလမ်းညွှန်ပေးသည်။ ပညာရှိကဝိကျော် ဖြဟုသုတဉာဏ်ရည်ကို ၎င်း၏ကဗျာတွင် ကောင်းစွာတွေ့ရသည်။

ဘိယေကမင်္ဂလာလျှောက်ထုံး

နွယ်မြစ်စဉ်လာ၊ မြတ်ရာဇာထိုး၊ စကြာရောက်ရာ၊
အကြောင်းပေ၊ ပရေမေဘုန်းသမ္ဘာ၊ မဟာဇနိန်၊
သာကိန်ကေရာဇာတို့၊ ကြီးကျယ်စွာမင်းတံဆိပ်၊
ဘိသိက်တော်ခံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံကို၊ စိုးစံကွပ်ညှပ်နိုင်၍၊
သူတို့ထိပ်ရေးစဉ်လာ၊ ဘိသိက်သွန်းရိုး၊ မော်ကွန်းထိုးသည်၊
မင်းမျိုးမြတ်ကညာနှင့်၊ လက်ယာရစ်ခရုသင်း။
မင်းတို့သုံးရာ၊ ဗြဟ္မာဏလည်း၊ မူလသိက္ခာ၊
ကျမ်းအမှာကို၊ မှီစွာကျင့်ရိုး၊ ဘေးဘိုးဆင်းသက်၊
ဘိသိက်ဆက်မှန်ရာ၏၊ ဂင်္ဂါငါးရပ်ရေ၊ စီးတွေမပြန်၊
ဝစ္ဆံကြာမျိုး၊ မညှိုးပန်းသပြေနှင့်၊ ညွန့်စေမြက်မြေဇာ၊
ရေသာဘန်းပျဉ်၊ ယှဉ်သည်နံသင့်ရာ၌၊ ပန်းစုံစွာသစ်လေးပင်၊
တောင်မြောက်လေးရပ်၊ တင့်အပ်စိုက်ထားကျင်မှ၊ စစ်အင်္ဂါလေးပါးခင်း။
ပုဏ္ဏားငါးရာ၊ ဖြူစွာခရုသင်းနှင့်၊ သဲတလင်းညီညွတ်ရာ၊
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း၊ ပွဲလမ်းမပြတ်၊ မဏ္ဍပ်သုံးဆောင်မှာလည်း၊
ဖြူ-ဝါ နီဆင်စရိုး၊ ငှက်-ပျော်-ကြီး-အုန်းပင်လုံးသီးပင်၊ ဝန်ကျင် ရေပြည်အိုးနှင့်၊ မညှိုးသပြေရွက်ပေ။
အန်းအဆတ်သွားတည့်၊ ချရားခက်ဆိုင်း၊ စကားလှိုင်၍ သင်းကြိုင် ဝေကြောင်းကားမှ၊ ဖြောင့်မမှားသည်။
တရား၌လိမ္မာ၊ အမတ်သဋ္ဌေး၊ ဘိဘေရိုးမှန်စွာနှင့်၊ မင်္ဂလာအခါနက္ခတ်ကောင်း၊ ပညာမြော်မြင်ရေမြေ ရှင်လည်း။
ဂုဏ်လျှင်အသိ၊ ဂတိလေးပါ၊ တရားတည်စေကြောင်းတည်း။
ရှေးထုံးဟောင်းကျမ်းအလာ၊ မညီယုတ်တတ်၊ ပေါ့ပျက်မရှိသာခဲ့၊ ကြီးတေဇာကျွန်းလုံးမိုး
ဘိသိက်ခံပြီး သစ္စာကြီးသည့်၊ စောထီးမင်းကောင်းမျိုးတို့၊ ဆိုရိုးရှေးအမှား ကိုယ်၏အသက်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံပုံး၊ နှလုံးမ
ခြားသတည်း၊ သတ္တဝါတို့၊ မေတ္တာဆုံခွေရစ် ညွန့်သခါတက်လေ၊ ကြက်သရေကြောင့်၊ ပြုံးပေလူနတ်ချစ်၏။
လေးပါးအပြစ်ရှင်းရှင်းကာ၊ ပြည်သူ့ လုပ်ခွင်မလွန် စားတိုးရာသည်။ မဟာနွယ်ဖြစ်ဘုန်း ပွင့်သစ်၊ ရဟန်းသိက္ခာ၊
မင်း မှာဘိသိက်၊ သူတော်စိတ်သည်၊ မဘိတ်ကျင့်ရိုး၊ မြတ်အကျိုးကည်း။

ကြိုးကြာငှက်လျှောက်ထုံး

ဒဿရာဇာမင်း လက်ထက်တွင် အနောက်ဘင်္ဂါ (၁၂) မြို့တို့သည် သက်လူမျိုးတို့နှင့် ပေါင်းကာ သောင်းကျန်းလေရာ၊ အမတ်ကိုယ်ရံကြီးဇေယျဗိုလ်ကို ချီစေသည်ကာလ တပ်ဦးတွင် ကြိုးကြာငှက်သည် သားရေတစ်ခုကို ကိုက်ချီ၍ ပျံလွှာရာ ငှက်နှင့်သားရေကို ဖမ်းမိလေသည်။ ထိုနိမိတ်ကို ပညာရှိကဝိကျော်သည် ဤသို့ လျှောက်ထားနိမိတ်ဖတ်ကြားခဲ့သည်။

“တပ်ဦးတွင် မြင်သော နိမိတ်၊ တိတ်ရအလို၊ ထိုငှက်ကြိုးကြာ၊ နံမှာကုလား၊ မှောက်မှက်ရောယှက်။ သက်ကား သားရေ၊ မိတ်ဆွေပြုလျက်၊ ခြားနားချက်မှာ၊ တိတ်အလာပေ၊ သားရေနှင့် ငှက်ပျံလျက်မလွတ်၊ ကိုင်းညွတ်တုံ လာ၊ ချင်းအစာလည်း၊ မကွာစုံဘက်မို့၊ ဆက်လာပြန်၊ ထိုကျွန်နှစ်ပါး၊ ကုလားနှင့်သက်၊ ငှက်နှင့်သားရေ၊ အနေမ ယွင်း၊ ချက်ချင်းမကြာ၊ အောင်မြင်ပါမည်”

မင်းကြီးလည်း ပညာရှိ ကဝိကျော်အား ဆင်ပေါက်တစ်စီး ဆုပေးတော်မူသည်။

၄။ ရခိုင်သူမြတ်နှင့် လောကသာရပျို့

ရခိုင်မြတ်သည် မင်းထီးဘုရင်လက်ထက် (အေဒီ-၁၂၈၃) မြန်မာသက္ကရာဇ် (၆၄၅) တွင် ထင်းရှားသော ရဟန်းပညာရှိတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် (၆၈၈) ခုနှစ်တွင် မင်းလျင်စောသည် မစ္စဂီရိသရက်မြို့ကိုတည်၍ နေသည်။ သက်လူမျိုးတို့ အုပ်စိုးသောကြောင့် သက်မင်းလျင်စောဟု တွင်သည်။ ၎င်းတွင် စောစုံ၊ စောဖြူ၊ စောတူဟူ၍ သားတော်သုံးပါးရှိသည်။ သက်တို့သည် အင်အားကောင်းလာ သောအခါ ရခိုင်ရိုးမတောင်စဉ် တောင်တန်းရှိကျေးရွာများကို သွားရောက်တိုက်ခိုက်လေရာ ရခိုင်ဘုရင်မင်းထီးသည် အမတ်ကြီးရာဇစည်သူ သင်္ကြန်ကို စေလွှတ်၍ သရက်မြို့ကို သိမ်းခိုင်းသည်။

သက္ကရာဇ် (၆၉၅)ခုတွင် အမတ်ကြီးသည် စစ်သည်ဗိုလ်ပါအများနှင့် ရခိုင်ရိုးမကိုကျော်ဖြတ်၍ သက်မင်း လျင်စောအား သတော်သမီးတော်၊ မိဖုရား မောင်းမနှင့်တကွ ရခိုင်သို့ ခေါ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ ရခိုင်ဘုရင်မင်းထီး သည်လည်း သက်မင်းလျင်စောအား ကောင်းစွာ ချီးမြှင့်မြှောက်စားထားသည် ထိုအခါ မင်းလျင်စောသည် သူ၏ သားတော်များအား ပိဋကတ်ဗေဒင်အရာ ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်သော ရခိုင်သူမြတ် ‘ဆရာတော်ထံ’ အပ်နှံ သင်ကြားစေလေသည်။

မင်းသုံးပါးလုံးလည်း ပိဋကတ်၊ ဗေဒင် သင်၍တတ်လေလျှင် ဆရာသူမြတ်သည် ဤသို့ အိပ်မက်မြင်မက် သည်။ နောင်တော်ကြီးစောစုံသည် စမုန်မြစ်ရေကို သောက်၍ကုန်သည်ဟုမက်သည်။ ညီလတ်စောဖြူသည် ဖိုး ဦးမော်ရေကိုလည်းကောင်း၊ ညီတော်အငယ်စောတူသည် အဝမြတ်ရေကို သောက်၍ကုန်သည်ဟုလည်းကောင်း မြင်မက်သည်။ ဆရာသူမြတ်လည်း မင်းသုံးပါးကိုခေါ်၍ အမောင်တို့စစ်ကိုင်း ပင်းယသို့သွား၍ နေကြလေ။ မင်းချည်းဖြစ်ကြလိမ့်ဟုမိန့်သည်။ ညီနောင်သုံးပါးတို့လည်း သက္ကရာဇ် (၇၀၅)ခုတွင် အရှေ့ပြည်သို့ သွားကြ လေသည်။ စစ်ကိုင်းပင်းယသို့ ရောက်လျှင် စောစုံသည် မြင်းစိုင်းမြို့ကို စားရ၏။ စောဖြူသည်ပြည်မြို့ကိုစားရ သည်။ စောတူသည် အမြင့်မြို့ကို တရဖျားစောက်အမည့်ဖြင့် စားရသည်။ နောင်အခါ အမြင့်စား တရဖျားစော

ကဲသည် အင်းဝမြို့တွင် ‘မင်းကြီးစွာ စောကဲ’ အမည်ဖြင့် မင်းဖြစ်လေသည်။ မင်းဖြစ်၍ တစ်ဆယ့် ခြောက်နှစ် ကြာမြင့်သောအခါ မင်းကြီးသည် မိမိငယ်ဆရာ ရခိုင်သူမြတ်အား သတိရ၍ နေပြည်တော်သို့ ပင်ဆောင်ကာ ‘မဟာသဃီရာဇာ’ ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ် ကပ်လှူပူဇော်ပြီး ကိုးကွယ်တော်မူသည်။

ထိုမဟာသဃီရာဇာ တံဆိပ်နာမံကို ခံယူတော်သူသော ရခိုင်သူမြတ်သည် မင်းသုံးပါးကိုစောပေပို့ ချစ်ဥဒါက လောကသာရပျို့ကို စီကုံးကာမင်းသားတို့အား သင်းကြားပေးလေသည်။^၁

လောကသာရပျို့မှာ အမျိုးလေးပါးကိုဆုံးမသော အခန်းများပါရှိ၍ ငယ်ရွယ်သူများအား ဗလငါးတန် ပြည့်ဝစေရေးအတွက် ဆိုဆုံးမရန်လွန်စွာ အဖိုးတန်ပေသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကျောင်းသင်ဘာ သာရပုံအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပြုထားရာ ပေါပေါများများ တွေ့ရ၍ အထူးဖော်ဖြေရန် လိုမည်မဟုတ်ပေ။

ယခုဖော်ပြလိုသော လောကသာရပျို့မှာ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း သွားလာရေးခက်ခဲသော ဒေသများတွင် အစဉ်အဆက်နှစ် ပရိစ္ဆာဒကြာမြင့်စွာ သိမ်းဆည်းခဲ့လာကြသော ပေပရိပိုက်များတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် လောကသာရပျို့ ပင်ဖြစ်သည်။ ရှေးရိုးရခိုင်စဉ်ဆက် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတွင် သင်အံ့ခဲရသော ပျို့ကဗျာဖြစ်သည်။ ရခိုင်ကျောက်စာအရေးအသား ဒဂီစာအရေးအသားဖြစ်သော ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာဖြင့် ရေးသားထားသည်။ “ပရပုတ်” ဟုခေါ်ဆိုသည့် ဤစာမူကို ၎င်း၏လက်သုံးစာမူဖြစ်သည်ဟု ပိုင်ရှင်ကျောင်းဒကာကြီးက ဆိုသည်။ “လောကသာရပျို့” ဟုအဖုံးတွင်ရေးသားထားသည်။ “က” အချပ်ပျောက်ဆုံးနေ၍ “ကာ” မှ “ကဲ” အားလုံး (၁၃) မျက်နှာပါရှိသည်။ အဖုံးတွင်ပါရှိသည့် “လောကသာရအဖျားဟုဆိုသည်” မှာ လောကသာရ “ပထမပိုင်း၏အဆုံး” ကို ဆိုလိုဟန်တူပါသည်။ ရခိုင်ရှေ့ဟောင်းကျမ်းတို့တွင် ပထမပိုင်းစာအစကို “အရင်း” ဟု ခေါ်၍ အဆုံးကို “အဖျား” ဟုခေါ်သည်။ အမျိုးလေးပါးကို ဆုံးမသော အခန်းလေးပါးသာပါရှိသည်။ ဝေါဟာရ များစီးစစ်လေ့လာခြင်း မပြုရသေးပါ။ “က” ‘အချပ်တွင် “ကြားပိမ့်သူမြတ်” အစချီအပိုဒ်နှင့် “အသက်ရှည်စွာ” အစအပိုဒ်တို့ ပျောက်ဆုံးနေပါသည်။ ဒုတိယအပိုဒ်မှ အဆုံးစာကြောင်း တစ်ကြောင်း “ကာ” ချပ်ထိပ်တွင် တွေ့ရသည်။ နောင်အလျဉ်းသင့်က ဖော်ပြပါမည်။

၁။ မင်းသုဝဏ်၊ လောကသာရပျို့ အဖြေအစာနဲ့၊ စာ-ဆ။ ၁၃၁၇။

၅။ ဝိမလအမတ်ကြီး

ပညာရှိ အမတ်ကြီး ဝိမလသည် လောင်းကြတ်ခေတ်တွင် ထင်းရှူးသော မင်းထီ (သက္ကရာဇ် ၆၄၅-၇၅၁) လက်ထက်မှ နရမိတ်လှ (သက္ကရာဇ် ၇၆၆-၇၉၅) တိုင်အောင် အမှုတော်ထမ်းရွက်ခဲ့သော ပညာရှိစာဆိုတော် ဦးဖြစ်သည်။ အသက် (၁၀၀)တိုင် အမှုတော်ထမ်းရွက်ခဲ့ကြောင်းသမိုင်းတွင် အထင်ရှားတွေ့ရသည်။ အမတ်ကြီးသည် မင်းထီးဘုရင်အား မင်းတို့ ပြည့်စုံအပ်သော ကျေးဇူးခုနစ်ပါး၊ ရာဇဒေဝီမိဖုရားကြီးတို့၏ အင်္ဂါခုနစ်ပါး၊ မိန်းမမြတ်တို့၏ လက္ခဏာရပ်တို့ကို ကျမ်းဂန်ပါဠိအထောက်အထား များဖြင့် လျှောက်ထားခဲ့သည်။ လောကီကျမ်းများ၏ အလိုအရ ထောက်ဆပြီး အတိတ်နိမိတ်များကိုလည်း ဖတ်ကြားလျှောက်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေထမ်းစင်စီးခွင့်ကဲ့သို့ သောချီးမြင့်မြောက်စာခြင်းမျိုးကိုပင် ခံယူရရှိခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် အမတ်ကြီးသည် ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်လည်း ပြည့်စုံသူဖြစ်သည်။ မှန်ရာကိုလျှောက်ထားပုံသူဖြစ်သည်။ နရမိတ်လှခေါ် မင်းစောမွန်မင်း၊ သားဘဝက အနေအထိုင်မတတ်၍ ပေါ့သွမ်းနေထိုင်မှုအတွက် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆိုဆုံးမဖူးသည်။

ဤသို့တိုင်းရေးပြည်ရေး၊ မင်းရေးမင်းရာများသာမက ကဗျာလင်္ကာစာပေအရာတွင် တာဝန်ကျေခံသူ လည်းဖြစ်သည်။ ၎င်းရေးသားခဲ့သော စာပေလင်္ကာများကိုလည်း တွေ့ရသည်။

တစ်ခါသော် မင်းထီးမင်းကြီးသည် အမတ်ကြီးမနုဟာ၏ သမီးတော်မြတ်တိုးအား ချစ်မြတ်နိုးသည်ဖြစ်၍ တောင်ညာနှင့် လိုကြောင်း အမတ်ကြီးအား တိုင်ပင်လေရာ အသျှင်မင်းမြတ်၊ မိန်းမကောင်း လက္ခဏာကိုရေးပ ညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သည်မှာကား။။

“ဣတ္ထိဘရိယာ၊ အင်္ဂါညီညွတ်၊ မိန်းမမြတ်တို့၊ လင်ဝတ်လင်မှု၊ အနုအရင့်၊ အခွင့်လိမ္မာ၊ သဒ္ဓါရက်ရက်၊ ရမ္မက်နည်းပါး၊ စကားတည်ကြည်ဆိုသည်လည်တစ်ချက်၊ ထွက်သည်နာဖွယ်၊ ခြောက်ဖြစ်သွယ်မှု၊ ဆိုဘွယ်မရှိ၊ ဟိရိဩတ္တပ၊ စောင့်ကြပ်ကိုယ်ဝယ်၊ ပျက်ရယ်သွမ်းမှု၊ မပြုဖြောင့်ဖြောင့် အမျိုးစောင့်၏။ မထောင့်လိမ့်လက်၊ အိပ်စက် ဝတ်စား၊ အသွားအနေ၊ အစေအသုံး၊ ရှေးထုံးနှိုင်းညှိ၊ ဂတိမလိုက်၊ စရိုက်ရုန်းကြမ်း၊ မိန်းမသွန်းနှင့်၊ မပြုမ်းရောနှော၊ သဘောထည့်မတ်၊ သူထက်မြတ်သည်။ မန္တတ်မင်းနှင့် ထိုက်ရာသော်” ဟူ၍ လျှောက်ထားသည်။

ထိုသို့ အင်္ဂါရပ်လက္ခဏာ ညီညာပြည့်စုံသော မိန်းမမြတ်ကို မန္တာတ် မင်းတို့သော်မှ ဘိသိက်ခံ အပ်ပါကြောင်း၊ ထုံးဟောင်းလာ ရှိပေသည်။

- ၁) သီလစာရ - သီလအကျင့်မြဲခြင်း၊
- ၂) ကောသမယုံ - ဆံပင်နက်မှောင်ကောင်းခြင်း၊
- ၃) မတ္တပါဒ မုဒုကံ - ခြေလက်သေးသွယ်နူးညံ့ခြင်း၊
- ၄) ရူပံ - အဆင်းလှခြင်း၊
- ၅) သဒ္ဓိ - အသံသာယာ နာဖွယ်ရှိခြင်း၊
- ၆) မံသံ - အသားနူးညံ့ခြင်း၊
- ၇) ကောသလ္လံ - များစွာသော မောင်းမတို့၏အရိပ်အခြေကို နားလည်ခြင်း။

ဤအင်္ဂါခုနစ်ပါးနှင့် မိဖုရားကြီးတို့ ပြည့်စုံစေရာသော အကြောင်းကိုလည်း ရေးထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်လာရှိပါ သည်။ အရှင်းမင်းကြီး၏ မိဖုရားမြတ်ကုံးသည် ထိုသို့ ဆိုအပ်သော အင်္ဂါတို့နှင့်ပြည့်စုံညီညာလျှင် တောင်ယာ ထား၍ မိဖုရားကြီး မြှောက်ထိုက်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေသော်မင်းကြီးက နှစ်သက်ခြင်းဖြစ်၍ အသပြာ တစ်ထောင် ဆုချတော်မူသည်။

တစ်ရံသောအခါ၌လည်း မင်းကြီးသည် ရေကြက်သားစားလိုကြောင်းနှင့် ပညာရှိအမတ် ဝိမလကို နှစ်ကိုယ်ကြား တိုင်ပင်လေသော် ဝိမလအမတ်လည်း “အသျှင်ကောင်းမှ ကျွန်ုပ်ကောင်းမည်၊ ကျွန်ကောင်းမှလည်း အသျှင်၌အပြစ်ကင်းရှာသည်။ ရှေးထုံးဟောင်းစကားလာတွင် မင်းတိုင်ပင်ပြုလိုသော၊ မှူးမတ်လက္ခဏာကို ဆင်ခြင်လျက် လျှောက်တင်ပြောဆို မင်းခွင့်ပေးအပ်သော စကားအရာရှိ၏။ မင်းနှင့်အမတ်၊ ညီညွတ်တမှု၊ အကျင့်တူသော်၊ လူလည်းကြည်ညို။ ” စသည်ဖြင့် အဆိုအမျှ ရှိ၏။ ယခု အသျှင် မင်းကြီးမူကား သမ္မာအာဇီဝ အစာကိုစားလို၍ ငါ့ကို မေးတော်မူသည် ဖြစ်မည်။ သူတစ်ပါးကို အရှာထည့်ချေသော် မသန့်သော အစာဖြစ်အံ့၊ ငါ့ကိုကြည်သော အကျိုးလည်း မင်း၌မရှိ၊ တရားလိမ္မာ သော ဓမ္မပါလ သူတော်အားရှာဖွေစေမှသင့်မည်ဟု ကြံ၍၊ ရှာဖွေလေရာ မိမိကံအလျောက် သေဆုံးနေသော ရေကြက်ကို တွေ့လေသည်။ အမတ်ကြီးလည်း ကောင်းမွန်စွာ ချက်ပြုတ်၍ မင်းကြီးအား ဆက်သရာ မြန်စွာစားတော်ခေါ်၍ တပ်အပ်သော နှလုံးဝေဒနာ ကင်းငြိမ်းချမ်း သာ တော်မူ လေသည်။

မင်းထီးမင်း သက်တော် (၈၅) နှစ်သောနှစ်၌ မဟာမုနိဘုရားကြီးသည် ရောင်တော်လွှတ်သည်။ င/လျှင်အကြိမ်များစွာ လှုပ်သည်။ တော်လဲသည်၊ ဥဂ္ဂါပျံသည်၊ နတ်အမြောက်သံ အကြိမ်များစွာ ကြားရသည်။ တောင်ပြို သည်။ နန်းသို့မိစ္ဆာဝင်သည်။ နဂါးချေးလွှတ်သည်။ ကြာသပတေး ကြယ်လကို တွင်းဖောက်သည်။ စနေ၊ အင်္ဂါဂြိုဟ် ပျံသည်။ ထိုသို့ တိတ်နမိတ်ကို ပညာရှိ ဝိမလ အမတ်ကြီး လျှောက်ထားသည်မှာ-

“ဘုရား ပုထိုး အရောင်လွတ်သည်။ တောင်ပြိုသည်မှာ မင်း၌အကြောင်းထုံးဟောင်း ရှိပါသည်။ ဥဂ္ဂိယုံသည်၊ နတ် ချေးလွတ်သည်။ ရပ်ရုဏ်မျက်နှာ ထိမ်သွေးတို့မြင်သည်မှာ မင်းမိဖုရား၊ မင်းသား ဥပရာဇာ တို့အကြောင်း c/လျင် လျင်ခြင်း၊ တော်လဲခြင်းတို့မှာ ပြည်သူတို့အကြောင်း၊ နတ်အမြောက်သံကြားခြင်း၊ စနေ၊ အင်္ဂါ ဂြိုဟ် ယုံသည်သည် မှာ စစ်ချီစစ်ရောက်အကြောင်း စသည်ဖြင့်ရှိပါသည်။ ကြာသပတေးကြယ် လကို တွင်းခြင်း၊ ကြာသပတေးဂြိုဟ် ဖုံးခြင်း၊ ဆုတ်ခြင်း၊ နေခြင်းတို့မှာ ရဟန်း ပုဏ္ဏား၊ မိကြီး၊ ဖကြီး၊ ဆွေကြီး၊ မျိုးကြီးတို့နှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ နန်းတွင်းသို့ မိစ္ဆာဝင်သည်မှာ နန်းသူတို့ သိက္ခာပျက်သောအကြောင်း ထုံးဟောင်းများ ရှိပါသည်ဟု လျှောက်ထားလေသည်။” ဤသောအခါ အမတ်ကြီး ဝိမလမှာ ငါကဲ့သို့ သူအိုဖြစ်သောကြောင့် နန်းတော်သို့ ဝင်ထွက်သောအခါ ရွှေထမ်းစင်စီ၍ သွားလာစေဟု မိန့်တော်ရှိလေသည်။

ဝိမလအမတ်ကြီးသည် နရမိတ်လှ၏ မင်းကျင့်၊ မင်းနေနှင့်မညီ ပေါ့ပျက်သောသွမ်းစွာ နေထိုင်သည်ကို **“အရှင်မင်း မြတ် ပင်လယ်မြစ်ကြောင်း၊ ဝဲ-ခနောင်း၌ ဟိမ်းစောင်းမဖယ်သာ၊ မာလိန်အမတ်၊ ရေကြောင်း လွှတ်သော် ကူးခတ် မရောက်ရာ”** အကျင့်ချွတ်လျှင် ဥပါဒိသတ္တာဝါထုံးဟောင်းရှိပါသည်။ ညီတော်သံတွဲစား အားလည်း မာန်တော် မရောက်သင့်ပါ။ ညီတော်သည် ဂုဏ်သီလမြဲခြင်းကြောင်း၊ မှူးမတ် ကျေးကျွန်၊ ပြည့်စုံစွာ ရှိ၏ဟုလျှောက်လေ သည်။

၆။ စောယဉ်မိ

လောင်းကြက်မြို့ပျက်၍ မင်းစောမွန်သည် အနောက်သူရတန်ပြည်သို့ တိမ်းရှောင်လေသောအခါ သံတွဲစားနရနသည် လည်း ပဲခူးမင်းရာဇဝိရာဇ်ထံခိုလှုံ၍ စစ်ကူတောင်းခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အရှေ့ပြည်မှ သုံးရွာစားသည် သံတွဲမြို့သို့ လာရောက်၍ အုပ်ချုပ်နေလေသည်။ သုံးရွာစားလွန်ပြီးနောက် မိဖုရားစောယဉ်မိသည် ၎င်း၏ သားတော်နှစ်ပါး ဖြစ် သော စောရွှာမိတ်နှင့် ညီဘယမင်းရဲကို လက်ဝဲလက်ယာထား၍ အုပ်ချုပ်လျက်နေပေသည်။

ယင်းသို့နေ့စဉ် တစ်နေ့သောအခါ သားကြီးစောရွှာမိတ်၏ ကျေးကျွန်တို့မင်းသားအား ဤသို့ကုန်း ချော စကားဆိုလေသည်။ “အရှင်မင်း၏မယ်တော်ကား သားငယ်ဖြစ်သူ ဘယမင်းရဲကိုသာ မင်းပြုစေလိုသည်။ အသျှင်မင်း အား မင်းမပြုစေလိုပါ” ဟုလျှောက်တင်ကြသည်။ မင်းသားစောရွှာမိတ်လည်း အမှန်ပင်ထင်မှတ်၍ ကြက်ပွဲက စား နေ သောညီတော်အား ခေါ်ခိုင်းစေသည်။ ညီတော်လည်းနောင်တော်ထံချက်ချင်းလိုက်လာပြီး လက်အုပ် ချီခစားရာ နောင်တော်က မီးဖြင့်ခုတ်ပိုင်းလိုက်၍ လက်နှစ်ဖက်လုံးပြတ်သွားခဲ့လေသည်။ ဤသို့ညီအစ်ကိုချင်း တစ်ပါးသူ၏ ကုန်းစကားကြောင့် မဖွယ်မရှာဖြစ်ကြသည်ကို မိဖုရားကြားလတ်၍ ရေးချိုးနေရာမှ ဝတ်တော်ကိုပင် မလဲနိုင်အားဘဲ ကပျာကသီ လိုက်လာခဲ့သည်။ သားကြီးစောရွှာမိတ်၏ လက်ချက်ဖြင့် လက်နှစ်ဖက်ပြတ်ပြီး သွေးအလိမ့်လိမ့် ကျံ ကျံ ဖြင့် လူးလိုမိငိုကြွေးနေရှာသော သားငယ်ကို ပိုက်ထွေး၍ ယူကြီးမရ တသသ ဖြစ်ရပေသည်။

မိဖုရားလည်း သားကြီး စောရွှာမိတ်အားပြင်းစွာ အမျက်ထွက်၍ ရခိုင်ဘုရင် အလီခင်ထံ တိုင်းပြည်နှင့်တ ကွ မိမိကိုယ်ပါ သိမ်းယူပါမည့် အကြောင်း ရတုကဗျာဖွဲ့၍ တမန်စေလိုက်လေသည်။ ဤကား “တောင်ညိုဗွေချာ” ချီ အဖြည့်ခံ ရတုနှစ်ပိုဒ် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် အကြောင်းရင်းပင်ဖြစ်တော့သည်။

အဖြည့်ခံ ရတုနှစ်ပိုဒ်

“တောင်ညို ဗွေချာ၊ ကျွန်းလက်ယာထက်၊ သီဒါရစ်ခွေ၊ သံတွဲမြေဝယ်၊ အုပ်ထွေဖျဉ်ပေါင်း၊ မများတောင်းသည်၊ ဆွေကောင်းမျိုးလယ်၊ ကောင်းကင်ကြယ်သို့၊ နေဖွယ်ကစ၊ သာမေလှရှင်၊ နှမဟူပြီး၊ မတ်ကြီးကျော်သူ၊ အလှူဒါန၊ ပေးဘူးကလည်း၊ ဘုရားလှကျော်။ ဥာဏ်တော်ဝင်းမော။ ထန်းတောတသီး၊ ဂူကြီးဂူငယ်၊ သိမ်လယ်ရိပ်တွင်း၊ ရုပ်ဆင်နှစ်ဆူ၊ အတူရှေ့ဆိုင်၊ ဘုရားပြိုင်၍၊ လေးတိုင်းပြုငြာ၊ တည်ထားတင်စွာ။ လေးမျက်နှာလည်း၊ ရွှေသားရွှေပျောင်း၊ လှုံတမောင်းနှင့်၊ ညိုတောင်းဗျာပါ။ ညိုကင်းမှာကို၊ ဥဂ္ဂါကောင်းမှု၊ ရုပ်တုနှစ်ဆူ၊ ညီနောင်တူသို့၊ ဆုယူဆုပြည်၊ တောင်ကုန်းလည်ဟု၊ ခေါ်ကြည့်သောအား၊ ရှင်မင်းများလည်း၊ ညွတ်ကွားဝတ်ရူ၊ နိဗ္ဗန်ဘုံကို၊ ရောက်တုံတညီ၊ မယ်နှင့်ဆီသည်။ လောကဓိဋ္ဌာန်စံရစေ”

“မောင်တို့ နေရာ၊ ရွှေပြည်သာကိုလိုက်ပါဟုလည်း၊ မတူရာလော၊ မသီမောခဲ့၊ မင်းစောဒသ၊ သာတိကတို့၊ ဒီပဗ္ဗေလုံးလုံးချူ၍၊ ခွန်ယူသိမ်းမြန်း၊ ထီးနန်းတည်ရာ၊ မယ်တို့ ရွာလည်း၊ ဒွါရဝတီ သင်္ဂီရောင်လှုံ၊ မြို့ရှင်ပျံဝယ်၊ ပတ်ရုံးသုံးတောင်၊ သုံးဆူနောင်လည်း၊ ရှုသောင့်ရှုသာ အာဏာထက်လင်း၊ ဘဝင်ချင်းမျှ ခပင်းနတ်လူ၊ ကိုးရာမူသား၊ မျိုးတူဇနီး၊ မကြီးဘုန်းသစ်၊ ချစ်လို့သနား နောင်အားမေတ္တာ သက်တို့ပါ၍၊ သရဏပွင့်၊ ပန်းသုံးဆင့်ကို၊ မောင်နှင့်မိဋ္ဌာန်ပန်ရစေ”

ဤစာနှစ်ပိုဒ်ကို ရခိုင်ပြည်ရှင် အလီခင် လက်ခံရရှိပြီးနောက် နှစ်ထောင်းအားရခြင်းဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်းအဖြည့်အပိုဒ်ကို ရေးစပ်၍ ပြန်လိုက်သည်။

အဖြည့်ပိုဒ်

“မောင်တို့ နေမှာ၊ သာမောလှသာ၊ နှမမိဖြူ၊ လိုက်တော်မူလော့၊ ဇမ္ဗူမဏ္ဍိုင်၊ ရွှေရခိုင်ဝယ်၊ ရှစ်ဆိုင်ရပ်မင်း၊ ခွန်သွင်းဖျဉ်ပြော၊ သဘောစင်းပြန်။ ဆိတ်မညံ့တည်း။ အလွန်ထွန်းတော် ရှုမျှော်စောက်သား မောက်မောက်သွန်းသွန်း ရွှေနန်းပြသား အထွဋ်တန်ဆောင် ရွှေတောင်ဟန်လှ နန်းမနန်းရံ မျက်စိမှုံ၍ သာစံပျော်ပါး သိကြားသူဇာ သက်ကျလာသို့ သရဏပွင့် ပန်းသုံးဆင့်ကို မယ်နှင့်မိဋ္ဌာန်ပန်ရစေ”

၎င်းနောက် စစ်အင်္ဂါလေးပါးဖြင့် စောယဉ်မိနှင့် တကွ ဒွါရဝတီ သံတွဲမြို့အား သိမ်းယူရန် ချီတော်မူသည်။ ဤသို့ ရခိုင်ဘုရင်ချီလာပြီး တောင်ကုတ်မြို့နယ် ခေါင်းလောင်းဘုအရပ်၌ တပ်ချနေကြောင်း သိလက်သော် သံတွဲမိဖုရားစောယဉ်မိလည်း စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် လာကြို လင့်သည်။ သက္ကရာဇ်ကား ၇၉၉-ခုနှစ် အေဒီ(၁၄၃၇) ခုနှစ်ဖြစ်သည်။ မြောက်ဦးသို့ ရောက်လျှင် အလယ်မိဖုရားစောယဉ်မိ အမည်ဖြင့် တောင်မြောက် မိဖုရားအလယ်တွင် နန်းတည်ဆောက်၍ ချီးမြှင့်မြှောက်စားလေသည်။

၇။ ဘဏ္ဍာမင်းညိုနှင့် ရခိုင်မင်းသမီးချောင်း

သက္ကရာဇ် (၈၂၀) ပြည့်နှစ်တွင် မြောက်ဦးမြို့ ရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံတော်မူသော ရခိုင်ဘုရင် ဘစောဖြူမင်း လက်ထက်တွင် စာဆိုရှင် ဘဏ္ဍာမင်းညိုသည် ရခိုင်မင်းသမီးချောင်းခေါ် မှောက်တော်ချောင်းကို ဖွဲ့နွဲ့ရေးစပ်ခဲ့ပေသည်။ ဤချောင်းမှာ တွေ့ရှိရသမျှသော ချောင်းများတွင် ရှေးအကျဆုံးအဟောင်းဆုံးအဖြစ် မြန်မာစာ ပညာရှင်များက တညီတညွတ်တည်း ဆိုကြပေသည်။ ထို့ကြောင့်စာဆိုရှင်အား ချောင်းအဖွဲ့ မျိုးစေ့ချသူဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ခေတ်ပြိုင် မြန်မာပြည်ဘက်တွင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော “သခင်ထွေး ချောင်း” ကိုရခိုင်မင်းသမီးချောင်းရေးစပ်ပြီး နှစ် (၂၀)ခန့် ကြာပြီးနောက်မှ “ရှင်သူရဲ” က ရေးစပ်ခဲ့လေသည်။ အဆိုပါ ချောင်းနှစ်စောင်၏ အဖွဲ့ အနွဲ့ များကိုကြည့်၍ ရခိုင်မင်းသမီးချောင်းနှင့် သခင်ထွေး ချောင်းတို့သည် ခေတ်ပြိုင်အနေအထားမျိုး ဖြစ်သည်။

ဤချောင်းနှင့် သတ်သက်၍ “မှောက်တော် ချောင်း၊ ရခိုင်မင်းသမီးချောင်း၊ ဘဏ္ဍာမင်းညိုချောင်း၊ စောရွှေကြာချောင်း” ဟူ၍ အမျိုးမျိုးခေါ်ဆိုကြပေသည်။ မြန်မာစာပေလောကတွင် သမိုင်းတွင်ရစ်သည့် ရခိုင်မင်းသမီးချောင်းပေါ်ပေါက်လာပုံမှာ ဤသို့ တည်း။

သက္ကရာဇ် (၇၉၂) ခုတွင် မြောက် ဦးမြို့ ထီးနန်းကို မင်းစောမွန်နှင့် မိဖုရား စောစစ်တို့ စိုးစံတော်မူသည်။ ၃-နှစ်အကြာ သက္ကရာဇ် (၇၉၅) ခုနှစ်တိုင် မင်းစောမွန် နတ်ရွာစံခဲ့ရာ ညီတော်နရနမင်းခရီး နန်းတက်သည်။ ထိုမင်းတွင် သားတော်နှစ်ပါး ထွန်းကားခဲ့ရာ ဘစောဖြူမင်းနှင့် ဘစောညိုတို့ ဖြစ်သည်။ နောင်တော်ကြီး ဘစောဖြူသည် သက္ကရာဇ် (၈၂၀) ခုတွင် ထီးနန်းကိုဆက်ခံသည်။ မိဖုရားမှာ မျောက်သားတော် စောနန္ဒီဖြစ်သည်။ အိမ်နိမ့်စံဘဝတွင် မိဖုရား စောနန္ဒီ (စောနန္ဒာ) နှင့် မြောက်ဦးမြို့၏ အနောက်ဘက် မှောက်တော် တံခါးအနီး ရွှေကြာသိမ်ဘုရား မြေနေရာတွင် ဦးစွာနေခဲ့ကြပေသည်။ ယခုတိုင် တွေ့နိုင်သေးသော အလျားပေ (၁၅၀) အနံပေ (၁၅၀) ခန့် ရှိသော ကုန်းမြေဖြစ်သည်။ အိမ်နိမ့်စံဘဝတွင် ထိုမြေကွက်ပေါ်တွင် နေထိုင်စဉ်ကာလ သမီးတော်တစ်ပါး ထွန်းကားခဲ့ရာ ချစ်စဖွယ် အရွယ်လူမမယ်ခန့်ကပင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ ထိုသမီးတော်အမည်မှာ စောဥမ္မာဖြစ်သည်။ သမီးတော်ကို ချစ်လွန်းလှ၍ ပူဆွေးသောက ပြေစေရန်အတွက် ဗိုင်းကျီအရပ်တွင် အလှူကြီးပေးခဲ့လေသည်။

ဘုရင်ဖြစ်လာပြီးနောက် သက္ကရာဇ် (၈၃၂) ခုနှစ်တွင် သမီးတော်တစ်ပါး ဖွားမြင်ပြန်ရာ ယခင်တစ်ကြိမ် သမီးတော်ဆုံးစဉ်က မပြုစုလက်ရသည်ကို အကြောင်းပြု၍ သမီးတော်အား အထိန်းတော်များဖြင့် ကယုကယင် ရွှေပုခက်ဆင်ကာ သာယာငြိမ်ညောင်းသော သီးချင်းများ ဖွဲ့ဆိုရန်ကြံရွယ်ခဲ့ပေသည်။ မှောက်တော်တံခါး စံအိမ်တော်၌ ဖွားမြင်သောကြောင့် အဆိုပါသမီးတော်အား ချစ်လွန်းလှ၍ လောကမင်္ဂလာ (၁၂) ရပ်တွင် နာမညာဏမင်္ဂလာကို ပြုခြင်း စသည်တို့ကို တပြိုင်နက် ပြုလုပ်မည်ဖြစ်သဖြင့် ဘိသိက်တော်မင်္ဂလာ ပုဏ္ဏားအပေါင်းတို့အား ခေါ်စေလျက် အမည်သမုတ်စေလေသည်။ ဗေဒင်ကိန်းခန်း ဇာတာစန်းလင်စုံလင်စွာ ဖွဲ့စည်းလျက် ရခိုင်တို့ ၏ရိုးရာ ညွန့် ပေါ်နာမ် ပေါ်အမည်ဖြစ်သော ‘စောရွှေကြာ’ ဟူသော အမည်ကို မှည့်ခေါ်တော်မူသည်။

၎င်းနောက် ပခက်တင်မင်္ဂလာကျူးရင့်တော်မူရန် ရခိုင်ဘာသာအားဖြင့် ယိုင်းချင်း၊ ယီးချင်း (ချင်း)ကို စီကုံးဆက်သွင်းရန် ပြည်တွင်း၌ ရှိသမျှသော ကဝိကျော် စာပေကဗျာရှင်တို့အား မိန့်ကြားတော်မူသည်။ ဤသို့ ပခက်တော်မင်္ဂလာ၊ ဖေဥတော်ကျူးမင်္ဂလာအခါ သီဆိုရာတွင် ငါ၏ ဘိုးလောင်းတော် ဘေးလောင်းတော်တို့၏ ကျေးဇူးဂုဏ်၊ မြို့တည်နန်းတည် သမိုင်းအဆက်ဆက်ကို စုံလင်စွာ ဖော်ပြရမည်ဟု မိန့်ကြားတော်မူသည်။

ထိုသောအခါ ဖရုံကာအရှေ့ ကျွန်းယခု ဘဏ္ဍကျွန်းဖာတီ ဆင်းရဲသားစာဆို မောင်မင်းညိုသည် ဆန်း၊ ဝိုဏ်း၊ အလင်္ကာတို့နှင့် တန်ဆာဆင်သောပုခက်တင် မင်္ဂလာ၊ ဖေဥတော်ကျူး ချမ်းကို စပ်ဆိုတင်သွင်းခဲ့လေသည် ။ ဤနေရာတွင် သတိပြုရန်အချက်မှာ နှောင်းပိုင်းတွေ့ရှိရသော ပေမူများနှင့် စာရေး သူထံတွင် ယခုရှိနေသော ရမ်းဗြဲကျွန်းပေမူတွင် “အမတ်ပဏ္ဍမင်းညိုစတင်သည်” ဟု ပါရှိရာ နောင်တွင် အမတ်အဖြစ် ချီးမြှောက်စားခံရခြင်း ဖြစ်ဟန်

တူ ပေသည်။ ၎င်းအပြင် ၎င်းပေမူတွင်ပင် “ပုခက်လွှဲကိုင်အမတ်” ဟုဆိုလေသောကြောင့် သမီးတော်အား ပုခက် လွှဲယေဉ် ကျူးရင့်သည့် အမတ်ပင်ဖြစ်မည်။

- ၁။ (က) ဦးကျော်ထွန်း။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်းကျမ်း၊ စာ-၁၉။
- (ခ) ဦးဖေမောင်တင်။ မြန်မာစာပေ သမိုင်း၊ စာ-၃၁-၃၄။
- (ဂ) ဦးတင်ဦး။ ရခိုင်မင်းသမီး ချမ်း၊ ရခိုင်တန်ဆောင်။

(တွဲ၊ ၁၊ အမှတ်-၄)။
ချောင်းတွင် ဘေးလောင်းတော်၊ ဘိုးလောင်းတော်မျိုး နွယ်စဉ်ဆက်ကို ဖော်ကျူးရေးစပ်ထား၍ ရဟန်ပညာရှိ၊ လူပညာရှိများက တညီတညွတ်တည်း ကောင်းချီးဩဘာ ပေးကြသည်။ ချမ်း၏အဆုံးအပိုင်းတွင် မှောက်တော် ဟူသော ဝေါဟာရကို အမြဲသုံးထားသည်။ ‘မှောက်တော်’ ဟူသော စကားလုံးမှာ ရခိုင်တို့တွင် ‘မင်းသမီး’ ဟု အဓိပ္ပါယ် ရှိပါသည်။ မြောက်ဦးနန်းမြို့ ရိုး၏ အနောက်ဘက်တံခါးကိုဦးစွာ ပထမတည်ထောင်ခဲ့သော မင်းစော မွန်း၏ သမီးတပါးအမည်ဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့ရာ မှောက်တော်တံခါးဟု ယခုတိုင်ခေါ်ဆိုကြသည်။ မင်းစောမွန်း၏ မြစ်တော်ဖြစ်သော ဘစောဖြူ၏ သမီးစောရွှေကြာသည် မှောက်တော်တံခါးစံအိမ်တွင် ဖွားမြင်သောကြောင့် မှောက်တော်မင်းသမီးဟု တွင်သည်။

ဤချောင်းကို သမီးတော်စောရွှေကြာအား မြပုခက်တော်တွင် တင်ကာ တစ်ဖက်မှ အပျိုတော် ခြောက်ကျိပ်စီ ကသံညှင်း၊ သံမြတို့ ဖြင့် ယုယစွာ ဆွဲငင်သီဆိုရသည်။ မင်္ဂလာပြုသော နေ့၌ပင်လျှင် မှောက်တော်တံခါးအနီးရှိ သမီးတော် ဖွားမြင်ခဲ့ရာ စံနန်းတော်ကို ဖြိုဖျက်ပြီး သိမ်တော်တစ်ဆောင်သမုတ်ကာ ကျောက်ဆင်းတုတော်တစ်ဆူ တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ပေသည်။ ၎င်းဘုရားမှာ မင်းသမီး၏ အမည်ကို အစွဲပြု၍ စောရွှေကြာဘုရားဟုတွင်သည်။

စာဆိုသည် ချောင်းကိုလွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ ဖွဲ့ဆိုနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ချောင်းအဖွဲ့ ခံမင်းသမီး အပေါ်တွင်လည်း ကောင်း၊ ကြားရသူအပေါ်တွင်လည်းကောင်း ဇာတိသွေး ဇာတိမာန် တက်ကြွစေလိုဟန်ရှိသည်။ ရှေးဘေးလောင်း တော် ဘိုးလောင်းတော်တို့အား သကျသာကီဝင်ဖြစ်ကြောင်း၊ “ဘေးစောသကျ၊ အဇ္ဈနလျှင်၊ ကပိလဟု၊ ပြည်မှခွာ ရှောင်၊ အပိုဒ် (၆)” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝေသာလီခေတ် အကြောင်းကို အပိုဒ် (၁၀) တွင် “ညွန့်ပြုလဘိ၊ ဝေသာလီ ဝယ်၊ ဇာတိဆဒ္ဒန၊ မျိုးမှန်ဖြူလဲ့” ဟူ၍လည်းကောင်း ရာဇဝင်ကြောင်းကို အကျယ်တဝင်ဖွဲ့ဆိုထားပေသည်။

စာဆိုသည် ရှေးမင်းစဉ်ဆက် ထီးမွန်းနန်းလျာ သမီးတော် သားတော်တို့အား ပုခက်ယေဉ်ကို မည်သို့ ဆင်ယင်ကျင်းပပုံ၊ အထိန်းတော်များဖြင့်ယေဉ် ကျူးရင့်ပုံကို အပုဒ် (၄) တွင် “သိန်းထိဘိုးခက်၊ ညွှစက်ပင်ချည်၊ လျားနံရည်နှင့်၊ နောက်ပြည်မင်းတို့၊ ခွန်ဆက်ပို့ သား၊ နှစ်လိုချင်စွာ၊ ခါသာသလင်း၊ အောက်နီးခင်းလျက်၊ ကိုးပါးရတ နာ၊ စီမြာခြယ်ရက်၊ ရွှေပုခက်တွင်၊ ရွှေရွက်လူလူ၊ ရွှေခြုံသွင်သွင်” စသည်ဖြင့် ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ် ဖွဲ့နွဲ့ ရေးစပ်ထား သည်။

စာဆို၏ခေတ်ကာလကို ခန်းမှန်းနိုင်ရန်လည်း ချောင်းတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ချောင်း၏နောက်ဆုံးအ ပုဒ် (၃၄) တွင် “လျောက်ရင့်ရူ၊ ဘစောဖြူ၏၊ လွန်မူတေဇာ၊ ဘုန်းပညာ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “ရဲစွန်းလွန်းလှ၊ ကျွန်းဒီ ပဝယ်၊ မရနှစ်ဆူ၊ ဘစောဖြူသည်၊ လွန်မူသတင်း ထူးတည့်လေ” ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ ရသည်။ ၎င်းအပြင် အပိုဒ် (၃၃) တွင် “ရင်ခွင်ပိုက်နှော၊ ဘစောမင်းဖြူ၊ သားသည်မူလည်း၊ သူတော်ဇာတိ၊ မရှိလေအောင်၊ ဆင်ပြောင်တန်း၊ တက်ပြီးအားအန်၊ စွမ်းသန်ရဲရက်၊ မောင်းလက်ကျန်းတော၊ ကြိမ်းကြိမ်းမောလည်း၊ ကြောလည်းကမန်၊ ကျင်လေဟန် လည်း၊ ပစ်မှန်လေရာ၊ တစ်ထွာသံတု၊ နှစ်ခုပိုလ်ဝက်၊ ဝက်ထွက်သမျှ၊ ခန့် တိုင်းကျ၏၊ ရှင့်ဘပျော်ပါး၊ ကစားခလို” ဟူ ၍လည်းကောင်း မင်းသမီး၏ မခမည်းတော်လေးအတတ် ကျွမ်းကျင်မှုကို ဖော်ပြထားပေသည်။ ဤအချက်များသည် သက္ကရာဇ် (၈၂၁) ခုနှစ်တွင် ထီးနန်းပိုက်ခဲ့သော ဘစောဖြူလက်ထက်တွင် အဆိုပါ မင်းသမီးတော်အား ချောင်းအဖွဲ့ ခံ မင်းသမီးအဖြစ် ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြောင်း သိသာထင်ရှားစေပါသည်။

၎င်းအပြင်ချောင်းဖွဲ့ သောမြောက်ဦးခေတ်ဦးပိုင်၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေကိုပါ လေ့လာအကဲခတ်နိုင်ပေသည်။ မြောက်ဦးခေတ် မင်းအချို့သည် ၎င်းတို့၏ပိုင်နက်ဖြစ်သောဘင်္ဂလားနယ်ရှိ ကုလားများအား စည်းရုံးနိုင်စေ ရေးအတွက် ကုလားနာမည်များကို ပူးတွဲ၍ ခံယူခဲ့ကြပေသည်။^၁ ဘစောဖြူ၏ တခြားဘွဲ့မှာ “ကာလိမာသျှား ဖြစ်သည်။ ဘစောဖြူသည် ချောင်းအပိုဒ်(၃၃) တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဘစောဖြူသည် လေးကမန်*အရာ၌ တစ်ဖက်ကမ်းမြောက် တတ်ကျွမ်းပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့က (ကာလိမာသျှား) ဟုခေါ်တွင် ကြ သည်။ လေးကို ၎င်း တို့ ဘာသာဖြင့်ကာလိမ် (ဝါ) ကမန်ဟုခေါ်ကြသည်။ အရှင်ကို “သျှား” ဟုခေါ်ဆိုလေ ရာအဓိပ္ပာယ်မှာ လေးအတတ်၏ အရှင်သခင်ဟု ဆိုသည်။ အပိုဒ် (၄) တွင် “နောက်ပြည်မင်းတို့ ၊ ခွန် ဆက်ပို့သား” ဟု ဖော်ပြထားရာ ထိုအချိန်၏နိုင်ငံရေး အခြေအနေကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်နိုင် ပေ သည်။

ဤချောင်း၏ ခေတ်ကာလကို ပို၍ သိသာထင်ရှားသော သာဓကများ ရှိပေသေးသည်။ ရခိုင်မင်းသမီးချင်း သည် အလွန်ရိုးသားလွယ်ကူစွာ ဖွဲ့နွဲ့ ထားသော ကဗျာ ဖြစ်စေကာမူ ရှေးကျသော အရိပ်အငွေ့များကို တွေ့ရ သည်။ အင်းဝခေတ်ခေါ် ပျို့ကဗျာများတွင် ကြိယာကို “လ” ဖြင့်ယှဉ်၍သုံးသော ထူးခြားသည့် အသုံးအနှုန်းတစ်ခုရှိ ပေသည်။ သျှင်မဟာသီလဝံသ၊စာတွင် “ဂါထာဤသို့ ‘လ’ ရွတ်တည်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ သျှင်ဥက္ကမကျော်၏ ရွှေ စက်တော် သွားတော်လားတွင် ‘မိုးမှာရွှေကြည့် ‘လ’ ခုတည်း၊ တောကြက်တောင်ပန်း ‘လ’ ဖြိုးတည်း” ဟုစပ်ဆို ထားပေသည်။ ၎င်းပြင် ပြာဗ္ဗိဟာခန်း၊ ပျို့ - ၇၉ တွင် “ ငှက်ကြက်ရှဉ့်ပေါင်း၊ ချောင်းသို့ ‘လ’ စီး၊ အလှူကြီးကို” ဤသို့ ‘လ’ ကြိယာကိုနှင့်တွဲ၍ သုံးနှုန်းစပ်ဆိုခြင်းကို ရခိုင်မင်းသမီး ချောင်းတွင်လည်း တွေ့ရသည်။

၁။ ဦးသာထွန်း၊ အဒူးမင်းညိုလော၊ ဘမဒုင်းညိုလော၊ စာ- ၂၆။

* ကမန်လေးသည်တော် ဟာခန်း၊ ပျို့-၇၉ တွင် ငှက်ကြက်ရှဉ့်ပေါင်း၊ ချောင်းသို့ ‘လ’ စီး၊ အလှူကြီးကို ဟူ၍ စပ် ဆိုကြသည်။ ‘လ’ ကို ကြိယာနှင့်တွဲ၍ သုံးနှုန်းစပ်ဆိုခြင်းကို ရခိုင်မင်းသမီး ချောင်းတွင်လည်း တွေ့ရသည်။

အပိုဒ် (၉) တွင် “ထိုအခါစိုးခိုက်၊ ရှင်တော်ကြိုက်၍၊ ရိုက်ရိုက် ‘လ’ ဖိမ့်၊ အူသိမ့်ထက်ဝှန်း။”

အပိုဒ် (၁၀) တွင် “နှောင်းကားခါချိန်၊ ကျိန်တတ်နတ်မွန်၊ ညွန်ပြ ‘လ’ ဘိ၊ ဝေသာလိဝယ်။”

အပိုဒ် (၁၁) တွင် “ဘကိုတောင်းသော်၊ အလောင်းပြန်လာ၊ လင့်ရှာ ‘လ’ ဟူ ချစ်နှစ်ယူသည်။”

ထို့အပြင် ရှေးကျသော ကျောက်စာအရေးအသားတွင် တရုတ်ကို တရုတ် ဟု ရေးလေ့ရှိကြသည်။ ရခိုင်မင်းသမီး ချမ်း အပိုဒ် (၁၁) တွင် ပင်လယ်ဝဲဝုတ်၊ မြစ်သမုဒ်ဖြင့် ‘တရုတ်’ ဦးတည်၊ ပြည်သို့ကြွခါ ဟူ၍ ‘ရုတ်’ အရေးအ သားကို တွေ့ရသည်။ ဤအရေးအသား အသုံးအနှုန်းတို့ကား ရှေးကျသော အရေးအသားများ ဖြစ်ကြပေသည်။

ရခိုင်မင်းသမီး ချောင်းတွင် ဖွဲ့နွဲ့ရေးစပ်ထားသော အကြောင်းအရာအဖြစ်အပျက်၊ ဝေါဟာရ၊ အမည်နာမ စသည်တို့ မှာ ရခိုင်ရာဇဝင်များနှင့် ဆက်စပ်နေ၍ လေ့လာလိုက်စားသူများအဖို့ သမိုင်းနောက်ခံများကိုပါ တစ်ပါတည်း သိ ထားသင့်ပေသည်။

ဤချောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရခိုင်ဒေသတွင် ပေမူဟောင်းများ အချို့တွေ့ရှိရပေသည်။ ရခိုင် ဝေါဟာရများ တော်တော်ပါ ဝင်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ မူကွဲများ ပါရှိသည်။ အပိုဒ်များလည်း မူတူညီကြပေ၊ နောင်တွင် အလျဉ်းသင့်သလို သီး သန့်ရေးသားပါမည်။ ဦးဖေမောင်တင် ပြုစုသော မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် (၂) ပိုဒ်၊ နိုင်ငံတော် အစိုးရထုတ် မြန်မာ

စာပေညွန့်ပေါင်းကျမ်းတွင် (၁၀) ပိုဒ်အညွန့်မျှ ဖော်ပြကြ၍ ပါမောက္ခ ဦးကျော်ရင်၊ ဟံသာဝတီက မူတို့တွင် (၃၃) ပိုဒ် ဖော်ပြပေးသည်။ လမ်းစဉ်ပါတီ ထုတ် ရခိုင်စာအုပ်တွင် (၃၄) ပိုဒ်သာ ပြဆိုပေးသည်။ ဦးအောင်သာဦး ပြုစုသော ဘဏ္ဍာဖြူမင်းသမီးတော် ချမ်းတွင် (၃၅) ပိုဒ် ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွေ့ရှိရသော အချို့ပေမူများတွင် (၃၆) ပိုဒ် ရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

၈။ မဟာပညာကျော်

မဟာပညာကျော် အမတ်ကြီးသည် မြောက်ဦးခေတ် မင်းဟကြီး (သက္ကရာဇ် ၈၉၃-၉၁၅) မှ မင်းရာဇာကြီး (သက္ကရာဇ် ၉၅၅-၉၇၄) တိုင်အောင် မင်းခြောက်ဆက်သမျှ မင်းတိုင်ပင်အမတ်ကြီးအဖြစ် ထင်ရှားကျော်စောခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထိုအမတ်ကြီးကား အခြားတရားသူကြီးတို့ မှန်ကန်အောင် မဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် အမှုအခင်းများကို တရား မျှစွာ ဖော်ထုတ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ တိုင်းရေး ပြည်ရေး စစ်မက်ရေးမှစ၍ မင်းရေးအဖြာဖြာကို အမတ်ကြီး လျှောက်ထားချက်အတိုင်းသာ ဘုရင်မင်းမြတ်က ဆောက်ရွက်ရသည်။ အမတ်ကြီး၏ လျှောက်ထုံးများမှာ မြန်မာ စာပေတွင် လွန်စွာအရေးပါသော ကျမ်းဖြစ်၍ သီသန့်ထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်ပေသည်။ မဟာပညာကျော် ဖြတ်ထုံးမှာ ဘား နတ် (အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်) ပေမူတွင် အခန်း (၄၀) ပါရှိသည်။ “ဓညဝတီ အရေးတော်ပုံကျမ်း” ဟူသည်မှာ လည်း အများအားဖြင့် မဟာပညာကျော်၏ လျှောက်ထုံးများကို အခြေခံ၍ ရေးသားဖော်ပြသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ မဟာပညာကျော်၏ မွေးဖွားသက္ကရာဇ်ကို တိကျစွာ မသိရသော်လည်း အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း သက္ကရာဇ် (၈၉၃)နှစ် မင်းဟကြီးနန်းတက်တော်မူသောအခါ “ကောင်းထင်ကျော်စား” အမတ်အဖြစ် အမှုတော် ထမ်းရွက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားခြင်းကား မရှိသေးချေ။ မင်းဟကြီး နန်းတက်ပြီးနောက် အိန္ဒိယပြည်သို့ ချီတော်မူမည်ကြသည်။

ထိုအခါ အမတ်ကြီး လျှောက်ထားသည်များကို ကောင်းစွာ စီရင်ပြီးနောက် အိန္ဒိယပြည်သို့ ချီတက်တော်မူသည်။ သက္ကရာဇ်ကား (၈၉၄) ခု တန်ဆောင်းမုန်း လဆန်း (၉) ရက်နေ့ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ချီတက်ရာတွင် ဘုရင်၏ စီးတော် ဆင် “ဇီဝစိုး” လည်းတိုက်ဆင် ခုနှစ်ရာရံ၍ ပါဝင်သည်။ စီးတော်ဆင် ဇီဝစိုးသည် လမ်းခရီး၌ ကညင် သစ်တစ်ပင်ကို မာန်ဝင်၍ထိုးလေရာ ကညင်ပင်သည် အမြစ်က လဲကြောင်းနှင့် ဆင်ကဲတို့ လျှောက်လာသည်။ မိုးသုံးစဲကျွန်း သူကြီး လှအောင်ကလည်း ဝါးကျွဲတစ်ကောင် ဆက်လှာသည်။ ထိုအတိတ်နိမိတ် နှစ်ခုကို အမတ်ပညာရှိ ဝိမလ (မဟာပညာ ကျော်) က ရုတ်ခြည်းကောက်ကာ လျှောက်သည်မှာ

“ကာလာဝက၊ ဂင်္ဂေယျနှင့်၊ ပဏ္ဍရခေါ၊ ပေါက်ကျော်တမ္မ၊ ဝိဂီလဟ၊ စသည်ကျော်တိုး၊ ဆင်ဆယ်မျိုးထက်၊ တန်ခိုးအ လွန်၊ ဆဒ္ဒန်ပြောင်မြတ်၊ ပတ်ရက်ညီစွာ၊ လက္ခဏာကား၊ သန္တာစွယ်ရောင်၊ အာပေါင်စွေးစွေး၊ ဖွေးဖွေးဖြူစင်၊ ငွေသွင်၊ အလား၊ စွယ်ဖျားအညီ၊ လက်ယာချီ၏၊ နာရီနှစ်ဖက်၊ နားရွက်နားနု၊ မဂ္ဂမညွတ်၊ သရပတ်သို့၊ မပြတ်မစောက်၊ နောက်ရှေ့ ဦးကင်း၊ မစင်းမတုံ၊ ကိုယ်လုံးကျော့ရှင်း၊ ရေဆင်းညှာတင်၊ လေးခွင်စက်ဝန်း၊ မချန်မပူ၊ ရှစ်ခုအစွန်း၊ လဝန်း သဏ္ဍန်၊ မင်ရေခံပို့၊ အသံသွန်နည်း၊ ရေကြည်းနှစ်သွယ်၊ ညာဘက်မရွေး၊ အပြေးအသွား၊ နဂါးဦးချီ၊ ရာသီသုံးမည်၊ ငါးတည်သုံးကျက်၊ မုန်သက်မကြူး၊ ထိပ်ဦးလည်တိုင်၊ ကြံ့ခိုင်စွမ်းသန် ရဲမာန်တည်းတည်း၊ ခြေသည်း နေချက်၊ ကျောက်မျက်နီလာ၊ အမာမခြား၊ နှာမောင်းဖျားတွင်၊ ပတ္တမြားရိပ်၊ အရောင်ဘိတ်သို့၊ အအိပ်သုံးထွေ၊ အနေလေးပါး၊ အစားသုံးချက်၊ မကွက်မသန်း တောင်ကျွန်းဖမ္မ၊ ဆင်ဟူသမျှ၊ မာနအပြိုင် ဦးဆိုင်မတန်၊ ကြောက်လန့်ရှောင်ပြေး၊ မြသွေးနှာချပ်၊ ပြီးစပ်ရာဟု၊ စက္ခုတော်မြဲ၊ ပုလဲအာနီ၊ စုံညီမယွမ်း၊ ဆင်များမင်းကား၊ နေ့ချင်းမလောက် ခြောက်ဆယ်ခန့်ကွာ၊ ယူဇနာကို မကြာလျင်မြန်၊ နေ့ချင်ပြန်သည်၊ ဆဒ္ဒန်ပေါက်ပြောင် ယဉ်ကျော်၊ ဆင်တော်မြတ်မျိုး၊ ဇီဝစိုးလျင်၊ အောင်မင်္ဂလာ၊ မကြာကွန်မြူး၊ တပ်တော်ဦးတွင်၊ ကညင်သစ်ကြီး၊ ကျိုင်းထီးတမျှ၊ ပမာဏကို၊

ငင်းချထိုးလှဲ၊ ဒြိမ်သဲပဲ့တင်၊ ရှစ်ခွင်တုန်ရိုက်၊ တိုက်စက္ကဝါ၊ နံ့စွာ ကြောက်မင်း၊ မာန်သွင်းအလို၊ ထိုကုလားပြည်၊ မတည်ထွားညက်၊ ပျက်စည်မလွဲ၊ ငါးကျွဲဆက်လှာ၊ ဘင်္ဂါဆယ့်နှစ်၊ ပုဆစ်ညွန့်ထုပ်၊ လက်အုပ်ရှက်မြောက်၊ ရွှေစက်အောက်သို့၊ ပို့ရောက်လာပြီ၊ ဒီလီပဆာ၊ ဇာတာနှမ်းညှိုး၊ ခိုကိုးမည်ချည်း၊ အလဲလှည်း၍၊ ကပ်ဆည်းဝင်းလာ၊ ရတနာတွေ၊ မိုဗ်သို့ရွှေမျှ၊ ကြက်သရေစုံ၊ ရွှေဘုံရိပ်ဖွား၊ ကုလားမင်းသွေး၊ ဆင်းငြိမ်းလေးကို၊ အရေးတော်တန်၊ ဆက်မည်မှန်သည် လျင်မြန်ပြီးစီးဘုန်းနေမီး”---ဟူ၏။

ဘုရင်မင်းဗာကြီးလည်း ဆင်ကောင်း ဆင်မြတ်တို့၏ လက္ခဏာနှင့် အထူးနစ်သက်ကျေနပ်၍ စစ်တကောင်းမြို့သည် ရှေးဘီတော် ဘိုးတော်တို့ လက်ထက် အမတ်ဝိမလတို့အမျိုး စားရိုးဖြစ်သည်ဟုဆိုကာ ဝိမလအမတ်အား စစ်တကောင်းမြို့ကို မြို့စားပေးတော်မူသည်။ ဤသို့လျှင် အမတ်ကြီး ဝိမလသည် စစ်တကောင်းစားအမည်ဖြင့် နေ့ထင်းကျော်စောထင်းရှားခြင်းသို့ ရောက်လာခဲ့လေသည်။ ဘုရင်မင်းတရားကြီး၏ အနားတွင် အမြဲတစေ ခစားထမ်းရွက်ကာ “မဟာပညာကျော်” ဟူသော ဂုဏ်ထူးဘွဲ့ထူးဖြင့် ဘုရင်အတိုင်ပင်တော်ခံရသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၀၈) ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီဘုရင် မင်းတရား ရွှေထီးသည် ခညဝတီ ရခိုင်ပြည်ကြီးကို လုပ်ကြံရန် ချီလာ၍ လောင်းကြက်မြို့ ဟောင်းတွင် တပ်ချလာသည်။ ၎င်းနောက် မြောက်ဦးမြို့ကို တိုက်လေရာ ကြိုတင် စီစဉ်ထားသော မင်းဗာဘုရင်၏ အစီအမံကြောင့် အသေအပျောက်များလှ၍ ဆုတ်ခွာခဲ့ပြီ ယောက်ဖတော် ကျော်ထင်နော်ရထာ အပြန်တွင် မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီးကို ထည့်လိုက်၍ သံတမန်နည်းဖြင့် ဖြေရှင်းစေလေသည်။

မင်းတရားရွှေထီးထံ ရောက်လျှင် ပြည်ရှင်မင်းတို့ ထိန်းသိမ်းစောင့်မရှောက်အပ်သော တရားဓမ္မကို ပြသလျှောက်ထားလေရာ မင်းတရားရွှေထီးလည်း လွန်စွာပင် သဘောကျနှစ်ခြိုက်တော်မူ၍ မဟာပညာကျော်ကို ရွှေအသပြာ တစ်ရာ၊ ငွေအသပြာတစ်ရာ ဆုပေးတော်မူသည်။ ၎င်းနောက် ဟံသာဝတီသို့ ပြန်တော်မူသည်။ ဤကား သက္ကဝါများ သေကြပျက်စီးခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်ခဲ့သည့် မဟာပညာကျော်၏ သံတမန်စွမ်းပကားပင်ဖြစ်သည်။

သက္ကရာဇ် (၉၁၅) ခုနှစ်၊ နန်းတက်သော မင်းတိက္ခာလက်ထက် သက္ကရာဇ် (၉၁၈) ခုနှစ် နန်းတက်သော မင်းစောလှလက်ထက် သက္ကရာဇ် (၉၂၆) ခုနှစ်နန်းတက်သော စကြာဝတေးလက်ထက်သို့တွင်လည်း မဟာပညာကျော်သည် ဘုရင်အတိုင်ပင်ခံဘဝနှင့်ပင် စားမြဲ မပြတ်ခံစားခွင့် ရရှိခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် (၉၃၃) ခုနှစ်တွင် မင်းဗာကြီးသားအထွေး မင်းဖလောင်း လက်ထက်တွင် မဟာပညာကျော်သည် အထူးကိုးစား ယုံကြည်ခြင်းကိုခံခဲ့ရသည်။ မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံး ဟူသော ကျမ်းစာမှာ ဤမင်းလက်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့အရေးအခင်း ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းလင်း ပေါ်ပေါက်လာသော လျှောက်ထုံး၊ ဖြတ်ထုံးပင်ဖြစ်သည်။

ငွေထွေးခံ၊ ရွှေကွမ်းချပ၊ ပတ္တမြားလက်စွပ်၊ စီးတော်ဆင် စသည်ဖြင့် ပြဿနာတစ်ရပ်ရပ်ကို ဖြေရှင်းရတိုင်း ဘုရင်မင်းကြီးထံမှ ဆုတော်လာဘ်တော်များ ချီးမြှင့်ခံရမြဲဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် မင်းနေပြည်တော်မြောက်ဦးသည် မြို့သက်ကုန်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ခညဝတီမြို့ဟောင်းကို တည်တော်မူသင့်ကြောင်း ဟူးရားဖြူ၊ ဟူးရားညိုတို့က လျှောက်ထားသည်ကို မဟာပညာကျော်က မပြောင်းသင့်ကြောင်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာ နှစ်ဖြာသောအကျိုးကို ရှု၍ “ရမ်းဗြဲယံ” စားကျေးမြို့တစ်မြို့ ထပ်မံ၍ ပေးသနားတော်မူသည်။

မင်းဖလောင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် သားတော် မင်းရာဇာကြီးသည် သက္ကရာဇ် (၉၅၅) ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သည်။ မင်းတရားလည်း ဘိုးတော်ခမည်းတော်တို့၏ ပညာရှိအမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်အား ဆက်၍ ပေးမြဲအတိုင်း

ချီးမြှင့်သည်။ မဟာကျော်၏သား ကျီးညိုကိုလည်း ရောင်ဖြူမြို့ကို စားစေ၍ ဆွေစပ်မျိုးဆက် ချီးမြှင့်မြှောက်စား မွေးမြူခြင်းခံရသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၅၉) ခုနှစ်တွင် တောင်ငူဘုရင် မင်းရဲကျော်ထင်က ဓညဝတီကို ကူညီတိုက်ပေးပါက ဟံသာဝတီ ကို ပေးပါမည်ဟု စစ်ကူတောင်းသဖြင့် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းနှင့်အတူ မဟာပညာကျော်ကိုယ်တိုင် ဟံသာဝတီသို့ စစ်ထွက်ခဲ့ရလေသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၅၀) ပြည့်တွင် မင်းရာဇာကြီးသည် မဟာပညာကျော် အမတ်ကြီးနှင့်တကွ ကိုယ်တော်တိုင်ချီ တက်၍ ပဲခူးအနောက်ဘက် ဟံသာဝတီ ဇိုင်းဂနိုင်းတွင် တပ်ချကာ ပဲခူး ဝိုင်းရံလေသည်။ ဟံသာဝတီတိုင်းအောင် နိုင်ပြီးနောက် မင်းရာဇာကြီးလည်း ယိုးဒယားကို ဆက်လက်တိုက်ခိုက်ရာ ယိုးဒယားမင်းညီတော် ဗျာသမ္ဗန်ကို ဖမ်းမိ၍ ယိုးဒယားမင်းက လက်နက်ဆောင်ဖြင့် ပြန်၍တောင်းယူစေသည်။ တောင်ငူမင်းလည်း ကတိအတိုင်း ပဲခူး နန္ဒဘုရင်၏ သမီးတော်နှင့် ဆင်ဖြူလက်နက်များ ဆက်လေသည်။

မင်းရာဇာကြီးလည်း တောင်ငူမင်းဆက်သဘော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့်တကွ သက္ကရာဇ် (၉၆၁) ခုတွင် ရခိုင်သို့ ပြန်ခဲ့ရာ လမ်းခရီးအကြား ပုသိမ်အနီး မော်တင်စွန်း အရောက်တွင် အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ပြီးဖြစ်၍ ခရီးပန်းကာ မဟာပညာကျော် ကွယ်လွန်သည်။ မင်းရာဇာကြီးလည်း မဟာပညာကျော်အား ကောင်းမွန်စွာ သင်္ဂြိုဟ်၍ ဂူ သင်္ချိုင်း ပေါ်တွင် စေတီတည်ထားခဲ့ရာ ယခုတိုင် မော်တင်စေတီဟု ခေါ်ဝေါ်လျက်ရှိကုန်၏။

မဟာပညာကျော် ကွယ်လွန်သော် ၎င်း၏သား ကျီးညိုကို အဖနည်းတူ စစ်တကောင်းမြို့ကိုစားစေ၍ “ပညာဝံသ” အမည်ဖြင့် အမတ်ကြီးအရာကို ထမ်းရွက်စေသည်။ မင်းရာဇာကြီး၏သား မင်းခမောင်း (သက္ကရာဇ် ၉၇၄-၉၈၄) လက်ထက်နှင့် ၎င်း၏သား သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း (သက္ကရာဇ် ၉၈၄-၁၀၀၀) လက်ထက်တို့တွင် မဟာပညာကျော် ၏မြေး၊ ပညာဝံသ၏သား င/လက်ရုံးသည် ပညာရှိအဖြစ်ထင်ရှား ခဲ့ပြန်သည်။ သိုက်တက်င/လက်ရုံး အဖြစ် ထင် ရှားခဲ့သည်။ သီရိသုဓမ္မရာဇာဘုရင်သည် ပညာရှိ င/လက်ရုံးလျှောက်ထားချက်ကို မနာယူဘဲ ဂရုမပြု လေသော ကြောင့် င/ကုသလအမတ်ကြီးနှင့် နတ်သျှင်မယ်မိဖုရားတို့၏ လောကီအတတ်ပညာဖြင့် လုပ်ကြံသတ် ဖြတ်ခြင်းကို ခံရပေသည်။ ဤတွင် သာကီဝင်မင်းဆက်ပြတ်၍ အမတ်မျိုးမင်းဆက်သစ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ဤသို့လျှင် အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်နှင့် သား၊ မြေးတို့သည် ပညာရှိအမတ်မျိုးအဖြစ် ရခိုင်ရာဇဝင်၌ ထူးချွန်စွာ အမှုထမ်းခဲ့ကြပေသည်။

နောက်ထပ်တွေ့ရှိရသော အထောက်အထားများအရ မဟာပညာကျော်သည် လျှောက်ထုံးလင်္ကာများသာမက ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတို့၏တစ်ဆယ့်နှစ်လရာသီကေပိုဒ်ရတုကိုလည်းဖွဲ့ခဲ့ကြောင်း ပေမူတွင် တွေ့ရှိရပေသည်။

မဟာပညာကျော်သည် ၎င်း၏ တစ်ဆယ့်နှစ်လရာသီတွဲ တွင် အထက်ဝဠာ၌ နေ၊လ၊နက္ခတ်ကာရာတို့ လှည့်ပတ်နေပုံ၊ ဥတု၊ ရာသီ၊ လ၊ ရက်၊ နာရီ၊ တစ်လည်လည်ဖြစ်ပေါ်နေပုံ၊ ဤရာသီကိုမှီ၍သစ်ပင်ပန်းမာန်တို့ ဖူးပွင့်ကြပုံ၊ သက်ရှိသတ္တဝါ ကျေးငှက်တို့ ပျော်မြူးကြပုံတို့ကို ရာသီအလိုက် ဖွဲ့နွဲ့ထားပေသည်။ ရခိုင်ရိုးရာသုတေသီတို့အဖို့ အဖိုးထိုက်တန်လှပေသည်။

တစ်ဆယ့်နှစ်လရာသီတွဲ °

ညွန့်လန်းမင်္ဂလာ၊ မော်ခမ်းဖြာစိမ့်၊ မဟာကပေ၊ မီးရေလေကြောင့်၊ ဖျက်ချေတည်ထွန်း၊ လေးကွန်းမြင့်မိုရ်၊ ယုဂိုန်ထိုနှင့် ရေညိုသီတာ၊ တာရာနက္ခတ်၊ လနတ်သူရိန်၊ အချိန်မနှောင်း။

တန်းခူးမာသိန်၊ ဖန့်ချိန်ခြိမ်းစ၊ ကြယ်ဖုသျှတိ၊ မိဿရာသီ၊ နှစ်ယံချီသော်၊ သင့်ညီစိတ်ကြ၊ ဆိတ်မြူးကလျက်၊ တာရဆံကျင်၊ သဇင်ရေသွန်း၊ ကံ့ကော်ပန်းနှင့်၊ ထူးဆန်းရင့်ခတ်၊ သူရိန်နတ်လည်း၊ မိန်းမတ်ရိပ်သွား၊ သုံးဖဝါးဟု၊ ပိုင်းခြားလှည့်က၊ နေ့ညနာရီ၊ သုံးဆယ်စီတည်း။

ရာသီပြီဿ၊ ကဆုန်လဝယ်၊ မာဃနေငြိန်၊ ကျော်ရှိန်သဲသဲ၊ ညောင်ရေပွဲဟု၊ ပွင့်မြစ်ကား၊ နှစ်ဖဝါးတိ၊ နွားလာ ဥဿဖ၊ တံဋ္ဌနရာ။
သန်းခေါင်မှာတွင်၊ ဝိဿခါညီ၊ ညဉ့်နာရီထိ၊ ထာဝိသာဖွယ်၊ သုံးဆယ်နှစ်ကွ၊ နာရီစေ့က။

မြူငွေမှူန်မှူန်၊ လနံယုန်ဝယ်၊ မေထုံရာသီ၊ ကိန္နရီဖိုမ၊ ဇေဌသံကြိန်း၊ သူရိန်စစ၊ ဥတ္တရ ဘရရံဏီ၊ ညဉ့်နာရီတိ၊ ဆဝိသတိ၊ ဇောတြိနေ၊ ပန်းမြတ်လေးနှင့်၊ ငွေသွေးစမွယ်၊ ကြယ်ဖွေစံပေး၊ ကေးဝင်တာရာ၊ ကောဖဝါး၊ တပြန်ထားရှင့်။

ဝါဆိုကရကတ်၊ နေခြည်ပြတ်က၊ စိတ်တြနှင့်၊ ဒေဝနတ်စက်၊ ပုန်းညက်ပွဲမြ၊ ပဉ္စင်းပွဲလျင်၊ သဲသဲသိမ့်အောင်၊ သန်ခေါင်ချိန်မှန်၊ ပြောသံနှင့်၊ ဆဒ္ဒါန်တာရာ၊ ရုပ်ဝါထူးခွန်၊ လတ်ပုဇွန်ဟု၊ ရိပ်မွန်ပဖါး၊ သုန်ညတွက်ကြုံ၊ နာရီဆုန်ရှင်၊ နေ့သုံးခောက်ဆယ်၊ ညရောက်ဇောပီ၊ ရင့်ကျူးချီ၏။

ရာသီထိန်ဆောင်၊ ဝါခေါင်လဝယ်၊ ဖန်ရောင်ငြိမ်းလာ၊ ဝိဿခါနှင့်၊ ခတ္တာပန်းလှိုင်၊ သန်းခေါင်တိုင်က၊ မြင်းတာရာနှင့်၊ ထွန်းပသာရဝံ၊ ရုပ်မွန်ခြင်သေး၊ စာရေးတံပွဲ၊ နှစ်ဆယ့်ခြောက်ည၊ ဇေတြိ၊ နေ့ကိန်းနာရီ၊ ကံ့ညီဖဝါး၊ တ ပြန်ထားရှင့်။

မှတ်သားမြဲသွင်း၊ တော်သလင်းဝယ်၊ နေမင်းဝင်က၊ မူလနက္ခတ်၊ ရုံးမှတ်ဒေဝ၊ နတ်မိဗ္ဗတိ၊ မွေးပျရမာ၊ သန်း ခေါင်ခါကို၊ ပြုပြာပရပိုက်၊ ရေနှိုက်သဘင်၊ လှေပွဲဆင်၍၊ မွန်ပျင်ငြိမ်လစ်၊ သုံးဆယ့်နှစ်တိ၊ နေ့ ဖြစ်နာရီ၊ ညဉ့် ထာဝိတိ၊ ရာသီကံ့မှ၊ တာရဦးပျိုင်း၊ ရိပ်တိုင်းဖဝါး၊ ဒေဟုထားရှင့်။

စည်းလျားမချွတ်၊ လဝါကျွတ်မှု၊ တူရာသီလ၊ နေ့နှင့်ညကို၊ တွက်ဆနာရီ၊ သုံးဆယ်စီတိ၊ သုံရဝိဂေါယာ လှည့်ကာ ကွယ်လွန်၊ သရဝန်ဟု၊ မိုးဗံစွန်ပြောင်လျက်၊ ညဉ့်နှစ်ချက်ကို၊ ရှည်လျက်ထွန်းပ၊ ကျီတကနှင့်၊ အဿ ဝနီ၊ တရီဖဝါး၊ ငါးပါးကြာပန်း၊ ထူးဆန်းချိန်ခွင်၊ နတ်လျင်ကိုင်ဟန်၊ သဏ္ဍာန်ရုပ်ကျော့၊ ကံ့တောပွဲကြီး၊ ဆီမီးမြင့်မိုရ်ရောင်၊ တိုင်းလုံးပြောင်မျှ။

တန်ဆောင်မုန်းချီ၊ ရာသီပြီတ္ထ၊ ဇေဖဝါး၊ ပျော်ပါးမြူးကွန်၊ ကင်းပုဇွန်ဟု၊ ပွဲမွန်ကထိန်၊ မာရဇိန်ကို၊ ကောင်းငြိမ်းလျူဒါန်း၊ ခဲပန်းဟု၊ ညဉ့်သန်းယံမှာ၊ ကြတ္တကာနှင့်၊ ကာရာကတ္တတ၊ ငြိမ်းစနေခြည်၊ တည်သည်နက္ခတ်၊ သတ္တဗီသျှ၊ ချင်းမြညဉ့်ရီ၊ ပါတီတြိ၊ ထာဝိမှန်သော်၊ နေ့ကိန်းခေါ်၏။

နတ်တော်မှန်လှ၊ ဟင်းသတာရာ၊ မဟာပီန်းနဲ၊ ဆွဲရထားဝင်၊ ကမုံးအင်နှင့်၊ သဇင်ပျံသင်း၊ မန္တာန်မင်းတိုင်၊ ပျော်ခင်းအန၊ နတ်နန်းလှ၏၊ ပဉ္စဝါးခု၊ ဖဝါးစု၍၊ ဓနုရာသီ၊ သန်ခေါင်ရီက၊ မိတ္တသီမည်၊ ရောင်ခြည်ရဝိန်၊ ဖန်ရိန်ကွယ် က၊ ဥတ္တရာပရပိုက်၊ မွန်းဆိုက်တည့်တုန်း၊ ဆယ့်သုံးနှစ်လီ၊ နေ့ နာရီကို၊ ညပြီတွက်ရေး၊ သုံးဆယ့်လေးတိ။

စဉ်ရေးပြောဆို၊ လပြည်သိုဝယ်၊ ခွာညီနွယ်ပန်း၊ မကန်းရုပ်လှ၊ မကာရတိ၊ ဖုသျှသန်ခေါင်၊ နေရောင်ပျောက်ပြီ၊ ဘရနီဟု။ နာရီထွက်ပွဲ၊ သုံးဆယ့်ခြောက်ည၊ ဇေရန္တေးနေ့၊ ဘဝနေ့ ပျောက်ပြန်၊ ပုဇွန်တာရာ၊ ရောင်မြလျှံလင်း၊ နေလျှံ ကင်းက၊ မြင်းခင်းသဘင်၊ စီရင်ခန့်မြ။

တပို့တွဲဝယ်၊ ပေါက်လေဆူးပန်း၊ ညဉ့်သန်းချိန်က၊ ကြယ်မာဃနှင့်၊ တာရချိန်စင်း၊ နေမင်းဝင်ရီ၊ ရောဟနီတိ၊ နာရီတိဝ၊ ဆန္ဒေးချမှ၊ ဇေကြိန်း၊ နေ့ကိန်းနာရီ၊ ကံရာသီဟု၊ လှူကောင်းမှုဖြင့်၊ ရာကုမီးဖုံး၊ တိုင်းလုံးလှုံဖြိုး၊ ကြာသွတ် အိုးနှင့်၊ ကြာမျိုးစိုက်ထ၊ ပဉ္စမဝါး၊ ယူသွားဆောင်းယောင်း၊ လတပေါင်းဝယ်၊ ချိန်မောင်းရိုက်ချိုး၊ နှစ်ယံတီးက၊ ချိန်တုလနှင့်၊ ဥတ္တရ တရဘူနိ၊ ညနာရီဟု၊ နာရီတွက်စစ်၊ နှစ်ဆယ့်ရှစ်ကို၊ နေ့ဖြစ်မှန်လှ၊ ဒွေးတိညတိ၊ ဇရာဘဝါး၊ ရုပ်ထားမ လွတ်၊ ဝါးခြင်းပွတ်ဟု၊ ပွင့်ဝတ်သရဖီ၊ အညီအင်းကြောင်း၊ နေလျှိုတင်းက၊ ကဿဒတိ၊ များလှအညီ၊ သဲစေတီကို၊ မြောက်ချီရွှင်ပျ၊ လှူဒါန်းကြရင့်။

၁။ တက်ထွန်းနီ(မြောက်ဦး) “ရက္ခိုင်ရာသီလိုက်နက္ခတ်”၊ ရခိုင်တွဲ-၄၊ ၈၁-၁၀၉။

၉။ ဘွန်စောမှိုင်း ယိုးဒယားဘွဲ့

ရခိုင်ဘုရင် မင်းဖလောင်း (သက္ကရာဇ် ၉၃၃-၉၅၅) လက်ထက်ယိုးဒယား (ထိုင်း) နိုင်ငံမှ အမတ်ကြီးညီအစ်ကို နှစ်ဦးတို့သည် စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကြောင်း ရခိုင်ပြည်သို့ ခိုဝင်ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် မင်းရာဇာကြီး လက်ထက် ဟံသာဝတီကို အောင်မြင်ပြီး အပြည်တွင် ယိုးဒယားအိမ်ထောင်သည်များစွာ ဝင်ရောက်ခဲ့သေးသည်။ အမတ်ညီအစ်ကိုနှစ်ဦးမှာ ယိုးဒယားမင်း ပြဿာတိရာဇာ၏ အမတ်များဖြစ်ကြပေသည်။ မင်းဖလောင်းကအဝတ်အစား နေရာအိမ်များကိုပေးပြီးလျှင် အမတ်ကြီးမဟာ ပညာကျော်နှင့် အတူ ထွက်ဝင်စေအမိန့်ကို ရရှိခဲ့သည်။^၁ ထို့နောက် ၎င်း၏ လက်ရုံးရည်နှလုံးရေအညီ အမတ်ဒါဂါထာစားသမီး ကိုယ်လုပ်တော်မင်းညိုနှင့် ထိမ်းမြားပြီးသော် စစ်တကောင်းကံသာမြို့ကို စားကျေးပေးလေသည်။ သမီးသံဟူသော ဘွဲ့ကိုလည်း ထပ်မံ ပေးသနားသည်။ ညီကိုကား ပြဿာမုန်အမည် “ဘွန်စောမှိုင်း” ပေး၍ အမ်းစားအဖြစ် မြောက်စားခဲ့သည်။ သမီးသံ၏ မူရင်းအမည်မှာ “ဘွန်စောမှိုင်း”ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ညီ ပြဿာကား “ဗြဲကွန်းဆိုင်” ဖြစ်သည်။ မင်းရာဇာကြီး ဟံသာဝတီ ပဲခူးကို စစ်ကူပေးခဲ့စဉ် ထိုက သိမ်းယူလာသူ များတွင် ယိုးဒယားအတီးအက သဘင်သည်များ ပါဝင်လေသည်။ ၎င်း တို့ကို ရခိုင်ပြည်တွင် အတီးအကစသော အဖွဲ့ ထား၍ အရပ်ရပ်၌ နေရာချထား ပေးခဲ့လေသည်။^၂

ဤသမိုင်းအထောက်အထားအရရခိုင်ပြည်တွင်ယိုးဒယားစသောအဆိုသားများမှာစတင်၍ယိုးဒယားကသည်လည်းကောင်း၊ ယိုးဒယားအဖွဲ့သီချင်းသည်လည်းကောင်း မြောက်ဦးခေတ်တွင်ဖြစ်ထွန်းခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

ရခိုင်၌ ယိုးဒယားအဖွဲ့သီချင်းကို တွေ့ရရာ အသံကိုယူ၍ အလိုက်အရ အတုယူဖွဲ့ဆိုသောသီချင်းမျိုးကို သာဖြစ်သည်။ ရှာဖွေရရှိထားသော ယိုးဒယားအဖွဲ့သီချင်းများအနက် စောဘွန်းမှိုင်း (ဘွန်စောမှိုင်း) အမတ်တို့ရခိုင်သို့ ထွက်ပြေး ရောက်လာခြင်းကို ဖွဲ့ဆိုထားသော သီချင်းနှစ်ပိုဒ်ကို တင်ပြလိုပေသည်။

ဘွန်စောမှိုင်း၏ အမျက်ဖြေသီချင်းများမှာ ၎င်းတို့၏ ဖြစ်ရပ်ကို ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ မဟာပညာ ကျော်အမတ်ကြီးနှင့် ဘုရင်မင်းဖလောင်းကို ဦးချ သီဆိုထားသည်။ သီချင်းကို ၎င်းကရေးပြီး (စစ်တ ကောင်းနယ်) ကံသာမြို့မဆရာတော် ဥတ္တမက ဘာသာပြန်ထားသည် ဆို၏။ နောက်တပုဒ်မှာ ယိုးဒယား ကချေ သည်မ မူရာတီကသီဆိုသောသီချင်းဟု ဆိုသည်။

ဤနှစ်ပုဒ်ကို ပေမူမှတ်တမ်းအရ ရှာဖွေရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဂျပန်ခေတ်မတိုင်မီက ကျောက်ဖြူမြို့၊ နဂါးကျောင်း ပိဋကတ်တိုက်တွင် ဤသီချင်းပါသော ပေမူရှိခဲ့သည်။ ဂျပန်ခေတ်တွင် ပျောက်ဆုံးခဲ့ရာ ကုန်ဘွဲ့ဆရာတော်က ဝယ်ယူရရှိခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်က ကုန်ဘွဲ့ဆရာတော်မှာ ကျောက်ဆောက်ရွာတွင် ရှိနေသည်။ ထိုဆရာတော်ထံမှ စစ်အတွင်း ပျောက်သွားသေးရာ ကျောက်ဆောက်ရွာမှ ဒကာတဦးရရှိသဖြင့် ပြန်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်ဆို၏။ ထိုသီချင်းပါပေမှာ အလျား ၁၂၊ လက်မ၊ အနံ ၂ လက်မ သာရှိသော (၆) ကြောင်းရေ ပေငယ်ဖြစ်သည်။ “က”

အစ“ခီး”အဆုံး တစ်အင်္ဂါနှင့် ၄-ချပ်ရှိသည်။ ထိုပေငယ်၏ “ကူး”ချပ်၊ “ကေ” “ကဲ” ချပ်၌ ဘွန်စောမိုင်း ဆိုသီချင်း ပါရှိသည်။ “က” ချပ်တွင် “မူရာဘီ”သီချင်း ပါရှိသည်။ ပေမူအရင်းတိုင်း ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။^၃

၁။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၊ စာ ၁၂၆-၁၂၇။
၂။ (က) ခညဝတီအရေးတော်ပုံကျမ်း၊ စာ ၁၁၆။
(ခ) ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၊ စာ ၁၄၉။
၃။ စစ်တွေမြို့၊ သိဒ္ဓိကာရုံကျောင်းတိုက်၊ ဦးဝါသဝထံမှ ရရှိသည်။

“ကျေးဇူးတင် အမျက်ဖြေ ယိုးဒယားအဖွဲ့”

ယိုးဒယားပူရာ၊ တိုင်းကြီးအောက်ချာ၊ ပြဿာတီစံမြန်း၊ ရွှီနန်းထွက်ဝင်ခါ၊ ကျွန် မှာမူတော်ထမ်း၊ သာသနာယေလေး၊ ရောင်ဝါ နီညိုထွန်း၊ တိုင်းပြည်လည်း အီးချမ်းစည်ပင်သာယာ၊ ပေါ့ဆစွာ၊ ပျော်ပျော်နီကြငြား စစ်မကြေညာ၊ ထိုခါလူမျိုးခြား၊ မတရားတိုက်ခိုက်လာ၊ မတ်ရွှီဝန်း ကိုယ်ရံတပ်ငယ်များရေနှင့်၊ ဆီးတားခုခံကာ၊ တိုင်းပြည်တော် ရဲဘော်လူသားများကို ၊ လားလို့စုဖို့ရာ၊ အားပျက်စရာ+စရာ၊ လားကွက်မသာ+မသာ၊ သည်တစ်ခါ၊ ကမ္ဘာမီး ထက်ပြင်း၊ သည်မောင်ရင်းတွင်း ပူလောင်ကာ၊ ဆွီမျိုးမပါ၊ ပြည်ရွာရပ်နှင့်ကင်း၊ မနီးသာရေလေ၊ ခွဲခွာလာရခြင်း၊ ဂနိုင်းမြို့ခြံရင်း၊ ကပ်ချဉ်းမှီကာ၊ တောဝနာ၊ ဟောမာမြိုင်ခြံလမ်း၊ ညှိုးငယ်စွာယေလေ၊ မောင့်မှာမျော်လို့မှန်း၊ ရွှီဘုံရွှီနန်း၊ တမ်းတမြင်ယောင်၊ တောသာခေါင်၊ တောင်လေတိမ်လိုစူး၊ မျိုးအံ့မူး၊ တူးကဲသေလာပယ်မ်းယိုင်ကာ၊ ဂန္ဓစုံ၊ ခြံလမ်း၊ တောင်မွန်ကိုင်ဗျာလေ၊ ယိမ်းယိုင်ကျော်ဖြတ်သန်း၊ သားရောသမီးပါ၊ လှမ်းပါလို့၊ ပင်ပန်းကြီးစွာ၊ အိမ်သူကြင်ရာ၊ လှကလျာကိုလေ၊ စိတ်မှာကြံအထွေး၊ မျက်ရည်လည်းယိုမစဲ၊ ဝိုမဲငေးမှိုင်း၊ မကြံနိုင်ခွေယိုင်ကာနှမ်း၊ စားအစာကိုလေ၊ နောက်ပါလူရို ထမ်း၊ ရခိုင်တောင်ရိုးတန်းကိုလေ၊ ဖြတ်သန်းကာ၊ သက်ခန္ဓာ၊ ငါမှာကြွင်းလေပြီ၊ ကိုယ်ရံစုံနှင့်၊ ခိုလှုံဖို့ရိုးကို၊ ဗျာမီးတောက်လောင်ပြီး၊ တွေးဆ-တွေးဆ၊ ကြံမိ-ကြံမိ၊ ဆွဲရ-ဆွဲရပြန်ပြီ- ပြန်ပြီ၊ မသာမဏှိ ဗျာဖို့လီ၊ မရောက်ဖူးယေလေ၊ ကြောက်ဒူးလည်းတုန်လှပြီ။

ရက္ခပူရီ၊ တိုင်းမဋ္ဌာနီ၊ ခညဝတီ၊ သာကီပျော်စံမြန်း၊ ဝိမလခေါ်၊ ပညာကျော်၊ များတော်သူ ထံထမ်း၊ သူ၏ ဉာဏ်စွမ်း၊ အံ့မခန်းမို့၊ မြီစိုမှိုင်းမှောင်၊ ကောင်းအောင်သူထံပါး၊ ငယ်ဆရာ၊ ပမာပုံသို့မခြား၊ စုံတရာမမှားစီရ၊ ကြိုး စားပြပြင်၊ သူချစ်ခင်၊ ဘုရင်ရှိတော်ပါး၊ ခေါ်ဆောင်ယူကာလားပါလို့ ၊ မင်းများစံပျော်၊ ရွှီနန်းတော်၊ လွန်စွာရှုမဆုံး၊ နတ်မင်းအသွင်၊ ဘုရင်သာကီဘုန်း၊ နန်းလုံးအံ့မဆုံး၊ နန်းလုံးထိန်ပြောင်၊ စိမ်းမြရောင်၊ ဖက်ရောင်ပတ္တမြား၊ လင်း ပြောင်ထိန်ထိန်၊ ရွှီနန်းရွှီအိမ်၊ စည်းစိမ်ပျော်စံစား၊ ခြံတော်ဦးတိုက်ခစား၊ ကျွန် ကိုမြင်ခါသနား၊ မေတ္တာတော်ထား၊ သားရင်းပမာ၊ နောက်ပြည်ရွာ၊ ကံသာမြို့ ငယ်ရပ်၊ စောင့်ရှောက်စေအပ်ခါမှာ၊ ဖမြတ်ရာဇာ၊ မြတ်လှဆရာ၊ ဦးတင်ခါ၊ ကောင်းစွာမူတော်ထမ်း၊ နောက်ပါကိုယ်ရံ၊ စိတ်သန်ခိုင်အားကျန်း၊ ကျွန်မှာလေ၊ အီးချမ်းလွန်သာယာ၊ တိုင်း ကားပြည်ရွာ၊ ပြည်ရွာ၊ စားအစာစုံပြည့်ဖြိုး၊ ဖရာဇာမှာလေ၊ သက်တော်ရာကျော်တိုး၊ ရွှေမိုးငိုမိုးရွာပါစီ၊ ကျေးဇူးရှင် သခင်နှစ်ပါးကို၊ အားထားခိုကာမှီ၊ အသက်ရှည်စီ-ရှည်စီ၊ ဘုန်းကြီးစီ-ကြီးစီ၊ အန္တရာယ်မျိုးကင်းစီ-ကင်းစီ၊ ဘီမျိုး သျှင်းစီ၊ သျှင်းစီ၊ စောမိုင်းမောင်အယင်ပျောက်လို့ ၊ နောက်မှ နတ်ရွာမှီတင်ပါလီ။

မြောက်ဦးထီးနန်းကို ချီးကျူးဆိုသော ယိုးဒယားဘွဲ့

လေးရပ်ဝတီ၊ ရာဇဌာနီ၊ သာကီပျော်စံမြန်း၊ အံ့မခန်းနတ်နန်းဝေယန္တာ၊ ပုံပမာစုံစွာမှန်ထား၊ စိန်သားလည်းမြဲသား-
ဂေါမုတ္တာ၊ ဥဿဘယာ၊ နီလာကြောင်မျက်ရွဲ၊ လှမျိုးစုံစုံ၊ နန်းဘုံလွန်ထူးကဲ၊ မြင်သူမှိုင်းဝေး၊ အံ့ထဲနတ်တို့ကူညီဖန်၊
တက်ဖျားမိုးစွန်၊ ရောင်လျှံထိန်ထိန်နည်း၊ တိုင်းပြည်တော်ကြီး တိုးတက်စည်ပင်သော၊ လူများစွာ နတ်ရွာနတ်ဘုံအ
လား၊ ပျော်ပါပလွှား၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ခါ၊ မြို့ရောတောပါ၊ ဇာခါပျင်းဖို့လဲ၊ နတ်မဟူ-လူမက၊ နောက်စ ခလန်လန်၊
ဦးရိတ်ဆံ-ထုံးပြင်-ပျိုဖြူများ၊ ယောက်ျားလူပျိုသေ့၊ တောင်နှစ်ဆယ်၊ ခါးဝတ်ဝတ်ဆင်ထား၊ နှစ်ပါးလည်းမေပျို+
မောင်ပျို၊ လှကြပါယဉ်၊ ရပ်ရွာထိုထို၊ နှစ်ပါးလည်း မေပျို မောင်ပျို ခေါ်ကြပါယဉ်၊ ရပ်ရွာထိုထို၊ မိဖုရားအို၊ ထို
ထိုကျောင်းကန် ဘုရားမှာ၊ တရားကျင့်လို့သာ၊ တိုင်းကားပြည်ရွာ၊ ပြည်ရွာမင်း၏ ဘုန်းတော်-ဘုန်းတော်၊ မိန်းမ
ယောက်ျား တပျော်ပျော်၊ မကြားမမြင်ဘူးယောင်၊ မကြာမမြင်ဘူးယောင်၊ ထူးလည်းထူးရေ ထူးရေနိုင်ငံတော်။

၁၀။ မိညို

မိညိုသည် အင်းဝရောက် ရခိုင်းအမျိုးသမီး နန်းတွင်းစာဆိုတော် အဖြစ်ထင်ရှားခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ်(၉၁၃) ခုနှစ် အင်း
ဝနန်းတက်သောနရပတိစည်သူမင်း လက်ထက်တွင် နန်းတွင်းစာဆိုတော်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ မိညိုသည် အင်းဝ
နန်းတွင်း၌ စာဆိုပြိုင်ဖက်ဖြစ်သော နန်းတွင်း မိဖြူနှင့် အပြိုင်ဆိုရသည်။ ယင်းသို့ အပြိုင်ဆိုရင်း ကိုယ်ရည်သွေးရတု
ကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ မိညိုသည် အင်းဝသို့ မည်သို့မည်ပုံ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်ကို မသိရှိရပေ။ ထိုကဗျာအရ ၎င်းသည်
ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းသူဖြစ်ကြောင်း၊ သူတစ်ပါးကို မနှိပ်စက်၊ မာန်မထွက်ဘတ်သူ၊ သူတစ်ပါး စိတ်ချမ်း
မြေ့အောင် ရတုကဗျာ ဖွဲ့ဆိုသူဖြစ်ကြောင်း ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ မိညို၏ ကဗျာဥာဏ်ရည်နှင့် စိတ်ဓာတ် အရည် အသွေးကို
ကောင်းစွာ အကဲခတ်နိုင်သော ရတုတဒိပုဒ်ပင်ဖြစ်သည်။

“တောင်တွင် မြင့်မိုရ်၊ ကျွန်ုပ်ဆိုသား၊ ရေညိုရစ်သန်း ရဲလျက်ဝန်း၍၊ ဘေးကျွန်အလယ်၊ လေးသွယ်ခြည်ရောင်၊
တပြောင်ပြောင်လင်၊ ဘုန်းခေါင်အထွဋ်၊ သုံးလူနတ်တို့၊ မချွတ်မေတ္တာ၊ ဘိဓမ္မာကို၊ မှန်စွာအခေါင်၊ ကြာလွှင့်ဆောင်
သည်၊ တောင်တွင်မြင့်မိုရ်သာတကား။

စည်တွင်ဗဟိုရ်၊ ကျွန်ုပ်ဆိုသား၊ ခါကိုသိစေ၊ ရှစ်ကြိမ်နေ့ဖြင့်၊ ချက်ရေမရွေ့၊ တီးခလေ့ကား၊ ညဉ့်နေ့နာရီ၊
ခြောက်ဆယ်စီလျှင်၊ ချက်ချီလှည့်ကျူး၊ ညဉ့်ဦးသန်ကောင်၊ သောက်ရောင်မိုးသောက်၊ မှန်တည့်ရောက်က၊
ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်း၊ လူရ ဟန်းတို့၊ ထက်ဝန်းဖူးမြင်၊ သိစိရင်သည်၊ စည်တွင်ဗဟိုရ်သာတကား။

နန်းတွင်မိညို၊ ကျွန်ုပ်ဆိုသား၊ မှောင်ကိုပယ်လင်း၊ ဆီမီးဝင်းသို့၊ သီတင်းငါးမည်၊ သီလတည်လျက်၊ လှရည်ညက်သေး၊
ပြေး၍မဆို၊ သူ့ကိုနှိပ်စက်၊ မာန်မထွက်တည့်၊ ဝှန်တတ်ပညာ၊ လင်္ကာရတု၊ ဆိုမှုအရွ၊ ကြားကစိတ်ဝမ်း၊ သူ့နားချမ်း
လိမ့်၊ စွဲလမ်းထိုတွင်၊ တောင်နှယ်ထင်သည်၊ နန်းတွင် မိညိုသာတကား။”

၁၁။ ဥက္ကာပျံ

မြောက်ဦးခေတ် စာဆိုတော်များအနက် ဥက္ကာပျံသည် ထင်ရှားသော စာဆိုတော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ရခိုင်မြေတွင်မက အင်းဝ၊ တော်ငူ၊ ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူးစသော ခေတ်ပြိုင် နေပြည်တော်များထိုင်အောင် သတင်းကြွယ်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် (၉၅၅) ခုမြောက်ဦးရွှေနန်းကို စိုးစံတော်မူသော မင်းရာဇာကြီးလက်ထက်သားတော်အိမ်ရှေ့ မင်းသား၏ အထိန်းတော်ကြီးဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အိမ်ရှေ့မင်းသား “မင်းခမောင်း”၏ ငယ်ဆရာပင်ဖြစ်သည်။ ဥက္ကာပျံ၏ မွေးနေ့သက္ကရာဇ် မိဘမျိုးရိုးစဉ်ဆက်ကို မသိရှိရပေ။ မြောက်ဦးမြို့တော် စိုင်းပြင် ဘုန်းတော်ကြီးထံသို့ မိန်းမတစ်ဦး ကလာရောက်အပ်နှံခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ နောင်တွင် အဆိုပါမိန်းမလည်း ပေါ်မလာ တော့ပေ။ သို့ဖြစ်၍ မျိုးရိုးကို သိရှိရန် ခက်သည်။ အဆိုပါကလေးကျောင်းသို့ရောက်သောနေ့၌ ဥက္ကာပျံတစ်ခု ထူးဆန်း စွာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည် ကိုအကြောင်းပြု၍ ဥက္ကာပျံဟု ဘုန်းကြီးက အမည်မှည့်လေသည်။ ၎င်းဘုန်းကြီးမှာ ဘုရင့်ဆွေ တော်မျိုးတော်များကို ပညာသင်ပေးရသောကျောင်း၏ ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်ဖြစ်လေရာ နောင်တွင် ဥက္ကာပျံ၏ စွမ်းရည်နှင့် အရည်အချင်းတို့ကြောင့် ဘုရင့်သားတော်တစ်ဦးဖြစ်သူ မင်းခမောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်ရှားလာရာ ဘုရင် မင်းမြတ်က စိန်တင်ရွာကို စားစေသည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ရာဇဝင်တွင် ‘စိန်တင်ရွာစား ဥက္ကာပျံ’ ဟုထွင်သည်။

ဥက္ကာပျံ၏ငယ်စဉ်ကစွမ်းရည်နှင့်ပတ်သက်၍ ပြောစမှတ်ပြုရသောစွမ်းရည်တစ်ခုမှာ လျင်မြန်ဖျတ်လက်ခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းဝင်းအတွင်းရှိ စံကားပင်မှ ပန်းပွင့်များ တဖွဲ့ဖွဲ့ကြွေနေရာ မြေအောက်သို့ကျ ရောက်သော ပန်းများကို မနှစ်သက်သော မာန်မာန်ရှိသည် ဥက္ကာပျံသည် မြေမကျမီကပင် လေထဲတွင် လျင်မြန်သော အဟုန် ဖြင့် ဟိုမှသည်မှ ပြေးကာ ဖမ်းယူနိုင်စွမ်းရှိသည် ဟူ၏။ ၎င်းအပြင် ခွန်အားဗလလည်း သန်မာသည် ဟု ဆိုသည်။ အိမ်ရှေ့ခမောင်းနှင့် ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူးတွင်ရှိနေစဉ် တစ်နေ့ သောအခါ စီးတော်ဆင်နွှဲ နစ်နေ၍ ဥက္ကာပျံက နှာမောင်းကို လက်ဖြင့်ဆွဲ၍ ကုန်းပေါ်အရောက် မတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ဥက္ကာပျံနှင့်ပတ်သက်၍ အဆိုပါ အဖြစ်အပျက်မှာ သူ့ရဲကောင်းပုံ ပြင်ပမာဟန်ရှိသော်လည်း အမှန်ပင်ဥက္ကာပျံသည် လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ပြည့်သူ ဖြစ်ကြောင်း ၎င်း၏လုပ်ဆောင်ချက် သက်သေခံလျက်ရှိနေပေသည်။

မင်းခမောင်းသည် စိတ်သဘောထား ခက်ထန်တင်းမာသော မင်းပျိုမင်းလွင်တစ်ပါးဖြစ်၍ ဥက္ကာပျံနှင့် လက်တွဲညီလှသည်။ ခမည်းတော် မင်းရာဇာကြီးအား သုံးကြိမ်းသုံးခါ တော်လှန်ပုံကန်ခဲ့ရာ အခါတော်ပေးအဖြစ် ဥက္ကာ ပျံ ပါဝင်ခဲ့သည်။ အမှန်မှာလည်း မင်းခမောင်းနှင့်ဥက္ကာပျံမှာ သေတူရင်ဖက်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကိုထောက်ရှု၍ ဥက္ကာပျံသည်လည်း မင်းခမောင်းနည်းတူ လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ပြည့်ဝသော အထက်တန်းလွှာ မင်းဆွေမျိုးထဲမှာ ဆင်းသက်လာသူဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးထံ ဥက္ကာပျံအား လာရောက်အပ်နှံခဲ့သူမှာ မင်းဆွေမျိုးထဲမှာ အမည်မဖော်လိုသူတစ်ဦးပင် ဖြစ်နိုင်သည်။

မင်းခမောင်းနှင့်ဥက္ကာပျံတို့သည် င-ရူး၊ ငဖြူ၊ ငကြူ စသော လူသန်တစ်ကျိပ်တို့၏ အကူအညီနှင့် မင်းရာဇာကြီးဘုရင် မဟာမုနိဘုရားမှအပြန် ဆည်ဝကမ်းပါးတောင်ပေါ်မှ လှံဖြင့်ပစ်၍လုပ်ကြံရာ၊ စီးတော်ဖောင်တော်ကိုသာ လှံထိမှန်၍ မအောင်မြင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၎င်းင်းနောက်ဟံသာဝတီသို့ ထွက်ပြေးတိမ်ရှောင်ခဲ့ရလေသည်။ ဟံသာဝတီသို့ ရောက်စဉ် ရတုကဗျာ ရေးစပ်သီကုံးရင်း စာဆိုတော်တစ်ဦးအဖြစ် ထင်ပေါ်ခဲ့လေသည်။ နောင်အခါ ခမည်းတော်က ခွင့် လွှတ်၍ မြောက်ဦးရွှေနန်းတော်သို့ ပြန်ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် (၉၅၉) ခုနှစ်တွင် မင်းရဲကျော်ထင်မည်သော တောင်ငူမင်းသီဟသူသည် ပဲခူးကို ကူညီတိုက်ပေးတော်မူပါ။ ပဲခူးကိုရလျှင် သမီးကညာနှင့် ဆင်ဖြူရတနာကို ဆက်ပါမည်ဟူသော ကတိဖြင့် ရခိုင်ဘုရင် မင်းရာဇာကြီးထံ စစ်ပန်လာသည်။ မင်းရာဇာကြီးလည်း မဟာပညာကျော်၏ သဘောတူလျှောက်ထားချက်အရ သက္ကရာဇ် (၉၆၀) ခုနှစ်တွင် ပဲခူးအား ချီတက်တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းသား မင်းခမောင်းနှင့်အတူ စာဆိုရှင် ဥက္ကာပျံလည်း ဟံသာဝတီသို့ ဒုတိယအကြိမ် ရောက်ခဲ့ရပြန်သည်။ ဟံသာဝတီအား တိုက်ခိုက်ရာတွင်

မင်းခမောင်းနှင့် ဥက္ကာပျံတို့သည် ယခင်ကမအောင်မြင်ခဲ့သော လုပ်ကြံမှုကို အခွင့်အရေးရသည်နှင့် ပြန်လည် အကောင်အထည် ဖော် တော်လှန်ကြပန်ရာ မအောင်မြင်၍ ရန်သူဖြစ်သော တံသာဝတီမင်းထံ ခိုလှုံရပြန်သည်။ ၎င်းင်းနောက် မင်းခမောင်း သည် နောင်တရ၍ ရန်သူလက်တွင် သေရသည်ထက် ဖခမည်း တော်လက်ထက်တွင် သေရသည်က မြတ်သေးသည်ဟု ယူဆ၍ ဥက္ကာပျံနှင့်အတူ ရန်သူကြားမှ ထူးဖောက်ထွက်လာခဲ့လေသည်။ ဤအကြိမ်းတွင်လည်း ခမည်းတော်မင်းရာဇာကြီးသည် မင်းခမောင်းအိမ်ရှေ့စံနှင့် ဥက္ကာပျံတို့အပေါ် ခွင့်လွှတ် ခဲ့ပြန်သည်။

တံသာဝတီမြို့တော်အား သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် တောင်ငူဘုရင်သည် ကတိအတိုင်း လက်ဆောင်ပဏ္ဏာအများအပြား နှင့်တကွ ဆင်ဖြူတော်တစ်စီး တံသာဝတီဘုရင်၏သမီးတော် “ခင်မနှောင်း” ကို မိဖုရား အဆောင်အယောင်နှင့်တကွ ဆက်သတော်မူသည်။ မင်းရာဇာကြီးနှင့် မင်းမောင်းတို့ တံသာဝတီက မပြန်မီ ယိုးဒယားဘုရင် ပြန်ရဇာဇာသည် တောင်ငူမြို့အား လာရောက်ပိုင်းရုံ တိုက်ခိုက်ကြောင်းသိရ၍ မင်းခမောင်းနှင့် ဥက္ကာပျံတို့သည် အလုံးအရင်းနှင့် တောလမ်းမှနေ၍ ဖြတ်တောက် တိုက်ခိုက်ရသည်။ ထို့နောက် ယိုးဒယားဘုရင် တောင်ငူမြို့က ဆုတ်ခွာလေရာ နောက်မှ လိုက်တိုက် ခိုက်ကြရာ ယိုးဒယားဘုရင်၏ညီတော် ဗြသမ္မန်ကို ရရှိသည်။ ယိုးဒယားဘုရင်၏ ဘုရင်က မင်းရာဇာကြီးအား ကောင်းမွန်စွာ ထားရှိသောကြောင့် ယိုးဒယားဘုရင်က မင်းရာဇာကြီးအား လက်နက် ဘဏ္ဍာများ ဆက်သသည်။ တောင်ငူမင်းကလည်း တံသာဝတီ ဘကြီးတော် ကျော်ထင်နေရတာ ဘုရင့်နောင် လက်ထက်က ယိုးဒယားမှသိမ်းယူခဲ့သော ယိုးဒယားမင်း၊ ဗြသမိပတိရာဇာ အရုပ်၊ မိဖုရားကြီးအရုပ်၊ မင်းဆရာအ ရုပ်၊ ဧရာဝတီဆင်ရုပ်၊ ရာမရုပ်၊ ဟနုမန် မျောက်ရုပ်၊ မြွေရုပ်တို့ကိုဆက်သရာ မင်းရာဇာကြီးသည် ၎င်းတို့ကို ဟူ ဆောင်၍ သက္ကရာဇ် (၉၆၁) ခုနှစ်တွင် တံသာဝတီမှ ပြန်လာတော်မူခဲ့၏။ အိမ်ရှေ့မင်းခမောင်းနှင့် ၎င်း၏ဘကြီးတော် ဖြစ်သူ စာဆိုရှင်ဥက္ကာပျံသည်လည်း ပါလာခဲ့ပေသည်။

ရခိုင်မြေသို့ ပြန်ရောက်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် (၉၆၇) ခုနှစ်တွင် အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းသည် ဘေးတော်ကုသိုလ်၊ ဆံတော်၊ အံတော်၊ နံတော်၊ ဘုရားသုံးဆူအား ဖူးမြော်လိုကြောင်း ခမည်းတော်မင်းရာဇာကြီးထံ ခွင့်ပန်လေရာ ခွင့်ပေးတော်မူ၍ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့သို့ သွားရောက်တော်မူသည်။ သံတွဲသို့ရောက်လေလျှင် ယခင်ဘိုးဘေးလက် ထက်ကပင် ရွာတည်ထောင်ထားစေသော ဘုရင်သိင်ချီ ကုလားများကလာတွေ့၍ ၎င်းတို့က ခမည်းတော်သည် အ သက်အရွယ်ရင့်ပြီး၊ သားတော်၊ သမီးတော်များ-များစွာရှိ၍ နောင်သော် နန်းလှပွဲများဖြစ်မည်။ အရှင်ဘုရင်အတွက် ထီးနန်းသည် မသေချာဟူ၍ ကုန်းချောစကား ဆိုကြသည်။ ဤသည်ကို ယုံစားမိလေသော မင်းခမောင်းသည် ခမည်းတော်အား တော်လှန်ပုန်ကန်ရန် ကြံစည်မိ ပြန်သည်။ ဘုရားသင်ချီကုလား ငါးထောင်ကို တပ်ဦးဖွဲ့၍ မြောက်ဦးသို့ ချီလာသော် မင်းရာဇာကြီးလည်း ငါးထောင်ကျွန်းအနီး ဘားမြို့★ (မင်းသားမြို့)က ကဆိန်ကြို၍ တိုက်ခိုက်လေသည်။ မင်းခမောင်း၏ တပ်ပျက်၍ လက်ရဖမ်းဆီးခံရပြန်သည်။ သိင်ချီကုလားသုံးထောင်တို့ကို အပြီး ခေါ်ဆောင်၍ သွန္နီ (သံတွဲ) ချောင်းဖျားက ရိုးမကိုကျော်၍ ထွက်ပြေး ကြလေသည်။^၁ ထိုအခါ မင်းခမောင်း၏ အကြီး တော် စိန်တင်ရွာစား ဥက္ကာပျံသည် သွန်သင်ဆုံးမနည်းမွန်၊ လမ်းမွန်ကိုပြကောင်းပါလျက် မပြမနေသောကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု သားတော်ကိုခွင့်လွှတ်၍ ဥက္ကာပျံကိုမူရထူးမှထုတ်နုတ်ကာ မဟာမြတ်မုနိဘုရားတွင် ဘုရားကျွန် အ ဖြစ် လှူဒါန်း လေသည်။^၂

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံကျမ်း အလိုအရမူ လက်တို့ ကိုပင် အဖြတ်ခံရသည်ဟု ဆိုပေသည်။ မြန်မာစာညွှန် ပေါင်း ကျမ်းကလည်း ဦးပဏ္ဍိ ရေးသားတော်မူသော ဓညဝတီရာဇဝင်သစ်ကျမ်းကိုလိုက်၍ “ဥက္ကာပျံမှာ သားတော်ကို အထိန်းကြီးထားသူဖြစ်လျက် နိုင်အောင်မဆုံးမ၊ ပျော်ရွှင်မှုကိုသာ လေ့လာသူဖြစ်သည်။ မင်းမသုံးအပ်ဟူ၍ လက် ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် မဟာမြတ်မုနိဘုရားမှာ လှူတော်မူခြင်းကိုခံရသည်ဟု ဆိုပေသည်။^၃

ဤအဆိုနှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြစရာများ ရှိနေပေသည်။ သက္ကရာဇ် (၉၇၁)ခုနှစ်တွင် အရှေ့ ပြည် အင်းဝဘုရင် အနောက်ဘက်လွန်မင်းတရားက လက်ဆောင်ပဏ္ဍာရတို့ဖြင့် မေတ္တာဆက်ပေါင်းဖက်လိုကြောင်း နှင့် တမန်စေလွှတ်ရောက်လတ်သော် မင်းရာဇာကြီးက အမတ်ကြီး ဥက္ကပုံအား ရာဇသင်္ကြန်ဟူသော အမည်ဖြင့် သံ တမန်အဖြစ် ခန့်အပ်လျက် သက္ကရာဇ် (၉၇၁ ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း (၅)ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် သံဖတ်၍ ထည့် တော် မူလိုက်ကြောင်း ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်နှင့် အခြားသော မြန်မာရာဇဝင်အချို့၊ ရခိုင်ရာဇဝင်အချို့ တွင် ဆိုပေသည်။^၄

★ဓညဝတီရာဇဝင်သစ်ကျမ်း။ စာ- ၂၁၂ တွင် မင်းသားမြို့ ဟုဆိုသည်။

၁။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း။ စာ-၁၅၄။

၂။ စာဆိုတော်အတ္ထုပ္ပတ္တိ။ စာ-၁၃၁။

၃။ မြန်မာစာညွန့် ပေါင်းကျမ်း။ စာ-၃၃၇။

၄။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း။ စာ-၁၅၉။

ထိုစကားသည် ဟုတ်တန် ရာလေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သားတော် မင်းခမောင်းကို အပြစ်ပေး မည်ရှိ လေရာ အမတ်ကြီးပညာဝံသ၏ လျှောက်ထားချက်အရ ခမည်းတော် မင်းရာဇာကြီး အမျက်တော်ပြေ၍ သားတော်ကို အမတ်ကြီးလက်သို့ အပ်တော်မူကြောင်းအပြင် သက္ကရာဇ် (၉၇၄)ခု မင်းရာဇာကြီး နတ်ရွာစံပြီး နောက် အိမ်ရှေ့မင်းခမောင်းသည် ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို ရရှိခဲ့လေသည်။ ထိုကြောင့် မင်းခမောင်းပင် မင်းပြစ်မင်း ဒဏ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ရသေးလျှင် အကြီးတော်ဥက္ကပုံသည်လည်း ရတန်ကောင်းပေသည်။ အမတ်ကြီး ပညာဝံသ၏ လျှောက်ထုံးမှာလည်း ရှေးပညာရှိအပေါင်း ထုံးဟောင်းသက်သေ ရာဇဝင်နိပါတ်ဖြင့် သာဓက တန်ဆာဆင်၍ လျှောက်ထားချက်ဖြစ်လေရာ ဘုရင်မင်းမြတ်ပင် အမျက်တော်ပြေ ရလေသည်။ မဟာပညာဝံသ ၏ လျှောက်ထုံးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။ လေ့လာမှတ်သား အတူယူ ဖွယ်ဖြစ် ပေသည်။

“အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးသောအခါ ဘုရားအလောင်းဆင်မင်းသည် အရံတစ်ထောင်သော ဆင်တို့နှင့်သစ္စာပြု ၍နေတော်မူသည်။ အဂေါလဟတ္တိ ဆင်လည်း ဆင်ပေါက် တစ်ထောင်နှင့်နေကြသောအခါ ဘုရားအလောင်း ဆင်မင်းတွင်ကား အမိန္ဒကဟူသော ညီတော်ရှိသည်။ အဂေါလဆင်မင်းက ဘုရားအလောင်း၏ ညီတော် အမိန္ဒ ဆင်ကို လှည့်ပတ်၍ အရွယ်ကောင်းစွာ သံမာသောကာလ၌သာ မင်းပြုရာ၏ အရွယ်လွန်သော် ပဇာကျိုး ရှိအံ့နည်းဟု ဝံ့လျှောစကားဆိုသည်။ ညီတော်အမိန္ဒဆင်လည်း ယုံမှား၍ နောက်ပါ ငါးရာသော ဆင်နှင့် သင်းပြု၍ ချီလာသည်။ ဘုရားလောင်းဆင်မင်းလည်း စီးချင်းထွက်၍ တိုက်သောအခါ ညီတော်ကို ဖမ်းရသည်။ အဂေါလဆင်မင်းလည်း ထွက်ပြေးလေလျှင် ၎င်းင်း၏မြွေရံသင်းပင်းတို့လည်း ဘုရားအလောင်းဆင်မင်းထံ ခိုလှုံ လာရသည်ဖြစ်၏။ ထိုအခါကာလ ညီတော်အား ဘုရားအလောင်း ဆင်မင်းက မိန့်တော်မူသည်မှာ “ငြိမ်စွာသောကာလ၌ ငါ့ဘုန်းကို အများဆင်တို့မသိကြကုန်၊ ငါ့ညီတော်အမိန္ဒသည်။ နောင်တော် ခွန်အားကြီး ကျယ်ကြောင်းကို အများသိအောင်ပြုလုပ်သည်မှာ ဆင်အပေါင်းတို့ ခိုလှုံလာကြသည် ဖြစ်၏။ ညီတော်၏ ကျေးဇူး ပင်ဖြစ်သည်” ဟုချီးမွမ်းကြောင်း ထုံးဟောင်းပါရှိသည်။

မင်းခမောင်းသည် ခမည်းတော်အား ပုန်ကန်သည့် နောက်ဆုံးနှစ်မှာ သက္ကရာဇ် (၉၆၇) ခုနှစ်ဖြစ်၍ အင်းဝသို့ သံအမတ်ကြီးရာဇသင်္ကြန်အဖြစ် ခန့်အပ်သော သက္ကရာဇ် (၉၇၁) ခုနှစ်ဖြစ်ရာ သူကောင်းပြုသော နှစ်က (၄) နှစ်ခန့် နောက်ကျနေသည်။ ဥက္ကပုံအား အရေးယူခဲ့ခြင်းကို မဟာပညာဝံသ၊ လျှောက်ထားချက်က ကယ် တင်နိုင်ခဲ့ပုံရသည်ဟု ဆိုရပေသည်။

၎င်းပြင် အင်းဝသို့ ရောက်လျှင် မြန်မာမူးမတ်တို့နှင့် နီးနှောတိုင်ပင် အကျွမ်းတဝင်ရှိခဲ့ပေသည်။ အတန်ကြာ လျှင် မြန်မာအမတ်တို့က ဥက္ကာပုံ၏ သတ္တိပလကို သိလိုကြသောကြောင့် ထောင်သင်းမှူးအမတ် နဝဒေကြီးသည် “မမျှသောင်းထောင်” “မလှကောင်းအောင်” အစချီသော ရတုနှစ်ပိုဒ်ဖွဲ့ကာ အဖြည့်ခံတည်။ ဥက္ကာပုံ အမတ်ကြီးလည်း စာဆိုပီပီ မဆိုင်းမတွဲဘဲ “မရကြောင်းဆောင်” ချီ၍ “ကြူရွက်ဆွတ်လော ညာပက်လော”ချ သည့် အဖြည့်ရတုကို စပ်ဆိုဖြည့်စွက်ခဲ့ပေသည်။ ဤသည်မှာလည်း မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ထင်ရှားသိသာသော အထောက်အထားတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဥက္ကာပုံအား အရေးယူခံရမှုနှင့် ပတ်သက်၍ စဉ်းစားချင့်ချိန်ကြရာသည်။

ဥက္ကာပုံ၏ကဗျာများကို လေ့လာကြည့်ပါက ဥက္ကာပုံသည် အိမ်ရှေ့စံ မင်းခမောင်းအနီး ခစားရသော စစ်သူကြီးတစ်ဦး ဖြစ်သော်လည်း ရာသီဘွဲ့အလှအပများကို ကောင်းမွန်စွာ ဖွဲ့ဆိုနိုင်စွမ်းရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ စစ်ထွက်ယောက်ျားတစ်ဦး၏ ခံစားမှုဖြင့် မိုးဘွဲ့၊ မယ်ဘွဲ့၊ ကျေးစေဖွဲ့ ရတုများကိုလည်း ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ဘာသာသာသနာကိုလည်းရှိသေကိုင်း ရှိုင်းပုံရသည်။ အရိမေတ္တယုတုရားဘွဲ့ တွင် ဗုဒ္ဓ၏ဂုဏ်တော်ကို ထူးကဲစွာ ဖွဲ့ဆိုတားပေသည်။ ၎င်းအပြင် ဥက္ကာပုံသည် နိုင်ငံရေးဩဇာလည်းရှိပုံရသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၇၁ခုနှစ်တွင် ရာဇသင်္ကြန်အမတ်ကြီးဘွဲ့ထူးပေးကာ သံတမန်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ ထိုအခါ အင်းဝသည် နေပြည်တော်ရှိ စာဆိုတော်များ မြန်မာစာပေထွန်းကားရာ ဘုမ္မိနက်သန်ပင်ဖြစ်ရာ ဥက္ကာပုံအဖို့ အင်းဝနေပြည်တော်ရှိ စာဆိုတော်များနှင့် ရင်းရင်းနှီးနှီးဆက်ဆံခဲ့ခြင်းသည် သူ့အတွက် အကျိုးရှိလှပေသည်။ အမှန်မှာ အင်းဝသို့မလာမီကပင် ဥက္ကာပုံသည် စာဆိုတစ်ဦးအဖြစ် ထင်ပေါ်နေပြီဖြစ်သည်။

ဥက္ကာပုံ၏ ကဗျာများအနက် ၁၂ လရာသီရတုသည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ ဤရတုမှာ ရခိုင်တို့ ၏သဘာဝကို ဝိပြင်စေသည်။ ရာသီအလိုက်ကျင်းပပြုလုပ်ကြသော ရိုးရာပွဲလမ်းသဘင် ရေမြေသဘာဝ၊ ကျေးငှက်၊ ပန်းမန် စသည်ဖြင့် စုံစုံလင်လင်ဖွဲ့ ဆိုထားသည်။ ဤသို့အဖိုးတန်လှသော ရာသီဘွဲ့ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပုံမှာ ဤသို့ဖြစ် ပေသည်။

မင်းခမောင်းသည် အရှေ့ဟံသာဝတီတွင် မြို့စောင့်တပ်မှူးအဖြစ် အနေကြာခဲ့လေသည်။ အထိန်းတော် ဥက္ကာပုံလည်း အိမ်ရှေ့မင်း၏ သွေးသောက်ဖြစ်ရကား အတူတူရှိနေခဲ့သည်။ အနေ ကြာခဲ့သည်နှင့်အမျှ အမိမြေကို လွှမ်းဆွတ်ခဲ့သည်။ မိုင်းညှို့ ဝေသီနေသော ရခိုင်ရိုးမကြီးတစ်ဖက်မှ လှိုင်းသံကို ကြားချင်လှပေပြီ။ သူ့အရှင် အိမ်ရှေ့မင်းကား စိတ်မြန် လက်မြန် တိုက်ရိုက်လျှောက်ထား၍ကား အဆင်ပြေဟန်မရှိ။ သို့နှင့် ကဗျာလင်္ကာဖြင့် စိတ်ညွတ်လာအောင် အောင်သွယ်ထားကာ ရေးစပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ချစ်သူနှင့်ဝေးကွာနေသော မိန်းမငယ်တစ်ဦးကို ကျောရိုးပြု၍ ကရုဏာရသဖြစ်အောင် ပျောင်းပျောင်းနွဲ့နွဲ့ ဖွဲ့ဆိုထားပေသည်။ ရခိုင်မြေ၊ ရခိုင်သား ရခိုင်သဘာဝကို ထင်ဟပ်စေလေသော ထိုအဖွဲ့အနွဲ့သည် ငယ်စိတ် ရာဇမာန် ပြင်းထန်လှသော အိမ်ရှေ့စံကို ကောင်းစွာပင် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ပေသည်။ အိမ်ရှေ့စံမင်းခမောင်း၏ သံမဏိနုလုံးသားကား ဖယောင်းပမာ ပျော့ပျောင်းခဲ့ချေပြီ။

သို့ဖြင့် ရခိုင်မြေသို့ ပြန်ဖြစ်ခဲ့လေသတည်း။

ရခိုင်ဥက္ကာပျံ့ဆို ပိုဒ်စုံရတုများ

(၁)မယ်ဖွဲ့ပိုဒ်စုံ

(၁) ချိန်ဆတွက်သည်၊ နှစ်ဝက်အပ၊ လလည်းကျူးထွေ၊ နေဗမာန်လည်း၊ ဟုဂန်အနား ဆင်လားသွမ်း၍၊
ဘဝါးစထွန်း၊ တည့်မွန်းမထင်၊ ကိုယ်ရိပ်ဝင်က၊ စုံပြင်မြိုင်ကြောင်း၊ ဥဒေါင်းဟသီ၊ ငှက်တကာလည်း၊
မကွာယဉ်နွဲ့ သိုက် ဝယ်မြူး၏ တော်ရိုးကိုယ်ထူး မိန်းမူးမပြေ ပျော်ထွေမသာ နေလှည့်ရာကို
နောင့်မှာမြည်ချေ မယ်ကစေသို့ ဆော် ထွေရင့်ကြွေး တချေးချေးသည်။ ။ ပဲထွေးနှုတ်သံ
ညှင်းသည်လော။

(၂) ထိန်မျှပြက်သည် လျှပ်စက်ရွှေရည် နတ်ပြည်မဆုံ ဆယ်ရပ်နံ့မျှ လောင်အံ့ဘနန်း မြတ်မိစွန်းက
သွန်းသွန်းရစ်ဆင့်၊ ကုန်းမြောင်သင့်သား ကျူးရင့်သံညောင်း တချောင်းချောင်းလျှင် ရှင်နှောင်းလည်းရ
အလှလွန်ကြူး ရှင်ဦးလည်းမည် နန်းသည်သားချင်း စိုးမင်းနေရာ ဆီကသာလျှင် လှစ်ခွာထိမ်မှုန်
မြူးက-ခုန်သည်။ ပဇ္ဇန်မယ်က ပင်းသည်လော။

(၃) စိန်ကဆက်သည်^၁ ဘိုးနတ်သိန်းခန့် ထိမ်နယ်ညွန့်မျှ ကွေးရွှန်ခြူးစား နဝါးဆိုင်မျိုး၊ မီးခိုးသဘွယ်
အလွယ်လှယ်ကြို စိတ်ဝယ်အလျောက် ခြံထပ်လှောက်လည်း လွမ်းအောက်မေ့ထွေ ချမ်းမပြေတည့်
ဖျော်ပြေသက်မျှ သခင်ကလျှင် ကြောင်းစထွေလာ သဝန်စာ^၂ နှင့် စေပါတမန် ရောက်ကောင်းတန်လျက်
ပြင်းထန်ရေကြီး ချောင်းမြောင်းဆီး၍ ခရီးလမ်းမှာဖင့်နွဲ့ကြာသည်။ ကျွန်သာမိုဗမ်းကြောင့်တင်းသည်လော။

၁။ ဆင်လမ်းသွား၍-နာဂဝိတိဟုဆိုအပ်သော ကန်၊ တူ၊ မိန်၊ မိဿ၊ ၄-ရာသီ၌ နေသွားသော တော်သလင်း သီတင်းကျွတ် တပေါင်း
တန်းခူး-၄-လ။
၂။ ဘဝါးစထွန်း-ခြေဖဝါးဖြင့် ကိုယ်ရိပ်ကိုတိုင်းသည်ကို စတုန်းဆိုသည်။
၃။ စိန်ကဆက်- စိန်တိုင်းကဆက်သော အထည် စိန်ဟူသောပါဠိမှာ စိန်ဖြစ်သည်။ ဟိန္ဒူဘာသာတွင် ကျန်းဖြစ်လှသည်။ ၎င်းကို
အင်္ဂလိပ်က ချိုင်းနားဟု ခေါ်ပြန်သည်။
၄။ သဝန်စာ=စာ၊ မှာစာကို သဝန်စာခေါ်သည်။

(၂) အရိမေတ္တယျဘုရားတိုင်ရတု

(၁) တသောင်းနေပြောင်း၊ ညီးလျှံဆောင်သား၊ သင့်ခေါင်းသွယ်ညွတ်၊ ဂီရိထွင်ဝယ် လူနတ်များစွာ မြဟွာ
အပေါင်း ဆယ်ချောင်းလက်ဖျား ဦးထိပ်ထား၍ ခစားမှီခို တောင်းဆုလိုက မပြုလျှင်လှည့်
သျှင်ချစ်ဖြည့်လော့ မိတည့်နှောင်တော် မြတ်ဘုန်းကျော် ကြင်တော်သက်ပေး ပျိုငြိမ့်လေးလျှင် ရှည်ဝေးမြင့်
ကြာ ဆီးသာဝေမျှ ကြွေပြိုက်ကျလျက် နတ်လကပေ^၁ ရင်ရွှေခွာပြောင်း မြစ်ကြောင်းရော စုန်ရလာသော်
မြင့်ကြာမနွေး ရှည်ဝေးမညောင်း ခြိမ်းမောင်းသံမြိုင် ကျူးအိုင်ရင့်လည်း တော်လည်းလျှင် ဆယ်ခွင်ရပ်လုံး
မဖုံးခင်မီ ပြန်လည်ချီအောင် ဘုန်းခေါင်ရင်ဘိ ဉာဏ်တော်သိလော မုန်ရတနာ မြတ်လက်ျာသည်။ ။
တေဇာလျှံတတ်မြူးလှည့်သော။

(၂) အမောင်းရွှေရောင် တောသုံးထောင်လည်း ကွာရှောင်ရက်ပြောင်း ဖူးညောင်သန္တာ စိမ်းပြာညိုလဲ့ ချစ်ဖွဲ့အပ ငှက်မျှစုနှစ် လည်ရစ်ယှက်တင် လူသွင်စေတေ^၂ တူနေရှင်လန်း ခြူးခက်နန်းထက် အဆန်းထူးလည် ရင့်ရုမည်က မြိုင်စည်တောယံ ငှက်ပေါင်းယံကို တရံမောင်နား ဆွတ်မျှကြားသော် သည်းဖျားလန်ယောင် လိပ်ပြာရောင်ကြောင့် သန်ကောင်သန်လျှမ်း လွမ်းပန်းခွေခွေ အောက်မေ့မတည် ဖြေဆည်မတတ် ကြားနှယ်ညွတ်ခဲ့ ထိုနတ်ဘုန်းခေါင် ရန်မှောင်ပယ်ခွင် ဆက်ဒန်^၃ ရှင်ကား ကြာတင်လှဘိ တြိနာမ ဒွေးသတ္တနှင့် သုညအလယ် ပစ်ပယ်အဋ္ဌ ဧကအက္ခရာ ကျမ်းလာဗေဒင် သိမြင်သသူ ကြံ့၍ဟူလော့ ဖြီးထူများမြောင် ရာထောင်ကုဋေ ရပိုလ်တွေလည်း ဘုံရွှေနန်းမြင့် ပြန်ချိန်ခွင့်ကို လင့်စပကာ တင်းသံနာ ၍ ထိုမှာတစု မှာတစုလျှင် ရောရတိုင်ပင် ဆိပ်ပြင်လမ်းကြောင်း ဂူကျောင်းယို ရာ ထိုင်ကာရွတ် တတွတ်တွတ်သည်။ ။ ရင်ဘတ်^၄ သပ်ကာမူးလှည့်လော့။

-
- (၁) နတ်လ= နတ်တော်လ
 - (၂) စတေ=ကေနံစင်စစ် (ပေါရာဏ)
 - (၃) ဆက်ဒန်=ဆက္ကဒန္တ (ပါဠိ) အစွယ်၌ အရောင်ပေါင်းခြောက်ပါးရှိသော ဆင်ဖြူ။
 - (၄) ဘတ်= ရင်ပတ် ဟု ဩဋ္ဌဗေဒမက္ခရာပနှင့် ရေးကြသည်ကား။ ခီလာနဘတ် နိစ္စဘတ် ရင်ဘတ် ဝိဘက် တို့လျှင်နည်း။ ဟူ၍ စွယ်စုံကျော်ထင်သတ်ပုံ၌ သံတူကြောင်းခွဲ စပ်ဆိုသည်နှင့်မညီ။

(၃) မသောင်းစေမောင် နှုတ်ရွှေစောင်နှင့် ချစ်ယောင်သာဖျား ဆိုသည်များကို နောင်နားကြားထင် စစ်ပွဲခွင်က မရှင်ပျောင်းရီ မချိတတ်ဘဲ ဝမ်းကွဲပူဆာ နေရာလှည့်ရာဝယ် အာကာလုံးဝယ် မြနယ်အဆင်း ဝါဝင်းတရပ် ဝင်းလျှပ်ယှက်တင် ပတ်ကုံဆင်၍ သံထည်ရင့်မည် ရွာလသည်ကား ရွှေပြည်ရပ်သူ ပြာဖြူထွားပျို လဲ့လဲ့ညိုလျှင် နဂိုရ်ခြောက်ထပ်^၅ စိုးချုပ်နိုင်သည် ဘုန်းရိပ်လျှံပြောင် သူဇာမောင်ကို လက်ဆောင်ဆယ်မြွှာ ဆယ်စုံကြာနှင့် ပန်ထွာကြားချေ နှုတ်ရွှေချိုမြ ဗျာဒိတ်ရ၍ ရွာချသည်လော ထွေးတောလှည့်ကာ အောက်မေ့ရာသော် ဒေဝါ မာသ သဿုက္ကန္တာ မေခလာသို့ လွမ်းရာထောက်ကူ နားပူနားဆာ အာကာဘွေချက် ပြိုအက်ဘနန်း ခါမှန်းမသိ စိတ်ရှိတိုင်းသာ ထောက်မစာသည်။ ။ ချိန်ခါကိုမဲ့ ကျူးလှည့်လော့။

(၃) ကျေးစေရတု

(၁) ဧကရာလျှင် စကြာရေ့တည် ကျွန်းလုံးလည်၍ ရွှေပြည်မဏ္ဍိုင် ရခိုင်ခေါ်မှန်း ဘုံဆောင်နန်းထက် ဖြူဝန်း ဖြန့်ကာ ရှစ်သောင်းချာသို့ နရာဧက တေဇထွန်းပြောင်း မင်းရဲခေါင်က စာဆောင်သဝန်^၂ ယုံကျွန်စေမြဲ ရောက်လှာခဲ့၍ ပုလဲအသွင် ကျေးဖြူစင်လျှင် အလျင်မနေ မိန့်စာခွေနှင့် ရဝေကြငှန်း^၃ ဟင်္သာ နန်းဝယ်။ ။ ဖြူဝန်း ဖြန့်ကာစံလိမ့်လော။

(၂) နေအဝါလျှင် ပြုဗ္ဗာတိမ်စွန်း လှည့်၍ထွန်းသို့ အကျွန်းကျွန်းလုံး ယူကျုံးတော့မည် မှတ်တော်တည်လျက် ဆွေသည်သက်မျှ မင်းညိုမြလျှင်သွားကြလိုပင် စစ်နှင့်ရွှင်ခဲ့ ကြာထင်မနေ ရပ်မြေသူဆီ ခုခုချီသော် ရာသီ နွေဦး ကျူးပြန်တော့အံ့ လွမ်းလျက်ငဲ့ရှင် မတုံ့မဲမှာ နန်းသီဂီထက် စကြာရိပ်ဖြူ ရှစ်စင်းထူ၍ နေထူရောင် လျှံ မူနေခံလျက်^၄ ရဲစံဘုန်းခေါင် ပြန်လွယ်အောင်ကို ဖြူရောင်လျှံပြေး သီဟိုဠ်ကျေးလျှင် ရပ်ဝေး တထူးပဲ

ရူးဟူသည် နန်းတည်ရပ်ကျော် အောင်မြင်သော်လည်း ဘွားမြော်နန်းတက် ကြင်ဘက်ဆက်ခံ မျှော်နှင့်မြီးကို မင်းရဲကျော်ထင် ကျွန်းလုံးရှင်သည်။ ။ ယင်းတွင်ဘိသိက်ခံလိမ့်လော။

(၃) စေတနာလျှင် သဒ္ဓါကြည်လှိုင်း ပန်းမြင်ကိုင်းနှင့် နေ့တိုင်းဆု ယူတောင်းသည်မူကား ဇေယျစိုးရ မင်းများနေ ဝန်း ရွှေနန်းဆက်စံ မတ်သက်နံ့လျှင် ဆောင်းယံကသည် နွေလည်ရွှေကူး တန်းခူးအခါ သည်မှာသာရွှင် တာသဘင်ကို ဆောလျင်မိအောင် ကျေးဖြူရောင်လျှင် နားထောင်စေရေ လျှောက်စာခွေနှင့် ရောက် လေသည် ဝင်းထူတပ်ကာ ခဲးစွာကျုံမြောင်း ညဉ့်မောင်းကင်းရှည် တန်တန်လည်၍ နေခြေထွက်ငင် အချိန် တွင်၌ တောင်တင်နန်းညာ ရှစ်သောင်းချာကို လျှောက်လာရတု ကျေးများမှန်တူ ပြန်တော်မူလော့ ထီးဖြူ ရာစင်း အမင်းမင်း၏ ရင်တွင်းသမီး လှဇံသီး^၂ ကို။ ။ ဇနီးပြုမည်ကြံ လိမ့်လော။

(၁)နဂိုရ်ခြောက်ထိပ်= နတ်ပြည်ခြောက်ထိပ်၏ထိပ်= နတ်ပြည်ခြောက်ထိပ်ကို စိုးရသည်ဆိုလိုသည်။ သိကြား မင်းသည်။ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌တည်ရှိ၍ မိမိပြည်မှအထက်ဖြစ်သော နတ်ပြည်လေးထပ်ကို အစိုးမရသောလည်း၊ လောက၌သာမန်လူများက နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်လုံးကိုသိကြားမင်းအစိုးရသည်ဟု မှတ်ထင် ပြောဆိုကြသည့်အတိုင်း စပ်ဆိုလေသည်။

(၂)သဝန်း= အဝေးမှပေးစာ (ပေါရာဏ)

(၃)ရဝေကြဝန်း= ရဝေကားနန်း၊ ကြဝန်းကား ကြမြတ်သည် (ပေါရာဏ)

(၄) မုနောခံလျက်=အသရေကိုခံလျက် (ပေါရာဏ)

(၅) စံသီးဟူ၍နည် ရေးကြသည်။

(၄) ကျေးစေရတု

(၁) မြတ်လေးကြည်လင် ငယ်ကပင်တည့် ပဲ့ပြင်သိမ်းမွေး နှုတ်အပ်ကျွေးသည် ကျေးဇူးသခင် တို့ချစ်သျှင် ရင်ခွင် နေမြဲ မသိဘဲကို ကျူးရဲမြို့တွင်း စေလိုက်လျှင်း၍ မြဆင်ရိပ်မြိုင် ရခိုင်တောင်ရှေ့ ရစ်ဝေသီတာ ရွှေသာ လျှံထွန်း ရွှေနန်းတော်တောင် ရွှေညောင်ပင်ဖျား တန့်နားမေးမြန်း ရွှေနန်းကသည် မည်တွင်မနား ပျံချေသွား၍ မယံပါးခန်းတွင်း ရောက်လေလျှင်းသော် ပဝင်းပိတ်လှုပ် စွန်းထပ်မသင် ကေသျှင်လျော်မြန်း ဆီမွှေးသွန်း၍ မလန်းမပျော် ကျွန်ုပ်မြော်၏ သံတော်တင်ခေါက် ပန်းနှင့်လျှောက်သည် မကောက်အလျင် သို့ပင်ကြာမြင့် နွဲ့ဖင့်လေဟန် ကျွန်ုပ်လည်းစေ့ရေ သင်္ကာချေ (သင်္ကာချေမှ တွေးတောယုံမှားသည်ကိုချေသည်။) မှ နှုတ်ရွှေအမြွက် ပြာချောညက်ညက်၊ မျက်သက်တွေး တောယိုချေ၏။

(၂) တလူလာလာ မြည်ရင့်ကာတည့် ခေါ်ရှာမေးမြန်း မည်မှန်းမထင် မြို့ပြင်ထွက်ပြီး ဆေးကြေးမြောက်ပါး ကျောက်လှေကားသို့ ပျံသွားလျှင်ဟု မတန့် တုံသည်။ ။ ကျွန်ုပ်ယုံပန်းမောရီချေ၏ ။ ။

(၃) တစေ့ရေရေ ရင်တော်ထွေကို ဆံမွေမည့် စိတ်ပျံ့ကြည်သံ နားတော်ခံ၍ ပြည့်လျှံတာရီ ခွက်ညီဖန်များ လျှောက်ကြားသောထွေ ကြေမှ လက်ရွှေ့ ယူလှမ်း ပန်းကိုနန်း၍ ပြည့်လျှင်သီတာ ယဉ်သာတွေးကောက် နန်းမြို့ မြောက်ဝယ် ကျော်ချောက်မွန်းချောင်း မွေရစ်သောင်း၌ စုံပေါင်းနောင်နှင့် ဖူးခွင်ရေးရေး ရည်ခန့်တွေး၍ မောင်ထွေးခရီး နီးသည်ဖြစ်မှု သျှင်ချစ်ရွှေ့တွင် တင်ပါခဲ့ဟု ချောနွဲ့ပြာဖြူ မှာ တော်မူသည်။ ။ အတူကိုသို့ ညှိလေ၏။

(၅)မောင်ဖွဲ့ ရတု။

(၁) မယ်ဆွတ်လွမ်းစွ မချီလှတည် ကျေးမြတ်မှု ရှင်ရပ်သူ။ ။ သူကကျန်းမေ့ မခွေ မညွတ် မဆွတ်မလွမ်း မရှမ်းမသွယ် ကြာရေးနယ်လျှင် ရွှေခြယ်ပြောက်သန်း ပြောင်မျှရွန်းသည် မြနန်းသလွန် စက်ရာကျန်ခဲ့ပြန် လျှောက် ပလေ။ ခန့် လျှင် တွေ့မှု ရှည်နေကြာမြင့်၊ မဝံနှင့်တော့၊ မတင့်ပေခဲ့၊ နှလုံးမဲ့ကား နွဲ့နွဲ့နှောင်းနှောင်း၊ ယုံကယ်ကောင်း လျှင်၊ ယောင်းယောင်းဖြားဖြား၊ စကားဟူက နှိမ့်ချချေတင်၊ ရှင့်ဆင်းပြင်းသည်။ ။ မြင်လျှင် မောင်သိရ မည်ကို။

(၂) ရွယ်မှတ်စမ်းက တချောင်းပတည့်၊ ကျေးမြတ်မှု။ ။ သိသည့်မူလော၊ သူတပါးနား၊ သို့ထွေပြားကို ကြားသိ လေနိုး၊ မယ်ရှက်စိုးစွ၊ ဆောင်းမိုးစကြာ နေကာသမျှ မင်းများဦးကင်း ထိမ်ဆီနင်းသား ချစ်ခြင်းမိဘ၊ မှန်းထိမ်းကြ၍ စိုးရိပ်လေ ဖြစ်သောထွေကြောင့် ရစ်ခွေပတ်ဝိုက်၊ ကြင်မိလိုက်ရှင့် သည်၌အပ ဘဝနှောင်ရှေ့ လည်း မတွေ့ကြုံလို မြှတ်ဆိုလှယ်လှယ် သည်သူနယ်ကို ဝမ်းဝယ်ထွေထွေ မတတ်ချေတည်း။ ခေါင်ဗွေမြင်းမိုရ် ရှင်ထိပ်ဆိုဝယ် လိုလို ရာရာ၊ စေပါသမျှ ကုန်မောလှ၍ ပြင်ပသိမ်းမွေး နှုတ်အပ်ကျေးသည်။ ။ ထိုကျေးပင်ကို မျှရည်ဆို။

(၃) သွယ်ဆွတ်ရွမ်းကျ၊ ဖြိုက်မောလှ၏၊ ကြွေမျှသည်အူ သူသို့စိတ်ဝမ်း လွမ်း၍ဆွတ်လွယ်၊ ချစ်သည်းသတ်လည်း မိန်းပြတ်ကြေဆူ၊ ပျောင်းပျူစွ၊ ရွှေတူခြယ်ရေး ရှစ်ရပ်ကျေး။ ထုံးသေးပတ်ကိုး ရပ်အလုံးကို လွမ်းဖုံးမိုးပြိန်၊ နေနယ်ကွန်သည် သည်နန်းတရိုး၊ မင်းတို့မျိုးကို ချစ်ကျိုးယိုမှု၊ ထင်သသူက၊ ပျောင်းပူပန်းရိ၊ ချင်ဘွယ်ယိုစွ၊ ပျံ့တိချေမောင်။ လျင်အောင်မကြာ လာပြန်ခဲ့မူ ဝေလာတောင်ထွဋ် နတ်များရှင်ပန်း၊ ပျံ့မွန်းလှိုင်ကြူ ဆင်ရာမူကား မဇ္ဈဂမုန်း အင်းမနုန်းနှင့် တောင်ကုန်းထိပ်တွင် မြတ်ဆံ့ရှင်ကို။ ။ ဆက်တင်ညွတ်ရီ ခကြည်ညို။

ကေပိုင် ရတုများ

၁။ ဥက္ကာပျံ ရခိုင်သို့ ပြန်မည်ဆိုသောအခါ ရေးသားထားခဲ့သည့် စာကေပိုင်

အထူးအထူး ဥဒါန်းကျူးပိမ့်၊ စန္ဒကူးပင်မွန်၊ သရက္ခကို၊ မချိန်လုံးကျွတ် အကုန်ဖြတ်၍ ပြုမှတ်ပေပူ၊ မြနှင့်တူဟု ကြက်ဆူညွန့်ရှင်၊ ပန်းတိုင်းပင်ကို စီရင်တတ်မူ စောင်းရန်းပြုသို့ ချစ်မှုညွတ်ပြောင်း တွန်သံညောင်းလျက်၊ ဥဒေါင်း ကြိုးကြာ။ ရွှေဟင်္သာကို၊ မတာ ညှင်းဆဲး၊ ကလူ မဲး၍ စွန်းရဲးကျီးနက် ခင်ပုပ်ငှက်ကို နှစ်သက်ရွှင်ပျ၊ မွေးယုသသို့၊ မုန်းဝရဲးခေါင်၊ ဆင်ပျောင်မြေခွေး ပုံထွေးနှိုင်းချိန်၊ ဘုမ္မသိန်ပြာ၊ အမျှသာဟု ပမာပြုအပ် ထိုအရပ်ကို လျပ်လျပ် လျင်စွာ၊ စွန့်အပ်ရာဟု ပညာယိုများ ကျမ်းစကားကို။ ။ မှတ်သားကြကုန် လူအပုံ။

၂။ ရခိုင်ဥက္ကာပျံဆို၊ ကေရတုပိုဒ်မိုယ်ဖွဲ့

အောက်အာကာဗ္ဗီ ။ ဝါရောထို့၍ လီတက်ကားရီ ရီထက်မြီနှင့်။ ပထဝီဟု၊ ထုထုနှစ်သိန်း လေးသောင်း ကိန်း ထက် ရံသိန်းစကြာဝဠာ၊ ညီစွာဝန်းလည် ကျောက်ထိတည်သား၊ လှည့်လည်ပတ်ရစ် သမုဒ်မြစ်မှ၊ တက်သစ် ဖြိုးမူ။ ပဇ္ဇနန္ဒတတ်၊ တန်ခိုးမြတ်ကြောင့်၊ ရဟတ်နှင့်တင်၊ စက်နှင့်ဝင်သို့ ကောင်းကင်ကသာ၊ နတ်တေဇာဖြင့်၊ သီတာ ရေခဲ၊ လှစ်ခွဲးတိမ်ကြား ယန္တယားစက်၊ သန်လျက်လှည့်ဝန်း၊ လည်၍ထွန်းမျှ၊ ရစ်သန်းပြိုးဖြောင်၊ ဘရက်ရောင်နှင့် စက်ရောင် လျှံတက်၊ တလက်လက်လင်း တဝင်းဝင်းလျှင် အုန်းအင်းထစ်မောင်း ရိုက်ချောင်းပဲ့တင် ကောင်းကင်အလုံး မည်းမည်းဖုံးမျှ ရွာလကလျှင် အလှကြင်တန် သည်ရန်မွေးမိ မသိပါလေ ရစ်ခွေဗျာပါ မယ်မှာကိုလွမ်း နောင်မှာချမ်းခဲ့ ညှိုးသမ်း ဝါလ မရဂိပွတ် နတ်လည်းမနိုး ရက်ကိုးဆယ်လုံး မကျိုးရာသီ လင့်ကာလီသည်။ သန်နီကုန်၍ ပဇ္ဇနန် ဝဿကာလင့် ရဦးမည်လော။

- ၁။ မတာ = ညှာတာ (ပေါရာဏ)။
- ၂။ ကလူ = နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသည်။ (ပေါရာဏ)။
- ၃။ အာကာစို = အာကာဗွေ (ရခိုင်စကား)။
- ဒါယောစို = ဝါယောဘွေ (ရခိုင်စကား)။
- လီထက် = လေထက် (ရခိုင်စကား)။
- ရီ = ရေ (ရခိုင်စကား)။
- မြိ = မြေ (ရခိုင်စကား)။

၃။ ထောင်သင်းမှူးဆို အဖြည့်ခံရတု ၂ ပိုဒ်နှင့် ရခိုင်ဥက္ကာပုံ၏ အဖြည့်စာ ပိုဒ်

(၁) မမျှသောင်းထောင်။ ။ နန်းညှာတောင်ဝယ်၊ အခေါင်စံထား နန်းမင်းသားလျှင် နောင်ဘွားကြင်ဘော် မြောက်သားတော်ကြောင့် မှူးမော်သေပြတ် ဖိုလ်မှလွတ်သို၊ မချွတ်ကေန် နောင်မှာဟန်ကား ဖြည်းသွန်လေညှင်း စိမ့်စိမ့်ချင်းလျက် အင်ကြင်းဝါးနှယ် အလှယ်လှယ်ကို စမွယ်ပျော်ပါး ရှေ့ဝယ်ထား၍ ဦးနားထိပ်ပြင် ပန်ဆင်မတတ် လေးမြတ်ယုယ ပေးချင်လှ၏ ဆယ်ဆရွှေထက် ပြစ်မစက်သည်။ ။ လူဘက်ထွက်လော ကြာနတ်လော။

(၂) မလှတောင်းအောင် စခန်းသာချောင်ဝယ် မြူမျောင်းဆံသန်း ခြည်မတန်းတည် လဝန်းတန်ဆောင် နေမ ပြောင်လည်း ကိုရောင်လျှလည် ထွန်းတော့သည်ဟု မွှေးကြည့်ပျံ့ရှား ကျွန်ုပ်နားဝယ် စကားကိုသာ မှူးမော်ရှာမျှ ကြံကာတွေးတာ၊ သိချင်မောစွ၊ သဘောဆက်ဆက်၊ မေးကာမြှက်သည်။ ဖြူညက်ထွတ်လော့ ပြာလတ်လော။

ဥက္ကာပုံအဖြည့်

(၃) မရကြောင်းဆောင် ပန်းရှာအောင်လည်း နောင်မူကြံထွေ၊ စိတ်သာဝေမျှ မြောက်သေန်^၁ စွန်။ သရက္ခာန်^၂ မွှေးလေသွေးပျံ့ကြာ။ မဗျူန်ရှင်း၊ ဖြည်းလေသွင်းကာ၊ အင်းကြင်းသဇ္ဇေ၊ သံသေဒဇ၊ ဂမ္ဘလည်းဟူ လူဟုဆိုရေး ဝေး ကြီးဝေးခဲ့ မာန်သွေးရဂဝ ဣရန္တနတ်၊ ဥပပတ်လျှင် ဟုတ်မောထင်၏၊ စုံတင်စုံဘက် ချစ်တို့သက်သည်။ ။ ဖြူရွက်ထွတ်လေ ညဝတ်လေ။

၁။ သေန်=အရှေ့မြောက်ထောင့်အရပ် (သေနှံ့ ပါဠိ)
 ၂။ သရက္ခာန်= စန္ဒကူးနှစ်၊ ၎င်းသရက္ခာန်သည် သာရဂန္ဓပါဠိမှ ပျက်၍ သရက္ခာန်ဖြစ်သည်=အနှစ်နံ့သာဆိုလို သည်။

ဥက္ကာပုံ၏ (၁၂) လရာသီရတု

ဇေယျန္တု- နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿတိ

တပေါင်းလ

ဟေမန်ကုန်ပြောင်း၊ လတပေါင်းလည်း-ချမ်းဆောင်းလွန်၊ ဝိမာန်သည်နွံကာလ၊ တပေါင်းလာလျှင်၊ ရွက်ကျင်တောင်လီ ထကာ၊ ကြိုရွက်ကျပင်တကာ၊ ပွင့်ရာနုဆင်၊ ပင်တိုင်းပြောင်သည်၊ ခြောက်ရောင်သို့ချီဖြာခဲ့။ ကြည့်ချီသော်- လွမ်းဖွယ်တိ၊ ပွင့်သီးတကာ၊ ပင်တို့မှာလည်း ကုံးသွယ်နှယ် ချိန်ခါ-အညီညီသို့၊ ကြည့်သဒိ-လွမ်းလောက်ဘွယ်၊

တပေါင်းလလျှင်၊ ရွက်ကျင်-ရတနွယ်က၊ ကုန်သည်နွားသည်-ဟန်မပြား၊ ညှာစိမ်းရှိတူ၊ ငိုတူပန်းကြွက်နားသို့၊ ဒေါန-ချတ္တရာ ဝေယာ ကျက်ရုံး၊ ဂမုန်းစံကား၊ ဆက်သွား-ဇီသဝါနှင့်၊ နော်ဇာသည် ဇော်ဂျီပန်း၊ ပုံးညက်ကြန်သည် ခတ္တာ-ပန်းခေါက်ရမ်းနှင့်၊ မြပန်းပွေလုလာ၊ လီဗီသင်းထုံး၊ တောင်လုံး-မိုးကြိုင်လာမျှ၊ မဉ္ဇူသာ- ပန်းထင်ရှား၊ ကွန်းဘိဆင်ပြီ၊ ငုံးရှိုင်ပန်းသိုရားတို့။ ကုံးသွယ်ထား - နှင့်အတူ၊ ဟေမာန်ချမ်းဆောင်း၊ တပေါင်းအားကိုယ၍။ သာနုဟူ-ကံ့ကော်ပန်း၊ ပွင့်မျိုးစုံပြန်၊ ဂိ မှာန်တန်ပေါင်းဆန်း (၅) ကားစွမ်းစွမ်းသည်- ဆွတ်ယူ၍၊ ဆယ်ချောင်းထိပ်မိုး ဘုန်းလျှံတိုးသည် ရှိခိုးတောင်းပန်၏လည်း ...။

တန်ခူးလ

ရှိခိုးတောင်းပန် ဘုန်းတောက်သံကို ကွန်လျှောက်ခမည်၊ တပေါင်းသည် - ရတုကုန် အထက်အစွန်း တန်ခူးဆန်းသည် အလွမ်းမီးနယ် ပုံ၏။ ခုတူစုံမရသာ ဟံသာဝတီ စစ်မြို့သူ ခမ်းဝါ၌ နီဖြူဝါပန်းမျိုးစုံ ထွက်စာရင်းသောက်ခြင်း ကောက်ကမြူးခုန်ထက်။ ထက်ရပ်စုံ-လျှင်ဝါပြီး ပစ္စုန်ကလာ သို့ ချိန်ခါကို။ လွမ်းဒါမမူသီးလော့။ ရပ်စီးသူ့ရပ်မြီတောရဂုံဝယ်၊ ဘောင်စုံကျိုးငှက်မြည်က-စိတ်မတည် - လွန်လောက်သည်၊ မောင်လည်းသူ့ ခွင် ရသခင်ဝယ် မိုးသျှင်နှင့်မတူတည်းလည်း၊ များရက်ပျူး - စီဒြီခေါင်၊ ရက္ခမဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်ပြည်ရောက်အောင်တည့်။ တထောင်သည် - အမြင်လင်း၊ မြင့်မှီထွတ်ခေါင် လေးယောက်မောင်သည်။ ဘုန်းခေါင်သိကြားမင်းလော့။ ချက်ချင်းပို့ဆက်လာ၊ ရခိုင်ညွန့်ဖူး၊ မြောက်ဦးရွှီပြည်သာ၌။ များစွာသည် ရွှီလိုပေါင်း၊ သိဂီနဒီ၊ နန်းတောင်ဆီဝယ်၊ ရှိလိုမင်းဆယ်ချောင်း၌၊ တသောင်းသောင်း - ပျော်စဉ်ခါ၊ တူစုံရူကြည့်လာသည်၊ သင်္ကြံ န်အခါတည့်လည် ။

ကဆုံလ

တန်ခူးကုန်ပြန်၊ တာသင်္ကြံလည်း၊ လွန်လတ်မည်၊ ခုဆန်းသည်- ကဆုံလမောင်ကြောင့်စိတ်ပူ၊ မှီးသူ-တဒါ သကာ၊ စိမ်းရောင်မြ-ပင်တကာ၊ ပွင့်ရာနုဆောင်၊ ပင်ကိုင်းပြောင်သည်၊ မြရောင်အလှံဖြာသို့ ။ ကြည်ချီသော်၊ ရူဘွယ်တီကဆုံရိုးသွန်း၊ မိုးပန်း- ပွင့်လာဘိက။ စိတ်သတ်- ညှိုးပူဆာ၊ ခြိုးသားဇင်ရော်၊ စိတ်ပူလျှောက်ပြန်လာက၊ ထုံမှာရာသည်။ သလွန်ထက်၊ ညဉ့်လေးယာမ်မှာ တယာမ်မျှစက်တည့်။ ။ ကြံတွက်ဆ - နီစဉ်ခါ၊ ကဆုံလမိုး၊ ထစ်ကြိုးဆက်သွန်းလာက။ မေလွမ်းသည့်အခါကို၊ ပစ္စုန်ဘုံလျှင်၊ ပြိုးပြက်ဆင်သည်၊ ကောင်းခင်-လျှပ်ရောင်ခြည်မှ၊ ရူကြည့်သည်ခုချိန်ခါ၊ သော်တာပတ်လည်၊ ရောင်ခြည်- တထောင်ဖြာသို့ ပွင့်လာသည်။ နီမင်းမြတ်၊ မြပန်းမြပင်၊ မြနုဆင်သည်၊ နတ်သျှင်မြင်းပျံလွှတ်က၊ ဆွတ်ဆွတ်မျှပြုရယ်သွင်။ ဗယ်ကတင်၊ ဆုမ်း၊ ဖမ်းကြိမ်လုံးနှင့်ပင်တည့်။ လက်ယာတွင်စွဲသံလျှက်မိုးနတ်ဘုန်းသျှင်၊ ကပွဲဆင်သည်၊ ပျော်ရွှင်ခြင်းနှင့်ထွက်က၊ ပြိုးပြိုးပြက်- လျှပ်ရောင်ဝါ၊ ကဆုံလမိုး၊ ထစ်ကြိုးဆက်သွန် လာသည်။ မေတို့ လွမ်းရာတို့ လည် ။

နယုံလ

နတ်သားပစ္စုန်၊ ကမြူးခုန်သည်၊ ကဆုံလလွန်၊ ပေါ်ဆန်းပြန်-နယုံလ၊ သမုဒီလီရှင်၊ တောင်လီတင်သည်။ ကောင်းခင်မိုင်းစီကျမျှ၊ ဆက်သွန်းကျရွာပြန်လှာ၊ သောင်းကျွန်းဇေဗျူ၊ လူသူမျိုးလေးဖြတ်တို့၊ ထွန်သွားရှာ-ကွဲနွားတပ်၊ စုံခြီတောတောင်၊ လုပ်ဆောင်မျိုးချလတ်က၊ ဆွတ်ဆွတ်မျှ လွမ်းလောက်စီ၊ ကျိုးငှက်သားပြင်း၊ မြီဝယ်နင်း၍ မိနောက်ပျံလိုက်လီလော့။ မပျံလို-တအအ၊ တောင်ချင်းယှက်၍ကုန်၊ တော်စုံစွဲခွဲကြ၏၊ ချိန်ကာလ-နယုံခါ၊ မိုးပန်းကုန်ဆောင်၊ ပင်တိုင်းပြောင်သည်၊ လျှပ်ရောင်တဝါဝါနှင့်၊ ကြည့်ချီရာ-လွမ်းဘွယ်ထီ၊ မြင်းမိုရ်ယုဂန်၊ ချစ်ကြင်ဟန်ကြောင့်၊ အလွန်နီမချီတည့်၊ စိတ်သတိတားမဆည်၊ သလွန်ဘုံသာ၊ စက်မွှာမှာ၊ ပဇာယောင်နီတတ်မည်တည့်။ မိုးမယ်တော်-ဘော်သားချင်းကျိုးကောင်ယောင်ပင်၊ ဤညဉ့်တွင်ဝယ်၊ ဘုံခွင်သလွန်ထက်၌၊ စုံရစ်ယှက်-ချစ်ပန်းဆင်၊ ညဉ့်ဝယ်မက်သည်၊ အိပ်မက်ယောင်ပင်၊ မထင်တည့်၊ ကျိုးကောင်ပင်နိုးလတ်ငြား၊ ဝန်လည်မိုးကြိုး၊ တစိုးတွန်သံကြားခဲ့၊ ကြက်များလည်း-သောင်းသောင်းတွန်၊ မောင်ကားမလာ၊ စက်မွှာရာဝယ်၊ လိပ်ပြာပြုသည်မှန်လော့။ ကြိမ်ဆယ်ဖန်တမ်းတကာ၊ နယုံလမိုး၊ ပြိုးပြိုးသွန်းကျလာသည်၊ မေတို့လွမ်းရာတို့လည် ။

ဝါဆိုလ

နံယုံကုန်းခမ်း ဝါဆိုဆန်းသည် မိုးကာလသည် ရွာသာမာ- ရွာစီသံညံ့မစဲ အလိုလိုပင် မြပန်းဆင်သည် ကောင်း ခင်ထစ်ရိုက်ကြိုးမျှ လွမ်းဟန်သည့် စိတ်ဆာစိခြောက်ပစ်လွတ်စင် လှမျိုးသျှင်သည် မြစင်မောင်ကြောင့်စီခွဲ၊ လှ အင်္ဂါညီ-ပြာညိုညို၊ အရညာကင် တောရပ်ခွင်သယ် သျှင်ပင်ထေရ်များပေါင်းတို့လည်း ဝါဝင်ဘို့-နီးလတ်ပြန် တ ဖန်မဝင် သူဇာလင်သည် မိုးမင်းထောက်ပြင်းထန်ခဲ့။ ဘုံဝေယံ ထက်ယံကြား နှုတ်ထည့်သောပုံ၊ ပစ္စုန်မိုးနတ် သားကို၊ မေထိပ်ဖြားဆယ်ချောင်းတင် ဒေဝါမိုးမင်း ချက်ချင်းစစ်ချင်၍၊ ဘုန်းသျှင်သည်မသဝါပစ္စုန်မိုးသည် ရွာရိုး ဆက်သွန်း ကျ၏။ ချမ်းအီးမြ-ဘုံသလွန် မောင်မလာဘဲစက်ရာထဲဝင်ကျန်ခဲ့ ချမ်းဂုန်သည် လွန်းလောက်တည်း ပြစ်စက်မျက်ရည် မဆည်နိုင်တရ်ရှုနှင့်၊ မိုးများဆက်သွန်းလာ ရွာစီသံညံ့မစဲ တီးမှုတ်သံဝါ တောမှုတ်ကာသည် ဒုပ္ပါခြံမြိုင်သဲနှင့် မောင်မဟိသည့်မစက်တတ် သလွန်ဘုံသာ စက်မို့ရာမှာ မစက်ပါဘဲ တယောက်မောင်ကြောင့် သိုင်ခေါင်လုံးလုံးလွန်ခဲ့၊ ကြက်များလည်းသောင်းသောင်းတွန် တီးမှုတ်လင်းခွင်း ကြီးနင်းမောင်းခတ်သံလည်း ဥဩတွန်ဖိုးခေါင်ကျူး မောင်ကြောင့်စိတ်ပူ မွီးသူမအိပ်မူးတည့် လွန်ပျော်မြူး-တကာကာ သံဝါပျံကျူး ကျီးငှက်မြူး တွန်လာသည်။ ဝါဆို အခါတည့်လည် ။

ဝါခေါင်လ

ဝါဆိုကုန်းခမ်း ဝါခေါင်ဆန်းသည် မိုးပန်းဖြူလျှင် ကျူးမြည်အင် မိုးနတ်သား ပစ္စုန်နတ်လျှင် မြင့်မိုရ်သျှင်သည် ထက်ခွင်သိကြားမင်းတို့။ ဆောက်ပြင်းသည် မလင်းဆီးရစ်ဝန်းမျှ၊ တရက်မျှ-နီမပူ လေးဖြာယဉ်ထုတ် မြစ်သမုဒ် ငယ်မှ ငင်ထုတ်တောင်လီယူခဲ့ သျှစ်သောင်းဟူ-လေးထောင်ခြာ၊ မြင့်မိုအရံ နတ်တို့စံသည်၊ ယုဂန်တောင်အပါး က မနား- မနီလို လျှပ်ဝါပြက်သန်း သျှစ်ရပ်ဝန်းသည်။ မိုးပန်းစိမ်းစိမ်းညိုမျှ၊ ပြည်ရွာကို- စိုးပိုင်အုပ် မိုးများရွာ သျှစ်မျာနှာထည် အာကာလုံးကိုချပ်၍ ထောင်ထိမိုး ထစ်ကြီးမြည် သူဇာလင်ရင်း သိကြားမင်းက ဖန်ဆင်းရွာစီ သည်လော့ မေလွန်သည့် အခါကို သုခဗာလာ မိုးဒေဝါသည် ဝေယံဘုံရိပ်ခိုမျှ မကြည့်ညို-ဝေယံသျှင် ဣန္ဒာ သက္ကာ ပုရိန္ဒာကို ဆောစွာ ဦးထိပ်တင်၍ သာတခွင် ရပ်ရွာကြောင့် မိုးလည်းထန်စွာ ဆက်သွန်းလာသည် အိတန်ပါသောကြောင့်ဟု ပွင့်လောင်းနတ်ဒေဝါ နှစ်တိုင်းရွာရိုး ပစ္စုန်မိုးသည် ဝပ်မိုးဖောင်းမရွာတည့် ခုနှစ်ခါစိတ် ဝမ်းနူး ရက်ရှင်ခြံမြည် လွမ်းဂုန်သည်သည် ရှိနည်းထက်ပင်ထူးခဲ စုံကထူး-မြင့်တာရှည် ဝါခေါင်မိုးမင်း အချမ်း သွင်းလာသည်ကို ညွှန်းသျှင်တဆိုမှလည် ။

တော်သလင်းလ

ဝါခေါင်းကုန်လျှင်း တောသလင်းလည်း မိုးကြွင်းရွာ လူရွာမှာသချိုမိုး တောမြင့်ခေါင် ခပ်ဖောင်ဖောင်နှင့် ယာ တောင်လုပ်သောသူတို့၊ ကြည့်ချိုမှုလွမ်းလောက်ဘွယ် ကောက်စိမ်းဝါဝင်း ခဝါဝင်းသည် ဝါတွင်းလွမ်းဘွယ်များခဲ့၊ မြိုးသားလည်း-ဆွတ်ဆွတ်ကြူး ဥဒေါင်းတွန်ကျော် ထိုရင်းတော်သည် ငှက်တော်ရောက်လာဟူက သဘောလူ သဏ္ဍာန်ပန်းရင်းယူသုံး တရုံးရုံးသည် ပိတုန်းပျားမကျန်တည့်။ ဝဲပျံသည်-တသောင်းသောင်း ခပ်သိမ်းရဂုံ ကမြူးခုန်သည် ဘော်စုံကျီးငှက်ပေါင်းတို့၊ ကြည့်မညောင်းစိတ်ဆာစိ လွမ်းသစ်-လွမ်းဟောင်း လွမ်းကြောင်း-မိုး နှယ်စွီသို့၊ ခုရာသီ-တော်သလင်း၊ နှစ်ပါးစုံလို့ ဘုံညိုမြိုင်ရာတွင်၍၊ တကိုယ်ချင်း-ဆွဲရစ်ကြင်၊ ကိုယ်စားကွဲကြ သက် တမျှသည် သောဒနောင်လွမ်းကြင်ကို ဆွဲလင်တွင်-မြည်နီစ နှစ်ပါးစုံလို့ နတ်ဘုံကိုတမျှတည့် လွန်ဆယ်ဆတကာ ကာ တောသလင်းလည်း လျှပ်ပြင်းခုကုန်လာသည်။ မေမှာစိဆာစွလည် ။

ဝါကျွတ်လ

သူတော်ထိပ်မှတ်၊ လဝါကျွတ်သည်ဆန်းလတ်ခါ၊ လူ့ရပ်မှာ-ပွဲသဘင်၊ ထမင်းထောင်နှင့်၊ ကွမ်းထောင်ပန်းထိပ်တင်ခဲ့၊ သင်းဗုန်းတင် ဆွမ်းမြတ်ခတ်၊ အဋ္ဌသီနှင့်၊ ပဉ္စသီကို၊ အသံစောင့်သုံးကြ၏၊ ဒါနဝတ်စိတ်ကြည်ဖြူ၊ မြို့ထဲမြို့ပြင်၊ မြော်မြင်တချီလူတို့၊ သီဇာယူ-သောက်ပြွန်းပြွန်း၊ ကောင်းမှုလုပ်ဆောင်၊ ထမင်းထောင်ကိုဝန်း၍-လွန်ပျော်မှု-အဲသံချို၊ လက်ခုပ်ဖြောက်ဖြောက်၊ အဲထောက်သံပြိုင်ဆို၍၊ အလိုလိုသောင်းသဲရ၊ ဝါကျွတ်သဘင်၊ ပျော်ပွဲဆင်သည်၊ လူသျှင် အစုစုနှင့်၊ သစ်ဝါးမျှအော့အံ့ကာ၊ အချီတလည်၊ အချို့ရန်ခိုက်ရှာ၏၊ တချီသည် မြစ်နာကုန် (ဘီ)၊ ပိန်ပေါင်ခရာ စည်ဒုပ္ပါသည်၊ ပတ်သာမြို့လုံးချိုမျှ၊ ကခြံရန်-ပတ်တလား၊ စောင်းညှင်းခြိမ်းသံ၊ ပဉ္စင်ပသည်၊ လူ့ ရွာသဘင်ခံခဲ့၊ တသောင်းသောင်း-ထမင်းထောင်လွှဲကြီးတပ်ထား၊ ဘုရားပါးရောက်အောင်တည့်၊ ကြိုးဆောင်သည်-အစုစု၊ သာဓု ခေါ်သံမည်တရုရုဘည့်၊ ပျော်ရွှင်မှု-အထို့ထို့၊ ရာသီလေးလ၊ ဝါကျွတ်လ မေလွမ်းပါသည်၊ မကြာစုံပြီး မှ တည့်တည့်။

တန်ဆောင်မုန်းလ

တန်းဆောင်မုန်းလ၊ ဂိမ္မာန္တသည်-ချမ်းစပေါ်၊ လူ့ရွာမှာပွဲသဘင်၊ သိကြားပျော်ရာ၊ ဝတ် 'သာဝယ်၊ စူဠမုနိသျှင်ကို၊ တူပျော်ချင်-ဆုယူမြောက်၊ အကောက်သုံးဆယ်၊ အမြင်မျိုးသွယ်သည် တန်ဆောင်မုန်းလတိုင်ဆောက်၍၊ အောက်က တက်ကြိုးငင် ပြောင်ပြောင်ညှင်းသည် ဆီမီးသဘင်ပွဲကို။ တူစုံလျှင်နွဲ့ရကြောင်း သျှစ်စရွက်သည် ငိုဓာတ်ရှင်တော် ပေါင်းကို။ ဆုတောင်းမေလျက်ပန် တဆယ့်နှစ်လ ကြံရွှီချသည် တရက်မျှ-မကျတည့်၊ အမှန်သည်တနှစ်တွင် ရက်ကို ချသည်။ သုံးရာခြောက်ဆယ်တွင်း၏ ဆယ့်နှစ်ခွင်ပတ်ငြားလည် ဘယ်နှစ်ဖန်၍ စုံပြန်ရပါမည်နည်း။ မေလွမ်းသည် အခါကို တန်ဆောင်မုန်းလ မြောက်လီတခါ၊ မေချည်းခြုံလည်းမလုံ-အော်နတ်များတို့၊ ဘုရားကို တခါခါ အချမ်းကတောင် လွန်လီပြောင်သည်။ မောင်ကြောင့်မကြံသာတည့်၊ နီထိုင်ကာ-မပျော်ပိုက် ထမင်းရီစာမ ဝင်ပါသည် ပူဆာသွီးလို့ဖြစ်ခဲ့။ တုဖက်ရစ်- ဆွဲလည်တွင် နံရာသက်ကို များမကွာချင်သည်။ ရာသက်ရှင်ကို တည့်လည်။

နတ်တော်လ

တန်ဆောင်ကုန်မှတ် နတ်တော်ဆန်းသည်၊ ချမ်းလာလတ်တည့်။ လွန်မတည့်-စိတ်ပြာယား မေချည်းစက် တုံ ဆယ် ထပ်ချိုလည်း မလုံအော်နတ်များတို့။ တူ-နှစ်ပါး-စုံရစီ ဆယ်ချောင်းထိပ်တင် ဝေယံသျှင်ကို မေခင်လျှောက် တောင်းချီလော့။ နှုတ်ရွှီသည်-ပန်းယောင်မွှေးသဇင်ပေါ်ထွန်း နတ်တော်ဆန်းသည် အချမ်းအံ့ဘွယ်ထူးခဲ့ ခုနှစ်သာ ။ ချမ်းဂုန်ထူ အခြင်းဆိုးသည် ခြားနှစ်မျိုးနှင့် မတူတည့်။ အသူသည်-နှုတ်ထည့်၍ ရိုးခြင်ထဲတွင်း အလွန်ပြင်းသည် ချမ်းခြင်းပင်မလုံတည့် မေဆောက်တည့်-မရအောင် စက်ဘုံထဲဝယ် ရီခဲရီအိုင်ဆောင်သို့ တမျက်တောင်မျှမချချင် ဖျားနာရီထက် လွမ်းရီတက်သည် ချစ်သက်မောင်နယ်သွင်သို့။ ရှိပုံပြင်-နတ်တမျှ သကြားဘုန်း သျှင်သူဇာလင်သည် အမြင်တထောင်ထို့ခဲ့။ ဝီရိတောင်မြင့်မို့ အတွတ်တင်သည် သခင်နတ်မင်းကိုလည်း ကြိမ်ဆယ်ဖန်လျှောက်သော် လည်း ချမ်းမျိုးစုံခါ ပန်းပွိုရာဝယ် မပျော်ချမ်းဂုန်သည်။ လာခဲ့။ မေချည်းမနီလို အော်- နတ်များတို့ ကိုယ်ချင်းမ စာလီလော့။ ဇောင်ချမ်းသည်အခါ ရင်မှာလက်တင် ပန်းကြာသွင်ကို လည်တွင်ပတ်ချင်ထား၍။ နိများမကျန်လာ ချက်ချင်းအကုန် ကွာသည်။ မယ်မှာရွှင်ပျော်ဘုံလည်... ...။

ပြာသိုလ်လ

နတ်တော်ကုန်လို့ ပြာသိုလ်လဝန်း ပြောင်ပြောင်ထွန်းသည်။ ချမ်းရာမည် သျှောင်မသည်-အချမ်းပြင်း ခုနှစ်ပြာသို အီအောင်းကိုလည်း အပူချမ်းဝှန်ပြင်းခဲ့။ ဆောင်းချင်းချင်းနှင့်မတူ မြောက်လီပျံ့ရှင်း အချမ်းသွင်းသည် ဆီးနှင်းမှိုင်း ဝီထူမှူ ဇောင်အဟူ-ချမ်းဝှန်သည်း တင်းထိန်သလွန် ပီမာန်ရှိုးနန်းထဲ၌ စုံလည်ရှိဒက်ဆင် ခြောက်ပြစ်လွတ်သည်။ မိုးနတ်ကေလာသျှင်သို့။ လှဆင်းပြင်-နတ်တရို ချစ်ဘွယ်မိသည် အော်-မချီချမ်းသည့်တည့်။ တားမဆည်သည်-နှိုင်း ကတ်ဘိ ချမ်းမျိုးဆင်ခါ လည်မှာဆွဲဝတ်ကို။ မေမျက်စိ- နားတွင်မှာပင် လှရွှီသီးကို လာနည်းနီသို့ ထင်ခဲ့။ ခြင်းသီး - ဆင်မြင်းကစ နွားခံတွင်းဝယ် လေးသွယ်ဗလာဝက၊ ငါးသွယ်သည်-တောင်မြင့်မျိုး ယုဂန်လှည့်ဖျားကာ သူရိယာ သည် ရောင်ဝါပင်မဆိုးလည်း ထစ်ကြိုးသွန်ကျလာ တူယင်ဂါနာ (တူယှဉ်ကာ) မည်ရာ တို့ကျောက်ဖျာထက် အာ ကာသ-အမည် အံ့ဩဘွယ်သည် ငါးသွယ်တောင်မြင့်မှိုက ရီယိုစီးထက်အာကာ ဂစ္ဆပနဒီ မြောက်ဆီဟေဝုန္တာက သွန်ကျလာသည်-စုံစီပြင်းစိမ့်စိမ်ချမ်းခါ သာလွန်မွှိရာတွင်း၌ လျှင်ပြင်းသည်ခုစုံ၏။ လှရာသီးကို ကြင်ရိုးကြင် လာပါ၏ လည်။

တပို့. တွဲလ

ရာသီကျူးလွဲ တပို့တွဲဝယ် လွန်ပျော်ဘွယ် ရှင်စမ္ပယ်-လူ့ရပ်မြို့ ရထားသဘင် နှစ်စဉ်ငင်သည် လူသျှင်သောင်း ရပ်မြို့တည့်။ ပျော်ရွှင်ချီလူတို့၌။ ရာဇဌာနေ မင်းနီပြည်ဝယ် ထိုပြည်ဇနပတ်၌ ကျူးသံရစ်-ထိန်ဝှန်ဆု သမုဒ္ဒရာ ယမုံနာသည် သီတာချောင်းနယ်တူသို့။ များလူသျှင်- ကျော်သောင်းသည်။ ရထားသဘင်ရဟတ်ငင်သည်။ ပဲ့တင်မြို့ ကြီးကွဲမျှ (ဇမ္ဗူလုံးသည်) ကျော်သောင်းသည်။ ပိန်ပေါင်းခရာ စည်ဒုပ္ပာသည် ပတ်သာမြို့လုံးချုံမျှ ဟာဝင်ကုန်- ဆွဲသာဆွဲလက်လှမ်းအညီ ကြိုးဇီကြိုးဆွဲလော့၊ တချိုးလည်း-ရထားပေါင်း နောက်ဆုတ်နောက်ဆုတ် ရထား ဝယ်မျှော်၍။ ဟာမိုးမောင်-ညီယောက်ဖ ကိုယ်ဘက်တော်ရှိ အထိုထိုသည် ရွံ့ကိုမြစ်ကြောင့် ကြောင့်လည်း ကိုရွှီ တော်-ညီအစ်မ အမေရောက်မ ခေါ်ပါစမြဲ ကြိုးရွံ့ဖျားဆွဲက လလည်းဝင်းဝါပြောင် ဤညဉ့်ဝယ်ကြီးရင်ဖတ်တီး၍ ကြက်ကြီးတွန် လောက်အောင်တည့်။ တမျက်တောင်မျှ-မချချင် သူရွာလူသည် လူမျိုးနီကို ထင်နည်းရရာထင်ခဲ့။ တချိုရွှင်မြူးစမ္ပယ် ရာသီကျူး၍ နှစ်ဦးတိုင်လတ်သည်တည့်။ သျှစ်သောင်းထု-လေးတောင်ခြား မြင်းမိုအရ နတ်သို့ စံသည် ယုန်ဂန်တောင်အပါးက ပန်းရထား-နီပိမာန် ဟေမန်ချမ်းဆောင်း ရာသီပြောင်း၍ တပေါင်းအားကိုယူခဲ့။ ကမြူးတွန်သည်။ ကျိုငှက်ပေါင်းတောင်ချင်းယှက်၍ တူစုံငှက်အပေါင်းတို့။ သောင်းသောင်းဝဲကာယုံ ဖြူနီဝင်းဝါ ရဂုံသာဖျား ပန်းများပွင့်မည်ကြံသည် တပေါင်းဆန်ပြတို့ လည် ။

၁၂။ ရှင်ထွေးနှောင်းနှင့် မြောက်ဦးရွှေနန်းတော်

ရှင်ထွေးနှောင်းကား ပဲခူးပြည်ရှင် နန္ဒဘုရင်၏ သမီးတော်ရင်းဖြစ်သည်။ အေဒီ ၁၅၉၃=၁၆၁၂ ခုနှစ် မြောက်ဦးတွင် နန်းစံခဲ့သော မင်းရာဇာကြီးအား တောင်ငူဘုရင်က စစ်ပန်၍ ပဲခူးသို့သွားရောက် တိုက်ခိုင်းခဲ့ရာ အောင်နိုင်ပြီးနောက် နောက်ငူဘုရင်က ဆယ်သလိုက်သော ပဲခူးမင်းသမီးပင်ဖြစ်သည်။^၁ ရှင်ထွေးနှောင်း မြောက်ဦးသို့ရောက်သောအချိန်ကား မြောက်ဦးခေတ်အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်ရှိသော အချိန်ပင်ဖြစ်သည်။ မင်းဗာကြီး၊ မင်းဖလောင်းမင်းရာဇာကြီးလက်ထက်သည် အင်းအားအတောင့်တင်းဆုံး အကြွယ်ဝအချမ်းသာဆုံး ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပေါ်တူဂီရေတပ်မတော်နှင့် မဂိုရေတပ်မတော်တို့လည်း မယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခဲ့။ သည်အခြေအနေတွင် မြောက်ဦးမြို့တော်နှင့် နန်းတော်မှာ တိုးချဲ့မွမ်းမံမှုဖြင့် လိုလေသောမရှိ အဘက်ဘက်မှ ပြည့်စုံခဲ့ပေလိမ့်မည်။

တောင်တန်း တောင်စွယ်အသွယ်သွယ်မှာ မည်သည့်နေရာမှ လစ်လပ်သည်မရှိ။ စေတီ၊ ပုထိုး၊ ဆောင်နန်း၊ ပြဿဒ်တို့ဖြင့် တင့်တင့်တယ်တယ်ရှိသည်။ မိမိ၏မွေးရပ်မြေနှင့်မတူ တမူထူးခြားပြီး ရေမြေတောတောင်များနှင့် ကြည့်နူးဖွယ်ရာရစ်ပတ်ကွေ့ ကောက်လျက် တည်နေသော မြောက်ဦး နေပြည်တော်အားလည်းကောင်း တောင်ခိုးဝေဝမြူခြေဆိုင်းဆိုင်း ညိုမှိုင်းရီဝေနေသော တောင်တန်းများအလယ် မိုးတိမ်ယံသို့ ပျံဝဲဘနန်း အံ့မခန်းတည်ဆောက်ထားသော ရွှေနန်းမ၏ တဖိတ်ဖိတ် တောက်ပလျက် ငွားငွားစွင့်စွင့် ထိုးထွက်နေသည့် ဟန်ကိုလည်းကောင်း မြင်တွေ့မိပေလိမ့်မည်။ သည်အခါ ရတုစာဆို နတ်သျှင်နေဝင်၏ နှမရင်းပီပီ မြောက်ဦးရွှေနန်းတော်ဖွဲ့ပို့ဒီစုံရတုကို သီကုံးဖွဲ့နွဲ့ခဲ့လေသည်။ ...ဘယ်မှာခွဲခြမ်း။ ရေးနိုင်စွမ်းချိန်း... ဟူ၍ စာဆိုရှင် မြင်သကဲ့သို့ မြောက်ဦးရွှေနန်း၏ အံ့မခန်းကြီးကျယ်ခမ်းနားခဲ့မည်ကား ယုံမှားဖွေမရှိပါချေ။

၁။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ။ အခြေပြု မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း၊ စာ- ၁၉၁။

(၁) တက်ထွန်းလတ်နေ၊ လက်ယာခွေ၍၊ ဥဒေတောင်ထွင့်၊ သောင်းကျွန်းပတ်၍၊ ထွန်းတက်သောင်းသောင်း၊ မောင်းလည်းပြန်ခေါက်၊ သောက်ခြည်ရောက်က၊ ထွန်းတောက်ပြောင်သူ၊ နေနှစ်ဆူလျှင်၊ ထွက်ပြုသည်လော။ တွေးထင်မောစွ၊ ပေါပေါတောင်ညို၊ လယ်ထိပ်ပိုထက်၊ ဗဟိုရွှေနန်း၊ ခေါင်စွန်းငါးဆင့်၊ ခြင်္သေ့သင့်လျက်၊ ထပ်နှင်စမြင်၊ မိုးပြင်ကြွားကြွား၊ သိကြားလျှပ်စွဲ၊ ပျံဝဲဘနန်း မကရီးကွက်စုံ၊ ပွင့်ငုံချပ်ကြာ၊ ကိန္နိရာသွင်၊ ထောင့်တွင်ယွန်းမိုး၊ ရှိရှိရွှားရွား၊ စောင့်နတ်သားနှင့်၊ ယပ်မားဆင့်တန်း၊ ဒေါင်းလျှပ်ပန်းရုံ၊ ပဒိုကြာလျှောက်၊ ကြွက်မောက်၊ ကြက်တိုက် သီးစိုက်ထောင်တန်၊ ရွှေဒေါင်းတန်သို့၊ လှံချွန်မှန်ဖူး၊ လင်းရောင်မြူးသည်၊ စည်ရှူးထွန်းချက်၊ မှန်တကား။

(၂) စစ်ဝန်းပတ်ခွေ ကျွန်းလုံးမွေမျှ၊ ဥဒေခေါ်မှန်း၊ ဗွေယွန်းများမြောင်၊ ကုဇေထောင်တိ မြင့်တောင်ထိပ်မှာ၊ ဝေယန္တနာနှင့် ပမာတမျှ၊ တူမောလှချင့်၊ ပါဒနက်သန်၊ ဗိတာန်ညောင်ရွက်၊ ကွမ်းချက်တောင်တံ၊ အောင်ဆွဲလူလူ၊ ချူလည်းသွင်သွင်၊ ကြယ်လပြင်ထိ၊ ပျံဝဲဘနန်း မျက်စုံနားလျက်၊ ချူးသားပြောက်နွယ်၊ ဆန်းကြယ်ဖော်ထုတ်၊ ဖွေနှုတ်ညွတ်ညောင်း၊ စုံပေါင်းများဖျင်၊ လည်တန်ရာဘက်၊ စိန်ရွက်ငုံချွန်း၊ ပန်းလည်းချိန်သင့်၊ ဆိုင်၍ပွင့်သို့၊ ဝတ်ရင့်ချိုပျား၊ ယူစားကျေးငှက်၊ တောင်ရှက်စာပြန်၊ ခွံဝယ်ဟန်လည်း သဏ္ဍာန်မခြား၊ ထွေထွေများကို၊ သိကြားဘုမှာ ချိမ့်သာကြပါလိမ့်၊ ဘယ်မှာခွဲခြမ်း ရေးနိုင်စွမ်းချိမ့် မှောင်ထွန်းညဉ့်တွင်း၊ မီးသို့ဝင်းသည်။ ။ လျှံလင်းမရွတ်ဟန်တကား။

(၃) ဘက်ကျွန်းလွတ်ထွေ၊ ဇဗျာမြေ၌၊ မင်းနေဘုံသာ၊ လောကနာ၏၊ ရတနာစုံ၊ ရောင်ဟုံလျှံမြေ၊ ကွေ့ကွေ့လက်လိမ်၊ မွန်းတိမ်လက်တန်၊ ငုံဟန်စကား၊ ဆတ်သွားရိုးခိုင်၊ မြင့်ဆိုင်ပလ္လင်၊ ဥက္ကသံလုံး၊ ကုံးသို့အဟန်၊ မျက်ပြန်ခြယ်ပြီး၊ စံထီးရောင်ရှုန်၊ ကြာငန်းဥရ၊ နှစ်ဆူပြိုင်တောက်၊ ထီးဖြူအောက်ဝယ်၊ ပြီးပြောက်ပျံတွား၊ ဝေပူဖျားဝယ်၊ အုန်းတားလက်တင်၊ မျက်ရှင်မြနှစ်၊ နားရစ်ခြည်သန်း၊ ခါးပန်းသွယ်မြောင်၊ စိန်ကြောင်မျက်မြတ်၊ နဝရတ်ထိ၊ ရုတ်ဓာတ်

ဆင့်ပွား မိုးသားပဇ္ဇနိ၊ စမြဲကြာပြန်၊ ရွှေသလွန်ထက်၊ မိုဗ်းစွန်းထိမ်သွင်၊ ဇာဘုရင်ကို၊ ပုံပြင်လွန်းထား၊ အုန်းသား
ရွှေပြောက်၊ ဓနုဖောက်လျက်၊ ရိုက်ခတ်သံနောင်း၊ အနီမောင်းသည်။ ။ ညောင်စောင်းနတ်စက်ဟန်တကား။

၁၃။ င/စေချင်း

င/ စေချင်းသည် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း (သက္ကရာဇ်- ၉၈၄-၁၀၀၀)၏ နန်းစံနှစ်နှောင်းပိုင်း နေဝင်ချိန်ကာလအတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ကဗျာလင်္ကာသီချင်းတစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။ သီရိသုဓမ္မရာဇာ၏ နန်းတက်မိဖုရား နတ်ရှင်မယ်သည် အရောင်အဆင်း ချောမောလှပသူဖြစ်သည်။ နောင်တွင်လောင်းကြက်စာ င/ကုသလနှင့် ပူးပေါင်း၍ မြောက်ဦးထီး နန်းကို သိမ်းပိုက်ရန်ကြံစည်ခဲ့သည်။ လောင်းကြက်စားမှာ လောကီအတတ်ပညာ၌ တစ်ဖက်ကမ်းခတ် တတ်မြောက် သူဖြစ်ရကား ဘုရင်မင်းကြီး နတ်ရွာစံရန်အတွက် အင်းအိုင်၊ ယတြာပြုလုပ်၍ နာမ် နှိပ် စပ်ဆိုသော အဖွဲ့အနွဲ့ကို င/စေ ချင်းဟုခေါ်သည်။

သီရိဓမ္မရာဇာ ဘုရင်မင်းမြတ်အတွက် သူ၏ပညာရှိအမတ် င/လက်ရုံးက ယတြာချေခြင်းကို လောက်ကြက်စား င/ ကုသလက တန်ပြန်၍ အင်္ဂါသားဖြစ်သာ ဘုရင်းအားပတ္တရာပြု၍ င/ ဝေချင်း ပြုလစ်စပ်ဆို ခြင်းဖြစ်သည်။

ငါးစေဆိုသည်မှာ အမှန်စင်စစ် ရေငန်ပုဗိုးတွင်နေသာ ငါးတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ အလျားတစ်တောင်ခန့်ရှိတတ် ၍ ကျပ်လုံးခန့်တုတ်ခိုင်သည်။ မြွေနှင့်ဆင်တူသည့် ငါးရှဉ့်မျိုးနွယ် ဖြစ်သည်။ ငါးစေနှိုက်သည် ဆိုသည်မှာ ငါးစေကို ရှာဖွေဖမ်းဆီးသည်ကို ခေါ်သည်။ ဤသို့ငါးစေရရှိရေးအတွက် အနယ်နယ် အရပ်ရပ်ကို လှည့်လည်ရှာဖွေပုံကို ဇာတ်လမ်းဆင်၍ ဟာသနောကာ ကပြသော အခင်းအကျင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤ င/ စေဇာတ်လမ်းကို ဘုရင်မင်းမြတ် ကကြည့်ရှုခြင်းဖြင့် နတ်ရွာစံရာ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စပ်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် င/စေချင်း င/စေအကသည် မြောက်ဦးခေတ်နန်းတွင် အရေးအခင်းကို အခြေခံ၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရိုး မှန်သော်လည်း နှောင်းပိုင်းတွင် ရိုးရာပျော်ရွှင်ပွဲ တစ်ရပ်အနေဖြင့် ခြေခင်းလက်ခင်းသာသောနေ့များတွင် အပျင်းပြေက ပြလေ့ရှိသည်။ ၎င်းင်းအပြင် သီချင်းရေး ဆရာ၏ ကဗျာဉာဏ်၊ ကပြသ၏ အမူအရာနှင့် အာဝိဇ္ဇန်း ဇေနဉာဏ်တို့ကြောင့် ပရိသတ် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ရခိုင် ရိုးရာ ဓလေ့များကို စပ်ဟပ်၍ တင်ပြလာရာ ပို၍ပို၍ ရိုးရာဆန်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ င/စေနှိုက်ခန်းကို ပေါ်လွင်အောင်ကပြသူကို င/စေဆရာ င/စေတတ်ဟုခေါ်၍ ထိုင/စေဆရာက ဇာတ် ဝင်ခန်းများအတွက် ဖွဲ့နွဲ့သီဆိုသော အဖွဲ့အနွဲ့ကို င/စေချင်းဟုခေါ်သည်။ ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်ဟုဆိုသော်လည်း ဆမှန်မှာ ကွက်စပ်ဆရာကဲ့သို့ တစ်ဦးတည်းက ဇာတ်ကောင်အားလုံးနေရာကိုယူ၍ ပြောဆိုကပြရသည်။ သို့သော် ကွက်စိပ် ဆရာနှင့်ကား မတူ။ ကွက်စိပ်ဆရာမှာ အဆို၊ အငို၊ အပြောကို ကိုင်၍ အမူအရာပြုလုပ်ရသည်။ င/စေဆရာမှာကား ပြာရုံ၊ ဆိုရုံ၏ ငိုရုံနှင့်မပြီး၊ ရယ်ဖွယ်ဖြစ်အောင်ပြု လုပ်ရသေးသည်။

ကွက်စိပ်ဆရာမှာ တိုက်ပုံနှင့် ခေါင်းပေါင်းနှင့် လှလှပပ ဝတ်ဆင်ထားသော်လည်း င/စေဆရာမှာ တင်ပါး တစ်ဖက်တစ်ချက်ပေါ်အောင် ခါးတောင်းမြောင်နေအောင်ကျိုက်၍ တင်ပါးကို ထုံးဖြူကွင်းထားသည်။ နို့သီးတက် ဖက် တစ်ချက်ကိုလည်း ထုံးဖြူကွင်းထားသေးသည်။ ဦးခေါင်းတွင် လုံချည်တစ်ထည်ကို ရှေ့ဘက်သို့ အစွန်ထွက်၍ ဆင်နာ မောင်းပုံသဏ္ဍာန်မျိုး ငါးစေနှင့်တူအောင် ရယ်စရာဖြစ်အောင် ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းထားရသည်။ မြင်မြင်မျှ သူ့ရုပ်ကို မြင်ရုံနှင့် ရယ်စရာဖြစ်အောင် ဖန်တီးထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

၎င်းအပြင် ပွဲခြင်းအဆင်အပြင်လည်း တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဆန်းသစ်သည်။ မြေကွက်တလင်းတွင် စပါးလှန်ဖျား တစ်ချပ်ခင်းထားကာ ယက်သဲတစ်လုံး ဆုံတစ်လုံး၊ လှော်တစ်တက်တစ်ချောင်းကို ခင်းကျင်းချထားရသည်။ ဆိုင်းမပါပုံမပါပေ။ အဆိုပါပစ္စည်းများမှာ ဇာတ်ဝင်ခန်းများအလိုက် သရုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသော ဇာတ်ပစ္စည်းများပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါပစ္စည်းများမှာ ရေငန်ပင်လယ်ကမ်းခြေတွင် နေထိုင်ကြသော ရခိုင်သားအတွက်ကား အဆန်းမဟုတ်ပါချေ။ ရေလုပ်သားများအတွက် သာမန် ဝါးဖမ်းကိရိယာများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၍ င/စေ့နီကခြင်းနှင့် င/စေ့ချင်းမှာ ရခိုင်တို့ ၏ ဓလေ့သဘာဝကို ကောင်းစွာပင် ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေလေသည်။

ရခိုင်ဓလေ့၊ ရခိုင်ထုံးစံ၊ ရခိုင်ကဗျာ၊ ရခိုင်အတွေး၊ ရခိုင်ပုံပြင်၊ ရခိုင်တို့ ၏ လူနေမှုဘဝ စံသည်ဖြင့် ရှုထောင့်စုံ ပါဝင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ င/စေ့နီကခြင်းကို အများအားဖြင့် ရာသီကောင်းသောစပါးပေါ်ချိန် ငွေပေါ်ချိန်မှသည် သင်္ကြန်ပွဲအပြီး မိုးကျသည်အထိ ကပြလေ့ရှိကြသည်။ င/စေ့ဆရာသည် ပထမဦးစွာ ကျေးရွာရှိလူကြီးသူ မကို တင်းပို့ရသည်။ သြဇာတိတ္တမရှိတစ်ဦးဦး၏ အကူအညီဖြင့် ကပွဲဖြစ်မြောက်အောင် စည်းရုံးရသည်။ င/စေ့ဆရာအတွက် ကန်တော့ပွဲ အပါအဝင် ငွေကြေးအထောက်အပံ့အတွက် အဆိုပါ စည်းရုံးဆော်သြသူက ငွေကြေးကောက်ခံရသည်။ စေတနာအလျောက် ကပြခြင်းဖြစ်ရာ ငွေကြေးသည် အဓိကမဟုတ်။ များသောအားဖြင့် မျက်လှည့်ပွဲကဲ့သို့ မြေဝိုင်းသက်သက်သာဖြစ်ရာ ငွေကြေးအကုန်အကျ သိပ်များလှသည် မဟုတ်။ သို့ဖြစ်ရာ င/စေ့ပွဲဖြစ်ရန် အတွက် အပန်းမကြီးဘဲ လွယ်လွယ်ကူကူပင် အောင်မြင်စွာ ပြီးစီးလေ့ရှိသည်။

င/ စေ့ပွဲဖြစ်မြောက်အောင် စည်းရုံးသူ၏ ဆော်သြမှုကြောင့် င/စေ့ပရိသတ်သည် ကြိုတင် ဖျာကြမ်းခင်း ထားသော မြေကွက်သို့ ဝိုင်းအုံရောက်လာကြပေသည်။ လူစုံလောက်သော အချိန်ကျရောက်သောအခါ င/စေ့ဆရာသည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဝတ်အစား အဆင်အပြင်မျိုးဖြင့် င/စေ့ပွဲဝိုင်းရောက်လာတော့သည်။ င/စေ့ဆရာသည် ဖျာကြမ်းပေါ်တွင် အသင့်ပြင်ထားသောဆန်တစ်ပြည် ၊ ငွေငါးမတ်နှင့် ထည့်ထားသောငှက်ပျက်ပွဲ အုန်းပွဲ ကန်တော့ပွဲနှင့် နတ်မြတ်များအား မြောက်ကာ မြောက်ကာ ပူဇော်ကန်တော့ရသည်။ ထိုသို့ ကန်တော့ရဲတွင်-

အောင်ပန်းရေလေမင်္ဂလာ ၊ အောင်ညွန့် ဖြာကေ
အောင်ရာကိုလှန်း ၊ အောင်မ မောင်မှာ
အောင်သည့်ပန်းကို ၊ အောင်ပန်းကိုပန်
အောင်မောင်းသံနဲ့ ၊ တွန်းပကေလေ

အောင်မြင်-အောင်စေချက်ကေ---- အစချီသော ပဏာမဆုတောင်း ပဌာနကို ရွတ်ဆိုရသည်။ ဤသို့ ပဏာမဆုတောင်း ရွတ်ဆိုပြီးသောအခါ စည်းဝိုင်းသားခြင်း ပြုရသည်။ သတ်မှတ်ထားသော စည်းဝိုင်းအတွင်းသို့ မည်သူမျှ ဝင်ရောက်ခွင့်မပြုပေ။ မဖွယ်မရာ၊ မဟုန်မမှန်လုပ်ကြံ၍ ပရိသတ်အကြိုက် ဟသနောကာ ပြုလုပ်ပြောဆိုရ၍ ဘေးရန်အပေါင်းမှကင်းဝေးရန် စည်းသားရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ နတ်ကောင်း၊ နတ်မြတ်တို့ အားကန်တော့ခြင်း၊ မကောင်းသော မိစ္ဆာအဖျက်အဆီးတို့အတွက် စည်းသားခြင်းပြီးသည့်အခါ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ ရတနာ မြတ်သုံးပါးနှင့်တကွ မိဘဆရာသမားတို့အား ကန်တော့ရသည်။ ၎င်းနောက် င/စေ့ချင်းကို သီဆို၍ င/စေ့ပွဲကို စတင်တော့သည်။

င/စေ့နီဒါန်းမှာ ဤသို့ တည်း

“ဓညသာစည်၊ ရွှေခိုင်ပြည်မှာ၊ ရွှာငယ်ရွာကြီး ၊ အသီးသီးနဲ့ ၊ အကြီးကေအငယ်၊ အရွယ်အလတ်၊ သာချင်း သံကေကာရန်စပ်လို့ ၊ နာခံပါလေ၊ ရာဇဝင်ကို၊ ပုံပြင်ထုတ်လို့ ၊ ပြမလေး ...”

ဤသို့ သာယာနာပျော်ဖွယ် နိဒါန်းသွယ်ပြီးသောအခါ င/စေဆရာသည် င/စေဇာတ်လမ်းကို ကပြတော့သည်။ အခန်းအလိုက် မူလကပင် အဆင်သင့်ခင်းကျင်းထားသော ကပွဲဝင်ပစ္စည်းများကို အသုံးပြု၍ အဆင့်ဆင့်ကပြ ရပေသည်။ ငါးရှာသောအခန်း၌ ငါးယက်သဲကို အသုံးပြု၍ ငါးရှာပုံသရုပ်ကို အဆိုအပြော ဟန်အမူအရာနှင့် သရုပ် ဆောင်သည်။ လှော်တက်တစ်ချောင်းနှင့် လှေလှော်ဟန်ပြုလုပ်ရသည်။ ဆန်ဖွတ်ခန်းရောက်ပါက ကျေးလက်မိန့်မပျို တစ်ဦးအသွင် အမူအရာဖြင့် သရုပ်ဆောင်ပြန်သည်။ ရှင့်ဘုရင်ထွက်ခန်းသို့ ရောက်သောအခါ တစ်ချိန်ကဆန်ဖွတ်ခဲ သော ဆုံကိုမှောက်ကာ ရာဇပလ္လင်အဖြစ် အသုံးပြု၍ ဆုံပေါ်တွင် ဟန်ပါပါထိုင်၍ ဘုရင်လုပ်ပြန်သည်။ ရှင့်ဘုရင်ဟူ သည်မှာ တစ်ယောက်တည်း လုပ်၍ မရ၊ မှူးမတ်သေနာပတိပါရမ္မာ၊ သို့ဖြစ်ရာ တစ်ချိန်တည်းတွင် ဘုရင်လုပ်လိုက်၊ အမတ်ကြီးလေးဖြင့် လျှောက်ထားလိုက်နှင့် အကယ်ဒမီရှုံးလောက်အောင် သရုပ်ဆောင်ရလေသည်။ င စေချင်းဖြင့် င စေကကို ဟန်ချက်ညီညီ သရုပ်ဆောင်ကပြရသော င စေဆရာ၊ င စေတတ်မှာ စိုင်းကြီးပတ်ပတ်လည်၍ မောဟိုက် နေရှာလေသည်။ ကြည့်ရသောအဖို့ ကား ပါးစပ်ပိတ်ရသည် မရှိ။ ပျင်းရိဖို့ မမြင်၊ အူတက်တမျှ ရယ်မောရလေသည်။

အထူးသဖြင့် ငါးရှာခန်းမှာ နယ်အနံ့ ခရီးထွက်ရှာနေရသော အခန်းဖြစ်၍ ဒေသန္တရာဗဟုသုတ အစုံစုံကို ကဗျာ သီချင်း စပ်ဆိုထားသည်။ ပရိတတ်မပျင်းရိအောင်း ရယ်စရာဟာသနှောကာ ကပြသော အခန်းများလည်းပါ ရှိသည်။

“င/စေရှာဖို့ ထွက်ကတ်မေ... မတ်က ဦးကထိုင် ကပိုင်သားကို နှောင်းကိုင်၊ လှိုင်းအကြီးလာကေ တပ်ကိုတဲဲ့ တပ်မနဲ့ခွပ် အငယ်လာကေ ငါ့အတွက်ထား ...”

၎င်းအပိုဒ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ငါးရှာဖို့ထွက်တော့မယ်၊ မင်းက ဦးကထိုင်ပြီး လှိုင်းကြီးကြီးလာရင် လှော်တက်ဖြင့် လှိုင်းဦးကိုရိုက် ငါ့အတွက်တော့ လှိုင်းအငယ်ကိုထား ဟူ၍ဖြစ်သည်။ င စေဆရာက သူသည် ဇနီးမယားကို ကြိုက် သည်သဘောကို စောင်းပါးရုပ်ခြည်ဆို၍ အသက်မရှိသော လှိုင်းကိုတက်မဖြင့်ရိုက်သတ်ဟူ၍ ဥပမာယဖြင့် ဟာသနှောကာ ဖွဲ့ဆိုသရုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

၎င်းအပြင် ငါးမျိုးစုံသော ချောင်းတစ်ချောင်းသို့ ရောက်သောအခါ ချောင်းကောက်နေ၍ လောင်းကို ဖြောင့်ရမည်အစား “လောင်းကောက်လို့ ချောင်းကိုဖြောင့်” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ လှေကို ကပ်ရန်လုပ်သောအခါ “ လောင်းကိုချည်ဖို့ ကမ်းထာင့် (ချောင်းကမ်း) ကိုယူခဲ” ဟူ၍လည်းကောင်း ငါးဖောင်ရိုးကို “ကလောင်တံငါး” ဟူ၍ လည်းကောင်း ငါးပူတင်းကို “ကိုယ်ဝန်သည်မငါး” ဟူ၍လည်းကောင်း စကားပြောင်း၊ စကားပြန်များဖြင့် င စေဆရာ ၏ အာဝိဇ္ဇာနန်းရွှင်သလောက် ပြောဆိုကပြ သရုပ်ဆောင်ကြပေရာ ကြည့်ရှုရသောပရိသတ်အဖို့ အူတက်မဘက်တ သောသော ရှိလှသည်။

ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက်က ပျင်းရိငြီးငွေ့ တော်မူသောအခါ စိတ်နှလုံး ကြည်လင်ရွှင်ပြီးစေရန် ဤ င စ နှိုက်ပွဲ ကို နန်းတော်အတွင်း ခင်းကျင်းပြသစေခဲ့သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နန်းထွင်းပြဇာတ်ပင် ဖြစ်သည်။ နောင် သော်ကား မြို့ထဲရွာထဲတွင် အပျင်းပြေ ကြည့်ရှုပွဲများအဖြစ် ကပြလာကြသည်။ ယခုအခါ ရခိုင်ပြည်နယ်အနံ့ မတွေ့ ရတော့ပေ။ ရမ္မာဝတီ၊ ရမ်းဗြဲကျွန်းတွင်ကား မပျောက်မပျက် ထိမ်းသိမ်းထားဆဲဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် င စေချင်းများကို လေ့လာကြည့်သောအခါ၌လည်း ရမ်းဗြဲကျွန်းဒေသီယ စကားများ ရောနှောပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရ၍ နှောင်းပိုင်း င စေချင်းများကို ရမ်းဗြဲသားများပင် ရေးစပ်ခဲ့မည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၅၉-ခု လောင်းကြက်စား င ကူသလအမတ်ကြီး စပ်ဆိုခဲ့သော င စေချင်းကို ရခိုင်ရာဇာဝင်သစ်ကျမ်းမှ ထုတ်နှုတ်ဖော်ပြ အပ်ပါသည်။

င စေချင်း

- (၁) ကိုးရာကိုးဆယ် ကိုးခုဝယ်ပင်၊ င တွင်စရေ၊ ညစေတုန်းခွ၊ ပြည်မမတ်ကျွန်၊ ဟန်ပန်ကောင်းစွ၊ ကျွန်ရည်ကောင်း သည် ပါရဲဒါ။
- (၂) ဟုတ်တည့် လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ င စည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍၊ မရတကား ပါရဲဒါ။
- (၃) စည်ထူပေါက်၊ ငါရကောသီမှာ ရှိလေသည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၄) ကျေးကတုပ်ပင်ရင်း၊ င စည်းတွင်၊ နင်းလေမောင်မင်း၊ တစ်ယောက်ချင်းနှင့် မိမောင်ကြီး။ နင်ချီးရီးမှာ၊ တူရွင်းငှားချေ၊ တူရွင်းမရ၊ ရန်တင်းရှာ၊ ခရာစိုးမည် အိုမိန်းမ၊ နင်မိမောင်ကြီး။ နင်ဦးရီးမှာ အိုးပျည်ငှားချေ၊ အိုပျည်မရ၊ ရန်တင်ရှာမရစိုးမည် အိုမိန်းမ၊ စည်ယူယူနှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍မရတကား ပါရဲဒါ။
- (၅) သားပါရဲကို၊ ကျောင်းမှာမထား၊ အိမ်မှာထား၍၊ ရှင်များပြုမည် ကြံပါသည်။ အခေါင်းကိုင်လည်၊ အခေါင်းမရရမ်းရမ်းတကား၊ ပါရဲဒါ။
- (၆) အမြီးကိုင်လည် အမြီးမရ၊ ရမ်းရမ်းတကား ပါရဲဒါ။
- (၇) လမူနီတောင်ရိုး၊ ယာပုံးဆိုးမှာ၊ ထူပေါက်တစ်ခုရှိလေသည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၈) ဟုတ်သည်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်။ ကောင်းလတ်မည် ၊ စည်ယူယူ၊ နှာယောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူ ကျုံး၍ မရတကား ပါရဲဒါ။
- (၉) ဘီ၊ ဘိုး၊ နန်းသုံး၊ လမန်တုန်းတွင်၊ အခြင်းသုံးဆယ်၊ ပြုလတ်မည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၁၀) အင်းဝပုဂံ၊ နိုင်ငံဒေသ၊ ပြည်သုံးခွတွင်း၊ ထူပေါက်တစ်ခုရှိလေသည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၁၁) ဟုတ်သည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်တောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည် စည်ယူယူ၊ နှာယောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ မရတကား ပါရဲဒါ။
- (၁၂) ကုလားတန်အဖျား၊ ကုလက်နားတွင်၊ ထူပေါက်တစ်ခု ရှိလေသည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၁၃) အနောက်မှာလည်း ပစရာအကြား၊ အူချာများတွင် ထူပေါက်တစ်ခု ရှိလေသည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၁၄) ဟင်းမစားသမီး၊ ဟန်လုံးကြီးနှင့် နားငှောင်းဝတ်ကာ၊ က၍လာသည်၊ ဝါးလည်းတစ်ချက်၊ လမန်တောတွင် ပြောလိုက်လျက် ဟတ်သည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စည်ယူယူ၊ နှာယောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ မရတကား ပါရဲဒါ။
- (၁၅) ခေါင်းကိုကိုင်လည်း၊ ရမ်းရမ်းတကား၊ အမြီးကိုလည်း ရမ်းရမ်းတကား ပါရဲဒါ။
- (၁၆) င စည်သားကို၊ တန်အောင်မစား၊ အလွန်စားလို့၊ ကံကောက်ချေးရည် ယိုလတ်မည်လည်း ပါရဲဒါ။
- (၁၇) ဟုတ်သည်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည် စည်ယူယူ၊ နှာယောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ ရသတည့်လေ ပါရဲဒါ။

၁၄။ နရပတိကြီးနှင့် သက်သူဇာ အလှာဘွဲ့

မြောက်ဦးနန်းဆက်တွင် သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် သက္ကရာဇ် (၁၀၀၀) ပြည့်နှစ် နယုန်လဆုတ် နှစ်ရက်နေ့ နတ်ရွာ စံပြီးနောက် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းဖြစ်သူ မင်းစနေ နန်တက်သည်။ မင်းစနေလည်း နန်းတက်၍မကြာ မီပင် ကျောက်ရောဂါဖြစ်သဖြင့် မယ်တော် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်၏ အစီအမံဖြင့် နန်းတော်အရှေ့မြောက်ထောင့် ကမ်းနား ဝင်းခစားအရပ်သို့ ယာယီပြောင်းရွှေ့၍ စံနေချိန်တွင် အဆိပ်ခပ်လုပ်ကြံခြင်းကို ခံလိုက်ရပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ရခိုင်ပြည်၌ သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်ပြည့် ဝါဆိုလဆန်းခြောက်ရက် ကြာသပတေးနေ့ တွင် သာကီဝင်မင်းရိုး နန်းဆက် ပြတ်ခဲ့လေသည်။

မင်းစနေနတ်ရွာစံပြီးနောက် လောင်းကြက်စား ငကုသလအမတ်ကြီးသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး နတ်ရှင်မယ်၏ အကူအညီဖြင့် မြောက်ဦးမြို့ထီးနန်းကို ဆက်ခံသည်။ နရပတိဟူသောဘွဲ့ကို ခံတော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် မိမိအား တော်လှန်ပုန်ကန်မည်ကို စိုးရိမ်လွန်ပြီး၊ မင်းဆွေမင်းမျိုး၊ မှုမတ်ပညာရှိများအား ညအချိန်တွင် တိတ်တဆိတ် ဖမ်းယူ သတ်ဖြတ်သည်ဟု ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရက်စက်သူအဖြစ် ရခိုင်သမိုင်းတွင် မှတ်တမ်းတင်ခံရသူဖြစ်သည်။ သို့သော် နရပတိကြီးသည် ရက်စက်သောအသံနှင့်အတူ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းသော နှလုံးသားပိုင်ရှင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ကြောင်းကို ရခိုင်စာပေသမိုင်းတွင် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းခံရသော အချစ်ဇာတ်လမ်းတစ်ခု ရှိခဲ့ပေသည်။

ထိုနရပတိကြီးမင်း စိုးစံနေသောကာလ သက္ကရာဇ် (၁၀၀၀) ခန့်တွင် အနောက်မဇ္ဈိမဒေသ ပဆာပြည်၌ မင်းခေါင်ရောင် မင်းပြုတော်မူသည်။ အိုမင်းလတ်သော် သားတော်ကြီး အိမ်ရှေ့မင်းသား “တလသောကျူ” ကိုတိုင်းပြည်ကိုအုပ်နှင်း၍ မင်းပြုစေသည်။ ထိုမင်းသား “တလသောကျူ” သည် မတရားပြုကျင့်သောကြောင့် ညီတော် “နရောင်စီ”သည် ပုန်ကန်သောင်းကြမ်း၍ မနိုင်သဖြင့် နှမတော် သက်သူဇာကို ခေါ်ပြီး နောက်ပါ အခြေအရံနှင့်တကွ ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦး ရွှေမြို့တော်သို့ ခိုဝင်လာခဲ့လေသည်။ နရပတိမင်းကြီးလည်း စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအား ကောင်းစွာနေထိုင်စေသည်။ နှရောင်စီမင်းသားကား ရုပ်ရည်ချောမောလှပသော သူ၏နှမတော် သက်သူဇာအား ဘုရင်နရပတိကြီးအား ဆက်သလေသည်။ သက်သူဇာ၏အလှတွင် နရပတိကြီး၏ ကြမ်းကြုတ်ခက်ထန်မှုအားလုံး ပျော့ပျောင်းခဲ့လေသည်။ သက်သူဇာ၏ အလှအပေါ် သူ၏နှလုံးသားမှ ပေါ်ထွက်လာသော ခံစားချက်သည် ကဗျာလင်္ကာအလှဘွဲ့အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပေသည်။

(၁) ကျော်ဆန်းပြား၍၊ ဘုရင်ရှင်ပင့်၊ ဘုန်းတော်ပွင့်သည်၊ နောက်ခွင်မစ္ဆိမ၊ ဒေသစိုးဆောင်၊ မင်းခေါင်ရောင်လျှင်၊ ပြည်ထောင်ရှည်လျား၊ အိုလတ်ငြား၍၊ သားဩရသ၊ တလသောကျူ၊ မင်းမူသောခါ၊ ကျင့်ရာမသင့်လင့်၍ပြည်သူ၊ လူတို့တညီ၊ နှရောင်စီနှင့်၊ တူပြီစစ်မက်၊ ပုန်ကန်ဖျက်၍၊ ပြေးထွက်သွားရာ၊ သက်သူဇာလည်း၊ နောက်ပါတညီ၊ နှရောင်စီနှင့်၊ တူပြီမကွာ၊ ရဲဗိုလ်ပါနှင့်၊ မတ်ရာခမ်းနား၊ သားမယားတို့၊ ပြေးသွားဝင်မြောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သည်၊ လျှံတော်စက် ရွှေတော်ဝယ်သော်ဝ်။ ။

(၂) စက်ရွှေတော်ရောင်၊ ထွန်းလျှံပြောင်သား၊ ပြည်ထောင်နောက်မှ ပဆာထိုမင်း၊ ဝင်လာလျှင်းသော်၊ ဖြည့်တင်းသိမ်းမြန်း၊ ရာနန်းတည်ဆောက်၊ ဝမ်းမြောက်ကြည်ဖြူကြင်တော်မူ၍၊ ရန်သူမမှတ်၊ ပညတ်လေငြား၊ သိမ်းမြန်းထားသည်၊ ဘုရားဆုယူမျှော်ရွှေသော်ဝ်။ ။

(၃) ဘုရားဆုံယူ၊ မျှော်တော်မူ၍၊ သက်သူဇာသွေး၊ အထွေးအကြီး၊ မင်းသမီးကို ထံနီးမကွာ၊ စေပီတော်ထား၊ မိသံများနှင့်၊ မျက်ဝါးစီမဲ၊ မြတ်ထွေထွေ၊ ရွှေ၊ ငွေဒင်္ဂါး၊ ရေသော်များ၏၊ တိုင်းသားပြည်သူ၊ လူရဟန်းအား သနားတော်မူ၊ တို့ဘုန်းတူ၏၊ မြစ်လူဝေချာ၊ စကြာပြောင်ရွှန်း၊ တင့်ထူဆန်းသည်။ ။ ရန်ဝန်းဘော်များ ရွှေ လှည့်သော်ဝ်။ ။

(၄) ရံဝန်းတော်ရွှေ၊ ပျော်စံနေ၍၊ တင့်ထွေလှစွာ၊ သိင်္ဂီရောင်ရွှန်း လွန်ထူဆန်းသည်၊ ရွှေနန်းဥကင်၊ သပလ္လာထက်၊ နေ သွင်ရှေ့တူ၊ ထွက်တော်မူက၊ လှူလူပြောင်ဝင်း ရာမင်းဗျာဒိတ်၊ ထိုတံဆိပ်၏၊ ဘုန်းရိပ်တော်သည်၊ လွန်ချမ်းကြည်သား၊ နောက်ပြည်လွန်ကျော်၊ ရာဇာမော်ခါ၊ ဒါဂါပြည်ထောင်၊ တဘောင်သူရတန်၊ မင်းပတန်တို့၊ ရွှင်လွန်ကြော်စွာ၊ သိုက်မှာနိဒါန်း၊ ကျိန်းခန်းသို့လျှောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သား၊ ဤကြောင်းလျှားကို၊ ရွှေနားလျှောက်တင်၊ မော်ကွန်း ဆင်သည်။ ။ ဝန်းကျင်ကျော် ဆန်းပြားလှည့်သော်။ ။

(၅) ပလျမ်းထင်၍၊ ထိပ်ပြင်ဦးစွန်း၊ လရောင်းထွန်းသို့။ တို့ကျွန်အားလုံး၊ ကိုယ်ရောင်းဖုံးသည်၊ တင့်ဆုံးဝင်းပြောင် လှထွက်ခေါင်မူ၊ ဖြူရောင်ပြာထွား၊ ရွှေအသားနှင့်၊ မြလားစိန်သွယ်၊ လကိုယ်နှယ်သို့။ ကြင်ဖွယ်လှတင့်။ ခြောက်ပြစ်လွင့်၍၊ လှခြင့်အရည်၊ ခြောက်ထပ်ပြည်လည်း။ ရှိမည်မထင်၊ မြင်လျှင်ကိုယ်လုံး၊ သက်ဆုံးတိမ်းမတ်၊ ခန္ဓာပြတ်လိမ့်၊ နတ် လည်းမတူ၊ လူလည်းမက၊ ဘယ်ဒါနကြောင့်။ ။ အလှသို့ စင်လွန်သနည်း။ ။

(၆) ညဉ့်မောင်ထင်၍၊ အပြင်ဆွဲလေး၊ ဝင်းရောင်ပြေးသား၊ ငယ်သွေးရိုမ်းရိုမ်း၊ ဆင်းမြစ်မီးကို၊ ခပ်သိမ်းရှင်လှ၊ နှလုံးမူ လိမ့်၊ မဉ္ဇူပန်းမြတ် ပွင်ရောင်လွတ်သို့၊ မိမြတ်ပြာစင်၊ သက်လုံးကြင်မျှ၊ ဥကုံရူ၊ တွင်မူသညာ မြဂေါယာနှင့်၊ ပြုစွာရပ် တောင်၊ တောင်ညာဇမ္ဗူ၊ ကျွန်းလေးဆူတွင်၊ ရှင်လူပြိုင်ဖက်၊ ရမည်ခက်၏၊ ပြုံးပြက်ရောင်သွယ်၊ သေဝိဘာနှယ်သို့၊ နှိုင်းဆွယ်မလျော်၊ အစုပေါ်တွင် စက္ကော်ဒေဝ၊ နှုတ်ကပြတ်ပြတ်၊ သံချီလွတ်သည်။ ။ ဘယ်နတ်သင့်ကို ဖန်သ နည်း။

(၇) လှစံတင့်၍၊ ကေသျှင့်မြတ်နှစ်၊ ထုံးကျစ်လျစ်နှင့်၊ ရေသစ်မွန်းဖျင်း မြူတေဝင်းမျှ၊ အဆင်းရွှေရောင်၊ ခန်းလုံးပြောင် သား၊ တန်ဆောင်အတူ၊ ထွားပြာဖြူလျှင်၊ မိုးသူနတ်ရုပ်နှိုင်းမစပ်တည့်၊ ခြောက်ထပ်တံခွန် လှတင့်ဟန်နှင့် ယူဂန်ထိပ် ဖျား၊ ဘယ်သိကြားသည်၊ မှတ်သားဓာနင်တို့ ရန်သနည်း။

သက်သူဇာ၏အလှဘွဲ့ကို ဖတ်ရှုပြီးနောက်၊ ဘုရင်နရပတိ၏ နန်းတွင် အရေးအခင်းတွင် ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်ခဲ့သော အဖြစ်သနစ်တို့မှာ ယုံမှားသံယာဇရီစေလေသည်။ ၎င်း သူသည် အချစ်ရေးရာတွင်ကား သဘောထား ပျော့ပျောင်း နူးညံ့သူအဖြစ် မှတ်ချက်ချရမည်ဖြစ်သည်။ မိန်းမလှတစ်ဦး၏အလှ အပကိုဖွဲ့ဆိုရာတွင် စံပြုလောက်သူ ဖြစ်ပါသ တည်း။

၁၅။ ဝိဇယ စစ်အောင်ချင်း

သက္ကရာဇ် ၁၀၇၀ ခုနှစ်တွင် နရပတိအမတ်မျိုး မင်းဆက်ဖြတ်၍ မြောက်ဦးမြို့ထီးနန်းကို ခန့်ခေင်းတုံးညိုသည် အင်းအားစုံဆောင်းပြီး သိမ်းပိုက်ခဲ့လေသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၂ တွင် မြောက်ဦးမြို့၌ ထီးနန်းသစ်ဆောက်လုပ်ကာ ဝိဇယ ရာဇအမည်ခံ၍ မင်းပြုလေသည်။ ယင်းသို့ မြောက်ဦးမြို့ထီးနန်းကို အောင်မြင်စွာ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ခြင်းကိုဖွဲ့ဆိုထား၍ “ဝိဇယစစ်အောင်ချင်း” ဟုခေါ်သည်။ ချင်းစာဆိုကို အတိအကျမသိရှိရသော်လည်း ပညာရှိ ငလက်ရုံး၏သား ကိုယ်ရံကြီးခင်ညိုဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပေသည်။ စစ်နိုင်မော်ကွန်းဟုလည်း ခေါ်သည်။

ဤချင်း၏ထူးခြားချက်မှာ ရခိုင်တို့၏အစဉ်အလာ မင်းဆက်သမိုင်းအစကို ဖော်ပြပြီး သာကီဝင်မြောက်ဦး မင်းဆက်ပြတ်ခဲ့ရသည့် နန်းတွင်းအရေးတော်ပုံကို ပြန်၍တင်ပြထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း၏မိဖုရား၊ နတ်ရှင်မယ်က လင်ဆုံး၊ သားဆုံး၊ ကိုယ့်ဘဝလည်းဆုံးရှုံးခဲ့ရပုံ မှူးမတ်ပညာရှိများအား ကွပ်မျက်ခံခဲ့ရပုံတို့ကို ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ တိုင်းပြည်ပျက်သုဉ်း၍ စည်းရုံးညီညွတ်မှုပြုကွဲကာ တိုင်းတစ်ပါးသားများ ကျူးကျော်ပုံကို သတိသံဝေယူဖွယ်ဖြစ်သည်။

“ဘဒ္ဒကပ်ကမ္ဘာ၊ တည်လာအစ၊ နရသာမိ၊ ဘူပတိလျင်၊ မုနိလျောင်းလျာ၊ မဟာသမ္မတ၊ ထိုကနွယ်လာ၊ ဆက်ကာစိုးဘိ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဒေသတိုင်း၊ ယှဉ်နှိုင်းတစ၊ အယူဇ္ဈနှင့်၊ ရက္ခမဏ္ဍိုင်၊ စိုးပိုင်ကြငှန်း၊ နန်းနှင့်ထီစည်၊ ပြည်နှင့်မင်းဆက် မပျက်မကွဲ၊ နန်းပွဲမြင့်ကြာ၊ ယင်းသို့ရာတွင်၊ နတ်ရှင်ဘုန်းရှိ၊ သီရိသုဓမ္မရာဇာ၊ ညာပျော်စံမြ၊ နန်းပွဲမနေ့၊ အမဇ္ဈာသွေး၊ ဆင်ပြိခွဲလေးကို၊ ချစ်ကြွေးရေးဝင့်၊ တောင်ညာနတ်မူ၊ မဖြေပတ်ဇာတိ၊ မသိတရား၊ လောင်းကြက်စားနှင့်၊ ယဉ်ပါစိတ်ဝင် ရွှေစင်ရတနာ၊ သည်းချာလည်းဆုံး၊ ကိုယ်လည်းရုံး၍၊ ရှေးထုံးတမ်းပါး၊ လောင်းကြက်စားလျှင်။ ထွတ်ဖျားရောက်လေ၊ ကြယ်များကြွေးသို့၊ အမြုတေဆီ၊ သာကီမြတ်မျိုး၊ မျိုးရိုးမတ်မွန်၊ သေလွန်ပျက်ပြုန်း၊ ညှိုးသုန်းမြို့ရွာ၊ နောက်မျက်နှာ၌၊ ဘင်္ဂါကုလား၊ သက်များလည်းရိုင်း၊ လူတိုင်းထွက်ဝင်၊ သဘင်အလွဲ၊ နန်းပွဲမလျော် တောင်ပေါ်နှစ်စု၊ ဂြိုဟ်စုကိန်းရောက်၊ မင်းရိုးပျောက်၍၊ စည်ပေါက်ထီးကျိုး မတ်မျိုးဖွင့်လှစ်၊ တစ်ဆယ်နှစ်တွင်၊ တက်သစ်နေ့လ၊ ဝိဇယလျှင်၊ ထောင်မှစွန်းကယ်၊ ခုနှစ်ဆယ်နှစ်၊ သက္ကရာဇ်တွင် ရာခေတ်စိုးအုပ်၊ နိုင်ငံချုပ်သည်၊ မဂ္ဂတည့်ပြည့်ရေး ရေနှယ်ဇ : | ဇ။

၁၆။ မိပန်းရံ

ရခိုင်အောင်လံတော်လင်္ကာ

မပန်းရံသည် အင်းဝအမတ်ကြီး နန္ဒကျော်ထင်၏ သမီးငယ်ဖြစ်သည်။ ရခိုင်စာဆို စိုင်းတင်စား ရွှေသဲနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ ခုနှစ်တွင် လက်ထပ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းငယ်၏မေ နေ့သက္ကရာဇ်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။ မပန်းရံသည် အင်းဝမျိုးရိုး အခြေခံမြင့်သူဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် (၁၁၁၅) ခုနှစ်တွင် ဖခင်နန္ဒကျော်ထင်သည် ၎င်းအပါအဝင် အမတ်ကြီးသုံးဦးနှင့် နောက်ပါကျေးကွန် (၂၀၀) ဖြင့် ရခိုင်သို့ ခိုလှုံလာခဲ့သူဖြစ်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်နရအဘယမင်းသည် ဆင်ကဲကြီးရာထူးဖြင့် ချီးမြှင့်မြှောက်စားခဲ့သည်။ သို့ကြောင့် မိပန်းရံသည် မျိုးရိုးမှန်၍ လက်ရုံးရည် နှလုံးရည် အဆင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသူ ဖြစ်သည်။

အမတ်ကြီးရွှေသဲသည် နရအဘယမင်းရာဇာထံ အမှုထမ်း၍ မကြာမြင့်မီ ထိုမင်းလွန်သည်။ ၎င်း၏သား သီရိသုရာဇာ (၁၁၂၃) ဆက်ခံရာ (၃) လသာ ရှည်၍ ကျောက်ရောင်ဖြင့်လွန်ပြန်၍ ၎င်းငယ်၏ညီ စန္ဒပရမ (၁၁၂၃-၁၁၆၂) ဆက်ခံသည်။ ထိုမင်းသား ဦးဘော်ငေအား အမတ်ကြီးရွှေသဲနှင့် မိပန်းရံတို့ထံတွင်အပိန့်၍ မိပန်းရံကို နို့

ထိန်းအရာ ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ အဘယမဟာရာဇာ(၁၁၂၆-၁၁၃၉) လက်ထက်တွင် ဦးရွှေသဲမှာ မြို့သစ်စားရာထူး သို့ တိုးမြှင့်ခန့် အပ်ခြင်းခံရပြီး မိပန်းရံများလည်း နန်းတွင်းသူများအား ထိန်းကျောင်းရသည့် အမှုတော်ကို တာဝန်ယူ ရသည်။

သက္ကရာဇ် (၁၁၃၅) တွင်နန်းတက်သော စန္ဒသူမနရာဇာခေါ် င-သောက်ကြာလက်ထက်တွင် အမတ်ကြီးရွှေသဲမှာ မူလက င-သောက်ကြာကို အမတ်ကြီးမခန့်သင့်ကြောင်း လျှောက်ထားခဲ့ဖူးသည့် ရန်ပြိုးကြောင့် အဆုံးစီရင် ခြင်းခံရသည်။ အမတ်ကြီးရွှေသဲ၏ လျှောက်ထားချက်မှာ နည်းနာယူဖွယ် မှတ်သားလောက်ဖွယ်ဖြစ်သည်။

“ရေမြေသနင်း မင်းတို့ကျင့်သုံး ရှေးထုံးမသုန် ရာဇဂုဏ်မြတ် နဝရတ်ကိုးခိုင် မဏ္ဍိုင်မပျက် မင်းလက်နက်တည့် ဝေဝက်စိတ်ဖြာ မလိမ္မာငြား သူမိုက်သားကို မှား၍ပြည့်ရှင် သူကောင်းတင်လျက် တိုင်းခွင်ခရိုင် အပိုင်ကံကျွေး မင်းခွင့်ပေး၍ မှူးရေးမတ်ရာ နှင်းအပ်ပါမူ ဘဇာကျိုးရှိ နှမ်းရိသတ္တဝါ မြို့ရွာတုန်လှုပ် အကျိုးယုတ်၍ စက်ဆုတ်သ ဖွယ် ပျက်ရယ်တန္တု ပြည်မှုရုပ်ထွေး တိုင်းဝေးတပါး စကားမတည့် အရှည်မကောင်း ဗူးတောင်းပမာ မိစ္ဆာငှက်ဆိုး လင် ကောင်ပိုးသို ဆိုရိုးတချက် ကြွက်နှင့်မြေတူ သူမူမပျောက် မျောက်နှင့်မြေးခွေးဆိုရေးတသီး ကျိုးနှင့်ဝက်တူ အမူယုတ်သွမ်း သူကန်းအကြံ လေဘလျှံသည် မင်းထံနီးစပ် မသုံးအပ်”

မိပန်းရံမှာ ခင်ပွန်းသည်အမတ်ကြီး ဆုံးရှုံးပြီး နောက်တွင်လည်း ဆက်၍ အမှုထမ်းခွင့်ရရှိသေးသည်။ စန္ဒဝိ မလမင်းလက်ထက်တွင် ရိုးကျွန်းနှင့် စိန်တင်စားရန်ပင် ပေးသနားခြင်းခံရသည်။ ၎င်းင်းပြင်စာဆိုရှင် ပညာရှိအမတ်ရွှေ သဲနှင့် အတူတကွ ရက်ရှည်လများ နေထိုင်ခဲ့သည်ကတစ်ကြောင်း၊ မိဘမျိုးရိုးအစဉ်အလာကြောင့်တစ်ကြောင်း ရေး ထုံးနိသျှန်ညးတို့ ကို ကောင်းစွာနားလည်းတတ်မြောက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆ၍ စန္ဒဝိ မလမင်းက မှတ်ထားမိသမျှကို ရေး ဆုံးနည်းနာအဖြစ် ပြုစုစေလသည်။

မိပန်းရံလည်း အမတ်ကြီးရွှေသဲထံမှ ကျေးဇူးသစ္စာဖြင့် ထုံးတမ်းနည်းနာများကို မှတ်သမ္မုလျှောက်ထားနိုင်၍ ဘုရင်မင်းမြတ်က သီရိမလ္လာဟူသော ဘွဲ့ထူးကို ချီးမြှင့်သည်။ မိပန်းရံ၏ တစ်သက်တာ မင်းမှုထမ်းဘဝကိုကား အတိ အကျ မသိရသေးချေ။ သို့ သော်မြောက်ဦး ထီးနန်းပျက်သုဉ်းခဲ့သည် ၁၁၄၆ ခုနှစ်အထိ နန်းရင်ပြင်တွင် အမှုထမ်း ခဲ့ရင်း စာပေတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့မည်ဟုကား ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

သီရိမလ္လာမိပန်းရံ တစ်သက်တာမှာ တန်ဖိုးရှိစွာ လျှောက်ထားခဲ့သည့် လျှောက်ထုံးများအနက်မှ ရခိုင်တိုင်း ရင်းသားတို့အတွက် အထူးအရေးကြီးအဖိုးတန်သော “**ရခိုင်အောင်လံတော်လင်္ကာ**” မှာ ရခိုင်စာပေသမိုင်းတွင် အထင်အရှားမှတ်တမ်းတင်လျက် ရှိပေသည်။ ထိုလင်္ကာမှာ ရခိုင်နန်းတွင်းစာဆိုများ၏ နောက်ဆုံး ကဗျာလင်္ကာပင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ရခိုင်အောင်လံတော်လင်္ကာ။ ★

ကြားပိမ့်ဗိုလ်လူ၊ အံ့ချီးမူလော့၊ သောင်းယူဇနာ၊ မြေမျက်နှာထက်၊ မြောက်မှာအာသံ၊ တောင်ရံသီဟိုဠ်၊ နောက်ကိုလှည့်လည်၊ မရွံ့ ပြည်နှင့် ဦးတည်ပိုင်းခြင်း၊ ပင်လယ်ဆင်းအောင်၊ စိုးမင်းတကာ၊ ဦးညတ်ရာသည်၊ သာယာ ရွက်ဆောင်၊ ရန်ထိုင်းအောင်သည်၊ ဘုန်းခေါင်ဓမ္မရာဇာ၊ ဥက္ကမုမျိုး၊ သမုတ်ရိုးလျှင်၊ စံစိုးသောအခါ ရက္ခပူရ၊ ခညမြို့၊ ကြီး၊ တိုင်းလုံးထီးကို၊ ပြီးစီးခန့်ရှည်၊ ရွှေနန်းတည်၍၊ အောင်စည်ညံ့ညံ့၊ ဘသိက်ခံက၊ ကျော်သံသတင်း၊ သောင်းလုံး ချင်းမျှ။

မြင်းလည်းသိန္နွာ၊ နာဂဆန္ဒန၊ ရန်မာန်ပယ်လှည့်၊ ခြင်္သေ့ကေသရီ၊ အောင်နီအောင်ဖြူ၊ ပဉ္စဂူကို၊ ကြည်ဖြူ နှစ်သက် နတ်တို့ဆက်ကာ၊ ဘုန်းကြက်သရေ၊ မိုးနှယ်စွေ၏၊ ရွှေငွေရတနာ၊ ပဒေသာသီး၊ ပြီးစီးစေတတ်၊ နတ်သမတ၊ စောင့်သီလနှင့်၊ ဣန္ဒဝဇီရာ၊ အလင်္ကာရ။

အစပြန် ချို၊ သီရိဓဇ၊ ချိုမြသာယာ၊ နောက်ပိတ်မှာလည်း၊ မဟာသုဓမ္မ၊ ရာဇဂူရု၊ ရုံးတာစု၍၊ မျက်ရှုခတ်နှိပ်၊ ရွှေတံဆိပ်ကို စိမ့်စိမ့်ကြည်နူး၊ ရွှေနန်းဦးဦး၊ ရွှင်မြူးကြည်ဖြူ၊ လှူတော်မူကာ၊ နတ်လူတကာ၊ ကောင်းခြီးညာလျက်၊ သာ ယာမြတ်နိုး၊ မေတ္တာပြုံး၍၊ ရေမိုးမှန်စွာ၊ မြေဩဇာလည်း၊ ရသာပြည့်နက်။ အောင်ဆုဆတ်၍၊ ရာသက်တည်းကြောင်း ၊ မျိုးသစ်လောင်းသည်၊ ရိုက်ညောင်းပဲ့တင် ငြိမ့်ငြိမ့်တည်း။

★ ဦးစက္ကိန္ဒ၊ မာန်အောင်ပီယ၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုများစာအုပ်။ (စာ - ၁၀၃-၁၀၄)။

၁၇။ ရခိုင်ခုံးချင်း

ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာအကတွင် ခုံးအကသည် နာမည်ကြီးသည်။ ခုံးကြမ်းအကနှင့် ခုံးယိမ်းအက ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ သက္ကရာဇ် (၈၉၀) ကျော်ခန့်က ဆရာတော်အဂ္ဂသိဇ္ဈေယျ ဈပနာပွဲတော်မှ အစပြု ကပြလာ သည်ဟု သိရပေသည်။ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတို့၏ အစရွေးရာဇဝင် မာရယုမင်း ဝတ္ထုကို ခုံးချင်းစပ်၍ ကပြခဲ့ကြသည်။ အများအားဖြင့် ခုံးကြမ်းအကကို အမျိုးသားများသာ ကပြလေ့ရှိသည်။ အနည်း လူ ၃၀ မှ ၆၀ ထိပါဝင်ကြသည်။ လေးယောက်တစ်တန်း တန်းစီကာ ဇာတ်၊ နိပါတ်၊ ပုံပြင်၊ ရာဇဝင်တို့ကိုဖွဲ့ဆိုထားသော ခုံးသီချင်းဖြင့်ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးက ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုကာ ကွတ်စုံနင်း၍ ကပြကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်၍ ကရသော ခုံး ယိမ်းကိုကပြလာကြသည်။ အကတစ်ပိုင်း၊ ဇာတ်စုံခင်းသရုပ်ဖော်တစ်ပိုင်း ပါဝင်၍ပို၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သည်။ သရုပ် ဆောင်သူတို့၏ ပြောဟန်း၊ ဆိုဟန်း၊ သီဟန်းကိုပါ လေ့လာမြင်တွေ့နိုင်ပေသည်။ အများအားဖြင့် ဘုန်းကြီးပျံ ပွဲများ တွင် ဆရာတော်အား ပူဇော်ကန်တော့သည့်အနေဖြင့် သီဆိုကပြခြင်းဖြစ်သည်။

“ရခိုင်ဇာနည် ဦးမြဝါ ခုံးချင်း”

ရက္ခအောင်ချာမဏ္ဍလမှာ၊ မြို့ရာချမှတ် ထီးနန်းတည်၊ မြောက်ဦးရှိပြည် အုနီမြတ်က၊ မော်ကွန်းတင်မှတ်ဦး မြဝါ၊ များလူတကာ နီရာနဲ့အောင်၊ နိညမပြတ် နာမည်ပြောင်၊ ရက္ခိုပြည်ဘောင် လွန်ထင်ရှားရေ။ (ဦးမြဝါဇာ နည်စင်စစ်) (ဇာနည်စင်စစ် ဦးမြဝါ) သက္ကရာဇ်ကောဇာ သျှစ်ရာငါးဆယ်။ စွန်းထံလေးခု လဝါဆို၊ ပြည့်ပုဏ္ဏမိ ထိုသည်ခိုက် တွင်၊ မီးရှူးသန့်စင်၊ ဘွားမြင်လတ်ပြီ ဌာနဘုမ္မိရခိုင်မြို့ (မြတ်အမြူတည် ရတနာခဲ) (ငယ်မည်နာမ မောင်မြဝါ) မဟာပညာကျော် မြတ်သာထွန်းနန့် ရာဇာမင်းဗာစောသီရိတို့ ငယ်ဆီရောင်းရင်း မှတ်တမ်းတင်၊ ပညာနို့ချိုစလို့စို့ရာ အဂ္ဂစိန္တေယျာ ဆရာမြတ်ထံ သုံးဆွဲသက်နံ၊ ခြောက်ဆယ်နှစ်ထိ (ကိုးမှတဆင့်မြင့်ပညာ) တက်လှမ်းခါ ဆည်းပူးအောင် ဗာရာဏသီ၊ ဘုမ္မိချက်ဝယ် ယောဂီကဝိတစ်ဆူဉာဏ် စိတ်နုမ္မန္တာန် ငင်အတတ်ကို စံစိမ္မိနောက် ကျီလတ်လျှင် ကိုယ့်ပြည်ရပ်ခွင် ရှိရခိုင်ဘက်သို့ မက်မက်မောမော ပြန်လတ်တေ ကဝိစိတ်ကျေ

ဦးမြဝါဟော စံနန်းကွန်မြူး မြို့မြောက်ဦးမှာ ထေထူးထူးဦးဦး ဝိဇ္ဇာဉာဏ် စိတ်မွန်ကျမ်းပြုပြီးစား ရက္ခသာ စည်မျိုးလေးပါးရို့ ထင်ရှားအီးချမ်းသာ ကြောင်းရည် ရက်ရောသာကြည် သက်ကိုစွန့်ကာ အဒွန်ရည်ကြာ မျိုးပြည် ထွန်းအောင်၊ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီ။

ရခိုင်သံချပ်ကြီး

မောရပဗ္ဗာတာ သေလာကျောက် ဘဂဝါဇိနရောက်သောအခါ
ဗြဟ္မာနတ်လူ ပူဇော်ကပ်လို့ မြတ်စွာဗုဒ္ဓပြုံးတော်မူ
စွယ်တော်လေးဆူ သွားတော်ပေါင်းမှ
နီမောင်းညိုမြ ရောင်ခြောက်သွယ် တိုင်းမြတ်အလယ် ပြည်ဓညမှာ
ထိန် လင်း တောက်ပကူးယှက်လှာ ရာဇသူရိယာစန္ဒာမင်းမှာ
သဒ္ဓါပြင်းစွမိတ်ဟု လက်တော်စုံထိပ်မှာမိုးလို့
ရိုခိုး ဝန္တာန လျှောက်လီခါ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဗျာဒိတ်ပန်းကို
ဆင်းမြန်းစုံမက်ဦးတင်ချီ ဓညတိဋ္ဌာနတိုင်းဟု သမိုင်းနာမ
ဗျာဒိတ်ဟာ မျိုးရက္ခာ စဉ်လာထွန်း
ကြွန်းတည်ဆောင်ကစိုးစံလာ ပြည်ဓညာတေဇာထူး
မြောက်ဦးရှိုးနန်းရောက်သောအခါ မင်းမြတ်ရာဇာ ကျော်သတင်းနန်
မင်းဗာမင်းမြတ်စိုးတော်မူ ထီးအဆူဆူပိုင်ကာချုပ်
ချွန်းချယ်အုပ်လို့ ကတုတ်ခံ ဉာဏ်မြတ်အပွန် ပညာဟိသည်
တဝိနာမမြတ်ဆရာ ဦးမြဝါ ညွှန်ကာပြလို ဋ္ဌာနသီရိဘုမ္မိမြို့
များစိုလ်ခြီ လျက်လူအပေါင်းနှင့် ကောင်းမှု ဒါနပြုသောအခါ
ရန်အောင်ဇေယျာဘွဲ့ မည်ပီး ပိုထိုးတော်မြတ်မို့ကျော်
သျှစ်သောင်းတော်ကျော်သတင်း ဇေယျသောင်းတွင်းထွင်မဏ္ဍိုင်
မယိမ်းမယိုင်တည်ကာဟိ ဗုဒ္ဓာဓိပတိဝါတို့ပြည် ခြောက်ပါးရောင်ခြည်
ဖြိုးကြွယ်တောက် ထက်အောက်နန္ဒစက္ကဝါ ဘီးမျိုးရှင်ကွာကင်းစင်ဘိ
မုန်ဗုဒ္ဓအရဟံ သကျဇနုဉာဏ်ကို ပူဇော်ရဟထီးတော်လှူ
တိုင်းသားပြည်သူသျှင်လူပေါင်းတို့ သောင်းသောင်းသာစုဟစ်အော်ကာ
ပူဇူဇာဂါဝရ ဝန္တာန နာမဦးထက်တင် ဗုဒ္ဓအသျှင်ကိုယ်တော်မြတ်
ထီးတော်ကပ်လို့ လွန်သပွယ် တိုင်းမြတ်အလယ် ပြည်ဓညမှာ
သဂါရဝကိုသိုလဟံ ပွားများပြည့်စုံကာလောင်း အန္တရာယ်ပေါင်းကင်းစီးကွာ
ကိုးဆယ့်ခြောက်ပြာနာမဟိ နတ်ရွာအတိလွန်စည်ပင်
ရဟန်းလူရှင်ဝေနေယျ များစွာ သတ္တအီးချမ်းစီ
လေးရပ်ဝတီမာစီးကြောင်းကို ကျမ်းဟောင်း မော်ကွန်းစာအဆို
မူလနဂိုပိုမသွင်း များလူခပင်းသိလီအောင် ရက္ခတိုင်းဘောင်
ဓညာထွန်းက စာညွှန်းစီကုံးပီးလိုက်တေ
များစိုလ်ခြေသျှင်လူအပေါင်း
သောင်းသောင်းသာ ဓုခေါ်ကတ်လီ
သာဓု သာဓုခေါ်ကတ်လီ
သာဓု သာဓု။

၁၈။ သီရိပါဒတောင်ဘွဲ့

မြောက်ဦးခေတ် မာရုမ္ဗိယမင်း လက်ထက်တွင်လင်္ကာဒီပ သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ)၌ ဘုရားသာသနာတော် ညှိုးနွမ်းပျက်စီးသည်ဖြစ်၍ စည်ပင်ပျံ့ပွား ထွန်းကားစေခြင်းငှာ ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမှာ သာသနာပြုရဟန်းတော်များ လျှောက်ထား စေလွှတ်ပါမည်အကြောင်း၊ ထပ်ဝဆယ်လံရှိသော သင်္ဘော နှစ်စင်းဖြင့် ပင့်လျှောက်လာ သည်။ မာရုမ္ဗိယမင်းလည်း မှူးမတ်ပညာရှိများနှင့် တိုင်ပင်ပြု၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၀- ပြသိုလဆန်း - ၆ - ရက်တနင်္ဂနွေနေ့ တွင် သတ္တဌာနဆရာတော် ဣန္ဒမဇ္ဈနှင့် လောင်းကြက်ဆရာတော် နှစ်ဂိုဏ်းကို သံဃာတော် လေးကျိပ်နှင့် သီဟိုဠ် ကျွန်းသို့ သာသနာပြုရန် တောင်းပန်လျှောက်ထား စေလွှတ်တော်မူသည်။ ဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်တော်မူလျှင် သာသနာတော် အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းပြီး သီဟိုဠ်ကျွန်းတို့အား ဥပသမ္မဒကံကို စီမံ ဆောင်ရွက်တော်မူ၍ ရဟန်းများစွာ ပြုစေသည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်အား၏ စွယ်တော်မြတ်ကို ဖူးမြော်အံ့သောငှာ သံဃာလေးကျိပ်တို့သည် အနုရုဓမ္မိသို့ ကြွတော်မူသည်။ သတ္တဌာနဆရာတော်ကြီးလည်း ဘုရားသခင်၏ ဂုဏ် ကျေးဇူးကို အောင့်မေ့လျက် “ရဇနတကတာ ကာသံ၊ နက္ခတ္တာ ပရိက္ခိတ္တ” အစရှိသော တစ်ဆယ့်လေးဂါထာကို ရွတ်ဆို၍ ပူဇော်ရာ တံခါးဖွင့်လျက် စွယ်တော်မြတ်ကို ရှိခိုးပူဇော်ကန်တော့ ကြလေသည်။

သတ္တဌာနဆရာတော် ဣန္ဒမဇ္ဈနှင့် လောင်းကြက်ဆရာတော် အမျိုးပြုသော သံဃာတော် လေးကျိပ်တို့ လည်း ထက်ဝန်းကျင်အထွတ်ရှိသော သုမနကုဋအမည်ရှိသည့် သီရိပါဒတောင်သို့ ရောက်တော်မူလျှင် ဘုရားသခင် ၏ခြေတော်ရာကို ဖူးမြော်ကန်တော့ပြီး ထိုတောင်ဝန်းကျင်ကို ဤသို့ လင်္ကာနှစ်ပိုဒ်ဖီကုံး ရွတ်ဆိုတော်မူသည်။

- (၁) မကြားဘူးအောင်၊ လူ့ တောင်လွန်းပြီး၊ အံ့ဖွဲချီသား၊ လှံညှိုးရောင်ဝင်း၊ သုံးလူမင်းလျှင်၊ ကြွန်းအမှတ်၊ ထိုတောင်ထွန်ငြိ၊ အတတ်ဝိဇ္ဇာ၊ အောင်ရာဇော်ဂျီ၊ တပသီတို့၊ အမှီတံကုံး၊ အနေမြဲသား၊ ရဲရဲရောင်ဝါ၊ သူရိယစန္ဒ၊ နေလထွက်ဝင်၊ ကြည့်မမြင်တည်း၊ သစ်ပင်သစ်ရွက်၊ ရွန်းရွန်းတက်မျှ၊ ခက်လက်လံညောင်း၊ အယောင်းမရှိ၊ ဒိဋ္ဌိမိစ္ဆာ၊ လူတကာတို့၊ ထက်မှာမရက်၊ သံကောက်သံလွင်၊ ထက်ဝန်းကျင်လည်း၊ မစင်အပုတ်၊ စက်ဆုပ်အကောင်း၊ လေမရောင်းတည်း၊ အခေါင်းမိုဗ်းထိ၊ ဘီရိပါဒင်၊ လှံဝှမ်းထင်သည်၊ မဂ္ဂင်ရစ်တန်၊ နိဗ္ဗာန်အလယ် ချက်မသော်။
- (၂) အထူးအထူး၊ ကြားသော်မူးမျှ၊ ကျေးဇူးငါးပါးထိုတော်ဖျားဝယ်၊ လေကားပြင်းထွေ၊ မသေဆီမီး၊ မိုဗ်းကြီးထန်ပြင်း၊ ရန်ရွှင်းသား၊ သလင်းအသွင်၊ တလင်းပြင်လည်း၊ ကျယ်တွင်မဟုတ်၊ ငါးထောင် မှဌ်တာ၊ မြေမျက်နှာထက်၊ အရာသောင်းထောင်၊ များမြောင်းကုဋေ၊ သန်းတက်လေလည်း၊ များထွေရောင်ရက်၊ မြကျောက်ခွကား၊ မက်သော်နိုင်လောက်၊ အစောက်မနက်၊ လက်ရစ်သစ်ရည်၊ တည်သည်ရေလည်း၊ သောက်သည်မခန်း၊ အံ့လနန်းတည့်၊ စောင်းတန်းမီးတား၊ သံတံခါးအောက်၊ နတ်တို့မှောက်သား၊ ရောင်တောက်မညှိုး၊ မိုဗ်းလည်းမထောင်း၊ ချမ်းရိပ်ကောင်းတွင် ကျိန်းလှည့် ဝင်သည်၊ ဥမင်လှိုင်နန်း မဝယ်သော်။

ဤလင်္ကာနှစ်ပိုဒ်ငြိ၊ သီရိပါဒတောင်ကို ချီးမွမ်းတော်မူပြီးမှ သီရိပါဒတောင်မှ ဆင်းကြွတော်မူခဲ့၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် သာသနာပြုစုချီးမြှင့်ပြီးဖြစ်ရကား ရခိုင်ပြည်သို့ ပန်ကြွတော်မူကြလေသည်။

၁၉။ ရခိုင်ရာဇဝင်ဘွဲ့
(ရက္ခမဏ္ဍိုင်သာစွလေလင်္ကာ)

(၁) အိုလေပြည်သူ၊ အိုလူများတို့၊ ရွှေနားခံခံ၊ သာစွသံဖြင့်၊ တုံတုံရင်ကျူး၊ ပကတူးက၊ ဝမ်းနူးစဖွယ်၊ နိဒါန်း
ယွယ်ပိမ့်၊ မည်ရဘဒ္ဒ၊ ဤကပ်မဝယ်၊ ငါးဝသျှင်နည်း၊ ပွင့်မည်ချည်းတွင်၊ ကျော်သည့်သုန်းဝှန်း၊
ကကုသန်က၊ သျှင်မွန်ကောဏ ကသပဟု၊ ဂေါတမမည်၊ ထွင်ဘုန်းစည်တို့၊ ကြည်ကြည်မိန့်ခွန်း၊
ဗျာဒိတ်ညွှန်းသည်၊ တောင်ကျွန်းမဏ္ဍိုင် ရခိုင်သာယောင့်၏ သာယာစွလေ—သာစွလေ.....
ရခိုင်သားလေ သာစွလေ

(၂) ညွှန်းသည့်ဗျာဒိတ် ၊ လေးရပ်ဟိတ်ကြောင့်၊ နိမိဉတ္တ၊ ဓညဝတီ၊ ပြည်သိင်္ဂီဟု၊ ကျူးချီးလျှောက်ပတ်၊ တို့
ပြည်မြတ်ကား၊ ခွတ်မွတ်ရီနံ (ရေငံ) တရမဟိ၊ နတ်ဘုန်းဟိလျှင်၊ သာယိသာယာ၊ ဝပြောစွာ၏၊
ခါခါစွေကြိုး၊ ရွှေငွေမိုးလည်း၊ ပြိုးပြိုးသွန်းချ၊ ရွာနေကျကြောင့်၊ သုံးဝကပ်ဘေး။ မကပ်ဝေးသည်၊
ချမ်းဇောမဏ္ဍိုင် ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ—သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ သာစွလေ။

(၃) ဝေးသည်မကပ်၊ ဘေးမျိုးလွတ်သား၊ အောင်ရပ် (တောင်ရပ်)၊ မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်ဝယ်၊ ယှဉ်ပြိုင်စီးကျ၊ ကန္တပ
လျှင်၊ မြစ်မနဒီ၊ ဖြာဦးချီသား၊ သိင်္ဂီ အောင်မျိုး၊ သတိမြို့သို့၊ နှစ်လိုသာစွ၊ မြို့ဓညကို၊ သကျန္တယ်ဖွား၊
သက်မသားဟု၊ အဇ္ဈန္ဒသွေး၊ ဆင်းငြိမ့်လေးလျှင်၊ ရန်ဘေးလှည်ချိုး၊ ထီးနန်းပျိုးသည်၊ သောင်မိုး မဏ္ဍိုင်
... .. ရခိုင်သားယောင့်၊ သာယာစွလေ—သာစွလေ၊ ရခိုင်သားလေ—သာစွလေ။ ။

(၄) ပျိုးသည်ထီးနန်း။ ဘေးပျိုးထွန်းလျက်၊ ဘုန်းပန်းပွင့်လင်း၊ ထိုသည်မင်းမှ၊ ဆင်းသက်ဝါးဆယ်၊
လေးဖက်ကွယ်က၊ နေန္တယ်ရင်းချာ၊ ကံရာဇာလျှင်၊ ပဉ္စနာရီ ၊ နတ်ဒေဝီနှင့်၊ တိမ်နီမြင့်ဆောင်း ၊
ကျောက်ပန်းတောင်းဝယ်၊ မြို့ကောင်းတည်ခဲ့၊ ရန်ချိုးဖဲ့၍၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ် စိုးသည်ဖြစ်မှ၊ စွန့်ပစ်
ရှောင်သွေ၊ မြို့ရှာဖွေသည်။ သပြေ မဏ္ဍိုင် ရခိုင်သာယောင့်၊ သာစွလေ— သာစွလေ၊
ရခိုင်သားလေ သာစွလေ---။ ။

(၅) ဖွေသည် မြို့ရွာ၊ လားတုံခါဋ္ဌ၊ သိမ်ရာသမုတ်၊ သီရိဂုတ်ကို၊ ကြိုးကုတ်မြို့တည်၊ မဖြစ်သည်ကြောင့်၊
ရွှေရည်လျှံဝင်း၊ ရှေးရှေးမင်းတို့၊ စံရင်းဌာန၊ မြို့ဓညကို၊ သက္ကပြည်ညွှန်၊ တည်လတ်ပြန်မှ။
သားမွန်မြေးညွှက်၊ စဉ်မဖောက်ဘဲ၊ ရှစ်ယောက်နှစ်ကျိပ်၊ စောရန်နိပ်တို့၊ ဘုန်းရိပ်ဝင်းဝင်း၊ တေဇာလင်း
သည်၊ သောင်းတွင်း မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာစွလေ—သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေသာစွလေ။

(၆) လင်းသည်တေဇာ၊ လူ့ထိပ်ချာတို့။ ကွယ်ခါပြီးမှ၊ မြို့ဓညဝယ်၊ စန္ဒသူရိယာ၊ မင်းသဒ္ဓါဟု၊
ရာဇာဘုန်းမြတ်၏ သမုန်နတ်လျှင်၊ စောမွန်ဘုန်းဟိ၊ မြတ်မုန်ကို၊ ကြီးဘိတေဇာ၊ ရုပ်ရှင်တော်ကို၊
ဝှန်ကျော်ထုတ်ချောက်၊ ဘဝဂ်ရောက်မှ၊ သွန်းမြောက်လေငြား၊ ပူဇော်ထားသော်၊ သုံးပါးနတ်လူ၊
ကိုးရာမူသည်၊ ဇမ္ဗူ မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သားယောင့်၊ သာစွလေ၊ သာစွလေ။ ။ ရခိုင်သားလေ သာစွလေ။

(၇) မူသည်ကိုးရာ၊ ရှင်မဟာကို၊ သွန်းကာတည်ငြား၊ ထိုမင်းသား၏။ တစ်ပါးဆက်မ၊ သူရိယဟု၊
တွင်ကြသည်ချည်း။ စောရန်ထည်းတို့၊ ပဉ်းစီသတ်မှတ် ၊ လွန်ကြလတ်သော်၊ မင်းမတ်ရံဖျား၊ စန္ဒရားလျှင်၊
ခွာငြားရှောင်လွှင့်၊ ကံသုံးဆယ့်ဝယ်၊ ထီးဖွင့်တစ်နှစ်၊ စံမဖြစ်က၊ တလှစ်စွန့်ကာ၊ မြို့နန်းရှာသည်၊ ပြည်မ
မဏ္ဍိုင် ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ—သာစွလေ။ ။ ရခိုင်သားလေ၊ သာစွလေ။ ။

(၈) ရှာသည်မြို့နန်း၊ စောရန်လွန်းကား၊ ပြည်ညွှန်းကြည်ဖြူ^၂ ၊ သိကြားကူ၍၊ ဝှန်ဆူနန်းသီ^၃ ၊
ဝေသာလီဟု၊ ပူရိသာခေါင်၊ မြို့များနောင်ကို၊ တည်ထောင်နန်းချ၊ စိုးလေကလျှင်၊ အဲဒီရော၊ လုံစကြာနှင့်၊
ဒီပါပတ်ကူး၊ သောင်းခွင်ကျူး၍၊ ရိုက်ချုန်းတေဇာ၊ ဘုန်းညွှန်ဖြာလျက်၊ ရာဇာစန္ဒြား၊ ကိုးဆက်စားသည်၊
မင်းဖျားမဏ္ဍိုင်။ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ၊ သာစွလေ။

၁။ ပဉ်းဗီသ = ၂၅

၂။ (မူကွဲ) စောရန်လွန်းကား၊ ပြည်ညွှန်းကြည်ဖြူ

၃။ ဝှန်ဆူနန်းသီ၊ ဝေသာလီဟု၊ ပူရိသာခေါင်၊ ဝှန်ဆူနန်းသီ၊ ဝေသာလီဟု၊ ပူရိသာခေါင် (နှုန်း+နန်း=နှိုင်းပြိုင် တူနှိုင်း၊ အတူ)

(၉) စားသည်ကိုးဆက်၊ စဉ်မပျက်တည်း၊ တောက်ထွက်ထိပ်ပန်း၊ နောင်မင်းလွန်၍၊ ပြည်မွန်ပူရိ၊ ဝေသာ
လီဝယ်၊ ဆန္ဒိမေရ၊ ပြိုဟ်စုရာမ^၁ ၊ သက္ကရာဇာ၊ ရောက်သောအခါ၌၊ ဘာသာမတူ၊ ခမ္ဘိလူဟု၊ မြတူမြီပျက်၊
ထီးနန်းတက်၏၊ ဆက်၍လှုပ်ပျူး၊ မြောက်ဦးတူးလျက်၊ ရွှင်မြူးနန်းမှာ ဆယ်နှစ်ကြာသည်၊ အောင်ချာမဏ္ဍိုင်
ရခိုင်သာယောင့်။ သာယာစွလေ - သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။

(၁၀) ကြာသည်ဆယ်နှစ်၊ လွန်ပြီးရစ်မှာ၊ တလှစ်ခွာရှောင်၊ သပိတ်တောင်ကို၊ တည်ထောင်စိုးမြောက်၊
လှုပ်ပျူးနောက်ဝယ်၊ ဘုန်းမောက်မားမား၊ စန္ဒရားသွေး၊ ဆင်းငြိမ့်လေးလျှင်၊ ငမင်းငတုံး၊ လူ့ထိပ်ဖုံးကား^၂၊ ရေး
ထုံးမပျက်၊ စန္ဒဝက်ကို၊ သကြဇာသင်္ချာ၊ သုံးရာငါးဆယ်၊ ခြောက်ခုဝယ်၌၊ နေနှယ်ဘုန်းစွင့်၊ ထီးနန်းပွင့်သည်၊ မျိုး
မြင့် မဏ္ဍိုင် --၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ- သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ သာစွလေ။ ။

(၁၁) ဖွင့်သည်ထီးနန်း၊ လူ့ထိပ်ပန်းကား၊ ဘေးထွန်းစံပ၊ ဇောဗီဇတည်း^၃၊ တိုကလွန်လျှင်၊ ခေတ္တသင်သည်၊
အခြင်းငါးရာ၊ ပြည့်တင်းရာကြောင့်၊ ပဉ္စာခေါ်တွင်၊ မြို့ရွှေစင်ကို...၊ တည်ထွင်စိုးမြောက်၊ ဆယ်မင်းနောက်၌၊
ဘုန်းတောက်လှုံမြူး၊ မင်းဘီလူးကား၊ ကြံထူးသတ်လျက်၊ မတ်မျိုးတက်၍ သုံးဆက်တိုင်အောင်၊ ထီးနန်းထောင်
သည်၊ သာခေါင် မဏ္ဍိုင်။ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၁၂) ထောင်သည်ထီးနန်း၊ မတ်မျိုးထွန်းသော်၊ ဘုန်းပန်းပွင့်သန်။ ပြည်ပေါက်ကံက၊ မင်းနန်လကျိာ။
မျိုးသကျာကို၊ ရာဇာစည်သူ၊ ဝံထောက်တူ၍၊ ပျူနှင့်တလိုင်၊ သိန်းစံလှိုင်းလျက်၊ မုန်းတိုင်းလျှင်၊ တော်လဲအင်သို့
၊ မြေပြင်သွက်ခါ၊ မဉ်းသင်္ချာနှင့်၊ ဆဌစတု^၄၊ ကောဇာခုတွင်၊ ရန်မူသုတ်သင်၊ ရွှေနန်းတင်သည်၊ သောင်းခွင်
မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ- သာစွလေ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

၁။ ဆန္ဒိမေရ၊ ပြိုဟ်စုရာမ = ၉၁ ခုသင်္ဂေတ၊ သင်္ချာရသည်။ ထိုသို့ပြန်၍ ကောက်လျှင် ၃၁၉ ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

၂။ ငမင်း၊ ငတုံး၊ လူ့ထိပ်ဘုန်းကား။

၃။ ဇောဗီသ (၂၄) နှစ်

၄။ မဉ်းသင်္ချာနှင့်၊ ဆဌစတု (၄၆၅ -ခု)

(၁၃) တင်သည့်ထီးနန်း၊ လူ့ထိပ်စွန်းဟု၊ နတ်နန်းဘုံသာ၊ မင်းလကျိာလျှင်၊ စွန့်ခွာရှောင်ထွက်၊ မြို့လောင်း
ကြက်ဝယ်၊ ဖြူရွက်ဖြန့်မိုး၊ သုံးနှစ်စိုးလည်း၊ ကောင်းကျိုးမဟိ၊ ဖြစ်လတ်ဘိက၊ အဌိဆဌ၊ စတုရာဟု^၁ ၊ ကောဇာ
ရောက်ကြိမ်၊ ခါရန်နိမ်ဝယ်၊ ပရိန်မြို့သစ်၊ ထောင်ကာလှစ်၍၊ သုံးနှစ်စံသော်၊ နတ်ထံပျော်သည်၊ ပြည်ထောင်
မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၁၄) ပျော်သည်နတ်ထံ၊ ထိုမင်းလွန်က၊ ငါးတန့်ထီးလှစ်၊ နောင်ဆုံးနှစ်ဝယ် ၊ သောင်းထိုက်ထွန်းပ၊ ကော်လီယဟု၊ သူ့ဘရာဇာ ၊ မင်းမဟာလျှင်၊ အဋ္ဌနနဒီ၊ နောက်ကမ်းမိ၌၊ သီရိပြုံးပြက်၊ ခြောက်ရောင်ထွက်သား၊ တုဖက်ကင်းပြီး၊ မဟာထီးကို၊ ကောင်းချီးနုမော်၊ နတ်လူကြော်လျက်၊ အဟော်အံ့မူး၊ တည်ထားဖူးသည်၊ သောင်းဦးမဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယာစွာလေ-သာစွာလေ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွာလေ။ ။

(၁၅) ဖူးသည်တည်ထား၊ ထိုမင်းသားအား၊ သိကြားဆက်သ၊ လုံပုံမကို၊ လက်ရရန်နှိမ်၊ ဆယ်ခါကြိမ်၍၊ ဂုဏ်သိမ့်ဘွဲ့မ၊ ချီးကျူးကြသား၊ ဒဿရာဇာ၊ လူ့ထိပ်ချာလျှင်၊ မဟာမုနိ၊ ထွင်သီရိကို၊ ပင့်ဘိယုယ၊ အဂ္ဂညာဝယ်^၂ ပြောင်းပြုတည်ငြား၊ ပူဇော်ထားက၊ သုံးပါးသံခေါ်၊ ကောင်းချီးကြော်သည်၊ ပြည်တော်မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွာလေ-သာစွာလေ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွာလေ။ ။

(၁၆) ကြော်သည်ကောင်းချီး၊ ထိုမင်းကြီးမှာ၊ ဖွားစီးတဆက်၊ လွန်ကပျက်သော်^၃ သကြဇ်သချီ၊ နောဇွေယာနှင့်၊ ပဉ္စာရောက်ငြား၊ မင်းဖုန်းစားသည်။ စွန့်သွားဖေရှာ၊ မြိပ်မြို့ရွာသို့၊ တည်ကာနန်းဆောက်၊ စိုးအုပ်ပြောက်၍၊ တစ်ထောက်နှစ်တနတ်၊ မင်းများလွန်သော်၊ ဝန်တိုကျင့်ချွတ်၊ စလင်းမတ်လျှင်၊ မျိုးဖျက်လုယက်၊ ထီးနန်းတက်သည်၊ သောင်ကွက် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွာလေ-သာစွာလေ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွာလေ။ ။

၁။ အဋ္ဌိဆဋ္ဌ၊ ဆတုရာဟု (၄၆၈-ခု)

၂။ ပင့်ဘိယုယ၊ အဂ္ဂညာဝယ်ဆိုက ၃၊ ၃ ကာရန်စပ်သည်။ ပင့်ဘိယုယ၊ အဂ္ဂညာဝယ်ဆိုက ၄၊ ၃ ကာရန်စပ်သည်

၃။ ၅၂၉ ခုချစ်

မှတ်ချက်။ ။ မဇ္ဈသင်နောက် ငနလုံးထီ ၁၅ ဆက်ထိ ဒုတိယပဉ္စမြို့ တွင် စိုးစံခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက်အလောမာဖြူမင်း ဆက်ခံသည်။ လောင်းကြက်မြို့တည်ပုံ စပ်ဆိုချက် မတွေ့ရ။

လင်္ကာတစ်ပိုဒ်၊ ကျကျန်နေသည်။ သို့မ ဟုတ်-ပျောက်နေမည်ဟု ထင်ပါသည်။

(၁၇) တက်သည်ထီးနန်း၊ အမတ်သွမ်းအား၊ ဘုန်းပန်းပွင့်လင်း၊ မဇ္ဈသင်းလျှင်၊ အတင်၊ သတ်ဖြတ်၊ သုတ်သင်လတ်မှာ၊ တင့်မြတ်သာယာ၊ မြို့ပဉ္စာကို၊ ငါးရာကျော်လှစ်၊ လေးဆယ်နှစ်ဟု၊ တွက်စစ်ကိန်းတွင်း၊ တည်ဖန်ဆင်း၍၊ ထိုမင်းပြီးနောက်၊ ဆယ့်ငါးယောက်လျှင်၊ မဖောက်မပြန်၊ ရန်မျိုးလှန်၍၊ ဘုန်းသန်ကျော်ဟိုး၊ စံကြစိုးသည်၊ သောင်းမိုးမဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွာလေ- သာစွာလေ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွာလေ။ ။

(၁၈) စိုးသည်ဝံကြ၊ (ပျက်နေသည်)

(၁၉) ဟူသည်သဘင်၊ ထိုမင်းလျှင်ကား၊ နန်းခွင်သုံးနှစ်၊ စိုးတို့လှစ်မှာ၊ ဘုန်းသစ်ဦးဦး၊ မင်းမင်းထီးလျှင်၊ မကြီးဝယ၊ သက္ကမျတည်း၊ သက္ကတွက်ချက်၊ ခြောက်ရာထွက်တွင်၊ စွန်းထွက်လေးဆယ့် သုံးနှစ်ဝယ်၌၊ နန်းလယ်စတင်၊ ရန်မျိုးလွင်က၊ နတ်နှင့်တနိုင်း၊ ငါတို့တိုင်းဝယ်၊ ပြည့်လှိုင်းသူခေါ၊ ဝပြောသာသည်။ ဒီပါ မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွာလေ-သာစွာလေ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွာလေ။ ။

(၂၀) သာသည်ဝပြော၊ တို့ပြည်ကြောဝယ်၊ မင်းစောထိပ်ချယ်၊ စိုးခါဝယ်၌၊ နလ်ပြည်(ပယ်)သတ်မှတ်၊ ပိုင်သည်ရပ်ကား၊ မြစ်မြတ်သာဂီ၊ ရတီနဒီ၊ ဝဲယာဒီသား၊ ဂဇီရာ(ဂဇိုရာ) ဒါဂါ ၊ မောက်သူဇာနှင့်၊ ဗျူလွာ (ဗျူဟာ) စမွယ်၊ ဆွဲနှစ်သွယ်လျှင်၊ ပြောကျယ်ပုညာ၊ မူဒယာနှင့်၊ မူယာဘဒျင်၊ (မူရာသာဒျင်)၊ သျှင်မာကင်ယု၊ ရင်္ကာမတီ၊ ဇော်ဂျီတယာ၊ အမည်သာသည်။ ပြည်ချာ မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွာလေ-သာစွာလေ ။ ရခိုင်သားလေ၊ သာစွာလေ။ ။

(၂၁) သာသည်အမည်၊ မြဲမင်းပြည်နှင့်၊ သက်ပြည်တသီး၊ သောင်းထီးဟတ္တိယာ၊ ဗတ္တလာ (သတ္တလာ) ဟု သျှတ်သျှာစန္ဒြာမုတ်၊ သိရိသုတ်ကာလနာ၊ သျှတ္တရာနှင့်၊ ဘင်္ဂါကတ္တုရေ (ဗတ္တလာ၊ ကတ္တုရေ) ဘထေအာသရော။ (ကောရော)၊ တကြောအာသရောင် (အဿရောင်) ၊ နယ်ကုန်အောင်တည်း။ ရှေ့ပြောင်မြန်မာ၊ စိုးသည်မှာလည်း၊ မစ္ဆာဂီရိ၊ သရက်ထိလျှင်၊ ထွန်းညှိဝင်းပြောင်၊ ဘုန်းမီးလောင်သည်၊ သောင်းခေါင် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၂) လောင်သည်ဘုန်းမီး၊ ဟုန်းဟုန်းညီးလျက်၊ ပြည်ကြီးသာလှ၊ မဇ္ဈိမကို၊ လက်ရစိုးပိုင်။ ရန်းမျိုးချိုင် (လှိုင်)သည်၊ ဦးကိုင်ထိပ်သီး၊ ထိုမင်းကြီးကား၊ အံ့ချီးစလောက်၊ တရာဒြောက်တည်း၊ ပိုင် (ပိုင်း)ထောက်စံကာ၊ လွန်းပြီးကာမှ၊ နန်းညာလေးဆယ်။ ကျွဲလွန်ပျက်သော်၊ နှစ်ဆယ်အမတ်။ အပျက်ချွန်၍၊ မလွတ်အတင်း။ အာဏာခင်းသည်။ သောင်းဟွင် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၃) ခင်းသည်အာဏာ၊ မတ်နှစ်ဖြာတို့၊ ကွယ်ခါမပျက်၊ မြို့လောင်းကြက်ဝယ်၊ ဘုန်းတက်ညွန့်လှ၊ ရာဇသုလျှင်၊ ဆက်ယူရွေးထီး၏၊ လွန်လတ်ပြီးသော်၊ တသီဆင့်ထောက်၊ နှစ်ဆက်မြောက်ဝယ်၊ မဟောက် (မပေါက်)ဘုန်းမီး၊ မကြီးအားအံ၊ မင်းစောမွန်ကြောင့်၊ နှစ်မှန်တွက်စစ်၊ သကြဇ်အဋ္ဌ၊ ဆသတ္တတွင်၊ (၇၆၈) ဓညအောင်မြေ၊ အနေမလှ၊ ပျက်ကိန်းကျသည်။ ရက္ခ မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာ စွလေ။ ။

(၂၄) ကျသည်ပျက်ကိန်း၊ အူသည်ဖိန်းမျှ၊ အထိန်းမဟိ၊ ဆုတ်ပွက်ပွက်၊ တချက်မြန်မာ၊ တခါတလိုင်း၊ သူစိုးပိုင်လျက်၊ ယှဉ်ပြိုင်ခေက်၊ တခြက်ခြက်လျှင် ၊ မသက်မသာ၊ နေကြခါ၌၊ ရာဇာစောမွန်၊ ရောက်လှာပြန်၍၊ တဖန်လောင်းကြက်၊ တည်လှဆက်သော်၊ ရန်ဖက်ခပ်သိမ်း။ ကင်းငြမ်းပျောက်လွင့်၊ ထီးဖြူဖွင့်သည်၊ သောင်းခွင် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၅) ဖွင့်သည့်ထီးဖြူ၊ ဆက်ကာထူလျက်၊ နေမှုနှစ်နှစ်၊ ကျိုးမဖြစ်သော်၊ တလှစ်ယင်းက၊ သိကြားပြသား၊ မိုး ဝရောင်မြူး၊ ကြယ်သောက်ရှူးသို့၊ မြောက်ဦးမည်သာ၊ မြို့အောင်ချာကို၊ တည်ကာစင်စစ်၊ သေမည်ဖြစ်လည်း၊ မြေးမြစ်စဉ်ဆက်၊ ဘုန်းညွန့်တက်လျက် မပျက်ပွားစည်၊ ရှည်လတ်မည်ကို၊ မြင်သည်အမှန်၊ အဆုံးခံသည်၊ သောင်းလုံး မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၆) ခံသည်အဆုံး၊ ကိုယ်တော်လုံးနှင့်၊ ရွှင်ပြုံးသာကြည်၊ ဖလှယ်တည်သည်၊ ဂုဏ်ရည်လှံဖြူး၊ မြောက်ဦးပေါ်၌။ သတ္တရာဇ်ကား၊ ဒွေးဖြစ်နဝါ၊ သတ္တသာတည်း၊ စံကာသုဉ်းဆောင်၊ နတ်ရွှီပြောင်းသော်၊ မင်းကောင်းဆယ်တန်၊ ကွယ်လွန်လတ်ဘိ၊ ပြည်ပူရိဝယ်၊ ဘိတ်ဟိထန်ပြင်း၊ နဂါးမင်းလျှင်၊ ဝင်းဝင်းဘုန်းရောင်။ ကျွန်းလုံးပြောင်သည်၊ သောင်းထောင် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ- သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၇) ပြောင်သည်ကျွန်းလုံး၊ တေဇာချွန်းလျက်၊ တွက်ကျိုးသင်္ချာ၊ ရာမာ၊ ဆိန္ဒြ၊ ဗသျှုကြံက (၈၉၃) ရွှေဘုန်းနန်းထက်၊ နဂါးတက်သော်။ ဘုန်းစက်ဂွန်ဝါ၊ ပစ္စိမာ၌။ အာဏာထန်ပြင်း၊ ကုလားမင်းလည်း၊ မတင်းဝံ့ပေ၊ ခက်အောက်ခွေ၏၊ ရွှေပြည်စိုးထ၊ ရွှေထီးမှလျှင်။ နန်းကမနိုင်။ ပြိုင်သူကင်းဝေး၊ သီတင်းမွှေးသည်၊ ချမ်းအေးမဏ္ဍိုင်။ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

(၂၈) မွှေးသည်သတင်း၊ နဂါးမင်းဟု။ တုကင်းမင်းပင်၊ လွန်ပြီးလျှင်လည်း၊ တိုင်းခွင်ရှေးဘူ၊ ဘုန်းညွန့်လူလျက်၊ ရေယူခုနှစ်၊ နှောင်းစွန်းဖြစ်သား၊ နွယ်မြစ်သာကီ၊ မင်းဟာရီတွင်၊ ဒေဝီညာပျော်၊ ကျင့်မတော်၍၊ ပေါင်းဖော်ယဉ်ပါး၊ လောင်းကြတ်စားနှင့်၊ တရားမသိ၊ သက်ရောက်ငြိက၊ ဇာတိမဖြတ်၊ လင်ကိုသတ်သည်၊ သောင်းထွတ် မဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်သာယောင့်၊ သာယာစွလေ-သာစွလေ ... ။ ။ ရခိုင်သားလေ-သာစွလေ။ ။

၂၀။ မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးလင်္ကာ

မဟာပညာကျော်နှင့်ပတ်သတ်၍ အထက်တွင် တင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ မဟာပညာကျော်မှာ အသက် (၁၀၀) ရှည်ခဲ့သူဖြစ်၍ ၎င်း၏ပညာအရည်အသွေးကို ထောက်၍ စာပေအမြောက်အမြား ရေးသားခဲ့မည်ဟု ခန့်မှန်းရ သည်။ တွေ့ရှိပြီးသော စာပေ အထောက်အထားများနှင့် တွက်ဆ၍ အများအပြား ကျန်ရှိလိမ့်မည်ဟု သုတေသီတို့က ခန့်မှန်း ကြပါသည်။

ယခုဖော်ပြအံ့သောစာမူမှာ မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီး၏ လျှောက်ထုံးလင်္ကာဖြစ်သည်။ ဤလင်္ကာမှာ ရှေးခေတ် ရှေးအခါက ရခိုင်မင်းတို့ လက်ထက်စစ်ချီ ၊ စစ်ထွက် စစ်တက်ရာတွင် ဩကာသလောကဖြစ်သာ တိမ်၊ မိုး၊ ရေ၊ လေ နက္ခတ်၊ တာရာ၊ အလံ၊ ဆင်၊ မြင်း၊ သူရဲစသည်တို့ကို ကြည့်ရှု၍ ဟောကိန်း များထုတ်လေ့ရှိသော လင်္ကာ ဖြစ်သည်။ တနည်းမှာ လောကီပညာ လျှောက်ထုံးသက်သက်မျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ ပေမူမှာ (၁၀) ကြောင်းရေး ပေမူဖြစ်ပြီး “က” မှ “ကူ” ထိရှိပါသည်။ ဖလောင်းချိတ်ပန်းပါ အဂ္ဂမေဓာပြတိုက်မူဟု သိရပေသည်။ ဟောင်းနွမ်းနေပြီး၍ အချို့မှာစာလုံး မှေးမှိန် ပျောက်ပျက် နေပေပြီး။ ၎င်းကို “x” အမှတ် အသားဖြင့် ပြထားပါသည်။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

သိလော လူပိုလ်၊ အံ့ချီးဆိုပိမ့်၊ ကျွန်းညိုသပြေ၊ လက်ယာ ဗွေထက်၊ ဖြစ်ထွေနှိမိတ်၊ ဒုသုဟိတ်ကို၊ ဓမ္မိဿရ၊ ဇိနပုဂံဝါ၊ ထွင့်သကျာ၏၊ မိန့်မှာရွှေနှုတ်၊ လာမဟုတ်လည်း၊ လောကုတ်နည်းမှီ၊ လောကီသိမြင် ပညာသျှင်ဟု၊ ဝန်းကျင်ကြေငြာ၊ သတင်းဖြာသည်၊ မဟာပညာကျော်၊ မင်း၏မတ်လျှင်၊ နတ်သဝိတာ၊ စန္ဒိမာနှင့်၊ ကမ္ဘာမည်မှတ်၊ နက္ခတ်ဂြိုဟ်က၊ အာဏသနိုက်၊ သကလဟိတ်ပုံ၊ နိမိတ်စုံကို၊ အာရုံယတ္တိ၊ ဆင်ချင်ညို၍၊ ပါဠိမဂဓ၊ မြမ္မအလို၊ ဆိုခဲ့သည်တိုင်း၊ ဆန်းဂိုဏ်းညီညီ၊ ဖွဲ့ကုန်းစီအံ့။ ။ လောကီလူတို့ မှတ်ထုံးတည်း။ ။

အောင်စည်ငြိမ့်ငြိမ့်၊ သိုးသိုးသိမ့်မျှ၊ မိုးဗန်းတိမ်အထပ်၊ တီးသည်ချပ်သို့၊ ဆင်တပ်ပြီးပြီး၊ မြင်းစီးကြွားကြွား၊ ရထားတည်တည်၊ ခြေသည်သောင်းသောင်း၊ လေးကြောင်းလေးဖြာ၊ လေးအင်္ဂါနှင့်၊ ယုဒ္ဓါသဘင်၊ မင်္ဂလာကြီး၊ ထွက်ခါနီးကို၊ မီးတည်ပြောင်ပြောင်၊ ရှေ့ကလောင်မူ၊ မအောင်ရပေ၊ မချီလေနှင့်၊ မနေချီလျှင်၊ သူလက်တွင်သို့၊ စစ်မင်း ရောက်ရာ၊ တပ်လက်ယာက၊ ရောင်ဝါဝင်းညို၊ လောင်တုံဘိမူ၊ ဟတ္ထအဿ၊ ရထားခြေသည်၊ လေးမည်ပျက်ရှုန်း၊ တို့ ကရှုံး၍၊ သူလုံးလုံးပိုင် ယူလေနိုင်အံ့၊ ရောင်ဆိုင်လျှံတောက်၊ ဝဲနှင့်နောက်မှာ၊ ပြမြင်လာမူ သူသာအလုံး၊ ရှုံးလေသော အား၊ တိုင်းကားပြည်ရွာ၊ ကညာသမီး၊ ဆင်ကြီးမြင်းက၊ ဆက်လှာသအံ့၊ ပြခဲ့ကုန်ပြီး၊ မီးလေးမီးတွင်၊ ရှေ့မီးအရိဌ၊ လက်ျာကမူ၊ ဂဇအသဘာ၊ ဝဲမှာယက္ခဝိန်၊ အရိန်လျှံတောက်၊ နောက်သကလ၊ စည်သင့်ချ၍၊ နာမပညတ်၊ တိတ်ဟုမှတ်လော့၊ သျှတ္တယုဒ္ဓရာ၊ ကျမ်း၌လာသည်။ ။ လေးဖြာနှိမိတ်၊ အရင်းတည်း။

မင်္ဂလာစစ်ပွဲ၊ ချီမည့်ဆဲ၌၊ ရဲရဲဝင်းလျှံ၊ အောင်အလံလည်း၊ နောက်ယံသို့ပေ၊ လည်တို့ချေမူ၊ စစ်မြေသူက၊ ပျက်ထမကြွင်း၊ တို့ကမင်းမူ၊ သေမည်ဟူလော့၊ မြေဘူတဖြူ၊ စိုက်ထမြဲမြန်၊ တို့အလံသည်၊ ရှေ့ယံသို့ဝိုက်၊ ဆိုက်၍လှဲခါ၊ သူ့ပြည့်မှာမူ၊ ပူဇာမကင်း၊ မင်းလည်းသေရ၊ တို့ပြည့်မှာကား၊ လာ၍တခြား၊ တိုင်းတပါးက၊ များပြားရန်သူ၊ ဝန်အံ့ယူ၍၊ လယ်မူပိုင်းပြတ်၊ ကျိုးမြင်လတ်မူ၊ သည်ကလူကို၊ ရာန်သူချည်းက (xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx) ရာ၏၊ သေနာပတိ၊ မတ်ကြီးဆင်မြင်း၊ မြူးခုံလျှင်း၍၊ ကန်နင်းချိုးဖဲ့၊ ဖြစ်တုံ့ခဲ့သော်၊ မင်္ဂလာလင်၊ ဆင်မြင်းသခင်၊ ဘုန်းလျှင်ကြီးထွေ၊ ကြက်သရေလည်း၊ တက်လေသစ်သစ်၊ စစ်လည်းပြီးတိုင်၊ နိုင်

(xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx) မခံနိုင်ချေ။ စစ်ပျက်လေ၍၊ သေအံ့စစ်မင်း၊ မသေလှင်းမှု၊ နာခြင်းမယွက်၊ မှန်ဆက်ဆက်သည်။ ။ နှစ်ချက်နှစ်တည်၊ ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ။

မှတ်စိမ့်တထွေ၊ တန်ညးပွလိမ့်၊ စစ်မြေထွက်ခါ၊ စစ်ချီခါနိုက်၊ ပြလှာတုံပေ၊ ဆတ်ဆတ် (xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx) အုပ်ကျက်၊ ပိုက်တန်ရှက်သို့၊ စစ်ထွက်သောခါ၊ တက်လက်ယာသည်၊ ကွာခဲ့ပိုင်းဖြတ်၊ ရှိပေတတ်မှု၊ ခဲ့ခတ်ပြီငြင်။ တို့ကပင်တည်း၊ အလျှင်ဖျတ်လတ်၊ ပြေးရတတ်၏။ မှတ်လော့တသီး၊ ကျိုင်းထီးဆောင်းရွက်၊ လိုက်လေငွေ၊ (xxxxxxx) ချောမော၊ ဆိုပြောပြီးမှ၊ ပြန်တို့ရအံ့၊ ထိုကဆင့်၊ တနည်းဖွင့်ပိမ့်၊ ယခင်ကျိုင်းထီး၊ ကျိုးပျက်စီး၍၊ ပြုံးတီးပျောက်ရူ၊ ကသည်ဆင်မြင်း၊ လန်တုံလျှင်းမှု၊ စစ်မင်းမယား၊ တပါးသူနှင့်၊ ရောကျင့်လေရာ၊ တစ်ကြောင်းမှာလည်းသင်း (xxxxxxxxx) ဖျက်၍၊ ဆက်ဆက်မှန်စွာ၊ ပြန်ရရာသည်။ ။ ပူဆာစိုးရိပ် မကင်းတည်း။ ။

စစ်ချီမင်္ဂလာ၊ ထိုအခါ၌၊ သေနာပတိ၊ မည်ရှိကျော်ချီး၊ စစ်သူကြီးနှင့်၊ စီးသည်မြင်းဆင်၊ လည်သည်မြင်မှု၊ ဆင်ချင်တို့လေ၊ သူစ (xxxxxxxxx) စွာ မိုးတည့်ရွာမှု ပါသည်ရဲမက်၊ အသက်လည်းသေ၊ မှတ်သိပ်လေလိမ့်၊ သူသေဖဲဘက်၊ မြင်၍ထွက်ကာ၊ စစ်မက်မရှိ၊ ပြန်ရဘိအံ့၊ ထိုင်ပြီးလက်ယာ၊ မြင်သည်မှာကား၊ လိုရာမပြီး၊ မတ်စစ်ကြီးလည်း၊ မီးနှင့် အ (xxxxxxxxx) ဆက်ဆက်ရောက်ရာ၊ တနည်းမှာပိမ့်၊ အာကာထက်ဆီ၊ တိမ်တည်နီလျက်၊ တူပြီမယွက်၊ လူရုပ်ဖက်၍၊ လက်နက်အမြဲ၊ စွဲလျက်ငြိမ်ထွေ၊ မကြာစေနှင့်၊ ချီလေပြီးစီး၊ တသီးတိမ်ပုပ်၊ မည်းအုပ်အုပ်တွင်၊ လူရုပ်မပါ၊ (xxxxxxxxx) ငြိမ်တုံလေမှု၊ သူရန်သူကို၊ လွယ်ပိုင်ပိုင်၊ တွေ့တိုင်းနိုင်အံ့။ တိမ်ဆိုင်လူကဲ့၊ ရုပ်ပုံဘွဲ့တွင်၊ မဲ့သည်ဥက္ကောင်း၊ မြင်ပြန်ရောင်းလည်း၊ မကောင်းရန်မှု၊ သူကအောင်လေ၊ တထွေလူတွင်၊ သူဝတ်ဆင်သည်၊ စစ်တွင်တံဆာ၊ ဝ (xxxxxxxxx) လကို၊ ဆီးကာတိုင်မှု၊ အောင်မည်ဟူလော၊ သွင်မှုတခြား၊ ငါး၏ရုပ်ဖြင့်၊ မြင်သည်နှိုက်မှာ၊ ဝပြောရာသည်။ ။ ချမ်းသာတော့မည် မယွင်းတည်း။

ထိုပတတန်၊ ဆိုဦးပြန်အံ့၊ မိုးစွန်အာကာ၊ ဗွေထက်ချနိုက်၊ မော (xxxxxxxx) မြေ၏သဏ္ဍာန်၊ မြင်ပြန်သည်မှာ၊ စစ်ရှည်ကြာ၍၊ အစာရှားပါး၊ နွား၏ရုပ်သွင်၊ မြင်လျှင်ပြီးပိုင်၊ သူကနိုင်လိမ့်၊ ရွှေလှိုင်တူမွေ၊ ခြင်္သေ့ရုပ်လား၊ မြင်လတ်ငြားမှု၊ ထင်ရှားကျော်ထိုး၊ တို့ကမိုး၍၊ သူကြီးပြက်ရာ၊ နာဂါရုပ်တူ၊ မြင်ဘိမှုကား၊ ဆာပူပြင်းထန်၊ တံခိုးဘန်ကြောင့်၊ ရန်တဘက်သူ၊ မဝန်မှု၍၊ လွယ်ကူအသာ၊ အောင်လေရာ၏၊ ဖြူပြာစိမ်းညို၊ ရွှေလိုပတ်ချုပ်၊ တိမ်ပုပ်ထိမ်နှမ်း၊ ရောပြုမ်းတက်ခွင်၊ အရုပ်မြင်ကို၊ ဆင်ချင်ခွဲဝေ၊ မရှိစေနှင့်၊ ထင်လေတိုင်သာ၊ ဆိုအပ်ရာသည်။ ။ တိမ်မှာပျက်ပုံ ဖြစ်ခင်းတည်း။

ဤတွင်ရွှေကား၊ စစ်ထွက်ခါနီး၌၊ မြင်သည့်နိမိတ်စုကို၊ ဆိုသည်စကားရပ် ပြီး၏

ရူပဘူတ၊ ထင်လှပြသား၊ ယုဒ္ဓအင်္ဂါ၊ လက္ခဏာကို၊ သိသာလွယ်ဝေ၊ လင်္ကာဖွေ၍၊ ခွဲဝေစိတ်ဖြာ၊ ဆိုခဲ့ပါပြီ၊ ပညာလေးနက်၊ လွန်တွေးခက်နှင့်၊ ထွေးရှက်ပြည်ထဲ၊ မြင်မာနိုင်ခဲ့ကို၊ မှည့်ရွံ့ယွန်သုံနံ၊ အရွယ်ကုန်၍၊ စက္ခုမြေ၊ မှိန်လေသသူ၊ မျက်မှန်ကူကာ၊ ကြီးမှုထွင်းပျောက်၊ ငယ်မှုရောက်သို့၊ နှိုင့်ထောက်တူတန်၊ ပမာယန်သည်။ စိတ်မာန်ပွင့်ရောင်၊ ဤစာစောင်ဖြင့်၊ ပြည်ထောင်သနင်း၊ မင်းနှင့်ဒေဝီ၊ ပညာသီရိဗတ်၊ မူးမတ်ရှင်လူ၊ ဟူဟူသမျှ။ အာကီရဟု၊ ဘူတနိမိတ်၊ အကြောင်းဟိတ်ကို၊ ခွဲစိတ်နီးနွယ်၊ သိသာလွယ်အောင်၊ လေးသွယ်လက္ခဏာ၊ နိမိတ်စာနိုက်၊ မှာခဲ့သည်တိုင်း၊ မလိုင်းမပိုး၊ တဘန်ဆိုအံ့။ ။ လူပိုလ်မှတ်ရန် ထုံးနည်းတည်း။

မိုမ်းရံတစ်ပြင်၊ အာကာခွင်၌၊ မြသွင်ရောင်လျှပ်၊ စိမ်းဖပ်ဖပ်တွင်၊ သင်ကြမ်ပမာ၊ ဝင်းဝင်းဝါသည်။ အတ္တပညတ်၊ မှီ၍ကပ်သော်၊ ထိုရပ်ထိုပြည်၊ ဝပြောမည်တည်း၊ စိမ်းသည်နှိုက်တွင်၊ အပြာဆင်သည်၊ များဖျာအစာ၊ ဖျားနာမဲ့ခြင်း၊ ဥပါဒါကင်းလိမ့်၊ မြစ်မင်းအဏ္ဏဝါ၊ လှိုင်းနယ်ထ၍၊ မြမြဖြူရောင်၊ အစွန်းထောင်သော်၊ ပြည်ထောင်ရာဇာ၊ တံထွာစည်ရှေး၊ အရပ်ဝေးက၊ သုံးသေးတမန်၊ ရောက်လာပြန်အံ့၊ သဏ္ဍာန်ကုက္ကား၊ မြင်လှည့်ငြားမှု၊ တရားစောင့်နေ၊ မြတ်ဘုန်းဝေကို၊ မင်းဆွေမင်းမျိုး၊ မကျိုးမနွံ မကောင်းကြံလိမ့်၊ သံသုမာသ၊ မည်ရတုံချောင်း၊ မီးကျောင်း

ရုပ်သွင်၊ တိမ်၌ထင်သော်၊ နေသွင်ကြက်သရေ၊ ဝေဝေကွန်းဖြိုး၊ ထွဋ်မင်းမျိုး၊ မျိုးရိုးတကာ၊ မသာယာ၍၊ ပူဆာမကင်း၊ ပျက်စီးခြင်းတည်း၊ လင်းပိုင်းရုပ်ပုံ၊ ပြုပြန်တုံ့မှု၊ ရွှေဘုံနန်းသူ၊ ဝင်းညက်ဖြူသည်၊ သူတစ်ပါးနှင့်၊ စိတ်စားကျင့်လိမ့်၊ တိမ်ပွင့်အဆင်း၊ မည်းမည်းချင်းလျက်၊ ဝင်းပုဆိုးနယ်၊ အတွင်းခြယ်၍၊ တသွေကွေ့ကောက်၊ တန်၍ပေါက်မှု၊ မြွေဟောက်မြွေကျား၊ အလွန်များလျက်၊ မိုမ်းသုံးပါးလျင်၊ ကောင်းမည်ပင်တည်း၊ နီလွင်တိမ်သား၊ ပျောက်၍ ကျားသော်။ ချေများကင်းက၊ သတပတိ၊ စေးညှိပင့်ကူ၊ တက်တူပိုးဟတ်၊ များဖြင့်ထပ်လျက်၊ မအပ်မရ၊ ပေါက်တတ်စွာသည်။ ။ ဝမ်းစားမှီးသို့၊ လိုချင်ရမ္မက် ဝန်သည်တည်း။ ။

တစ်နည်းထို့ပြင်၊ ထက်ခွင်တိမ်နိုက်၊ အမြင်သန်းသန်း၊ စိမ်းစိမ်းတန်းသော်၊ ဆွတ်ဖြန်းသီတာ၊ မိုမ်းသုံးဖြာ တွင်၊ ဦးစွာမကောင်း၊ လယ်နှောင်းဝှန်းဖြိုး၊ ရွာသွန်းဖြိုးအံ့၊ အရိုးအရွက်၊ အထွဋ်ဖက်၍၊ ကန္တာ(က်ပဒု) ထီးနှင့်တူအောင်၊ အဖြူစေတေ၊ မြင်တို့လေမှု၊ တည်မြေစိုးခြင်း၊ ပြည်တော်မင်းက၊ တောင်းကင်းစကား၊ အကြောင်း ကြား၍၊ ရွှေသားငွေထည်၊ ပြီးစည်များစွာ၊ ပို့ဆက်လှာအံ့၊ ပမာထိုသွင်၊ ထီးဖြူတွင်၌၊ တင်သည်အထွဋ်၊ ကြိုး၍ညွတ်မှု၊ တမ္မတ်ခေါင်ချာ၊ မင်းရာဇာ၊ (x*x*x*x*x) တ်ချလိမ့်၊ ဖြူလွတ်စေ၊ တိမ်အနေတွင်၊ ပြေပြေဖြစ်ဖြစ်၊ ဆေးနှယ်ချစ်သို့၊ မြစ်လစ်ခါ၊ စောနတ်တူနိုက်၊ ဆင်ဖြူထူးမြတ်၊ ရတို့တတ်၏၊ ပတ်ပတ်ရစ်ခါ၊ ရှစ်မျက်နှာပင်၊ နီးစွာတွတ်တွတ်၊ ကွမ်းသွေးစွတ်သို့၊ ဝင်းစွတ်ညက်ညက်၊ အကွက်အ၊ (ကွင်း x*x*x*x) ပြက်ထင်ထင်၊ ပြသည်မြင်မှု၊ ရှင်ပင်တိုင်းပြည်၊ နေသည်သတ္တဝါ၊ များစွာဥပါတ်၊ ဖြစ်တို့တတ်သည်။ ။ သုံးမြတ်ရတနာ ကောင်းစွာရှိညွတ် ကပ်ဆည်းတည်း။ ။

မိုးရပ်ထက်စွန်၊ တိမ်အဝန်သည်၊ တံခွန်ကဲ့သို့၊ ဖြာရောင်ပျိုသော်၊ လူတို့တစ်မှတ်၊ စောရန်ဖြတ် (ကို့x*x*x*x မှန်xန၊ ခြာပုံ) ကန်လည်း၊ မှောက်လုံယွင်းသွေ၊ သစ္စာရေကြောင်း၊ သေလေအမတ်၊ တစ်နည်းမှတ်လေ၊ ဖြာလက်တိမ်စွန်၊ တံခွန်ကြက်လျာ၊ အပြာတစေ၊ မြင်ပြန်လေမှု၊ တိုင်နေပြည်သူ၊ မောသောဟူလျက်၊ လူတို့မိပတ်၊ ပြည်ကြီးသနင်း၊ မင်းတို့ဖြစ်မှား၊ အဖြူသားတွင်၊ အပြာဆင်၍၊ အပြင်လှိုင်းကွက်၊ ဆိုင်၍ဖက်သော်၊ ကိုးမျက်လျှံဝေ၊ ဘုံနန်းရွှေထက်၊ တောင်နေညာနတ်၊ ရှစ်သောင်းထွဋ်ဝယ်၊ တမ္မတ်လျှံလင်း၊ မင်းခန်းကျင်းလျက်၊ မင်း၏အသရေ၊ တိုးတက်ပေလိမ့်၊ ရေမြေစိုးသီး၊ မြတ်စောထီးမှု၊ ဇနီးညက်ပြာ၊ ပြစ်ခြောက်ကွာနှင့်၊ ပန္နုထူးထွေ၊ ရွှေငွေထည်လိပ်၊ ပန်သိပ်ညွတ်ခ၊ ဆက်လှာသအံ့၊ ထိုပတလီ၊ တိမ်တည်းနီးလျက်၊ မှုံရိပြာပြာ၊ ဖက်ပြီးခါဝယ်၊ သောလာဂီရိ၊ တောင်ကြီးအလား၊ မြင်တုံငြားမှု၊ တစ်ပါးတိုင်းမှန်၊ ပြည်ရပ်ဌာန်က၊ မတန်မတူ၊ လူသူဝင်ရောက်၊ လှေလျှင်မှောက်သို့၊ တိမ်စောက်ထိုးနေ၊ မြင်ပချေသော်၊ လှေနှင့်သွားသူ၊ ပျက်မည်ဟူလော၊ ကိုတူမတ်မတ်၊ မြင်ပြန်လတ်က၊ တိုင်းရပ်ဌာန်လည်း၊ သာယာစည်၍၊ ပြည်သူဝပြော၊ အပြာကြောတွင်၊ ဖြူသောအပြောက်၊ ဝင်းရွှေလျောက်က၊ မင်းအောက်မူးမတ်၊ ညှိုးငယ်တတ်၏၊ မြတ်ထပတီ၊ ရာဇတီမှု၊ သီရိကြက်သရေ၊ တက်ဖြိုးဝေ၍၊ တိုင်းနေသတ္တဝါ၊ ငြိမ်းချမ်းသာသည်။ လေးဖြာဖြာစိုး၊ ကုသိုလ်ပွားကြ သည်ချည်းတည်း။ ။

ထက်မိုမ်းရပ်ခွင်၊ တိမ်အသွင်သည်၊ ဆင်၏ချွန်တု၊ တူအောက်ပြုဘို့၊ နှစ်ခုရှင်ပြိုင်၊ ဦးချင်းဆိုင်သော်၊ ပြီးလှိုင်များဖျင်၊ မာတင်ဟတ္တိ၊ အစရှိသည်၊ ဆင်တည့်တစ်စေ၊ သေမည်မယွက်၊ တိမ်ပြက်ပြက်တွင်၊ အနက်မြင်နှင့်၊ တို့ပြင်ပြာမှောက်၊ တန်၍ထောင်မှု၊ လောင်အံ့မီးကြီး၊ ခရာသီးသို့၊ ရည်မှီးတူပြီး၊ အနီတစေ၊ နှစ်လုံးနေသော်၊ ရွှေပြည်သူချင်း၊ မင်းမှူးအမတ်၊ ရန်ဖြစ်တတ်၏၊ တိမ်ပတ်ပတ်ဆိုင်၊ သက်တံတိုင်းတွင်၊ အလယ်ခွင်က၊ ဖြူမြင်တန်းလျက်၊ နားနှစ်ဘက်မှာ၊ အပြာတစေ၊ မြင်တို့ လေမှု၊ ရွှေပြည်သခင်၊ ဝေးခွန်ရပ်ခန်း၊ ခက်ပန်းငြောင်းဆန် ၊ မဖြန့် လေရာ၊ ဥပါဒ်သာတည်း၊ ဖြူစွာတိမ်ဆိုင်၏ အလယ်ရိုင်းလျက်၏၊ ဖျားပိုင်းနှစ်ချက်၊ အထက်ချွန်လေ။ စိန်ရောင် ဝေသော်၊ ရေမြေစိုးရ၊ ရာဇိန္ဒတွင်၊ ရအံ့သားကောင်း၊ ဥဒေါင်းရပ်သွင်၊ မြင်ပြန်လျင်လည်း၊ ကင်းစွာရောဂါ၊ ထွဋ်ရာဇဝယ်၊ ရတနာသည်းဘွက်၊ ရမချွက်တည်း၊ စွတ်ညက်ပြာပြာ၊ တိမ်အလွှာတွင်၊ ပမာလမင်း၊ တိမ်ဖြူကွင်း၍၊ အတွင်းကပေ၊ ရစ်၍နေသော်၊ ရေမြေသင်းချစ်၊ နေတက်သစ်သို့၊ မင်းဖြစ်ကြီးမြတ်၊ စံပြော်မှတ်လိမ့်၊ အမုစန္ဒီ၊ တူတပြီတည့်၊ ဝါနီနှစ်ပွင့်၊ အလျှံဆင့်လျက်၊ မိုးမင်းသက်တန်၊ ရှစ်စံကစ်နိုင်း၊ ဖြာ၍ကိုင်းမှု၊ တံတိုင်းတပြည်။

မင်းကသည်လျှင်၊ ရောက်မည်မကြာ၊ ဆက်ပန္နာတည်း၊ တူစွာကျွဲခေါင်း၊ မြင်လှာရှောင်းလည်း၊ ၎င်းနည်းပေး၊ မြေမှမည်းနက်၊ သုံးလုံးထွက်၍၊ ထိုသုံးချက်တွင်၊ စိုးဝင်းဝါပြာ၊ အခိုးပါသော်၊ ဝသုဓာကျိတ်၊ ဝုန်းထိတ်ကျော်ခြင်း၊ မင်းနှိုက်ရန်မြင်၊ သီးပင်အလုံး၊ ပျက်ဆုံးလေရာ၊ ရုက္ခသဘာမှ၊ ဝါဝါဝင်းဝင်း၊ လျှပ်နှယ်လင်း၍၊ မြင်လျှင်လတ်က၊ မဇ္ဈိမမည်၊ ကျိုက်ဟူသည်တည်း၊ တုန်စည်ထွန်းပေါ်၊ မင်းမြတ်ကျော်နှင့်၊ တိုင်းတော်နေသူ၊ ပြည်သူပြည်သား၊ ခိုက်ရန်ပွားအံ့၊ ထိမ်သားပြေပြေ၊ ယင်းအနေတွင်၊ ဝါရွှေနေဥား၊ ကွက်ကန့်ကျားလျက်၊ လျှပ်ကားဝင်းဝါ၊ ခွပ်သည်မှာမူ၊ အာသာသကျိတ်၊ ရာဇိသရ၊ ပြည်မသနင်း၊ မင်းလည်းယာယီ၊ ကြွချီလေရာ၊ များစွာဗိုလ်လူ၊ တိုင်းနေသူလည်း၊ ဆာပူဥပါဒ်၊ ဖြစ်တုံ့တတ်သည်။ ။ မှတ်လေအမှန် တိမ်ကြုံထိမ်ပုံက ကမ္မည်းတည်း။

ဤတွင်ကား၊ တိမ်၏ နိမိတ်ကိုဆိုသည်၊ ပင့်သာပွဲပါ ငါးပိုက်ပြီး၏သည်။

ပဘင်္ဂီရ၊ သဝိတက၊ အာဒိစ္စသူရိ၊ ဖန်ရဝိဟု၊ မည်ရှိများစွာ၊ ကျမ်းအလာနှင့်၊ မြေမ္မာအလို၊ နေဟုဆိုသည်၊ လူဗိုလ်ပညတ်၊ ခေါ်စမှတ်သား၊ ပြဿဒ်လျှံပြောင်၊ ဗိမာန်ဆောင်မှ၊ အရောင်နိမိတ်၊ ထင်မြဲဟိတ်ကို၊ ခွဲစိတ်ထောနံ၊ သီစေပြန်အံ့၊ တောင်မှန်လင်းရှိန်၊ စက်ရဝိန်တွင်၊ ထိန်ထိန်နီမြန်း၊ အရောင်သန်းက၊ တိုင်းမန်းပြည်သူ၊ ဥပါဒ်ဟူလော့၊ ထိုတူအဝါ၊ သန်းသည်မှာကား၊ ဥစ္စာများဖျင်၊ ကြွယ်ပင်သဌေး၊ ဥပါဒ်ဘေးတည်း၊ နေရေငွေကြူ၊ အဆင်းဖြူ၍၊ ထိုတူထပ်မွမ်း၊ အဖြူလွမ်းသော်၊ မူထမ်းအပေါင်း၊ သူရဲကောင်းတို့၊ ပြောင်းမည့်ခန္ဓာ၊ နေစကြာဝယ်၊ ထက်မှာအနီး၊ အောင်ဆီအဝါ၊ လယ်ချာအမည်း၊ ဖြတ်၍စည်းလည်း၊ ချုပ်တည်းစစ်ပြိုင်၊ မနိုင်လောဘဲ၊ ပျိုပျက်ကွဲလိမ့်၊ အံ့အေးထူးထွေ၊ ဖန်ဝန်ဗွေနှိုက်၊ လုခြေကဲ့သို့၊ မြင်တို့မြို့တော်၊ မျိုးမင်္ဂလာ၊ ဆောင်ပါမပြီး၊ စစ်ကြီးမနိုင်၊ ပျိုက်ကရူန်းလေ၊ နေ၏အထဲ၊ ရဲရဲဝန်ဝါ၊ ဝက်ရုပ်ပါမူ၊ စောရကံင၊ စသည်မောသော၊ ထူထပ်ပြောအံ့၊ ကြောကြောမည်းနက်၊ လယ်ချက်သန်းကာ၊ အဝါတက်ဆီ၊ အနီအောက်ခြေ၊ မြင်ပြန်လေလည်း၊ ရေမြေစိုးရ၊ ရာဇညဝယ်၊ သည်းကကြင်၊ ချစ်ငြိမ့်လေးသည်၊ ရင်သွေးသက်ဝေ၊ သေတတ်ချေ၏၊ လေဗွေသန်းငြား၊ အမည်းသားလျက်၊ ထက်ဖျားအောက်မူ၊ အဖြူတစေ၊ ဖန်ပွင့်ရွှေနှိုက်၊ မြင်လေသရော်၊ ထွမ်းမင်းကျော်သည်၊ မတော်ယာယီ၊ မချီလေကောင်း၊ ညီညာပေါင်း၍၊ ချောင်းမြောင်းရန်သူ၊ ဥပါဒ်မူအံ့၊ နေသူရိန်စက်၊ မည်းနက်နက်တွင်၊ အောက်ထပ်ပတ်ခွေ၊ နီဝါရွှေလျက်၊ ဝုန်ပွေးမီးရောင်၊ တောက်ထွန်းပေင်သော်၊ ဘုန်းရောင်ဖန်နီ၊ မြတ်ရာဇ်ကို၊ မာရ်ရိန်ခွင်ခွင်၊ အမတ်မြင့်၍၊ မချင်မိနှိုက်၊ စော်ကားရိုင်းအံ့၊ ပိုင်းဖြတ်ကြက်ချေ၊ မြင်ပြန်လေမူ၊ ရေမြေစိုးခြင်း၊ မင်းနှိုက်အနာ၊ ရောက်တတ်စွာသည်၊ ချမ်းသာမရစမြဲတည်း။ ။

ပဘင်္ဂီရ၊ နေစကြာနှိုက်၊ ဖြစ်လာတုံလွန်၊ ရောင်ဝန်ဝုန်သည်၊ တံခွန်ကဲ့သို့၊ မြင်တုံမြို့သော်၊ ဝင်းဖြိုလျှံညီ၊ ကမ္မန်ထီးနှင့်၊ မင်းကြီးသက်ဝေ၊ တောင်နေမိပုရား၊ သားသမီးတော်၊ နတ်ပြည်ပျော်အံ့၊ ရွှေလှော်ဝင်းလျှံ၊ ဒေါင်းတုံပုံဝယ်၊ အောင်လံစွင့်စွင့်၊ စိုက်ထူလွင်လည်း၊ ရှည်မြင့်မကြာ၊ စစ်ရောက်လာအံ့၊ စကြာနေမင်း၊ ငွေအဆင်းသို့၊ ဖြူဝင်းလျှပ်လျှပ်၊ အထက်ရုပ်ဝယ်၊ ဖတ်ဖတ်ရွှေရည်၊ ရောင်ဖြိုးစည်သော်၊ ပြည်သူပြည်ပြည်သား၊ မွတ်ငတ်ရှား၍၊ ဘေးများဥပါဒ်၊ ရောက်ဘို့တတ်၏၊ နတ်သဝိရွှေ၊ စက်ဖံဗွေနှိုက်၊ နီလေထက်ခွင်၊ အောက်မည်းမြင်သော်၊ မိုးလျှင်မအောင်၊ ခေါင်ကြီးခေါင်အံ့၊ ဖြူရောင်ပြေပြေ၊ လယ်ကနေ၍၊ ပတ်ခွေဝန်လစ်၊ အနားရစ်မှာ၊ မီးလျှံဝါသော်၊ လေသာတကြိမ်၊ မငြိမ်မငြီး၊ ပဲသီးပဲနောက်၊ ကောက်မယောပြောင်း၊ မကောင်းတက်ခြေ၊ ပျက်စီးသေအံ့၊ နေအလယ်အချက်၊ အနက်ကွက်၍၊ နားလေးဘက်မှာ၊ အပြာတစေ၊ ကွက်၍နေသော်၊ မိုးရေမပြီး၊ မိုးသီးအများ၊ ကျသောအားကြောင့်၊ မိုးကားမရွာ၊ ခေါင်တက်စွာ၏၊ အပြာလယ်ချက်၊ တင်ပြက်ပြက်နှင့်၊ နားလေးဘက်မှာ အနီဖြာ၍၊ ကွက်ကာမြင်တွေ့၊ ဥာနန်းဗွေထက်၊ စံနေမငြီး၊ စန္ဒီထီးနှင့်၊ မင်းကြီးသက်နှင့်၊ ခင်မမင်းလျှင်၊ ယွင်းခဲကျင့်ဝတ်၊ မေတ္တာရွာတံ၍၊ လွတ်အံ့တရား၊ အမှားမှားသည်။ ။ တပါးသူနှင့်နှောမြဲတည်း။

သောင်းစွန်နွေမှန်၊ နှစ်ဝသံဟု၊ ဂိမာန်ခါလု၊ သာရတုတွင်၊ ဘာနုစက်ရွှေ၊ ယုဂံဗွေမှ၊ လျှံဝေစဲစဲ၊ ပေါ်စဆဲဝယ်၊ ရဲရဲဝင်းဝါ၊ တက်၍လာသည်၊ ကျောက်နာဝက်သက်၊ များစွာထွက်အံ့၊ တချက်ထိုမှ၊ ဝသုန္တဟု၊ မိုးလမှာမူ၊ နေဝန်းဖြူက၊ မပူမဆာ၊ ရောဂါလွတ်ရှင်း၊ ကင်းအပ်လူပေါင်း၊ မိုးလည်းကောင်းလိမ့်၊ ဆောင်းဟုမည်ရ၊ ဟေမ္မန္တနှိုက်၊

သဝီတစက်၊ နီၤၤထွက်သော်၊ သားငှက်တို့မာ၊ များစွာဥပါဒ်၊ ဖြစ်တတ်ကုန်ရောင်း၊ လူအပေါင်းလည်း၊ ဥက္ကောင်းနှင့်ခြေ၊ တထွေတလာ၊ ရောဂါဆင့်ကဲ၊ ချမ်းမြေ့ချမ်း၊ ပြောင်းနှမ်းဝါပဲ၊ သီးမြဲမသီး၊ ဆောင်းပြီးနှော၊ ဂိမ္ဘာနှင့်၊ ဝသဟောမာန်၊ ထိုသုံးတန်တွင်၊ စက်ဝန်ရဝေ၊ အများတွေၤ၊ အနေလွဲလျက်၊ အမည်းဖက်သော်၊ ကျွန်ကျက်သရေ၊ မြေမိပတိ၊ ပြည်ကြီးသနင်း၊ မင်းလည်းယာယီ၊ မဒြိမကျ၊ မထလေရာ၊ မုသိကာက၊ ဥဏှနာဘိ၊ အဝေးညှိနှင့်၊ ဗဟိပါဒေ၊ အခြေများမြောင်၊ ခြေမဲ့ကောင်လည်း၊ ပွားဆောင်ပည်သီး၊ ဝါနီထုံမထီး၊ တသီးကျေးသား၊ ထူထပ်များၤ၊ စပါးပဲပြောင်း၊ မကောင်းပျက်ရာ၊ ဝဇအသော၊ မဟိသနှင့်၊ ဂေါဏအဇော၊ ဆိပ်ဟုဟောသည်၊ ဖြစ်ပါတိရိစ္ဆာန်၊ ဘေးဥ ဒါန်ဥပါဒ်၊ ဖြစ်တတ်လေရာ၊ ထိုပမာလည်း၊ ယင်သာပုံထား၊ ဥတုများတွင်၊ ဖန်သားတချမ်း၊ အဖြူလွှမ်းၤ၊ တခြမ်းကမှာ၊ အစိမ်းပါသော်၊ ထိုခါထိုရက်၊ တိတိစွက်တွင်၊ ကိုးမျက်ချယ်လွင်၊ သင်းတိုင်းရှင်သည်၊ ဝန်းကျင်ရှစ်ရပ်၊ ဘယ်မလပ်အောင်၊ ဖတ်ဖတ်စိုရွန်း၊ မိုးရေသွန်းသို့၊ နေဝန်းနီလည်း၊ ၎င်းနည်းတည်း၊ နေတည်းအဖြူ၊ လနှင့်တူၤ၊ လှံ လနတျာ၊ စိန်နှင့်ပြာမူ၊ ပတ်ခါအနား၊ ရစ်ပြန်ငြားက၊ မင်းဖျားစောထွဋ်၊ လူတမ္မတ်ကို၊ ညွတ်လိမ့်ပြည်လုံး၊ ရိပန်းကုံး လိမ့်၊ တထုတ်မှတ်ရာန်၊ ရွှေဗိမာန်ဟု၊ စက်ပုံအနီး၊ ကြယ်ကြီးအပွင့်၊ နားလာလင့်သော်၊ ဆင်းမြင်းမိပတိ၊ ပြည်ကြီးထွဋ်ချာ၊ နတ်ရွာရွှင်ပျော်၊ စံမွေ့ လျော်သည်။ ။ ထိုရော်ဖြင်မည်မလွဲတည်း။ ။

ဖန်ဝန်းနေဝါ၊ ထက်အာကာက၊ စိန်ပြာရောင်လွဲ၊ ဝန်းအိမ်ဖွဲ့ သော်၊ ပြည်ထဲသနင်း၊ မင်း၏အမတ်၊ သေတို့ လတ်၏၊ ရဟတ်စကြာ၊ ဝင့်သောခါနိုက်၊ နီတျာအဆင်း၊ ဖြင်တုံလျှင်းမူး၊ မင်းကြီးအနား၊ ရောက်တတ်ရာ၏၊ နေမှာဖြူ လျက်၊ အနက်ကြက်ခြေ၊ သန်းတို့လေလည်း၊ ရှစ်ထွေအင်စုံ၊ ကျေးဇူးပုံသည်၊ ရွှေဘုံသခင်၊ ထိုင်းခွင်ဇမ္ဗူ၊ လှည့်တော်မူ မှ၊ ပြီးထူကောင်းကျိုး၊ ပွားတက်တိုးအံ့၊ အခိုးသုံးသွယ်၊ အပြာချယ်မူ၊ တိုင်းလယ်ရွှေပြည်၊ စစ်ရောက်မည်တည်၊ ပြာခြင်အရောင်၊ နှစ်ဘက်ထောင်လျက်၊ ဖန်ဆောင်ပြသာဒ်၊ ထွန်းလင်းပတ်သော်၊ မင်းမြတ်စံတည်၊ နေတော်ပြည်သည်၊ ပျက်မည်မယွင်း၊ မင်းလည်းထွက်ခွာ၊ ပြေးလေရာနိုက်၊ ကြမ္မာကုန်ၤ၊ နတ်ရွာမွေ့ အံ့၊ လင်းလင်း အသွင်၊ နေတွင်မြင်သော်၊ မကြင်ချစ်ခင်း၊ အချင်းချင်းပင်၊ ရန်တင်းပြုလစ်၊ ငှက်ညစ်ခင်ပုတ်၊ သဏ္ဍာန်လုပ်သို့၊ အရပ်နေတွင်၊ ပြုပြင်မြင်မူ၊ တိုင်းခွင်ပြုရွာ၊ မသာနွမ်းညှိုး၊ သူဆိုးလူပြက်၊ လုယက်ဖျင်ပေါ၊ မေးသေးခိုးသူ၊ ထုအံ့ရမ္မက်၊ ထွက်အံ့စစ်ကြီး၊ သွေးချောင်းစီးလျက်၊ တသီးနေမှာ၊ တိမ်ပြာတချမ်း၊ အုပ်ကာလွှမ်းလျက်၊ မနှမ်းရောင်ဝါ၊ ထွက်ၤၤလာသော်၊ တောင်ညာတင်ထား၊ မိဖုရားသည်၊ လူများသနင်း၊ မင်းကိုမချစ်၊ အပြစ်မမြင်၊ မှားမိကျင့်လိမ့်၊ နေလျှင်နှစ်စင်း၊ ထွက်ၤၤလင်းမူ၊ ဝှန်မြင်းမိုးတိုင်း၊ ခတ်ချိုးလှိုင်းလျက်၊ တိုင်းကြီးသာမိ၊ မိပတိတွင်၊ စန္ဒီထီးရှင်၊ ဥာတင် ထွဋ်ဖျား၊ နတ်ပြည်လားအံ့၊ အနားနီရစ်၊ လယ်ဖြူနှစ်နှင့်၊ လင်းလှစ်တထောင်၊ ယုဂန်ခေါင်က၊ ပန်ရောင်ဖြိုး၊ ထူ ထွက်သည်ရှိသော်၊ ပဋိသန္ဓေ၊ စွဲနေသသူ၊ ပျက်မည်ဟူလော့၊ ဇမ္ဗူရွှေရစ်၊ နေတက်သစ်တွင်၊ ရုပ်ရှင်အသွင် မြင်း ဆင် ကျွဲ နွား၊ ဆိတ် ဝက်များက၊ လားနှင့်သီတာ၊ ပီသအဆင်း၊ ဆိုးရင်းရုပ်စု၊ တခုခုမူ၊ မြင်လတ်ကမူ၊ ဌာနနန်းတည်၊ တိုင်းရွှေ ပြည်သည်။ မစည်မပင် ပြိုကွဲတည်း။ ။

(ဤတွင်ကား၊ နေ၏နိမိတ်ကို ဆိုစကား ၄၊ ပိုက်ပြီး၏။)

ဒုဋ္ဌရာဇ၊ စန္ဒရနှင့် သသိက္ကန္တ၊ ဝေလုရောင်ဖြူ၊ သိတဂူဟု၊ မည်သူပညတ်၊ ခေါ်စမှတ်သည်၊ နတ်နိမာ၊ ပြိုဟ် ပြဟာသည်၊ အာကာမိုးဝါ၊ ဆန်းပေါ်စၤ၊ မြေငွေရောင်မောင်း၊ မြောက်သို့၊ စောင်းမူ၊ နှောင်းမိုးဝသန်၊ ကောင်းမည်မှန် ၤ၊ တစ်ဖန်မှတ်ဖွယ်၊ ပြည်ရွာဝယ်လည်း၊ ရပ်ဆယ်လင်းအောင်၊ မီးတည်းလောင်အံ့၊ တောင်သို့တစ်ထွေ၊ စောင်းပြန်လေသော်၊ တိုင်းနေပြည်သူ၊ ဆာပူချောက်ချား၊ ရောဂါများလျက်၊ မြသားညိုလွင်၊ သင်တိုင်းရှည်လည်း၊ မရွှင်မြူးခုံ၊ ပစ္စန်မသွန်း၊ သွေဖီယွန်းလိမ့်၊ ငွေဝန်းလှံပ၊ ဘုံနန်းလလည်း၊ ပန္နရသီ၊ တိတိလုံးစေ့၊ ပြည်သည်နေသို့၊ ချမ်းမြေ့သာယာ၊ လဆန်းမှာနိုက်၊ မြင်လာတုံပေ၊ တိုင်းနေပြည်သား၊ ဥပါဒ်များအံ့၊ လကားဆန်းနေ၊ ကြီးၤၤမြင်လှာ ဆရာပုဏ္ဏား၊ ငယ်မြင်ငြားသော်၊ များတော်အမတ်၊ ဥပါဒ်ဖြစ်ရေး၊ ရက်ကွေပြက်ပြက်၊ ဆန်းတက်အကွယ်၊ နှစ်ပါးဝယ် နိုက်၊ အကယ်နှစ်ဆင့်၊ မြင်ပေလင့်မူ၊ ဆယ်ပွင့်တရား၊ ကျင့်မမှားသည်၊ ရဲဖျားစောကျော်၊ မြတ်ကိုယ်တော်ၤ၊ မလျော်အနာ၊ ရောဂါစွဲလေ၊ ဇိဝိန္ဒြေလည်း၊ ပြောင်းသွေမချွတ်၊ ချုပ်တို့ ဇာတ်သည်။ ။ မင်းမြတ်ကိုတော် အရေး တည်း။

စန္ဒရရာဇာ၊ မြတ်ဒေဝါသည်၊ ဆန်းလာတက်၍၊ ဆွဲဝါးနေ့ဝယ်၊ ငွေအရောင်နှစ်၊ ညှိုးတစ်ခြမ်းနှင့်၊ ချမ်းချမ်း မြမြ၊ မမြင်ရသော်၊ ရည်စပတ်၊ တိုင်းကြီးထွင်ချာ။ မြတ်ရာဇာကို၊ ပြည်ရွာရပ်သား။ လူအများတို့၊ ခြားနားမှုဆန်၊ ယွန်းဖောက်လုံလိမ့်၊ တဘန်ထို့နောက်၊ လတည်းမောက်၍၊ မြောက်မြောက်စွင့်စွင့်၊ မြင်ပြန်လင့်မှု၊ ယခင်စောလောင်း၊ ထွင်မင်းကောင်းသည်၊ ပြောင်းအံ့နတ်ရွာ၊ ထိုရက်မှာပင်၊ ငယ်စွာလဝန်း၊ အမြင်ထွန်းသော်၊ သွန်းသွန်းမြင့်ရာ၊ တိုပြည်ရွာ၌၊ မုံစွာမှတ်လေ၊ ကြီးထွေအပြင်း၊ အဝန်းမြင်မှု၊ ယခင်ရွာပြည်၊ ဝပြောမည်တည်း၊ ရွှေစည်မရိုး၊ အလယ်ပြီးသို့၊ ကိုးယူဇနာ၊ အစွန်းသာတည်း၊ ကယ်မှလေးခု၊ လက္ခန္ဓာကို၊ မြော်ရှုမြင်မှု၊ ရွှေပြည်သို့တို့၊ ရေတူချမ်း ငြိမ်း၊ လနန်အိမ်သည် လယ်သိမ်၍ကျည်း၊ ခါးဝယ်စည်းမျှ၊ တညှင်းဆိုးဆိုး၊ ပြည်ကြီးညှိုးလျက်၊ အမျိုးလေးပါး၊ မှတ်ငတ်ရှားအံ့၊ ရထားငွေစင်၊ အလယ်တွင်၌၊ မြင်သည်အပေါက်၊ အပြောက်ပြောက်မှာ၊ မြတ်ရာဇာကို၊ ပန္နာထူးထွေ ၊ ဆက်ရောက်ပေအံ့၊ လျှံစေဝင်းဖြူ၊ သီတကူသည်၊ ထုခွဲအရောင်၊ ထွန်းလင်းပြောင်မှု၊ ဥာတောင်နေနတ်၊ ရှစ်လောင်း ထွင်တွင်၊ သည်းပွတ်ရတနာ၊ သားရရာ၏၊ စန္ဒာငွေလာ၊ ထွန်းပေါ်စတွင်၊ ရှေ့ကတိမ်နီ၊ တန်၍ဘီမှု၊ ယာယီနှစ်ထွေ၊ ကျည်းရေသွားသူ၊ ကောင်းမည်တူလော့၊ ထိုတူရောင်ပြေး၊ ငကြင်းကြေးသို့၊ လရေးရစ်၍၊ ခိုးဝှက်ပေ့သော်၊ ချမ်းမြေ့ ပြည်ထဲ၊ သာယာမြတည်၊ မြဲခရောင်မှတ်၊ နန်းဘုံထွင်တွင်၊ လွှတ်အခိုးဝေ၊ မြင်ပြန်လေလည်း၊ ပြည်နေပြည်သား၊ လူအများနှင့်၊ မင်းဖျားရန်စစ်၊ ကြီးစွာဖြစ်သည်။ ။ ရှက်ရစ်ကြီးနယ် ရှုတ်ထွေးတည်း။ ။

လေးဆယ့်ကိုးယူဇနာ၊ ဝင်းဝင်းဝါသား၊ စန္ဒာမည်မှတ်၊ လပြသဒ်နှင့်၊ ပြိုဟ်မြအင်္ဂါ၊ တွေ့ချိန်ခါဝယ်၊ ရာ ဇာထွင်ဖျား၊ မင်းတရားကို၊ ပြစ်မှားကျူးလွန်၊ တိုင်းစွန်ရပ်နေ၊ လူတထွေတို့၊ မထေမဲငြား၊ ပြုမိမှားလိမ့်၊ တရားပျော် မြူ၊ ဗုဒ္ဓဟူးဟု၊ ပြိုဟ်ထူးအိမ်ရှေ့၊ နန်းသိမ်မွေ့နှင့်၊ တွေ့လသောခါ၊ ပြည်ရွာတိုင်းကား၊ ငယ်မှတ်ရှားအံ့၊ ပြိုလ်များဆရာမည်သာပညတ်၊ ဇီဝိနတ်နှင့်၊ ပြုသဒ်ငွေဘူး၊ ပြိုင်ရှည်ပူးမှု၊ မိုးဦးလယ်နှောင်း၊ မကောင်းသောအား၊ စပါးနှမ်းဝါ၊ များစွာပျက်စီး၊ တိုင်းကြီးရွှေပြည်၊ မစည်မပင်၊ ငြိုငြင်ချောက် ချား၊ စောဖျားမင်းကျော်၊ ကိုယ်တော်မသာ၊ အနာတွေတတ်၊ လနန်နတ်နှင့်၊ ပြိုဟ်မြတ်သောကြာ၊ ရာသီနဝင်း၊ တပဲခြင်းမယွန်း၊ မွန်းမတည့်မှီ၊ ရှည်မှီလသော်၊ ဘူပေါ်ရာဇာ၊ နရိန္ဒ၏၊ နန်းမညာတင်၊ ရှစ်သောင်းရှင်သည်၊ ကျင့်အပ်လွင်းချွတ်၊ သူတို့ညွတ်လိမ့်၊ ခေါင်ထွင်ထွန်းစည်၊ လမွန်းတည့်ကို၊ ရှည်သည်သောကြာ၊ ပြည်ရာဇာနှင့်၊ တကာလူပေါင်း၊ မကောင်းကြည်ချောင်၊ များမြောင်အလှူ၊ ဆည်းဘူးဒါန၊ ပေးဝေငလိမ့်၊ ထိုပရည်တွဲ၊ လမွန်းလွဲတွင်၊ ရဲရဲသောကြာ၊ ထိခိုက်လှာသော်၊ ခြောက်ပြာဖြစ်ကင်း၊ သွယ်နွဲ့ရှင်းနှင့်၊ ဆင်မြင်းပန္နာ၊ ဆက်ရောက်လှာအံ့၊ ရောင်ဖျာပဝင်း၊ ငွေလမင်းနှင့်၊ ယင်းသောကြာပြိုဟ်၊ တိမ်ကျွန်ညိုသို့၊ ခိုခါနီးတွင်၊ မှသည်မြင်ကာ၊ မရွှင်မလန်း၊ တိုင်းခန်းရွာပြည်၊ မစည်မပင်၊ ရှိမြတ်တည်း၊ ယခင်ငွေသား၊ လရထားနှင့်၊ ပတ္တမြားရောင်သွယ်၊ စနေကြယ်တို့၊ မိုဗ်းလယ်ထိပ်ပြင်၊ ထိကြကျင်သော်၊ မင်းတွင်ဥပါဒ်၊ ကျိတ်ခိုးပတ်လျက်၊ လနတ်နန်းဘုံ၊ ဝန်လှာအံ့မှု၊ မယုံတရား၊ ကျင့်ဖောက်ပြား၍၊ အများပြဘည်သူ၊ အိုးသို့ဆူသည်။ ။ ပူ၏မီးနယ် မတေည်း။ ။

သတ္တသတ္တာ၊ ယူဇနာဖြင့်၊ အာကာမိုးင၊ ရောင်ဖြိုးပသည်၊ ကမ္ဘကြက်သရေ၊ ယုန်းငွေနှင့်၊ ဖြိုင်တွေရှည်မှီ၊ ရောဟနီသည်၊ တူပြီရောင်ပြေး၊ ရှက်၍ထွေးသော်၊ ပြည်လေးမျက်နှာ၊ မသာယာ၍၊ မင်းလျှာမင်းဂေါင်း၊ မင်းကောင်း ရှင်စော၊ ပေါ်အံ့သောတည်း၊ ရောဟနီရှေ့၊ ခိုးရောင်ပေ့ သည်၊ မြေဝိဟိက၊ ဌာနသမိုင်း၊ တိုင်းကြီးနက္ခတ်၊ ကျတ္တိကာ ကြယ်၊ ရောင်ခြောက်သွယ်နှင့်၊ အလယ်ပတ္တမြား၊ အပကာကြူး၊ နန်းဘုံဖြူသည်၊ တူ၍နဝင်း၊ ထိကြနင်းစေ၊ တထွေရာ ဟနီ၊ တူပြီမကွာ၊ ကျတ္တိကာဟု၊ မည်သည်နှစ်ပါး၊ နက္ခတ်ကြားသို့၊ လသွားပစေ၊ ကြောင်းနှစ်ထွေသည်၊ ညီပေတံခါ၊ ဝသုခါဟု၊ မဟာပထဝီ၊ မဟီတလေ၊ ဤမြေရိုက်ဟန်း၊ သိမ့်သိမ့်ကြည်း၍၊ ပြည်ကြီးချောက်ချား၊ မှတ်သိတ်ရှားအံ့၊ နဂါးအမြီး၊ ကြယ်ကြီးမူလ၊ သကြားသံကောက်၊ ရွှေကူပေါက်သို့၊ ရောတုံဝင်လေ၊ လနန်းငွေကြောင့်၊ တိုင်းနေရှင်လူ၊ ဆာပူမကင်း၊ ဖြင်ဖြင်းဥပါဒ်၊ သွာဒိနတ်နှင့်၊ နတ်ခတ်သကြား၊ သံတောက်ဖျားသို့၊ ငွေသားသသီ၊ ပြိုင်ရှည်ညီမှု၊ ဘူမိပါလ၊ နရသနင်း၊ မင်းလည်းမသာ၊ ဖြစ်မြဲရာကြောင့်၊ မဟာသကြန်၊ ခေါ်ရန်သန္ဓေ၊ မျိုခေါင်ဆေးလိမ့်၊ ငွေသွေးပတ္တမြား၊ လရထားကို၊ နဂါးမည်သာ၊ အနုရာနှင့်၊ ဝိသာခါနတ်၊ လက်ယာပတ်၍၊ တွေ့လတ်ကြခါ၊ ပြည်ရွာတိုင်းကား၊ ပျက်စီးငြားအံ့၊ မြီးဖျားမူလ၊ ဟဿတနှင့်၊ သလိဿမှန်၊ ပြုပြါသန်က၊ ရောင်ဝန်သတ္တဘာဘိတ်၊ လျှံ

ထိပ်ရေဝတီ၊ ဤဝါးလီသို့၊ စန္ဒီနတ်ဂြို၊ ဝင်၍ခိုမှု၊ ငြိငြိညင်ညင်၊ မရွှင်ညှိုးချောက်၊ စစ်ကြီးရောက်အံ့၊
တောက်သည့်အရောင်၊ လျှံပြောင်းမိုးလ၊ ခြောက်လုံးပသည်။ ပုဏ္ဏီဖုသျှ၊ သင်းဘောတုနှင့်၊ ဣန္ဒြေလစက်၊ ရောင်ခြည်
ရှက်က၊ မြေထက်အုပ်မိုး၊ စိုးသည်မင်းကျော်၊ နတ်ပြည်ပျော်လိမ့်၊ စန္ဒော်နန်းလ၊ ကြယ်ဖုသျှနှင့်၊ ပုဏ္ဏီဖုသျှ၊
နှစ်ခုအကြား၊ ချင်းနှင့်သွားသော်၊ ကျွဲနွားမြင်းဆင်၊ များဖျင်သတ္တဝါ၊ သေတတ်စွာ၏၊ မှတ်ရာတထေ့၊ တနည်းဖွေလိမ့်၊
စနေအင်္ဂါ၊ နှစ်ဖြာဂြိုဟ်နတ်၊ ပြည်ခွဲပတ်၍၊ တသတမူလ၊ ရေဝတဟု၊ မည်ရထင်ရှား၊ ထိုသုံးပါးတွင်၊ တပါးပါးထက်၊
ရောင်တွန်ပြက်က၊ စစ်မက်မြားမြောင်၊ မိုးလေခေါင်၍၊ ပြည်ထောင်သနင်း၊ မင်းလည်းလွှဲသွေ၊ ပြောင်းလွှဲပေလိမ့်၊
စနေအင်္ဂါ၊ ဘုံသာနှင့်နန်း၊ ပြိုင်၍မြန်မှု၊ တိုင်းခန်းရွာပြည်၊ ဝါးလရည်သော်၊ ပျက်မည်မယွင်း၊ မမ်း၏ကိုးရာ၊ မြတ်ဆရာ
လည်း၊ မကြာငြင်ပြို ပျက်စီးပြိုသည်။ ။

ကျမ်း ကိုး စာ ရင်း

- ၁။ ကုလား၊ ဦး။ မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ၊
- ၂။ ကျော်ထွန်း၊ ဦး။ မြန်မာစာညွှန်ပေါင်းကျမ်း။ (၁၉၆၀)
- ၃။ စက္ကိစန္ဒာ၊ ဦး။ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုများ။ တိုင်းလင်း (၁၉၆၉)။
- ၄။ စန္ဒမာလာလင်္ကာရီ။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း။ မန္တလေး။ ဟံသာဝတီ (၁၂၉၃)။
- ၅။ တင်းဦး၊ ဦး။ ရခိုင်မင်းသမီးချင်း။ ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း။ တွဲ (၁) မှတ် (၄)
- ၆။ တက်ထွန်းနီ။
(မြောက်ဦး)။ ရခိုင်ရာသီလို နက္ခတ်။ ရခိုင်၊ တွဲ (၄)